प्रथम आवधिक योजना

(आ.व.०७७/७८- ८२/८३)

फिक्कल गाउँपालिका

फिक्कल गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

बाग्मती प्रदेश, खाङसाङ, सिन्धुली

२०७८

विषयसूची

परिच्छेद १: परिचय 1
१.१ पृष्ठभुमि 1
१.२ आवधिक योजना तर्जुमाको उद्देश्य 1
१.४ अध्ययन सीमा 3
१.५ कार्य परिधि 3
१.६ योजना तर्जुमा अपनाइएका विधि 4
१.८ प्रतिवेदनको प्रस्तुतीकरण 6
१.९ अपेक्षित उपलब्धिहरू 6
परिच्छेद २ : गाउँपालिकाको विद्यमान वस्तुस्थिती 8
२.१ गाँउपालिकाको परिचय 8
२.१ गाउँपालिकाको जनसांखिक विवरण 8
२.२ भू तथा भू-उपयोगको स्थिति 9
परिच्छेद ३ : दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति 12
३.१ पृष्ठभूमि 12
३.२ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीति 12
३.३ आयको स्थिति 15
३.४ सार्वजनिक खर्च र राजश्व प्रक्षेपण 15
परिच्छेद ४ : आर्थिक विकास 18
४.१ कृषि तथा पशुपालन 18
४.२ उद्योग तथा वाणिज्य 28
४.३ पर्यटन 34
४.४ सहकारी तथा वित्तीय क्षेत्र 40
परिच्छेद ५ : सामाजिक विकास 45
५.१ शिक्षा 45
५.२ स्वास्थ्य 53
५.३ खानेपानी तथा सरसफाई 60
५.४ लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशिता 67
५.५ युवा, खेलकुद तथा मनोरञ्जन 73
परिच्छेद ६ : भौतिक पूर्वाधार विकास 79
६.१ यातायात, सडक, पुल 79
६.२ सिचाई 85

६.३ भवन तथा सहरी विकास 91
६.४ विद्युत तथा उर्जा 95
६.५ सुचना तथा संचार प्रविधि पूर्वाधार 101
परिच्छेद ७ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन विकास 106
७.१ वन, भू-संरक्षण र जैविक विविधता 106
७.२ जलाधार संरक्षण 112
७.३ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन 117
७.४ विपद व्यवस्थापन 122
परिच्छेद ८ : शुसासन तथा संस्थागत विकास 127
८.१ मानव संशाधन विकास, संस्थागत क्षमता विकास र विधुतिय सुचना प्रविधिको प्रयोग 127
८.२ लेखाङ्कन, राजश्व परिचालन, वित्तिय अनुशासन 134
परिच्छेद ९ : वहुक्षेत्रगत लगानी योजना 141
परिच्छेद १० : आवधिक योजनाको वार्षिक कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था 144
१०.१ योजनाको कार्यान्वयन 144
१०.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन 144
१०.३ मध्यावधि मूल्याङ्कन 145
१०.४ अनुगमन मुल्याङ्कन खाका 145
अनुसूचीहरु 147
१ : विविध 147
२ : स्थलगत फोटोहरु 148
३ : नक्सा 153
४ : गाउँपालिका स्तरीय योजनाहरु 162
५ : वडा स्तरीय योजनाहरु 177

परिच्छेद १:परिचय

१.१ पृष्ठभुमि

नेपालका धेरै जसो स्थानीय सरकारहरु सहरी सेवा सुविधा, सडक सञ्जाल, सुरक्षित खानेपानी, सरसफाइ, फोहोर-मैलाको उचित प्रबन्ध, सामाजिक पूर्वाधार तथा मनोरञ्जनात्मक सुविधा जस्ता पूर्वाधारबाट वञ्चित छन् । सहरीकरणका विविध बहिर्भावहरूबाट प्रभावित यस्ता गाउँपालिकाहरू विविध वातावरणीय चुनौतीहरूसँग पनि जुझिरहेका छन् । धेरैजसो खोला-नालाहरू, समथल भूमि, ताल एवम् पोखरी जस्ता जलाशयहरू अनियन्त्रित विकासका कारण एकातिर तीव्र अतिक्रमित हुँदै गइरहेका छन् भने अर्कोतिर यस्ता क्षेत्रहरूमा ढल, नाला एवम् फोहोर-मैलाको अव्यवस्थित मिल्साइले प्रदूषित समेत बन्दै गइरहेका छन् ।

कतिपय स्थानीय तहहरूले धेरै अगाडिदेखि नै अव्यवस्थित यातायात, वायुको ह्रासोन्मुख गुणस्तर जस्ता कारणहरूले वातावरणीय ह्रासताको नतिजा भोगिसकेका छन् । आवासको लागि जंगल क्षेत्र, खोलाको बगर, सार्वजनिक जग्गा लगायत ऐतिहासिक भवन जस्ता सार्वजनिक धरोहर माथिको गैर-कानुनी अतिक्रमणले प्राकृतिक तथा मानव निर्मित वातावरणलाई प्रत्यक्ष रूपले नकारात्मक असर पुऱ्याइरहेको छ । आन्तरिक द्वन्द्वको परिणाम स्वरूप विस्थापित व्यक्तिहरूको सहर मुखी आगमनले समेत यस्ता गैर-कानुनी आवासको समस्या अझ भयावह रूपले थपिएको छ । एकातिर अव्यवस्थित सहरीकरणले खेती योग्य जमिनको ह्रास बढ्दो छ भने कतिपय सहरी क्षेत्रहरू स्व-रोजगारका अवसरहरू तथा खाद्य पर-निर्भरता निम्त्याउने कारक तत्वको रूपमा स्थापित हुँदै गइरहेका छन् । जनसंख्या वृद्धिको उर्धगति र आशातीत आर्थिक विकासका प्रतिफल बीच तालमेल नहुनुको परिणाम स्वरूप धेरै गाउँपालिकाको लागि सहरी गरिबी प्रमुख चुनौतीका रूपमा स्थापित हुँदै गइरहेको छ । यसले गाउँपालिकाहरूका विकास प्रयास वृहत्तर रूपमा कमजोर सावित भएका छन् ।
गाउँपालिका विकास प्रयासहरू योजनाबद्ध तथा समन्वयात्मक भन्दा पनि क्षणिक समस्या निराकरण गर्ने दिशातिर अघि बढेका देखिन्छन् । विशेषत : मानव-संशाधन प्रतिको कमजोर संस्थागत क्षमता, न्यून प्राविधिक तथा आर्थिक स्रोतहरू नै कमजोर प्रस्तुतीकरणको प्रमुख कारक तत्वको रूपमा रहेको पाइन्छ । समग्रमा, व्यवस्थित योजनाहरूको अभावले गाउँपालिकाको कार्य असंयोजित क्रियाकलाप जस्तो हुन गएको देखिन्छ, जसले गाउँपालिकाको विकास प्रयासहरू न्यून उपलब्धि मूलक र सीमित अवसर युक्त सावित भएका छन् । गाउँपालिका विगतको "एकीकृत कार्य योजना"(IAP:Integrated Action Planning)मूलतः भौतिक पक्षसँग मात्र लक्षित रहेको देखिन्छ ।IAPले केही गाउँपालिकाहरूको भौतिक पक्षहरू सुधारोन्मुख गराएता पनि शिक्षा, स्वास्थ्य जस्ता कतिपय समाजिक समस्याहरूमा भने यो न्यून उपलब्धि मूलक रह्यो । भौतिक र सामाजिक विकास बीचको गहिरो खाडल पुर्न असफल देखियो । विगतका प्रयासहरू सामाजिक समावेशिता, सहरी गरिबी न्यूनीकरण, वातावरणीय संरक्षण, आर्थिक विकास तथा परिचालन, गाउँपालिकाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने जस्ता मूल मुद्दाबाट अलग रहेको पाइन्छ । परिमाणतः धेरै गाउँपालिकाहरू समग्र विकासको अवधारणाका साथसाथै राष्ट्रिय विकासको मूल प्रवाहमा अहम् योगदान गर्नबाट चुक्न गएको देखिन्छ ।
स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिकाको योजनामा पुनः विचार गरी समितिबाट छुटकारा प्राप्त गरिनु पर्ने कुरामा जोड दिएको छ । ऐनले स्पष्ट रूपमा सहभागितात्मक विकासको आवश्यकता र गाउँपालिकाको भौतिक विकासमा दीर्घकालीन सोचसँग सामञ्जस्यता राखी गाउँपालिकाको आवधिक योजनामा विषयगत उद्देश्यहरू तथा कार्यक्रमहरूलाई समावेश गरिनु पर्ने कुरामा जोड दिएको छ । यस बाहेक आवधिक योजनाले वडास्तर भेलाबाट प्राप्त तत्काल सम्बोधन गरिनु पर्ने क्षेत्रका समस्यालाई निराकरण गर्ने र अल्पकालीन कार्य योजनासँग पनि सामञ्जस्यता कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था छ ।
त्यसै गरी स्थानीयसरकार संचालन ऐन २०७४ ले पनि ५ वर्षको कार्यतालिका समाविष्ट रहेको आवधिक योजना तथा योजना निर्माण र स्वीकृतिको प्रक्रिया समेतको आवश्यकता प्रति निर्दिष्ट गरेको छ ।

१.२ आवधिक योजना तर्जुमाको उद्देश्य

गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा भौतिक विकासका लागि दीर्घकालीन सोचले निर्धारण गरेका लक्ष्य र उद्देश्यहरू प्राप्त गर्न ५ वर्ष अवधिका लागि तयार गरिएको दस्तावेज गाउँपालिकाको आवधिक योजना हो । यो दस्तावेजमा

निर्धारित लक्ष्य र उद्देश्यहरू हासिल गर्न, सिद्धान्त, रणनीति र कार्य नीति तथा प्रमुख क्रियाकलापहरू समेत पहिचान गरी उल्लेख गरिएको छ ।

स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ मा आवधिक योजनालाई निम्न अनुसार परिभाषित गरिएको छ ।
गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा भौतिक विकासका लागि दीर्घकालीन सोचले निर्धारण गरेका लक्ष्य र उद्देश्यहरु प्राप्त गर्न कम्तिमा ५ देखि ७ वर्ष अवधिका लागि तयार गरिएको दस्तावेजमा निर्धारित लक्ष्य र उद्देश्यहरु हासिल गर्न सिद्धान्त, रणनीति र कार्य नीति तथा प्रमुख कृयाकलापहरु समेत पहिचान गरी उल्लेख गरिएको हुन्छ ।
यस आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुंमा गर्नुको निम्न उद्देश्यहरु छन्:
क) स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ द्वारा निर्दिष्ट प्रावधान अन्तर्गत शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागका आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशिकाद्वारा निर्देशित फिक्कल गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने ।
ख) फिक्कल गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच अनुरुप विकास लक्ष्य प्राप्त गर्न दीर्घकालीन सोच तय गरी सर्वाङ्गीण विकासको उद्देश्य लिएको आवधिक विकास योजना अर्न्तगत भौतिक, सामाजिक, वातावरण व्यवस्थापन, आर्थिक, वित्तीय, संस्थागत विकास जस्ता विषयगत क्षेत्रहरु र तदनुरुप लक्ष्य, उद्देश्य, नतिजा, रणनीति, कार्यक्रमहरु, बजेट निर्धारण तथा सरोकार वालाहरुको पहिचानलाई समेत समेटी अल्पकालीन एवं सहभागिता मुलक योजना तथा लगानी कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।

१.३ नीतिगत र कानुनी व्यवस्था

स्थानीय तहहरूको जिम्मेवारी पुरा गर्न क्षमता अभिवृद्धिमा जोड दिने र ती तहहरूलाई स्थानीय विकासको प्रमुख इकाईको रूपमा विकास गरी जन-उत्तरदायी बनाउने नीति पन्धौं योजनाको रहेको छ । उक्त नीति हासिल गर्ने प्रयोजनका लागि आवधिक योजनाले ठोस सहयोग पुऱ्याउने देखिन्छ । यस सन्दर्भमा स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले प्रत्येक गाउँपालिकाले आवधिक योजना बनाउनु पर्ने अनिवार्य व्यवस्था गरी आवधिक योजनामा समेट्नु पर्ने देहाय बमोजिमका विषयहरू उल्लेख गरेको छ :
(क) गाउँपालिकाको भौगोलिक, आर्थिक एवम् प्राकृतिक सम्पदाहरूको वर्तमान उपयोग ।
(ख) विभिन्न क्षेत्रमा तुलनात्मक लागत एवम् लाभको हिसाबले उत्पादन गर्न सकिने सम्भावनाहरू ।
(ग) पिछडिएका जन-जातिहरू एवम् गरिबी भएको क्षेत्र तथा त्यस क्षेत्रमा गरिएका वा गरिनु पर्ने विभिन्न विकास कार्यहरू।
(घ) महिला र बालबालिकाको लागि आय मूल कर सीप मूलक कार्यहरू ।
(ङ) सम्पन्न भएका विभिन्न विषय क्षेत्र अर्न्तगतका आयोजनाहरूको विवरण र तिनीहरूको सञ्चालन
तथा सम्भार सम्बन्धी व्यवस्था ।
(च) विकासका सम्भावनाका आधारमा विभिन्न विषय क्षेत्रगत अल्पकालीन एवम् दीर्घकालीन विकास कार्यहरू ।
(छ) स्थानीय बासिन्दाबाटै तयार गरिनु पर्ने विभिन्न विषय क्षेत्रका जनशक्ति विकास सम्बन्धी योजना ।
त्यसैगरी, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले आवधिक योजना बनाउने सम्बन्धमा देहाय बमोजिमको व्यवस्था उल्लेख गरेको छ :
(१) प्रत्येक गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रको विकासका लागि कम्तीमा पाँच वर्षको आवधिक योजना तर्जुमा गर्नपर्ने छ ।
(२) तर्जुमा गरिने आवधिक योजनामा योजनाको दीर्घकालीन लक्ष्य, उद्देश्य र कार्यनीति उल्लेख गरी गाउँ क्षेत्रको भौतिक पूर्वाधार तथा सेवा सुविधा, स्रोत परिचालन तथा आयआर्जनका सम्भावना, सरकारी एवम् निजी क्षेत्रको लागत सहभागिता लगायत गाउँपालिकाले गर्ने काम समावेश भएको हुनुपर्ने छ ।
(३) आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा विषयगत समिति सँग परामर्श गरी विषयगत क्षेत्रका कार्यक्रमलाई समावेश गरी अन्तिम रूप दिनुपर्ने छ ।

माथिको व्यवस्थाका अतिरिक्त स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ अनुसार गाउँपालिकाले आफ्नो वार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा आवधिक योजनाले परिलक्षित गरेका समष्टिगत आवश्यकताहरूलाई आधार लिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । त्यसै गरी प्रत्येक गाउँ क्षेत्रको विकासको निमित्त गाउँस्तरीय वस्तुगत तथ्याङ्क सङ्कलन गरी वस्तुस्थिति देखिनेस्रोत, नक्सा तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था उल्लेख गरीएको छ ।

१.४ अध्ययन सीमा

आवधिक योजनामा समावेश हुने कतिपय विषयहरू कानुनी रूपमा गाउँपालिकाको कार्य क्षेत्रमा पर्ने हुनाले गाउँपालिकाको पूर्ण नियन्त्रण र निर्देशनमा सञ्चालन हुन सक्छन् भने कतिपय विषयहरूमा गाउँपालिकाले पथ प्रर्दशन मात्र गर्न सक्छ । त्यसैले गाउँपालिकाको पूर्ण नियन्त्रणमा रहने क्षेत्रहरूको सन्दर्भमा आवधिक योजना विस्तृत रूपमा तयार गर्न सकिन्छ । त्यस अनुरूप वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्नु पर्छ, तर गाउँपालिकाको विकास कार्यक्रममा संलग्न गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक सङ्घसंस्था र निजी क्षेत्रका कार्यक्रमका साथै केन्द्र, जिल्लास्तर तथा वैदेशिक स्रोत बाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरूलाई गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले नीतिगत आधार र प्राथमिकता तोकी निर्देशित मात्र गर्न सक्दछ । गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा राष्ट्रिय योजना तथा प्रदेश सरकारबाट तयार गरिएका दीर्घकालीन योजना तथा राष्ट्रिय नीतिहरूसँग मेल कायम गर्नुपर्ने हुन्छ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ निम्नानुसारका क्षेत्रका कामहरू गाउँपालिकाहरूले अनिवार्य रूपमा गर्नु पर्ने गरी आवधिक योजनाको क्षेत्रलाई परिभाषित गरेको पाइन्छ :

(क) आर्थिक विकास

(ख) सामाजिक विकास

(ग) पूर्वाधार विकास

(घ) वातावरण तथा विपद जोखिम नियन्त्रण

(ङ) संस्थागत विकास तथा सुशासन

गाउँपालिकाले गर्ने उपयुक्त कार्यहरूलाई जोड्ने आवधिक योजनामा यी सबै पक्षहरू समावेश हुनु पर्छ । गाउँपालिकाको आवधिक योजना गाउँपालिका क्षेत्रको विकासको समग्र पक्षहरूलाई समेटेको हुनु पर्दछ । त्यसैले स्थानिय (Spatial) योजनाको विशेषताहरूलाई समेटी तयार गरिएको बहुक्षेत्रगत आवधिक योजनाको एकिकृत स्वरूपका सम्बन्धमा स्पष्ट धारणा बनाएर मात्र योजना तर्जुमा गर्ने तर्फ अग्रसर रहनु पर्दछ ।

यस अध्ययन कार्यले प्रस्तुत गरेका दस्तावेजहरू निम्नानुसार छन् :

- गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण
- सवल/दुर्बल तथा चुनौती/अवसरको पहिचान एवम् विश्लेषण
- गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच अनुरूप भौतिक विकास गरुयोजना तर्जुमा
- भौतिक विकास तथा पूर्वाधार, वातावरण, सामाजिक, आर्थिक, वित्तीय, संस्थागत विकास तथा जोखिम व्यवस्थापन जस्ता क्षेत्रहरूसँग सम्बद्ध विषयगत दीर्घकालीन सोच अनुरूप तर्कबद्ध प्रणालीमा आधारित लक्ष्य, उद्देश्य, नतिजा तथा कार्यक्रमहरूको पहिचान
- बहुक्षेत्रगत लगानी योजना
- कार्यान्वयन रणनीति सुझाव तथा अनुगमन

१.५ कार्य परिधि

माथि उल्लेखित उद्देश्यहरुले प्रमुख पक्षहरुलाई स्पष्ट गरी निम्न कार्य परिधि स्पष्ट पारेको छ।

क) गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण ।

ख) दीर्घकालीन सोचको साथै स्रोत सम्भावना र विकासलाई निर्देशित गर्न सक्ने अग्रणी क्षेत्रको पहिचान, र अर्न्तनिहित अवसर, समस्या तथा चुनौतिको पहिचान तथा विश्लेषण ।

ग) दीर्घकालीन भौतिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा गाउँपालिकाको भविष्यको भौतिक स्वरुप, भू-उपयोग, सहरी विस्तार क्षेत्रहरु र वातावरणीय संवेदनशील क्षेत्रहरु, भौतिक पूर्वाधारहरु समावेश ।

घ) तर्कबद्ध प्रणाली(Logical Framework Approach)अपनाई विषयगत लक्ष्य, उद्देश्य (भौतिक विकास पूर्वाधार, वातावरणीय व्यवस्थापन, सामाजिक विकास, आर्थिक विकास, वित्तीय व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकास आदि), नतिजा, सूचकहरु, पुस्ट्याईका आधारहरु, जोखिम पक्षहरु, कार्यक्रमको पहिचान ।

ङ) बहु-क्षेत्रगत लगानी योजना अन्तर्गत आयोजना र कार्यक्रमहरु, लगत अनुमान, र बित्तिय श्रोतहरु तथा उत्तरदायी संस्थाहरु आदि समावेस ।

च) योजना कार्यान्वयन, अनुगमन मूल्यांकन पक्षहरुको उल्लेख ।

१.६ योजना तर्जुमा अपनाइएका विधि

फिक्कलगाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा प्रकृयामा उल्लेखित सिद्धान्तहरुको परिधिमा रहनुको साथै स्थानिय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन - २०७५ लाई आधार मानी सोमा उल्लेखित प्रावधानहरुलाई मनन गरी योजना तयार गरिएको छ । सीमित साधान स्रोतलाई मध्यनजर गरी योजना तर्जुमा प्रकृयालाई सरलीकृत गरी योजना तर्जुमा गरिएको हो ।

योजना तर्जुमा कार्यलाई दिशा निर्देश गर्न सबै सरोकार वालाहरुको प्रतिनिधित्व भएको एउटा निर्देशक समिति र विभिन्न विषयगत उप समितिहरुको गठनमा जोड दिइएको छ । यसरी योजनाहरु सबै सरोकार वालाहरुको सहभागितामा बनाइएकोले बढी प्रभावकारी हुनको साथै योजनाहरुको विश्वसनीयता र वैधानिकतामा वृद्धि भएको महशुस गरिएको छ ।

योजना तयार गर्ने दौरानमा वडा भेला, लगायत वडा कार्यालय, सरकारी निकायहरु, राजनैतिक पार्टीहरु, गैरसरकारी संस्थाहरु (NGOs), सामुदायिक संस्थाहरु (CBOs), टोल विकास संस्थाहरु (TDO), वृद्धिजिवीहरु, समाजका प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरु, व्यवसायिक संस्थाहरु, संचार कर्मीहरु तथा योजना तर्जुमा टोली (एबिललष्लन त्भक) आदिलाई समोवस गरी बढी भन्दा बढी छलफल गराई योजना तयार गरिएको छ ।

यस योजनामा निर्देशक समितिले गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच तयार गर्नुको साथै योजना तर्जुमा टोलीलाई आवश्यक निर्देशन एवं सरोकारवालाहरु बीच आवश्यक, समन्वय गरी योजना तर्जमा गर्न सहयोग पुर्याएको थियो । साथै गाउँपालिकाको विकासमा सिद्धान्तहरु समेत तयार गरी योजना निर्माण गरिएको थियो । साथै, योजना स्वीकृती प्रकृया तथा कार्यान्वयनमा पनि संस्थागत समन्वय र लगानीलाई अभिवृद्धि गर्न निर्देशक समितिको भूमिकालाई महत्वपूर्ण हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

निर्देशक समिति र विभिन्न विषयगत उपसमितिहरु गठन गरी सरोकारवाला तथा विज्ञहरुको संलग्नतामा विषयगत योजना तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरिएको छ । योजना तर्जुमाको हरेक चरण र प्रकृयामा योजना तर्जुमा टोलीबाट विश्लेषण एवं विशेषज्ञको राय प्रदान गरिएको छ । वडाबासी, वडा कार्यालय, वुद्धिजिवी एवं वडामा कार्यरत संघ संस्थाहरुको सहभागितामा वडा भेलाहरु गराई वडाको समस्या र प्राथमिकीकरण गर्दै तद अनुरुप वडाको खाँचो र कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरिएको छ ।

आवधिक योजना तयार गर्दा अपनाइने विस्तृत प्रक्रियाको चित्राङ्कन तल चित्र नं १.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

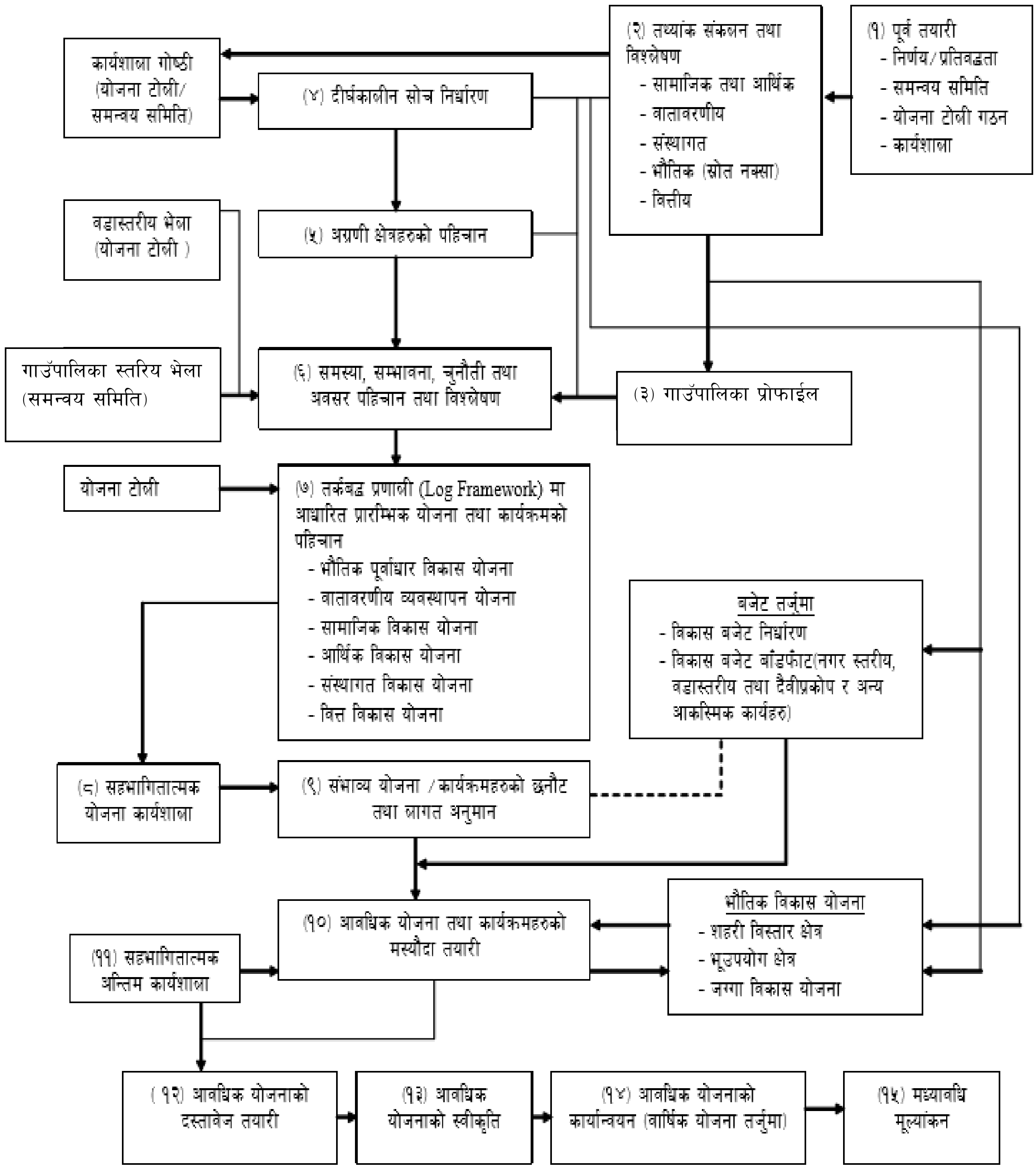

चित्र नं. १.१ आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रिया

१.७ सूचना संकलन तथा विश्लेषण

योजना तर्जुमा गर्ने कार्य प्राथमिक तथा द्वित्तीय सूचना संकलन गरी गरिएको छ । भू-उपयोग, खुलेका सडकहरु र सो को गुणस्तर तथा वातावरणीय समस्याहरु जस्ता प्राथमिक तथ्यांकहरु, डिजिटल तथ्यांक (म्फन्ष्तबन म्बतब), स्थल स्वरुप नक्शा, हवाई नक्शा, नापी नक्शा, स्थलगत निरीक्षण तथा अन्तरर्वाता गरी संकलन गरिएको छ । वडा तहका समस्याहरु र खाँचोहरु वडा बासीहरुबीच सहभागिता मूलक छिटो मूल्यांकन पद्दति(Participatory Rapid Appraisal)अपनाई जानकारी लिइएको छ । यसका साथै गाउँपालिका स्थिति विभिन्न सरकारी एवं गैरसरकारी निकायहरुका पदाधिकारीहरु, वृद्धिजिवीहरु उपलब्ध प्रतिष्ठित व्यक्तित्वहरुसंग छलफल एवं अर्न्तवार्ता गरी गाउँका प्रमुख समस्या एवं विकासका सम्भावनाहरु माथि जानकारी लिईएको छ । गाउँका समग्र तथ्यांकहरु जस्तै भौतिक, वातावरणीय, सामाजिक, आर्थिक, वित्तीय एवं संस्थागत तथ्यांकहरु गाउँपालिका कार्यालय लगायत गाउँपालिका स्थित सरकारी एवं गैरसरकारी कार्यालयहरुको रेकर्डबाट र केही तथ्यांकहरु विभाग तथा अन्य निकायहरुबाट प्रकाशित प्रतिवेदन एवं पुस्तकहरु अध्ययन गरी संकलन गरिएको छ । विश्लेषणको हकमा मूख्य रुपमा विकासकोSWOT (Strength, Weakness, Opportunities and Threats)विश्लेषण, समस्याहरुको विश्लेषणहरु रहेको छ र यस प्रयोजनका लागि कम्प्यूटरमा आधारित GISपद्दतिहरु प्रयोग गरिएको छ ।

१.८प्रतिवेदनको प्रस्तुतीकरण

यस प्रतिवेदनलाई जम्मा २ वटा खण्ड र अनुसूचीहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

खण्ड १ : मुख्य प्रतिवेदन
यस मुख्य प्रतिवेदनमा निम्न परिच्छेदहरुको विस्तृत विवरणहरु उल्लेख गरिएको छः
१ : आवधिक विकास योजनाको परिचय
२ : गाउँपालिकाको विद्यमान वस्तुस्थिती
३ : दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति
४ : आर्थिक विकास
५ : सामाजिक विकास
६ : पूर्वाधार विकास
७ : वातावरण तथा विपद जोखिम नियन्त्रण
८ : संस्थागत विकास तथा सुशासन
९ :वहुक्षेत्रगत लगानी योजना
१० : आवधिक योजनाको वार्षिक कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था

खण्ड २ : अनुसूचीहरु
यस खण्ड २ मा निम्न परिच्छेदहरुको विस्तृत विवरणहरु लेखिएको छः
१ : विविध
२ : फोटोहरु
३ : नक्साहरु
४ : गाउँपालिका स्तरीय योजनाहरु
५ : वडा गाउँपालिका स्तरीय योजनाहरु

१.९अपेक्षित उपलब्धिहरू

प्रस्तुत योजनामा स्थानियतहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन - २०७५ अनुसारका उपलब्धिहरू रहेका छन् । तर सारांशमा प्रस्तुत योजना तर्जुमाले निम्न उपलब्धिको अपेक्षा राखेको छः

क) गाउँविकासको लागि फिक्कलगाउँपालिकाको दूरदृष्टि(vision)स्पष्ट किटान गर्ने :
यसको साथसाथै प्रस्तुत योजनामा गाउँपालिकाको विकास(vision)लाई मूर्त रुप दिन चाहिने कार्यगत नीतिहरूको स्पष्ट किटान तथा क्षेत्रगत पूर्वाधार विकासको पहिचान तथा विश्लेषण गरिएको छ । यो किटान एवं विश्लेषण गाउँ स्तरमा खडा गरिने बृहत सहभागिता मूलक समन्वय समितिसंग (Steering Committee)को छलफलबाट गरिएको छ ।

ख) क्षेत्रगत विकासको लक्ष्य, उद्देश्य, नतिजा तथा कार्यक्रमको विश्लेषण :
भौतिक, वातावरणीय व्यवस्थापन, सामाजिक-आर्थिक संस्थागत तथा वित्त क्षेत्रहरूको विकासका लागि क्षेत्रगत कार्य सूचकको आधारमा विश्लेषण गरिएको छ । यी क्षेत्रगत योजना तथा कार्यक्रम बृहद समन्वय समिति अन्तर्गत बन्ने विषयगत समितिहरूको छलफलबाट बनाईएको छ ।

ग) दीर्घकालीन भौतिक विकास योजना :
दीर्घकालीन विकास दृष्टिकोण तथा क्षेत्रगत विकासको सम्भावना चुनौती र समस्या सम्बन्धी छलफल तथा विश्लेषणको आधारमा दीर्घकालीन भौतिक विकास योजनाको तर्जुमा गरिएको छ । योजनामा गाउँपालिकाको इच्छाइएको बस्तीको स्वरुप, सहरी विस्तारका लागि उपयुक्त क्षेत्रहरू तथा प्राकृतिक श्रोतहरूको स्पष्ट चित्रण भएको छ । यसका साथसाथै गाउँ क्षेत्रको भौतिक, सामाजिक तथा आर्थिक, पूर्वाधार क्षेत्रहरूसंग सम्बन्धीत विद्यमान स्थिति तथा यसको लागि दीर्घकालीन योजनाको स्पष्ट चित्रण गरिएको छ ।

घ) बहुक्षेत्रगत लगानी योजना(Multi Sectoral Investement Plan)
आवधिक योजनाको अझै महत्वपूर्ण विषय बहु क्षेत्रगत लगानी योजना हो । जसमा दीर्घकालीन तथा अल्पकालीन आयोजनाहरूको पहिचान, श्रोतको व्यवस्था तथा वार्षिक लगानी योजनाको स्पष्ट खाका कोरिएको छ ।

परिच्छेद २ : गाउँपालिकाको विद्यमान वस्तुस्थिती

२.१ गाँउपालिकाको परिचय

नेपालको बाग्मती प्रदेशका १३ जिल्लामध्ये सिन्धुली जिल्ला पनि एक हो । नेपाल राज्यको केन्द्र भागमा अवस्थित सिन्धुली जिल्लाको आफ्नै एतिहासिक महत्व रहेको छ । नेपालको संविधान (२०७२) बमोजिम नेपाल सरकारले स्थानीय निकायहरूको पुनःसंरचनाको लागि गठन गरेको उच्च स्तरीय आयोगले २०७३ पुष २२ मा नेपाल सरकारलाई बुझाएको प्रतिवेदन नेपाल सरकारले परिमार्जन गरी २०७३ फागुन २७ गतेबाट स्थानीय तह लागू गर्ने निर्णय अनुसार यस सिन्धुली जिल्लाको पूर्वोत्तर क्षेत्रका साविक महादेवडाँडा, पोखरी, खोलागाउँ, खाङसाङ, सोल्पाठाना र रत्नावती गाविसलाई समायोजन गरी फिक्कल गाउँपालिका गठन गरिएको छ ।

पर्यटयकिय स्थल फिक्कल चुचुरोको नामबाट यस गाउँपालिकाको नामाकरण गरिएको हो । महाभारत श्रृङखलामा पर्ने २३८३ मि उचाईमा रहेको चुचुरो जिल्लाकै सर्वोचो सिखर हो । मनोरम दृश्य अवलोकनको लागि प्रसिद्ध फिक्कल चुचुरो यस गाउँपालिका भित्रको मुख्य पर्यटकिय स्थलमा पर्दछ । मध्यपहाडी लोकमार्गको सिन्धुली खण्डको अधिकांश भाग यसै गाउँपालिकाको उत्तरी क्षेत्र भएर गएकोले फिक्कलगाउँपालिकाको आर्थिक पाटो सब्बल र उच्च भएको पाइन्छ ।

फिक्कलगाउँपालिका ८६° १०' ५१'' पूर्वी अक्षांस र २७° १५' ४०'' उत्तरी अक्षांसमा फैलिएको छ । उचाई समुन्द्र सतहवाट ३६०मि. देखि २३८३मि. को उचाईमा रहेको गाउँपालिकाको क्षेत्रफल १८६.०६ वर्ग कि.मि.रहेको छ । अर्धोष्ण, समसितोष्ण, सितोष्ण हावापानी भएको यस ठाउँमा वार्षिक औषत १४२० मि.मि. वर्षा हुने गरेको तथ्याङ्क छ । अधिकतम तापक्रमः-सेन्टिग्रेड २८.३ डिग्री देखि न्यूनतम तापक्रम ५.३ डिग्री सेन्टिग्रेड भन्दा कमसम्म हुन्छ । यस गाउँपालिकको केन्द्रीय कार्यालय फिक्कल ४खाङसाङमा रहेको छ ।

केन्द्र :फिक्कल ४, खाङसाङ

जम्मा जनसंख्या : १६,९६८ **क्षेत्रफल :** १८६.०६ वर्ग कि.मी. **वडा संख्या :** ६

सिमाना :

पूर्व :ओखलढुङ्गा र उदयपुर जिल्ला

पश्चिम :तीनपाटन र गोलन्जोर गाउँपालिका

उत्तर : ओखलढुङ्गा र रामेछाप जिल्ला

दक्षिण :दुधौली नगरपालिका र उदयपुर जिल्ला

साविकको १ नं. देखी ९ नं. वडाको समायोजन गरी हालको गाउँपालिकाको एउटा वडा निर्माण गरिएको छ । गाउँपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल १८६.०६ वर्ग किलोमिटर रहेको छ भने यसको सिमानामा पूर्वमा ओखलढुङ्गा र उदयपुर जिल्ला, पश्चिममा तीनपाटन र गोलन्जोर गाउँपालिका, उत्तरमा ओखलढुङ्गा र रामेछाप जिल्ला र दक्षिण दुधौली नगरपालिका र उदयपुर जिल्ला रहेको छ।

२.१ गाउँपालिकाको जनसांखिक विवरण

कुनै पनि स्थानको जनसंख्या, विकासको साधन र साध्य दुवैको रुपमा रहेको हुन्छ । विकासको लागि आवश्यक अन्य आर्थिक, भौतिक साधनहरूको परिचालनमा नवश्रोतबाट नै हुने भएकाले विकास योजना तर्जुमा गर्दा यसको बनावटको विविध पक्षहरूको अध्ययन र विश्लेषण हुनु आवश्यक हुन्छ । नेपालमा जनसंख्याको विविध पक्षको तथ्याङ्क प्रत्येक १० वर्षमा हुने राष्ट्रिय जनगणनाको साथै गाउँपालिका स्तरमा घरधुरी सर्वेक्षण मार्फत समेत प्राप्त हुने गरेको छ ।

तालिका १: जनसंख्या विवरण

विवरण	
जम्मा जनसंख्या	१६९६८
पुरुष	८१४३(४७.९९%)
महिला	८८२५ (५२.0%)
तेस्रो लिङ्गी	०
जम्मा घरधुरी	३०३५
परिवारको औषत आकार	५.१
जनघनत्व (प्रतिवर्ग कि.मी.)	९१.७० जना

स्रोत : स्थानिय तह *वस्तुस्थीति विवरण २०७४*

माथिको तालिकामा फिक्कल गाउंपालिकाको जनसंख्याको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार फिक्कल गाउँपालिकाको जनसंख्या १६९६८ रहेको छ जस मध्ये पुरुष ४७.९९ प्रतिशत (८१४३जना) र महिला ५२.० प्रतिशत (८८२५ जना) रहेका छन् भने तेस्रो लिङ्गी ० जना रहेका छन् । जनघनत्व (प्रतिवर्ग किलोमिटरमा रहेको जनसंख्या) ९१.७० जना प्रतिवर्ग किलोमिटर रहेको छ । कुल ३०३५घरधुरीरहेको यस गाउँपालिकामा प्रति परिवार औषत ५.१जना सदस्य रहेको देखिन्छ।

२.२भू तथा भू-उपयोगको स्थिति

२.२.१ भू-उपयोग

मानव जातिको सृष्टि र जन जीवन भू-धरातलमा उपलब्ध प्राकृतिक श्रोतहरूको उपयोगका आधारमा अडेको छ । मानवीय अस्तित्व भित्रका समग्र मानवीय गतिविधिहरू उसले गर्ने जमिन तथा जमिनमा उपलब्ध श्रोतहरूमा पूर्णत निर्भर गर्दछ । तसर्थ भू-आवरण अन्तर्गत मानिसले उपयोगमा ल्याउने वन क्षेत्रको तथ्याङ्क, खेति योग्य जमिन, जल, बालुवा, हिमाल, पहाड, आदिको तथ्याङ्कलाई भू-उपयोग अन्तर्गत उल्लेख गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकाको वर्तमान भू-उपयोगलाई हेर्दा ९६.५४ वर्ग कि.मि सबैभन्दा धेरै वन क्षेत्रले ओगटेको छ भने दोस्रोमा ३७.०९ वर्ग कि.मि झाडी रहेको छ । अर्को तर्फ यस गाउँपालिकामा खेती योग्य जमिनले ३१.८१ वर्ग कि.मि र आवस क्षेत्रले ओगटेको भू-भाग १२.१० वर्ग कि.मि रहेको छ । त्यसैगरी खुल्ला क्षेत्रले ०.५१ वर्ग कि.मि भू-भाग ओगटेको छ । यसको समयमै सदुपयोग गर्नु श्रेयष्कर देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको भू-उपयोग यहाँको घाँसले ओगटेको भू-भाग १.२३ वर्ग कि.मि ओगटेको छ । जलक्षेत्रले ओगटेको भू-भाग १.५१ वर्ग कि.मि साथै बालुवा र बगर क्षेत्र भने निकै कम अर्थात ४.६७वर्ग कि.मि ओगटेको देखिन्छ र अन्य क्षेत्रले ०.५९ वर्ग कि.मि भू-भाग ओगटेको देखिन्छ ।

	तालिका २: भू उपयोगको अवस्था		
क्र स	**विवरण**	**क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि)**	**प्रतिशत**
१	कृषि योग्य क्षेत्र	३१.८१	१७.०९
२	वसोवास क्षेत्र	१२.१०	६.५१
३	वन क्षेत्र	९६.५४	५१.८९
४	जलस्रोत क्षेत्र	१.५२	०.८२
५	खुल्ला क्षेत्र	०.५१	०.२७
६	बालुवा र बगर क्षेत्र	४.६७	२.५१
७	बुट्यान तथा झाडी	३७.०९	१९.९३
८	घाँस क्षेत्र	१.२३	०.६६
९	अन्य क्षेत्र	०.५९	०.३२

१०	**जम्मा**	**१८६.०६**	**१००**
स्रोत : जि आई एस नक्शा			

२.२.२ भू-बनौट

फिक्कल गाउँपालिकाको भौगर्भिक संरचना महालङ्गुर हिमश्रृङ्खला (क्रिष्ट लाइन) निर्माण हुँदाको बखत भएको हो । यद्यपि धरातलीय (Profile) हेर्दा माटो र चट्टानहरुमा विविधता रहेको पाइन्छ । यसको कारण भू- धरातलमा निरन्तर भईरहने प्राकृतिक प्रक्रियाहरु (Natural Phenomena) जस्तै मौसम तथा ऋतु परिवर्तन, भू-क्षय, वायु मण्डलीय चापको प्रभाव, वर्षा, शीत, हिमपान, भुकम्प, जलवायु परिवर्तन, सामान्य हावाहुरी, पहिरो आदि हुन् । गाउँपालिकाको युगौंदेखि हिमालय पर्वतमा उत्पत्ति भई खोलाहरुलाई समेटेर निर्माण भएको उत्तर तर्फ सुनकोशी नदीको निरन्तर अवस्थित रहेको पाइन्छ । यसरी सुनकोशी नदिको फाँटको रुपमा रहेको यहाँ तल्लो बेल्टको माटो मुख्यतया पाँगो मिश्रित मलिलो रहेको छ । खोलानालाको प्रत्यक्ष प्रभाव क्षेत्रमा रहेको माटोमा बालुवाको मात्रा बढी छ भने केही भित्री भागमा चिम्टाइलो र दोमट माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थको मात्रा पाइन्छ । यसरी प्राङ्गरिक पदार्थको मात्रा भने निरन्तर खेती भैरहेको क्षेत्रमा केही बढी छ भने बाँझो क्षेत्रमा क्रमशः घटिरहेको पाइन्छ । गाउँपालिकाको भू-बनौट मिश्रित भएतापनी उर्वर र खेती योग्य माटोमा पर्दछ ।

२.३ घरधुरीको आकार र वडागत जनसंख्या

फिक्कल गाउँपालिकाको वडागत जनसंख्या र क्षेत्रफलको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । स्थानिय तह वस्तुस्थीति विवरण २०७४ अनुसार नगरपालिकाको वडा १ (महादेवडाँडा) मा धेरै जनसंख्या ३८७९रहेको छ । त्यसैगरी वडा ५ (सोल्पा)मा सबभन्दा थोरै जनसंख्या २१९५ रहेको छ । क्षेत्रफल हेर्ने हो भने सबभन्दा ठूलो वडा १(महादेवडाँडा) रहेको छ जसको क्षेत्रफल ३८.८६ वर्ग कि. मि. छ र सबैभन्दा सानो वडा ४ (खाङसाङ)रहेको छ जसको क्षेत्रफल २१.५३वर्ग कि. मि. रहेको छ जुन तल रहेको तालिकामा विस्तृत रुपमा देखाइएको छ ।

तालिका ३:वडागत जनसंख्या र क्षेत्रफल विवरण

वडा नं.	समावेश भएका साविकका न.पा. तथा गा.वि.स.हरू	कुल जनसंख्या	कुल क्षेत्रफल (वर्ग कि. मि.)
१	फिक्कल, महादेवडाँडा	३८७९	३८.८६
२	फिक्कल, पोखरी	२४८९	२६.६८
३	फिक्कल, खोलागाउँ	२८२९	२९.८
४	फिक्कल, खाङसाङ	२८३१	२१.५३
५	फिक्कल, सोल्पा	२१९५	३१.११
६	फिक्कल, रत्नावती	२७४५	३८.०९
जम्मा		**१६९६८**	**१८६.०६**

स्रोत : स्थानिय तह वस्तुस्थीति विवरण २०७४

घर र परिवारहरू जनसांख्यिकीमा विश्लेषणको आधारभूत इकाई हुन् । एउटा घर एक वा धेरै व्यक्तिहरू मिलेर बनेको हुन्छ, जो एकै निवासमा बस्ने र भोजन साझेदारी गर्ने गर्छन् ।

तालिका ४: वडागत जनसंख्या र घरधुरी विवरण

वडा नं.	लिङ्ग				घरधुरी	औषत परिवार आकार
	पुरूष	महिला	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा		
१	१८८०	१९९९	०	३८७९	६५७	५.१

वडा नं.	लिङ्ग				घरधुरी	औषत परिवार आकार
	पुरूष	महिला	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा		
२	११९४	१२९५	०	२४८९	४५२	५.१
३	१३५२	१४७७	०	२८२९	५२८	५.१
४	१३६२	१४६९	०	२८३१	५१०	५.५
५	१०७९	१११६	०	२१९५	३९५	४.४
६	१२७६	१४६९	०	२७४५	४९३	५.१
जम्मा	**८१४३**	**८८२५**	**०**	**१६९६८**	**३०३५**	**५.१**

स्रोत : स्थानिय तह *वस्तुस्थीति विवरण २०७४*

माथिको तालिकामा फिक्कल गाउँपालिकाको वडागत लिङ्गको आधारमा जनसंख्याको विवरण र धरधुरी आकार प्रस्तुत गरिएको छ । स्थानिय तह वस्तुस्थीति विवरण २०७४ अनुसार फिक्कलगाउँपालिकाको वडा १ मा धेरै जनसंख्यामा १८८० पुरूष र महिला १९९९ जना छन् । परिवार संख्या हेर्ने हो भने सबभन्दा धेरै परिवार संख्या वडा १मा ३८७९ र वडा ४ मा २८३१ रहेको छ । सबभन्दा थोरै परिवार संख्या वडा ५ मा २१९५ रहेको छ। त्यसैगरी फिक्कल गाउँपालिकाको औषत परिवार आकार ५.१रहेको छ। जसमा वडा नं. ४ मा ५.५ व्यक्ति रहेको सवैभन्दा ठूलो आकारको औषत परिवाररहेको पाइयो र वडा नं. ५ मा ४.४ व्यक्ति रहेको तुलनात्मकरुपमा सानो आकारको औषत परिवार रहेको पाइयो ।

परिच्छेद ३ : दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति

३.१ पृष्ठभूमि

संविधानको धारा २३२ ले संघ, प्रदेश र स्थानीय तह वीचको अन्तर सम्बन्ध सहकारीता, सह अस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तमा आधारित हुने व्यवस्था गरेर तीनै तहबीच समान सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीति सहितको सहकारिताबाट मात्र राज्यले सोचेको समृद्धिको सपना पुरा हुने कुराको परिकल्पना गरेको छ । तसर्थ स्थानीय सरकारले निर्माण गर्ने योजना संघीय र प्रादेशिक योजनाको आधार स्तम्भमा तय गर्नु पर्ने हुन्छ । फिक्कल गाउँपालिकाको हकमा पनि दिगो विकास लक्ष्य, संघीय सरकारको पन्ध्रौं पञ्च वर्षीय योजना, बाग्मती प्रदेशले अंगिकार गरेको प्रादेशिक योजना, अन्तरपालिका सम्वन्ध तथा गाउँपालिकाको वस्तुस्थिती र स्थानीय आवश्यकताका आधारमा योजना तर्जुमा गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

हाल फिक्कल गाउँपालिकाको आर्थिक आधार कृषि तथा पशुपालन जन्य उत्पादनसँग वढी सम्बन्धित भएपनि सुनकोशी बहुपरियोजनाले भविश्यमा गाउँपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक परिवेशमा परिवर्तन ल्याउन सक्ने देखिन्छ । तसर्थ दीर्घकालिन सोचको विकास गर्न गाउँपालिकाले योजनावद्ध रणनीति अवलम्बन गर्नु पर्ने हुन्छ ।

३.२ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीति

नेपाल सरकारको “समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली” तथा वागमती प्रदेश सरकारको दीर्घकालिन सोचलाई दृष्टिगत गर्दै फिक्कल गाउँपालिकाले २५ वर्षे सोचको निर्माण गर्नका लागि बहुसरोकरवालाहरुको सहभागितामा सम्पन्न आवधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यशालाले फिक्कल गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीति निम्न अनुसार निर्धारण गरेको छ ।

३.२.१ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

सोच (दुर दृष्टि)

“सडक, शिक्षा, विद्युतीकरण, कृषि, वन र पर्यटन पुर्वाधार, फिक्क्ल समृद्धिको मुल आधार”

दीर्घकालीन सोच कथनका पुष्ट्याईका आधारहरु :

कृषिः फिक्कल गाउँपालिकामा अधिकांश नागरिकहरु प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा कृषिमा संलग्न छन् । यस गाउँपालिकाको जीविकापार्जनको मुख्य आधार नै कृषि हो । त्यसैले यसको व्यवसायिकीकरण तथा आधुनिकीकरण गरी कृषि क्षेत्र र कृषकको वर्गीकरण सहित कृषिलाई उत्पादनमुखी र दीगो बनाई आर्थिक बृद्धि र रोजगारी सृजनाको प्रमुख आधारको रुपमा विकास गर्न प्रदेश र संघ सँग समन्वय गरिनेछ ।

वन:फिक्कल गाउँपालिकामा वनक्षेत्रले कुल भुभाग मध्य ९६.५४ वर्ग कि.मि अर्थात ५१.८९ प्रतिशत भूभाग ओगटेको छ ।कुनैपनि स्थानको समग्र भू-आवरण मध्ये ४० प्रतिशत भन्दा बढी वन क्षेत्र हुनु वातावरणीय सन्तुलनका हिसाबले सुखद विषय हो । तर्सथ यहाँ उपलब्ध विविध खालका जडिबुटि, वन पैदावार तथा वनस्पति जस्ता जैविक विविधताको अभिलेखन र संरक्षण पूर्णत सदुपयोग र वैज्ञानिक व्यवस्थापन खेती योग्य जमिनमा वैज्ञानिक कृषि प्रणाली अबलम्बन गर्न सके उत्पादनको समेत राम्रो सम्भावना देखिन्छ । त्यसैले जडिवुटी एवं गैरकाष्ठ वन पैदावारहरुको पकेट क्षेत्र निर्धारण, प्रविधि हस्तान्तरण र सबलीकरण गरी सामुदायिक वनको संस्थागत क्षमता विकास मार्फत गाउँपालिकामा दिगो विकास हासिल गर्ने कार्यमा जोडदिइनेछ ।

पर्यटनः फिक्कलगाउँपालिका प्राकृतिक दृष्टिकोणले समृद्ध भएतापनि भैतिक पूर्वाधारको विकास र प्रचार प्रसारको कमीले पछि परेको छ । पर्यटन प्रवर्धन प्रचार प्रसार र पर्यटन गन्तव्य विकास कार्यक्रम मार्फत फिक्कलवासीलाई आर्थिक क्रियाकलापहरु तर्फ उत्प्रेरित गर्न पूर्वाधारको आधुनिकीकरण गरी उर्जाशिल नवपर्वतनशिल युवा उद्यमीहरुको विकास गर्नेतर्फ लगानि कन्द्रित गरिनेछ ।

सडकः यातायात संजाल आर्थिक विकासको सिंढी हो । यसले आर्थिक तथा सामाजिक विकासको प्रयासहरुमापहुँच र सहजता बृद्धि गर्दछ । सडक तथा पुलपुलेसा को विकासले समग्र विकासलाई एक कदम अगाडी पुऱ्याउँछ । सडक पूर्वाधार निर्माणमार्फत विकास कार्यलाई आर्थिक सम्बृद्धि र जिवनस्तर वृद्धि तर्फ उन्मुख बनाउन सकिन्छ । फिक्कल गाउँपालिकाको आवधिक योजनामा समावेश गरिएका सन्तुलित, समावेसी, सहभागितामूलक, मापदण्डयुक्त र वातावरण मैत्रीयातायात संजालनिर्माणमा विशेष ध्यान दिइनेछ ।

शिक्षाः गुणस्तरीय शिक्षाले रोजगारी र उद्यमशिलता विकास गरी आयआर्जनको स्तर उकास्नमाठुलो योगदान पुऱ्याउँछ । शिक्षालाई जीवनपर्यन्त र अनिवार्य बनाउन सत्प्रतिशत साक्षरता अभियान संचालन गर्ने र माध्यमिक तहसम्मको शिक्षालाई अनिवार्य र निशुल्क बनाई संस्थागत र सामुदायिक विद्यालय शिक्षाका गुणस्तरलाई समान न्यायपूर्ण रुपमा प्रदान गरिनेछ ।

बिजुलीः बिजुल विकासको अपरिहार्य अंग हो । बिजुलीको पँहच विना दिगो विकास र आर्थिक समृद्धि कल्पनामा मात्र सिमित हुन्छ । संघ, प्रदेश र विद्यत प्राधिकरणसँग समन्वय गरी लघु जलविद्यत आयोजनालाई राष्ट्रिय प्रशारण लाईनमा जडान गरी समग्र गाउँपालिकामा विस्तार गर्ने र्तफ ध्यान केन्द्रित गरिनेछ ।

लक्ष्य

"स्थानीय स्रोत साधनको प्रभावकारी परिचालन, सामाजिक न्यायको सुनिश्चितता, संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि, एवम् वातावरणमैत्री पूर्वाधार निर्माण गर्दै आर्थिक समृद्धका लागि व्यवसायिक कृषि, संस्कृति र पर्यटनमालगानी गरी दिगो विकास हासिल गर्ने ।"

उद्देश्य

- आधुनिक कृषिको अवधारण सुनिश्चित गरी Smartकृषि, व्यवसायिक कृषि, उद्यमशिलता र पर्यटनको विकासको माध्यमबाट आर्थिक विकासलाई दिगो, तिव्र र रोजगारमुखी बनाउनु.
- पर्यावरणीय तथा जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बर्द्धन गरि हरियालीयुक्त गाउँपालिका निर्माण गर्नु, साथै समुदायलाई दैवी प्रकोप सम्बन्धि सचेतना अभबृद्धी, पुर्व तयारीका साथै जलवायु परिवर्तनका असरलाई न्यूनीकरण गर्न अनुकुलनका उपायहरुको अवलम्बन गर्नु,
- सर्वसुलभ, गणस्तरीय र अत्याधुनिक भौतिक पूर्वाधारको विकासको माध्यमबाट जनतामा उच्च, समावेशी र दिगो आर्थिक, सामाजिक कियाकलापहरुको पहुँच सुनिश्चित गर्नु,
- गाउँपालिकाको सार्वजनिक खर्च प्रणलीमा वित्तीय साधन श्रोतको अनुसासन कायम गरी भौतिक, आर्थिक, सामाजिक र संस्थागत विकासका प्रयासलाई पारदर्शी, न्यायपूर्ण र परिणाममुखी बनाउनु र स्थायित्व कायम गर्नु

३.२.२ रणनीति

उद्देश्य नं. १ आधुनिक कृषिको अवधारण सुनिश्चित गरी Smartकृषि, व्यवसायिक कृषि, उद्यमशिलता र पर्यटनको विकासको माध्यमबाट आर्थिक विकासलाई दिगो, तिव्र र रोजगारमुखी बनाउनु.
रणनीतिहरु
१.कृषक वर्गीकरण र यान्त्रिकरणको माध्यमबाटउत्पादनमा वृद्धि गरी कृषि तथा पशुपालनलाई रोजगारी सृजनाको प्रमुख आधारको रुपमा विकास गर्ने ।
२.कृषि भूमिको संरक्षण र चक्लाबन्दीलाई प्रोत्साहन गर्दै साझेदारी, सामूहिक, सहकारीर करार खेतीलाई प्रोत्साहित गर्ने।
३. कृषिको औद्योगिकरणमा सहयोग गर्ने ।
उद्देश्य नं. २ पर्यावरणीय तथा जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बर्द्धन एवं सार्वजनिक र निजि जग्गामा कृषि वन विकास गरि समुदायको काष्ठ जन्य वस्तुको मागलाई सम्बोधन गर्दै हरियालीयुक्त गाउँपालिका निर्माण गर्नु, साथै समुदायलाई दैवी प्रकोप सम्बन्धि सचेतना अभबृद्धी, पुर्व तयारीका साथै जलवायु परिवर्तनका असरलाई न्यूनीकरण गर्न अनुकुलनका उपायहरुको अवलम्बन गर्नु ।

रणनीतिहरु
१. सामाजिक पूजीका रुपमा रहेकाप्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्धन र दीगो तथा उच्चतम व्यवस्थापनको नीतिगत व्यवस्थाबाट समुदायको आर्थिक विकास गर्ने ।
२. समुदायलाई वातावरण संरक्षण, फोहरमैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धि सचेतना अभिबृद्धि गरि सरसफाईको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।
३. जलवायु परवर्तनको असर न्युनिकरंण र दैविप्रकोप व्यवस्थापनका प्राकृति स्रोतको संरक्षण परिचालन र उत्थानशीलताको विकास गर्ने ।
उद्देश्य ३ :सर्वसुलभ, गणस्तरीय र अत्याधुनिक भौतिक पूर्वाधारको विकासको माध्यमबाट जनतामा उच्च, समावेशी र दिगो आर्थिक, सामाजिक कियाकलापहरुको पहुँच सुनिश्चित गर्नु,
रणनीतिहरु
१. गरिबि निवारण सतिहको आर्थिक सामाजिक अन्तरआबद्धता र दिगो समाज निर्माण गर्ने ।
२. गुणस्तरीय तथा व्यवसायिक शिक्षा तथा आधारभूत स्वास्थ्य सुविधामा गाउँपालिकाका सवै नागरिकको पहुँच विस्तार गर्ने
उद्देश्य ४ : गाउँपालिकाको वित्तीय साधन श्रोतको अभिबृद्धिका उपायहरु पहिल्याउँदै, भौतिक, आर्थिक, सामाजिक र संस्थागत विकासका प्रयासलाई पारदर्शी, न्यायपूर्ण र परिणाममुखी बनाउनु ।
रणनीतिहरु
१. नागरिकहरुलाई प्रत्यक्ष करको भार नपर्ने गरि आन्तरिक राजस्वका क्षेत्रको खोजि गरि तिनको दिगो परिचालन गर्ने ।
२. गाउँपालिकाको संस्थागत संरचना (राजनीतिक प्रतिनिधि, कर्मचारी प्रशासन, विषय विज्ञ तथा भौतिक पूर्वाधार) को वर्तमान अवस्थालाई अत्याधुनिक, स्मार्ट, उच्च मनोवल युक्त, सकारात्मक र परिणाममुखी वनाउन नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।
३. युवावर्गलाई दक्ष तथा प्रतिष्पर्धी बनाउन युवा लक्षित उद्यमशिलता उन्मुख कृयाकलाप सञ्चालन गर्ने ।

"सडक, शिक्षा, विद्युतीकरण, कृषि, वन र पर्यटन पुर्वाधार, फिक्क्ल समृद्धिको मुल आधार"भन्ने नारमा आधारित रहेर समृद्ध फिक्कल सुखी फिक्कलको सपना साकार पार्ने महाअभियान यस गाउँपालिकाले आफ्नो रणनिति तथा कार्यनिति द्धारा पुरा गर्ने प्रतिबद्दता पेश गरेको छ । भौगोलिक विविधता, प्राकृतिक सुन्दरता, बहुजातिय, बहुभाषिक र बहुसांस्कृतिक विशेषता बोकेकोयस गाउँपालिकाले सामाजिक र सांस्कृतिक धार्मिक सहअस्तित्वमा आधारित एकताबद्ध, सभ्य, सुसंस्कृति र विभेद रहित समाजको निर्माण गर्ने लक्ष्य लिएको छ । त्यसैगरी कृषि आधनिकिकरण, यन्त्रिकरण र माटोको गुणस्तर कायम गर्न माटोको परिक्षण कार्यलाई व्यापकबनाई विशेष महत्वका साथ कृषक समुहलाई प्रोत्साहन गरी कृषिलाई रोजगारीको सृजनाको मुख्य स्रोतको रुपमा विकास गर्ने उद्देश्य यस गाउँपालिकाले लिएको छ । समाजमा विद्यमान सबै प्रकारका विभेद, बञ्चितिकरण र असहिष्णुताको अन्त्य गर्दै अबसरबाट पछि परेका र पारिएका वर्ग, समदाय, जात, जाति र लिङ्गलाई विकास निर्माण र सेवा उपभोगमा समान रुपले अग्रसर बनाउँदै स्वाभिमान र आत्मसम्मानमको अनुभति गराउने प्रतिबद्धता यस गाउँपालिकाले राखेको छ ।

३.३ आयको स्थिति

विवरण (सर्शत निर्शत संघिय राजश्व र आन्तरिको कुल जोड)	(आधार वर्ष) २०७७/७८(रकम)
१. संघिय समानिकरण अनुदान	७ करोड ९६ लाख
२. प्रदेश समानिकरण अनुदान	९६ लाख ५९ हजार
३. संघिय विशेष	१ करोड ६० लाख
४. प्रदेश विशेष	३० लाख
५. संघिय सर्शत अनुदान	१८ करोड ३९ लाख
६. प्रदेश सर्शत अनुदान	१ करोड ८८ लाख ३८ हजार
७. आन्तरिक स्रोत तर्फको अनुमानित आय	७७ लाख ७० हजार
८. संघिय राज्श्व बाँडफाँड	६ करोड १८ लाख ५७ हजार
९. प्रदेश समुपरक कोष	३ करोड
१०. प्रदेश राज्श्व बाँडफाँड	२ करोड १३ लाख ७ हजार
११. प्राकृतिक रोयल्टीबापत	४ लाख ८३ हजार ३ सय
कुल बजेट	**४३,९५,४५,३२४**

३.४ सार्वजनिक खर्च र राजश्व प्रक्षेपण

३.४.१ सार्वजनिक खर्च

उपलब्ध स्रोत र साधनको प्रभावकारी उपयोग गरी समाजमा उन्मुख अर्थतन्त्रको आधार निर्माण गरी खर्चको उपयुक्त र दिगो परिचालन गर्न आवश्यक छ। नागरिक आवश्यता र चाहनालाई उपलब्ध साधन र स्रोतको सिमामा रहेर सक्दो संमबोधन गर्न सक्नुपर्दछ। नागरिक र न्यायिक समितिको क्षेत्रधिकार भित्रका मुद्धाहरुलाई द्रुत सम्पादन गरी सेवाग्राहीमैत्री बनाउनुपर्दछ। संघीय प्रणाली अनुरुप सार्वजनिक खचको संरचना एवंम खच गर्ने भुमिका संघ प्रदेश र स्थानिय तहको ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधिहरुको आधारमा सन्तुलित र न्यायोचित ढंगले विनियोजन गर्नुपर्दछ। समपूर्ण खर्च प्रणालीलाई पारदर्शी र सक्रिय बनाउन तिन तहमा विभाजन गरी खर्चको उचित उपयोग गर्नु जरुरी छ। त्यसैगरी सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक पर्ने सार्वजनिक खर्चको लागि बजेटको प्रभावकारी विनियोजन गरी सार्वजनिक संरचना र कार्यहरुलाई मितव्ययी बनाउने नितिहरुको अबलम्बन गर्नुपर्दछ।

३.४.२ आयको वस्तुगत अवस्था, विश्लेषण र प्रक्षेपण

तोकिएको समय सिमा भित्र समष्टिगत लक्ष्य, उद्देश्य र प्रतिफल प्राप्त गर्न फिक्कल गाउँपालिकाले आफ्नो आन्तरिक राजश्व तथा आयका साथै संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदानमा भर पर्नुपर्ने हुन्छ। गाउँपालिकाले आगामी तीन वर्षमा प्रक्षेपित

राजश्वका आधारमा आवधिक योजनामा उल्लिखित प्रतिफल हासिल गर्न बार्षिक योजना र त्यसको कार्यान्वयनमा ध्यान दिनु पर्ने हुन्छ । त्यसका लागि पालिकाले आन्तरिक श्रोतको खोजि र त्यसको परिचालन गर्नु पनि त्यतिकै आवश्यक हुन्छ । तालिकामा गाउँपालिकाको चालु आवको लागि विनियोजित बजेट र त्यसैको आधारमा आगामी ५ बर्षका लागि प्रक्षेपित राजश्व परिचालनको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ। प्रक्षेपित राजश्व चालु आवमा परिचालिन कुल राजश्वमा प्रति वर्ष १२ प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमानका आधारमा तयार पारिएको हो । आ. व २०७७/७८ मा कुल रु. ४३,९५,४५.३२ राजश्व परिचालन भएको थियो जसमध्ये पुंजीगत खर्चको शीर्षकमा रु. ३६,९६,८७.३५४भने चालु खर्चको शीर्षकमा रु. ६,९८,५७.९७० भएको थियो ।

आयको वस्तुगत अवस्था, विश्लेषण र प्रक्षेपण

शिर्षक	आ.व.०७५।७६	आ.व.०७६।७७	आ.व.०७७।७८	आ.व.०७८।७९ (प्रक्षेपित)	आ.व.०७९।८० (प्रक्षेपित)	आ.व.०८०।८१ (प्रक्षेपित)	आ.व.०८१।८२ (प्रक्षेपित)	आ.व.०८२।८३ (प्रक्षेपित)
कर राजश्व (रु. हजारमा)	8559	8840	13105	14555		–	–	–
गैर कर राजश्व (रु. हजारमा)	7345	7200	10335	11510	–	–	–	–
कुल चालुखर्च (रु. हजारमा)	–	–	69857.970	–	–	–	–	–
कुल पुंजीगत खर्च (रु. हजारमा)	–	–	369687.554	–	–	–	–	–
कुल बजेट (रु. हजारमा)	315274	331304	439545.32	492290.8	551365.6	617529.5	691633.1	774629

परिच्छेद ४ : आर्थिक विकास

फिक्कल गाउँपालिकाको मुख्य पेशा कृषि रहेको छ । खेतीयोग्य जमिनमा आधुनिक व्यवसायिक कृषिको प्रशस्त सम्भावना बोकेको यस गाउँपालिकाको अर्थतन्त्रको प्रमुख आधार भनेको कृषि, वन, साना तथा घरेलु उद्योग लगायतका क्षेत्र हुन् । उपयुक्त हावापानी, कृषिको लागि उपयुक्त उर्वर माटो भएको मध्यपहाडी क्षेत्र तथा प्रशस्तमात्रामा पाइने घाँसले घरपरिवार प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा कृषि व्यवसायमा संलग्न रहेका छन् ।नेपाल सरकारको "समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली" तथा बाग्मती प्रदेश सरकारकोदीर्घकालिन आर्थिक विकास क्षेत्रको लक्ष्य भनेको गरिबीका रेखामुनी रहेका र प्रतिदिन १.५ अमेरिकी डलरभन्दा कम आय हुने जनसंख्यालाई शून्य अंकमा झार्नु रहेको छ । स्थानिय तहको वस्तुस्थीति विवरण २०७६को अनुसार फिक्कल गाँउपालिकामा उद्यमशिलता/आर्थिक एकाईको संख्या ३५६ रहेको छ, जसमध्य पुरुष रोजगार १०३८ जना र महिला रोजगार ७४३ जना गरेर जम्मा १७८१ जना रोजगारीमा आवद्ध छन् । यस आवधिक योजनालेगाउँपालिकाको विद्यमान स्थीतिमा आधारित रहेर सोच, लक्ष्य,उद्देश्य, कार्यनिति तथा रणनितिको माध्यमबाट दिगो विकास लक्ष्यको २० वटा आर्थिक विकास क्षेत्रका सूचकहरु मध्य आर्थिक क्षेत्रका प्रमुख लक्ष्य क्षेत्रहरु क्रमश गरिबी, मानव विकास, आर्थिक वृद्धि, व्यापार सञ्चिती, रोजगार, पर्यटन र कृषि तथा पशुपन्छी पालनलाई समेटेर समावेशी तथा दिगो आर्थिकवृद्धि र उत्पादनशिल रोजगारी प्रवर्द्धनका वातावरण सृजना गर्ने गरी योजना तयार गरिएको छ ।

४.१ कृषि तथा पशुपालन

४.१.१ पृष्ठभूमि

नेपाल एक विकासोन्मुख कृषि प्रधान मुलुक हो । यहाँका वहुसंख्यक जनताहरुको जिविकोपार्जनको मुख्य आधार कृषि तथा पशुपालन रहेको छ। सिन्धुली जिल्लामा रहेका कृषकहरुको जीवनस्तर उकास्नका लागि जिल्ला स्तरीय प्रमुख निकाय वि.सं. २०२४ मा स्थापित कृषि विकास कार्यालयले कृषि प्रविधिहरुको प्रचार प्रसार गर्ने र नेपाल सरकारको कृषि नीतिलाई कार्यान्वयन गर्ने काम गर्दैआइरहेको छ । कृषि विकास कार्यालयको तथ्याङ्क अनुसारसिन्धुली जिल्लामा ९६.०२ प्रतिशत कुल परिवारसङ्ख्या कृषिमा संलग्न छन ।

धेरैजसो कृषक परम्परागत खाद्य वाली तथा तरकारी उत्पादनमा संलग्न छन । उत्पादित वस्तु स्थानीय वजारमा खपत हुने गरेको छ भने पालिका बाट वाह्य वजारमा हुने निर्यातको मात्रा नगन्य छ । यस क्षेत्रमा उष्ण प्रदेशीय फलफुल तथा तरकारी देखी शितोष्ण वालीहरुको मौसम अनुसार खेती लगाउने गरिएको छ । यहाँका प्रमुख अन्न बालीहरुमा मकै, कोदो, धान, गहुँ बाली आदि र्पदछन् भने प्रमुख नगदे बालीहरुमा आलु, मास, गहत, बोडी, सुन्तला, कागती, आँप, केरा, लीची, किवी, अलैची, चिराइतो आदि हुन् । त्यस्तै यहाँ पालन गरिने मुख्य पशुपंक्षीहरुमा कुखुरा, गाई, बाखा, भैसी, बंगुर रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा व्यवसायीक कृषकहरुको तुलनामा निर्वाहमुखी कृषि प्रणाली अवलम्वन गरिरहेका कृषकहरुको वाहुल्यता रहेको छ । कृषि योग्य जमिन खण्ड खण्डमा विभाजित रहेकोले व्यवसायीक कृषि प्रणाली अवलम्वनको लागि सिँचाई तथा अन्य पूर्वाधारको विकास गर्न कठिनाई रहेको देखिन्छ ।

निजी क्षेत्रको संलग्नतामा प्रत्येक वडामा करिब ३० वटा जति कुखुरा, बाखा, बंगुर, लगायतका कृषि फर्महरुको स्थापना गरी कृषि तथा पशुपन्छीपालनमा दर्ता गरेका छन् । वडा १ र ३ मा चिसो हावापानीका कारण यहाँ आलुको उत्पादन निक्कै हुने गर्दछ भने स्थानीय बजारमा यहाँको उत्पादित आलुको बिउको निक्कै माग पनि रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी माथिल्लो भेगमा कागती, जुनार, सन्तला, किवि, अलैची, चिराइतो र तल्लो बेल्टमा धान, मकै, आँप, केरा, आदिको उत्पादनलाई उत्पादकत्वको आधारमा विशेष महत्वपूर्ण मानिएको छ । यस गाउँपालिकामा मौसमी तरकारी र बेमौसमी टनेलीङ्ग तरकारीकोव्यवसायउत्पादन अहिले फस्टाउँदा यस व्यवसायप्रतिको चासो बढदै गएको छ ।

४.१.२ समस्या

हिउँदमा सिचाईँको अभाव हुनु, कृषि उत्पादनको बजारीकरणको अभाव, वातावरण अनुकल उन्नत बिउ बिजन सहजरुपमा उपलव्ध नहुनु, कृषिको हकमा सरकारले दिने सेवा, सुविधा र अनुदानमा कृषकको पहुँच र सहजिकरणमा कमी, किटनाशक

औषधी तथा मलमा सहज पहुँच र प्रयोग विधिमा कृषकहरुमा आवश्यक ज्ञानको कमी,कृषिजन्य खाधान्न उत्पादनमा रोग र किराहरुको आक्रमण, बिउबिजन तथा मल उपलब्धता न्युन रहेको, कृषि व्यवसायिकरणको सर्वसधिारणमा कम चेतना रहेको र कृषिजन्य खाधान्न उत्पादन उपजमा नै सिमित रहनु, कृषि वैज्ञानिक, विशेषज्ञ र प्रविधिकको अभाव, यस गाउँपालिकाको कृषिमा साना र मझौला किसानहरुको बाहुल्यता रहेको छ । समग्रमा कृषि र पशुपंक्षीपालन निर्वाहमुखि रहनु र यसमा सम्लग्न कृषकहरुको उत्पादकत्व न्यून रहनु यस क्षेत्रका मुलभूत समस्याहरु हुन् सचाईको अभाव पशुपालनलाई पनि सोचे अनुरुप व्यावसायिकरण गर्न नसकेको, चिस्यान केन्द तथा संकलन केन्द्रको अभाव कृषि क्षेत्रका मुख्य समस्या हुन ।

४.१.३ अवसर र चुनौती

अवसर

कृषि विशेषज्ञ सहितको प्रबिधिक शिक्षालय स्थापना गर्ने, सिड बैङ्क, चिस्यान केन्द्र, गोदाम घर, संकलन केन्द्र उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने, कृषि तथा जडिबुट्टि प्रशाोधन केन्द्र, नर्शरी, र तालिम केन्द्र् स्थापना गर्ने, कृषकलाई प्राङ्गागारीक मल र अन्य कृषि प्राबिधिक सम्बन्धि तालिम प्रदान गर्ने, खाधन्नबाली, तरकारी, फलफुल र जडिबुट्टिको क्षेत्रफल बिस्तार तथा उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, माटोको उर्वराशक्तिको पहिचान, माटोको जाँच र व्यवस्थापन प्रबिधिको विकास, पशुपालन व्यवसायलाई ब्यवस्थित गरी मासु र दुध उत्मादनमा आत्मनिर्भर र व्यवासायिकरण गर्न सकिने आदि अवसरहरु रहेका छन् ।

चुनौती

कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरणका लागि आवश्यक दक्ष मानव संसाधनको अभाव, उत्पादित वस्तुको बजारीकरण सहज नहुनु , कृषि तथा पशुपन्छिमा देखिने किरा तथा रोगको पहिचान, परिक्षण र रोगको उपचार सहजिकरण नहुनु, कृषि क्षेत्रमा पुँजीगत परिसंपत्ति र लगानीकर्ताको कमी, जडिबुट्टि क्षेत्रको संरक्षण, संर्बधन र विकासका लागि आवश्यक दक्ष मानव संसाधन र जनचेतनाको अभाव, कृषि बिउ बिजनको गुणस्तर जाँच, श्रोत बिउ प्रमाणीकरण र क्षमता अभिबृद्धिमा चनौतीरहेकोछ ।

४.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"आधुनिक कृषि तथा व्यवसायिक पशुपालनमा आत्मनिर्भर फिक्कल"

लक्ष्य

कृषि उत्पादकत्व, खाद्य सुरक्षा तथा लाभप्रद युवा रोजगारमा वृद्धि र गरिवी न्युनिकरण गर्ने ।

उद्देश्य

१. कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्दै आर्थिक समृद्धि हासिल गर्नु ।
२. कृषि तथा पशुपालनमा रोजगारी र आम्दानीको अवसर वृद्धि गर्नु ।
३ व्यवसायिक पशुपंछी पालनमा जोड दिनु ।

४.१.५रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्दै आर्थिक समृद्धि हासिल गर्नु ।	
१.१ कृषक वर्गीकरण र प्रोत्साहन द्वारा उत्पादनमा वृद्धि गरी कृषि तथा पशुपालनलाई	१.१.१ कृषि व्यवसायलाई व्यवस्थित बनाउन करार खेति, सामहिक खेति र चक्ला खेतिको अवधारणा विकासको लागि आवश्यक कार्यक्रम तथा नीति

रोजगारी सृजनाको प्रमुख आधारको रुपमा विकास गर्ने ।	तर्जुमा गरिनेछ ।
	१.१.२ वडा नं. ४, ५ र ६ लाई फलफुल तरकारी खाद्यान्न उत्पादन तथा मत्स्यापालनको पकेट क्षेत्र र वडा नं. १, २ र ३ लाई फलफुल, तरकारी, आलु, जडिबुट्टी र मौरीपालनको पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरिनेछ ।
	१.१.३ आवधिक रुपमा माटो परीक्षण, रोग परिक्षण, तथा शिविर सञ्चालन लाई व्यापक बनाउन नीति अवलम्वन गरिनेछ ।
	१.१.४ कृषि उपज बेच बिखन केन्द्र स्थापना र हाट बजार व्यबस्थित गरिनेछ ।
	१.१.५ कोरोनाको कारण रोजगारी गुमेका तथा विदेशबाट फर्किएका युवाहरुलाई व्यवसायिक कृषिमा स्थापित गरिनेछ ।
	१.१.६ स्थानिय तहमा मिनि माटो ल्याब स्थापना गरी माटो परिक्षणलाई व्यापक बनाइनेछ ।
१.२ कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न शिक्षा, अनुसन्धान, तालिम र प्रचार पद्धतिलाई प्रभावकारी बनाउने ।	१.२.१ भेटनरी प्रयोगशाला सेवा र एग्रोभेट विशेषज्ञ सेवा उपलब्धता सहितको प्रबिधिक शिक्षालय स्थापनाको गरिनेछ ।
	१.२.२ कृषि, जडिबुट्टि नर्शरी लगायत तालिम केन्द्र् स्थापना गरिनेछ ।
	१.२.३ कृषक पहिचान तथा वर्गीकरण गरी अनुदान तथा अन्य सेवा प्रदान गरिनेछ ।
१.३ कृषि उत्पादनको सुरक्षा, उधोग प्रर्वधन र वस्तुहरुको संकलन भण्डारण तथा व्यापारिक केन्द्रको विकास गर्ने ।	१.३.१ दुग्धजन्य उत्पादन संकलन केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
	१.३.२ कृषि उत्पादन , संकलन र चिस्यान केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।
	१.३.३ महादेवडाँडामा अलैची, चिराइतो, बोझो लगायत अन्य जडिबुट्टी प्रशोधन केन्द र आलु, किवि, कागतीको चिस्यान केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।
	१.३.४ कृषि तथा पशु विमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
	१.३.५ लगानी सुनिश्चित गराउन वातावरणीय, प्राविधिक, लगायत बजार सहजीकरण एवम् जंगली जनावरबाट हुने जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्राथमिकता दिइनेछ ।
१.४ तुलनात्मक लाभ एवंम उच्च मूल्य बाली तथा वस्तुको बजारीकरण गरी आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रबर्द्धन गर्ने ।	१.४.१ एक वडा एक नमूना कृषि कार्यक्रम नीति अबलम्बन गरिने ।
	१.४.२ सम्भावित कृषि बस्तु, पशुजन्य उत्पादनहरूको पहिचान एवम् उत्पादन वृद्धि गरी उक्त उत्पादनको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरण गरिने ।
	१.४.३ खेति वातावरण अनुकुल स्मार्ट प्रविधियुक्त कृषि सडक र दिगो सिँचाई योजना निर्माणबढाइनेछ ।
उद्देश्य २. कृषि तथा पशुपालनमा रोजगारी र आम्दानीको अवसर वृद्धि गर्नु ।	
२.१ वातावरण मैत्री प्रविधि, वित्तिय सहयोग, बजारीकरण, सूचना प्रणाली र अन्य पूर्वाधारको विकास गरी कृषि तथा पशुपंक्षी उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने ।	२.१.१ माटो सुहाउँदो एवम् सम्भावना तथा उत्पादकत्वका आधारमा कृषि भूमि वर्गीकरण र वातावरणमैत्री कृषि प्रविधिको अबलम्बन गरिनेछ ।
	२.१.२ पशुपन्छी विशेष उत्पादन क्षेत्र निधारण गरी उन्नत नश्ल, पशु आहारा, पशु सेवा, पशु स्वास्थ्य, सुलभ ऋृण, बिमासहितको प्राविधिक सेवा प्रदान गरिनेछ ।
	२.१.३ प्राङ्गारिक खेतीका सम्भावित वस्तु र क्षेत्रको पहिचान र प्राङ्गारिक वस्तुको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरण गरिनेछ ।
	२.१.४ कृषि विशेष उत्पादन क्षेत्र तोकी त्यस्ता क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधारको विकास सहित आधुनिक तवरको कृषिमा जोड दिइनेछ ।

उद्देश्य ३. व्यवसायिक पशुपंछी पालनमा जोड दिनु ।	
३.१ भुगोलमैत्री अनुरुपको नश्ल पहिचान गरी पशुपछी तथा मत्स्य पालन गर्ने ।	३.१.१ एक घर एक व्यवसायिक उत्पादन गरिनेछ ।
	३.१.२ नश्ल सुधारका लागि कृतिम गर्भाधारणको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	३.१.३ भुगोल अनुसार गाउँगाउँमा पकेट तथा ब्लक संचालन गरिनेछ ।
३.२ पशुपंछी पालनमा प्रोत्साहित गरी आत्मनिर्भर र व्यवसायिक क्षमता विकास गर्ने ।	३.२.१ वार्षिक रुपमा पशु दिवस मनाउने र उत्कृष्ट कृषकवर्ग छनौट गरी, सहुलियत ऋण तथा अनुदान उपलब्ध गरिनेछ ।
	३.२.२ समय समयमा हरेक वडामा पशु शिविर संचालन गरी परजीवि विरुद्ध खोप र औषधी निःशुल्क उपलब्ध गरिनेछ ।
	३.२.३ एक गाउँ एक घाँसेबाली स्रोत केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।

४.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

१. आधुनिक, व्यवसायिक कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा लाभप्रद युवा रोजगारद्धारा आर्थिक वृद्धि र विकास भई गाउँपालिका निर्यातमुखि भएको हुनेछ ।

२. कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर वृद्धि भई आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रबर्द्धन र आर्थिक समृद्धि हासिल भएको हुने ।

३. कृषि तथा पशुपालनमा आधारित उधोग प्रर्वधन र कृषि पर्यटनको अवधारण विकास गरी रोजगारी र आम्दानी वृद्धि भएको हुने ।

४. समुहिक पशुपंछीपालनमा वृद्धि भई व्यवसायिक र प्रविधि मैत्री भएको हुने ।

४.१.७ विस्तृत कार्यक्रम

क्रस	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय तह	निजि क्षेत्र	सरकारी र अन्य तह	
१	१ .	१.१	१.१.१	कृषि व्यवसायलाई व्यवस्थित बनाउन करार खेति, सामहिक खेति र चक्ला खेतिको अवधारणा विकासको लागि आवश्यक कार्यक्रम तथा नीति तर्जुमा	✓	✓	✓			गापा
२			१.१.२	तरकारी, खाद्यान्न,मत्स्यापालन,मौरीपालन, पशुपालनतथा फलफुल पकेट क्षेत्र कार्यक्रम	✓	✓	✓			”
३			१.१.३	आवधिक रुपमा माटो परीक्षण, रोग परिक्षण, तथा शिविर सञ्चालन	✓	✓		✓	✓	”
४			१.१.४	कृषि उपज बेच बिखन केन्द्र स्थापना हाट बजार व्यवस्थापन			✓	✓		”
५			१.१.५	कोरोनाको कारण रोजगारी गुमेका तथा विदेशबाट फर्किएका युवाहरुलाई व्यवसायिक कृषिमा स्थापित		✓	✓	✓		”
६			१.१.६	स्थानिय तहमा मिनि माटो ल्याब स्थापना गरी माटो परिक्षणलाई व्यापक		✓	✓	✓		
७		१.२	१.२.१	भेटनरी प्रयोगशाला सेवा र एग्रोभेट विशेषज्ञ सेवा उपलब्धता सहितको प्रबिधिक शिक्षालय			✓	✓	✓	”
८			१.२.२	कृषि, जडिबुट्टि नर्शरी लगायत तालिम केन्द्र् स्थापना			✓	✓	✓	”
९			१.२.३	कृषक पहिचान तथा वर्गीकरण गरी अनुदान तथा अन्य सेवा प्रदान		✓	✓			”
१०		१.३	१.३.१	दुग्धजन्य उत्पादन संकलन केन्द्र		✓	✓	✓		”
११			१.३.२	कृषि उत्पादन , संकलन र चिस्यान केन्द्रको स्थापना	✓	✓			✓	”
१२			१.३.३	महादेवडाँडामा अलैची, चिराइतो, बोक्षो लगायत अन्य जडिबुट्टी प्रशोधन केन्द्र स्थापना	✓	✓	✓	✓	✓	”
१३			१.३.४	कृषि तथा पशु विमा कार्यक्रम		✓	✓	✓	✓	”
१४			१.३.५	लगानी सुनिश्चित गराउन वातावरणीय, प्राविधिक, लगायत बजार सहजीकरण			✓			”
१५		१.४	१.४.१	एक वडा एक नमूना कृषि कार्यक्रम नीति						

१६			१.४.२	सम्भावित कृषि बस्तु, पशुजन्य उत्पादनहरूको पहिचान एवम् उत्पादन वृद्धि गरी उक्त उत्पादनको ब्रान्ड प्रवर्द्धन		✓	✓			”
१७			१.४.३	खेति वातावरण अनुकुल स्मार्ट प्रविधियुक्त कृषि सडक र दिगो सिँचाई योजना निर्माण	✓	✓	✓			”
१८	२	२.१	२.१.१	माटो सुहाउँदो एवम् सम्भावना तथा उत्पादकत्वका आधारमा कृषि भूमि वर्गीकरण रवातावरणमैत्री कृषि प्रविधि	✓	✓	✓			”
१९			२.१.२	पशुपन्छी विशेष उत्पादन क्षेत्र निधारण	✓	✓	✓		✓	”
२०			२.१.३	प्राङ्गारिक खेतीका सम्भावित वस्तु र क्षेत्रको पहिचान एवम् उत्पादित प्राङ्गारिक वस्तुको ब्रान्ड प्रवर्द्धन		✓	✓			”
२१			२.१.४	कृषि विशेष उत्पादन क्षेत्र तोकी त्यस्ता क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधारको विकास सहितआधुनिक तवरको कृषिमा जोड	✓	✓	✓		✓	”
२२	३	३.१	३.१.१	एक घर एक व्यवसायिक उत्पादन			✓			”
२३			३.१.२	नश्ल सुधारका लागि कृतिम गर्भाधारणको व्यवस्थापन			✓	✓		”
२४			३.१.३	भुगोल अनुसार गाउँ गाउँमा पकेट तथा ब्लक संचालन			✓			”
२५		३.२	३.२.१	वर्षिक रुपमा पशु दिवस मनाउने र उत्कृष्ट कृषकवर्ग छनौट गरी, सहुलियत ऋण तथा अनुदान उपलब्ध		✓	✓			”
२६			३.२.२	समय समयमा हरेक वडामा पशु शिविर संचालन गरी परजीवि विरुद्ध खोप र औषधी निःशुल्क उपलब्ध			✓		✓	”
२७			३.२.३	एक गाउँ एक घाँसेबाली स्रोत केन्द्र स्थापना			✓			

४.१.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि २०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३	योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
प्रभाव	आधुनिक, व्यवसायिक कृषि, खाद्य सुरक्षा तथा लाभप्रद युवा रोजगारद्वारा आर्थिक वृद्धि र विकास भई गाउँपालिका निर्यातमुखि भएको हुने	व्यवसायिक कृषि संलग्न घरधुरीमा बृद्धि	प्रतिशत			२५	२५	२५	२५	१००	गापा	गापा		४	२	
		नगदेवालीको उत्पादकत्वमा बृद्धि	मे ट								"	"		४	२	
		कृषि जन्य उद्योगको बृद्धि	संख्या		२	२	२	२	१	९	"	"		४	२	
असर १	कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर वृद्धि भई आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रबर्द्धन र आर्थिक समृद्धि हासिल भएको हुने	खाधान्न उत्पादन	मे.ट.								"	"		४	२	
		नगदेवालीको उत्पादन	मे.ट.								"	"		४	२	
प्रतिफल १.१	कृषि तथा पशुपालन नीति निर्माण भएको हुने	कृषक मैत्री नीति, निर्देशिका	संख्या	०				१		१	"	"		४	२	

प्रतिफल १.२	तरकारी, खाद्यान्न,पशुपालनतथा फलफुल पकेट क्षेत्र कार्यक्रम संचालन भएको हुने	पकेट क्षेत्र	संख्या	९	२	२	२	२	२	१०	”	”		४	२	
प्रतिफल १.३	कृषि तथा जडिबुट्टि उत्पादन संकलन केन्द्र सञ्चालन भएको हुने	संकलन केन्द्र	संख्या				१		१	२	”	”		४	२	
प्रतिफल १.४	कृषि तथा जडिबुट्टी प्रशोधन केन्द्र, तथा चिस्यान केन्द्र स्थापना भएको हुने	प्रशोधन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्र	संख्या		१		१		१	३	”	”		४	२	
प्रतिफल १.८	भेटनरी प्रयोगशाला सेवा र एग्रोभेट विशेषज्ञ सेवा उपलब्धता सहितको प्रबिधिक शिक्षालय स्थापना भएको हुने	कृषि प्रबिधिक शिक्षालय	संख्या				१			१	”	”		४	२	
प्रतिफल १.९	स्थानिय तहमा मिनि माटो ल्याब स्थापना भई माटो परिक्षण व्यापक भएको हुने	माटो परिक्षण ल्याब				१				१	”	”		४	२	
प्रतिफल १.१०	करार खेति, सामुहिक खेति र चक्ला खेतिको अवधारणा विकासको	व्यवसायिक कृषि अवधारणा			निरन्तर					१	”	”		४	२	
असर २	कृषि तथा पशुपालनमा आधारित उधोग प्रर्वधन र कृषि पर्यटनको अवधारण	रोजगारी र आम्दानी वृद्धि	प्रतिशत							१००	”	”		४	२	

	विकास गरी रोजगारी र आम्दानी वृद्धि भएको हुने															
प्रतिफल २.१	माटो परीक्षण, रोग परिक्षण, तथा शिविर सञ्चालन भएको हुने	माटो, रोग परिक्षण	संख्या					निरन्तर		३	"	"		४	२	
प्रतिफल २.२	उपयुक्त र दिगो सिँचाइ सुविधा लगायतका आवश्यक पूर्वाधारको पहुँच सहज भएकोहुने	दिगो सिँचाइ र पूर्वाधारको पहुँच	प्रतिशत		२५	२५	२५		२५	१००	"	"		४	२	
प्रतिफल २.३	कृषि विमा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने	कृषि विमा कार्यक्रम	संख्या					निरन्तर		२	"	"		४	२	
प्रतिफल २.४	सम्भावना तथा उत्पादकत्वका आधारमा कृषि भूमि वर्गीकरण भएको हुने	उच्च कृषि उत्पादकत्व भएको जमिन	हेक्टर		१	१	१	१		४	"	"		४	२	
प्रतिफल २.५	नश्ल सुधार तथा उपचार केन्द्र स्थापना भएको हुने	नश्ल सुधार तथा उपचार केन्द	संख्या		१		१			२	"	"		४	२	
असर ३	समुहिक पशुपंछीपालनमा विकास भई व्यवसायिक र प्रविधि मैत्री भएको हुने	एक घर एक व्यवसायिक उत्पादन	प्रतिशत							९५	"	"		४	२	
प्रतिफल ३.१	भुगोल अनुसार गाउँगाउँमा पकेट तथा व्लक संचालन भएको हुने	पशुपंछी पकेट तथा व्लक	संख्या		३	३	४	३	२	१५	"	"		४	२	

प्रतिफल ३.२	पशु शिविर संचालन भई परजीवि विरुद्ध खोप र औषधी निःशुल्क उपलब्ध भएको हुने	पशु शिविर	संख्या				निरन्तर		"	"		४	२	
प्रतिफल ३.३	वार्षिक रुपमा पशु दिवस कार्यक्रम संचालन भई कृषकवर्गलाई पुरस्कृत गरिएको हुने	पशु दिवस कार्यक्रम	संख्या				निरन्तर		"	"		४	२	

४.२ उद्योग तथा वाणिज्य

४.२.१ पृष्ठभूमि

उद्योग क्षेत्र रोजगारी र विकासको प्रमुख आधार हो । उद्योग एवं अन्य व्यवसायहरु संचालन गरेर आर्थिक गतिविधि मार्फत फिक्कलको समृद्दि हासिल गर्न सकिन्छ ।जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउनको लागि सामान्यतया आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक र प्राविधिक क्षेत्रहरु मध्ये कुनै एक वा धेरै क्षेत्रसंग सम्बन्धित व्यावसायहरु गर्न आवश्यक हुन्छ ।उद्योगमा सवलीकरणले बसाइसराइ र वैदेशिक रोजगारमा जाने संख्या कम गर्न मुख्य भमिका खेल्दछ । यसगाउँपालिकामा संचालित विभिन्न साना तथा घरेलु उद्योग संचालनद्वारा आय आर्जन वृद्दि गर्न मद्दत पुऱ्याउछ । गाउँपालिकाको अवस्था र परिवेश अनुसार स्थानिय युवा लक्षित व्यापार, लघु उद्यम, घरेलु तथा साना उद्योगको कार्यकमहरु संचालन गरी युवा जनशक्तिको विकास र प्रवर्धनद्धारा वेरोजगारी लाई शुन्य बनाउन सकिन्छ ।

प्राकृतिक स्रोतमा धनी यस गाउँपालिकामा छिमेकी गाउँपालिकासँग समन्वय गरी सुनकोशी नदीमा जल विहार सेवामा आधारित व्यवसायको प्रचुर सम्भावना रहेको छ । गाँउपालिका क्षेत्र भित्र साना ठुला गरी ३५६ वटा उद्योगहरु तथा व्यवसाय हाल सञ्चालनमा रहेका छन् जसमध्ये १७१ उद्योग व्यवसायहरु दर्ता भएर र १८५ व्यसायहरु दर्ता बिनानै संचालन आइरहेका छन् ।फिक्क्ल गाँउपालिकामा संचालित उद्योगमा व्लक, काष्ठ, आरन, फर्निचर, राइस मिल,साना तथा घरेलु एवं कृषिजन्य उद्योगत्यसैगरी व्यवसायमा होटलव्यवसाय, लुगाव्यवसाय, फेन्सी व्यवसाय, किराना व्यवसाय र अन्य व्यापार आदिलगायतका पर्दछन । ठुला उद्योगहरू सञ्चानमा आउन नसके पनि पालिकामा उपलव्ध स्थानीय स्रोत र साधनको उपयोग गरी सञ्चालित साना तथा घरेलु एवं कृषिजन्य उद्योगहरूले गाँउपालिकाको आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याउँदै आएको छ । संचालित ३५६मध्य कृषि, वन पैदावार र मत्सपालनमा आधारित ५२ वटा, निर्माणमा आधारित २६ वटा, खानि, विद्यत, जलमा आधारित६ वटा, थोक र खद्रामा आधारित १५३ वटा, होटल रेष्टरामा आधारित २३ वटा, वाणिज्य तथा विमामा आधारित १४ वटा, शिक्षामा आधारित ५५ वटा, स्वास्थ्य र सामाजिक सेवामा आधारित ११ वटा र कला तथा प्रशासनिक क्षेत्रमा आधारित ११ वटा उद्योगहरु तथा व्यवसाय रहेका छन् जँहा ९९५ परुष र ६५५ महिला गरेर जम्मा १६५० स्थानिय नागरिक प्रत्यक्ष रुपमा औधोगिक प्रतिष्ठानमा संलग्न छन् ।

४.२.२ समस्या

गाउँपालिका भित्र यातायात सहज नहुनु, परम्परागत शैलीमा खाद्यान्न वाली उत्पादन हुनु, Supply Chain दिगो नहुनु, औधोगिक पुर्वाधार क्षेत्रमा दक्ष प्राविधिक जनशत्ति अपर्याप्त हुनु, अपेक्षीत रुपमा उधोग क्षेत्रमा पुँजीगत लगानी, निर्माण र खर्च हुन नसक्नु, स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग तथा कल कारखानाको विकास नहुनु , होमस्टे, घरेल तथा मझौला उद्योग, किराना व्यवसाय र अन्य व्यापार व्यवसाय सञ्चालनका लागि सीपमूलक तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन नहुनु, उद्योग ग्रामको स्थापना गर्न आर्थिक अभाव हुनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरु हुन् ।

४.२.३अवसर र चुनौती

अवसर

२५ वटा भन्दा बढि हिमश्रृंखलाहरु र महाभारत लगायत चुरे पर्वतमालाहरुलाई स्पष्ट रुपमा नियाल्न सकिने सिन्धुली जिल्लाकै सबैभन्दा अग्लो स्थानमा रहेको यस गाउँपालिकाको फिक्कल चचरो क्षेत्रमामा होटल व्यवसाय, किराना व्यवसाय र अन्य व्यापारहरु जस्तै होम स्टे प्रबर्धन गर्नेअवसर रहेको छ । त्यसैगरी यस गाउँपालिकामा प्रशस्त मात्रामा उत्पादित जडिबुट्टि जस्तै अलैची, चिराइतो, बोझ्रो तथा तरकारी र फलफुल जस्तै किवि भँइ स्याउ, सुन्तला, जुनार, कागती, आँप, केरा, लिचि आदिमा आधारित उद्योगहरुको प्रचुर सम्भावना रहेको हुँदा, औद्योगीकरणको प्रक्रियामा लैजान सकिन्छ । स्थानिय कच्चा पर्दाथ (वन पैदावार)मा आधारित दैनिक उपभोग्य सामाग्रीहरु उत्पादन गर्ने यो पालिकामा अनगिन्ती स्रोतहरु रहेको हुँदा सिप तथा साधनको विकास गरीलघु तथा घरेलु उद्योग तथा व्यावसायिक विकास र प्रवर्धन, वित्तिय क्षेत्रको पहुच वृदि गरी उधोग, बजार तथा व्यवसायमा पुँजी कार्यक्षेत्र बिस्तार गर्न सकिने, व्यापारलाई लगानी सँग आबद्ध गराउन सकिने, निर्यात योग्य वस्तुको उत्पादन र विविधिकरण तथा औधोगीक पुर्वाधारको विकास, लगानीकर्ताको संरक्षण तथा संर्बधन र स्वस्थ प्रतिस्पर्दाको

वातावरण सिर्जना गर्ने, व्यवसाय उन्मुख सीप विकास तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने, आदि यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरु हुन् ।

चुनौती

उधोग स्थापना र संचालन भन्दा आयात व्यापारमा आकर्षण बढि हुनु, प्रतिस्पर्धी क्षमता र औधोगीक पुर्वाधारको कमी, बजार व्यवस्थापनमा कमी, सर्वसाधारणको खर्च गर्ने क्षेमता कमजोर रहेको, वन र खनिज पैदावारको प्रशोधन गरी विभिन्न उद्योगहरु संचालन र प्रवर्धन गर्न, गाउँलाई आत्मनिर्भर बनाउन विभिन्न वस्तुको उत्पादनमा वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन गर्न आदि यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतीहरु हुन् ।

४.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“उद्योग स्थापना, रोजगारीको सृजना”

लक्ष्य

स्थानियको शिप, श्रम, पूँजी र स्रोत परिचालनद्वारा औद्योगिक क्षेत्रमा रोजगारीको अवसरसृजनागर्ने ।

उद्देश्य

१. निर्यात योग्य वस्तुको उत्पादन तथा विविधिकरणमा जोड दिनु ।
२. उधोग प्रर्वद्धन, रोजगार तथा स्वरोजगारद्धारा बेरोजगारी र गरिबी न्युनिकरण गर्नु ।

४.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ निर्यात योग्य वस्तुको उत्पादन तथा विविधिकरणगरी कुल ग्रहास्थ्य उत्पादनमा यस क्षेत्रको योगदान बढाउनु ।	
१.१ स्थानीय कच्चा पदार्थ र कृषिमा आधारित उत्पादनलाई औद्योगिकरण गरी व्यापक र वृस्तृत तुल्याउने ।	१.१.१ प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा स्थानिय स्रोत एवम् शिपको परिचालन गरी लघु, साना, घरेलु, मझौला, तथा ठुलो उद्योगको स्थापना र संचालनमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
	१.१.२ साना तथा घरेलु उद्योग संचालनको लागि आवश्यक परार्मश तथा सिप विकास तालिम र अनुदानको व्यवस्था गरी वजारीकरणमा समन्व्य गरिनेछ ।
	१.१.३ उद्योग विकासको लागि उद्योग स्थापना देखी संचालन सम्म सेवा प्रर्वाह गर्ने खालको स्थानिय औद्योगिक नीति तथा नियम तर्जुमा गरी कार्यान्व्यन गरिनेछ ।
	१.१.४ सुलभ ऋण, व्याज मिनाह, विनाधितो कर्जा लगायत वित्तिय क्षेत्रको पहुच वृद्धि गरी उधोग, बजार तथा व्यवसायमा पुंजी कार्यक्षेत्र बिस्तार गरिनेछ ।
	१.१.५ उत्पादित वस्तुहरूको गुणस्तरीयता सुनिश्चित गर्न संस्थागत संयन्त्रको विकास गरिनेछ ।
१.२ उद्योगहरुलाई आवश्यक पर्ने पूर्वाधार विकासमा जोड दिने ।	१.२.१ गाउँपालिकामा आधुनिक सुविधा र व्यवस्थित पूर्वाधार युक्त औद्योगिक ग्रामको स्थापना गरिनेछ ।

	१.२.२ औद्योगिक क्षेत्रमा स्थापना हुने उद्योगहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गरिनेछ।
	१.२.३ औद्योगिक क्षेत्रलाई निजि बौद्धिक सहकार्य (Public Private Partnership)गरी औद्योगिक कार्यक्रमलाई व्यापक र प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गरिनेछ।
उद्देश्य २ उधोग प्रर्वद्धन, रोजगार तथा स्वरोजगारद्धारा बेरोजगारी र गरिबी न्युनिकरण गर्नु।	
२.१ प्रतिस्पर्धी क्षमता र तुलनात्मक लाभ भएका उद्योगहरूको स्थापना गर्ने।	२.१.१ वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरूको स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
	२.१.२ स्थानीय कच्चा पदार्थ, कृषिमा आधारित उद्योग स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
	२.१.३ स्थानिय साना तथा मझौला कृषकलाई प्रोत्साहन गर्न दुग्ध जन्य उद्योग स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
	२.१.४ पाथिभरामा जडिबुट्टिमा आधारित औषधी तथा तेल प्रशोधन तथा उत्पादन उद्योग स्थापना गरिनेछ।
	२.१.५ खाङसाङमा फलफुल कृषक लाई प्रोत्साहन गर्न जाम, जुस तथा Dry Fruit उत्पादन उद्योग स्थापना गरिनेछ।

४.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.स्थानीय श्रोत, साधन एवं शिप, श्रम, पूँजी र स्रोतमा आधारित लघु, घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसाय विकास भई स्वरोजगारका अवसर सृजना भएको हुनेछ।

२.सेवा प्रर्वाह गर्ने खालको औद्योगिक नीति तथा नियम तर्जुमा भएको हुनेछ।

४.२.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	स्थानिय स्रोत एवम् शिपको परिचालन गरी लघु, साना, घरेलु, मझौला, तथा ठुलो उद्योगको स्थापना र संचालन		✓	✓	✓	✓	गापा
२			१.१.२	साना तथा घरेलु उद्योग संचालनको लागि आवश्यक परार्मश तथा सिप विकास तालिम र अनुदानको व्यवस्था गरी बजारीकरणमा समन्व्य			✓	✓		"
३			१.१.३	औद्योगिक नीति तथा नियम तर्जुमा	✓	✓	✓	✓		"
४			१.१.४	वित्तिय क्षेत्रको पहुच वृद्धि गरी उधोग, बजार तथा व्यवसायमा पुँजी कार्यक्षेत्र बिस्तार			✓	✓		"
५			१.१.५	उत्पादित वस्तुहरूको गुणस्तरीयता सुनिश्चित गर्न संस्थागत संयन्त्रको विकास		✓	✓			"
६		१.२	१.२.१	आधुनिक सुविधा र व्यवस्थित पूर्वाधार युक्त औद्योगिक ग्रामको स्थापना	✓	✓	✓			"
७			१.२.२	उद्योगहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि		✓				"
८			१.२.३	औद्योगिक क्षेत्रलाई निजि बौद्धिक सहकार्य (Public Private Partnership)	✓	✓	✓			"
९	२	२.१	२.१.१	वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना		✓				"
१०			२.१.२	स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको स्थापना		✓				"
११			२.१.३	दुग्ध जन्य उद्योगस्थापना	✓	✓	✓			"
१२			२.१.४	पाथिभरामा जडिबुट्टिमा आधारित औषधी तथा तेल प्रशोधन तथा उत्पादन उद्योगस्थापना	✓	✓	✓			"
१३			२.१.५	खाङसाङमा फलफुल कृषक लाई प्रोत्साहन गर्न जाम, जुस तथा Dry Fruit उत्पादन उद्योगस्थापना	✓	✓	✓			"

४.२.८नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	२०७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	स्थानीय श्रोत, साधन एवं शिप, श्रम, पूँजी र स्रोतमाआधारित लघु, घरेलु तथा साना उद्योग व्यवसाय विकास भई स्वरोजगारका अवसर सृजना भएको हुनेछ	२५ लाख सम्मका उद्योग	संख्या		१	२	२	२		७	गापा	गापा		४	२	
		२५ लाख देखि ५० लाख सम्मका	संख्या		१	१	१			३	"	"		४	२	
असर १	स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित एवम् स्थानिय शिपको परिचालन गरी उद्योगको स्थापना र रोजगारीको अवस्था सिर्जना भएको हुने	रोजगारी	प्रतिशत							१००	"	"		४	२	
प्रतिफल १.१	सेवा प्रर्वाह गर्ने खालको औद्योगिक नीति तथा नियम तर्जुमा	नीति	संख्या		१					१	"	"		४	२	
प्रतिफल १.२	औद्योगिक ग्राम स्थापना भएको हुने	औद्योगिक ग्राम	संख्या			१				१	"	"		४	२	
प्रतिफल १.३	औद्योगिक क्षेत्रलाई निजि बौद्धिक सहकार्य	निजि बौद्धिक सहकाय	संख्या			१	१	१	१	४	"	"		४	२	

	(Public Private Partnership) विकास भएको हुने															
प्रतिफल १.४	उद्योगहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि	प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि	संख्या		निरन्तर						"	"		४	२	
प्रतिफल १.५	लघु, घरेलु, साना, मझौला तथा ठूला उद्योगको स्थापना भएको हुने	लघु, घरेलु, साना, मझौला तथा ठूला उद्योग	संख्या		२	३	३	१	१	१०	"	"		४	२	
प्रतिफल १.६	वन पैदावारर स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना भएको हुने	वन पैदावार र स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग	संख्या		१	२	२	१		६	"	"		४	२	
प्रतिफल १.७	जडीबुटी प्रशोधन केन्द्रस्थापना भएको हुने	जडीबुटी प्रशोधन केन्द्र	संख्या			१				१	"	"		४	२	
प्रतिफल १.८	दुग्ध जन्य उद्योगस्थापना भएको हुने	दुग्ध जन्य उद्योग	संख्या			१	१			२	"	"		४	२	
प्रतिफल १.९	फलफुल कृषक लाई प्रोत्साहन गर्ने जाम, जुस तथा Dry Fruitउत्पादन उद्योगस्थापना भएको हुने	जाम, जुस तथा Dry Fruitउद्योग	संख्या		१					१	"	"		४	२	

४.३ पर्यटन

४.३.१ पृष्ठभूमि

महाभारतश्रृङखलामा पर्ने २३८३ मि उचाईमा रहेको फिक्कल चुचुरो यस गाउँपालिकाको मुख्य आर्कषण रहेको छ । मनोरम दृश्यअवलोकनको लागि प्रसिद्द फिक्कल चुचुरो यस गाउँपालिका भित्रको प्रमुख पर्यटकिय स्थल हो । परम्परागत सांस्कृतिक मठ मन्दिरहरु पनी यहाँको मुख्य पर्यटकिय स्थलमा पर्दछ । मठ मन्दिरहरुको घेराबार, संरक्षण र स्तरउन्न्ती गर्न सके यस गाउँपालिकाको पर्यटन क्षेत्रमा राम्रो विकास गर्न सकिन्छ । फिक्कल ३ चनौटेबाट फिक्कल टावरसम्म जाने पदमार्गमा चनौटे र महांकाली मन्दिर तर्फबाट सिडि निर्माण र टावरमा पिक्निक स्पोट, पाँक, खानेपानी निर्माण कार्य संचालनमा रहेको छ । वन, वातावरण, जडिबुट्टिर कृषिमा आधारित पर्यटन विकासलाई यस गाउँपालिकाले आर्थिक समृद्धिको एक महत्वपूर्ण अवसरका रुपमा लिएको छ ।

२५ वटा भन्दा बढि हिमश्रृंखलाहरु र महाभारत लगायत चुरे पर्वतमालाहरुलाई फिक्कलगाउँपालिकाबाट स्पष्ट रुपमा नियाल्न सकिन्छ । हाल यस गाँउपालिकामा औषत दैनिक आन्तरिक पर्यटक आगमनको संख्या २० रहेको छ । होटल तथा लज व्यवसायहरु संचालनमा रहेतापनि पर्यटकमैत्री होटल भने न्युन रहेको छ । यस गाँउपालिकामा हालसम्म आवास तथा खानामा आधारित व्यवसायहरु २३ वटा रहेका छन् । कृषि र वनस्पतिको हिसाबले सम्पन्न यस गाँउपालिकामा एग्रो पर्यटन, मौलिक कला तथा संस्कृतिको विकास गर्न सके औसतमा दैनिक ४०० पर्यटक भित्रयाउन सक्ने देखिन्छ ।मध्यपहाडी लोकमार्ग हुँदै पर्यटन गर्ने पर्यटकलाई फिक्कलमा आर्कषण गर्न फिक्कल डाँडामा भिउँटावर, आर्कषक पदमार्गहरु, सहासिक पर्यटन र रमणीय दृश्य अवलोकनका साथै फिक्क्ल ३, चनैटेमा पर्यटकमैत्री होम स्टे लगायतका अन्य विभिन्न अवसरहरु विकास भईराखेको अवस्था छ । प्राकृतिक रुपमा उत्तरमा अवस्थित रहेको सर्वोच्चो हिमाल सगरमाथाको पनि अवलोकन यस गाउँपालिकाबाट गर्न सकिन्छ । रचने खेल मैदान, सुत्केरी डाँडा, दमार क्षेत्र, काफलचुरी डाँडा,विष्णुपाइला, भोटडाँडा झरना, करमडाँडा, देउराली, फक्कल भिउ टावर, डाँडागाउँ, सिम्ले, बतासे डाँडा, भक्कारी वन छाँगा, महाङकाली मन्दिर, महादेवथान, अनिरुद्र महादेवथान, घन्टेओडार, पोखरीडाँडा, ककनीदेवी मन्दिर आदि यस पालिकाका मुख्य धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरु हुन् ।

४.३.२ समस्या

पर्यटनका लागी आवश्यक भौतिक पूर्वाधार सहज नभएको, पर्यटकिय गनतव्यको पहिचान,पर्यटकिय क्षेत्रमा वस्तु र सेवाको विविधिकरण हुन नसक्नु, संरक्षण र विकास हुन नसक्नु, धार्मिक तथा सांस्कृतिक संम्पदाहरुको संरक्षण, संर्बधन र प्रर्बधन प्र्भाबकारी ढंङ्गले हुन नसक्नु, पर्यटन सेवा सुविधामा गुणस्तर न्युन रहेको, होटलको समस्या रहेको, होम स्टेको लागि आवश्यक ज्ञान तथा तालिमको अभाव हुनु, भ्यू प्वाईन्टको सम्भावना हुँदा पनि प्रचार प्रसार, व्यवस्थापन तथा निमार्णको कमि हुनु, पिक्निक स्पोटहरुमा आवश्यक पर्ने आधारभूत पूर्वाधारहरु निर्माण गर्न नसक्नु आदि यसका क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

४.३.३ अवसर र चुनौती

अवसर

कृषि पर्यटन (Agro Tourism) को अवधारणा विकास गर्ने, ओखलढङ्गा, सोलुखम्बु तथा दक्षिणी सिमानामा गोल्नजोर र उदयपरहुँदै जाने आन्तरीक तथा वाह्रय पर्यटकलाई फिक्कलको जैविक विविधता अवलोकन गर्ने र जातीय संस्कृतिको अनुभव गर्ने गरी होमस्टे प्रर्बधन गर्न सकिन्छ र सुनकोशीमा रिर्सोट सहित ऱ्याफटिङ्ग, क्नोइङ्ग लगायतमा सहासिक पर्यटनको योजना निर्माण गरी काठमाण्डौ उपत्यकाका नागरिकलाई विदा मनाउने केन्द्रका रुपमा विकास गर्न सक्ने अवसर रहेको छ ।मौलिक चनौटे, दमार क्षेत्र, काफलचुरी डाँडा, करमडाँडा तथा पोखरीडाँडामासंस्कृति झल्किने खालको होमस्टे लगायतका पर्यटन उधोगको विकास गर्ने, संस्कृति र पर्यटनको क्षेत्रमा सम्भव्यता अध्ययन, अनुसन्धान र अनवेषण कार्य गर्ने, भषा, कला, संस्कृति र संङ्गीतको संरक्षण र प्रबधन गरी, फिक्कललाई सुरक्षित, गुणस्तर र पर्यटनमैत्री बनाउने, रचने खेल मैदान तथा

डाँडागाउमादृश्यावलोकन स्थल तथा क्याम्पिङ साइटको निर्माण, फिक्कल टावरमा पदयात्रा मार्ग सम्बन्धी प्रचारप्रसार गर्न कुनै निश्चित समय तोकी हरेक बर्ष पदयात्रा अभियान समेत संचालन गरिने छ।

चुनौती

पर्यटकिय विकासको लागी यातायात र संचार चुनौति रहेको, २०७२ को भु-कम्पले जिर्ण बनाएको पर्यटकीय स्थल तथा संरचाना अझै बन्न नसकेको, उड्डयान सेवा तथा अन्य अत्याधुनिक सुबिधाको पहुच नपुगनु, पर्यटकीय होटल तथा होम-स्टे कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, स्थानिय कला र संस्कृति लाई समेटेर पर्यटन व्यवसायलाइ व्यवासायिकरण गर्न नसक्नु आदि यसका क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन्।

४.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"कला, संस्कृति र प्रकृतिको धनी, सुन्दर फिक्कल"

लक्ष्य

एग्रो पर्यटनको अवधारण विकास गर्ने।

उद्देश्य

१. पर्यटन गनतव्यको पहिचान गर्नु।
२. पर्यटकिय क्षेत्रमा वस्तु र सेवाको विविधिकरण गर्नु।

४.३.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ पर्यटन गनतव्यको पहिचान गर्नु।	
१.१ पर्यटन क्षेत्रलाई अर्थतन्त्रको सम्बाहको रुपमा विकास गर्न पर्यटकिय गन्तव्य पहिचान र प्रर्बधन गर्ने।	१.१.१ पर्यटकिय गुरु योजना निर्माण गरी कृषि पर्यटन (Agro Tourism) को प्रर्बधन गरिनेछ।
	१.१.२ पर्यटन पैदावार क्षेत्रको प्रचारप्रसार तथा प्रवर्द्धन गर्न भिडियो डकुमेन्ट्री तयार गरिने छ।
	१.१.३ फिक्कल टावरमा केवरकारको सम्भाव्यता अध्ययन र पदर्मागको प्रर्वधन गरिएको हुने।
	१.१.३ मठ मन्दिर, पोखरी लगायतको प्राकृतिक, धार्मिक तथा साँस्कृतिक पर्यटकिय गन्तव्यहरुको, दिगो उपज, संरक्षण र संर्म्बधन गरिनेछ।
	१.१.४ सुनकोशीमा ऱ्याफटिङ्ग व्यवस्था सहितको रिर्सोट संचालनमा ल्याइनेछ।
उद्देश्य २. पर्यटकिय क्षेत्रमा वस्तु र सेवाको विविधिकरण गर्नु।	
२.१ भाषा, कला, संस्कृति र संङ्गीतको संरक्षण र प्रबधन गरीआयआर्जनको भरपर्दो र दिगो स्रोत निर्माण गर्ने।	२.१.१ एक गाउँ एक होमस्टे विकास गरिनेछ।
	२.१.२ मगर तथा सुनुवार कला संग्राहलय निर्माण गरिनेछ ।
	२.१.३ खाङसाङमा वाटर फन पार्कको अवधारणा विकास गरी पर्यटकलाई अकार्षित गराइनेछ।

२.२ पर्यटन पूर्वाधारको निर्माण तथा संरक्षण गर्ने ।	२.२.१ गाउँपालिकाका प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्रमा पूर्वाधार (मनोरन्जन स्थल, पिकनिक स्पोँट, जातिगत भेषभुषा संग्राहलय, सञ्चार, होटल, रेष्टुराँ,) आदिको विकास गरी पर्यटन क्षेत्रको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार पारिने छ ।
	२.२.२ सडक, पुल, भवन लगायतका पूर्वाधारहरु निर्माण गर्दा प्राकृतिक सम्पदा, मौलिकता तथा स्थानिय संस्कृतिको संरक्षण तथा संम्बर्दन गर्ने वातावरण सिर्जना गरिनेछ ।
	२.२.३ पर्यटकलाई मुख्य गन्तव्य स्थल सम्म लान सुविधा सम्पन्न सडक मार्ग/पद मार्ग/केवुलकारको स्थापना गर्ने ।

४.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.एक गाउँ एक होमस्टे विकासविकास भएको हुने ।

२.पर्यटकिय गुरु योजना तयार भएको हुने ।

३.आधारभुत पूर्वाधार निर्माण भई पदमार्ग र गनतव्य विविधिकरण भएको हुने ।

४.३.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	पर्यटकिय गुरु योजना निर्माण		✓	✓			गापा
२			१.१.२	पर्यटन पैदावार क्षेत्रको प्रचारप्रसार तथा प्रवर्द्धन गर्न भिडियो डकुमेन्ट्री तयार			✓	✓		”
३			१.१.३	फिक्कल टावरमा केवरकारको सम्भाव्यता अध्ययन र पदर्मागको प्रर्वधन	✓	✓	✓			”
४			१.१४	मठ मन्दिर, पोखरी लगायतको प्राकृतिक, धार्मिक तथा साँस्कृतिक पर्यटकिय गन्तव्यहरुको, दिगो उपज, संरक्षण र संर्म्बधन			✓			”
५			१.१.५	सुनकोशीमा र्‍याफटिङ्ग व्यवस्था सहितको रिर्सोट संचालन	✓	✓	✓			”
६	२	२.१	२.१.१	एक गाउँ एक होमस्टे विकास			✓			”
७			२.१.२	मगर तथा सुनुवार कला संग्राहलय निर्माण			✓			”
८			२.१.३	खाङसाङमा वाटर फन पार्कको अवधारणा विकास	✓	✓	✓			”
९		२.२	२.२.१	गाउँपालिकाका प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्रमा पूर्वाधार (मनोरन्जन स्थल, पिकनिक स्पोंट, जातिगत भेषभुषा संग्राहलय, सञ्चार, होटल, रेष्टुराँ,) आदिको विकास			✓			”
१०			२.२.२	सडक, पुल, भवन लगायतका पूर्वाधारहरु निर्माण गर्दा प्राकृतिक सम्पदा, मौलिकता तथा स्थानिय संस्कृतिको संरक्षण तथा संम्बर्दन			✓		✓	”
११			२.२.३	पर्यटकलाई मुख्य गन्तव्य स्थल सम्म लान सुविधा सम्पन्न सडक मार्ग/पद मार्ग/केवुलकारको स्थापना	✓	✓	✓			”

४.३.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीगाल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	आधारभुत पूर्वाधार निर्माण भई पदमार्ग र गनतव्य विविधिकरण भएको हुने	व्यवस्थित पर्यटकीय स्थान	संख्या		१	१	१	१		४	गापा	गापा		४	२	
		व्यवस्थित होमस्टे र पर्यटकीय गाउँ	संख्या		१	१	१			३	"	"		४	२	
असर १	पर्यटन विकास, विस्तार तथा विविधिकरण भई आयआर्जनको भरपर्दो र दिगो स्रोत निर्माण भएको हुने	औषत दैनिक आन्तरिक पर्यटक आगमन	संख्या							४००	"	"		४	२	
प्रतिफल १.१	पर्यटकिय गुरु योजना तयार भएको हुने	गुरु योजना	संख्या		१						"	"		४	२	
प्रतिफल १.२	फिक्कल टावरमा केवरकारको सम्भाव्यता अध्ययन र पदर्माग विकास भएको हुने	टावर र भ्यू प्वाईन्ट	संख्या	१३	१		१			२	"	"		४	२	
प्रतिफल १.३	होमस्टेहरु विकास भएको हुने	होमस्टे	संख्या		१	१	१			३	"	"		४	२	

प्रतिफल १.४	प्राकृतिक, धार्मिक तथा साँस्कृतिक पर्यटकिय गन्तव्यहरुको, दिगो उपज, संरक्षण र संर्म्बधन भएको हुने	संस्कृति र मौलिकता प्रवर्द्धन	प्रतिशत							१००	"	"		४	२	
प्रतिफल १.५	ऱ्याफटिङ्ग तथा प्याराग्लाइडिङ्ग जस्ता सहासिक पर्यटन विकास भएको हुने	सहासिक पर्यटन विकास	संख्या		१	१	१			३	"	"		४	२	
प्रतिफल १.६	पर्यटक गन्तव्यमा पुग्ने सडक निर्माण र स्तरोन्नति भएको हुने	सडक	संख्या			२	१	१	१	५	"	"		४	२	
प्रतिफल १.७	मगर तथा सुनुवार कला संग्राहलय निर्माण भएको हुने	मगर तथा सुनुवार कला सङ्ग्राहलय	संख्या				१			१	"	"		४	२	
प्रतिफल १.८	हरेक वडा एक पर्यटकीय गन्तव्य तथा उपजको अवधारणा अनुसार श्रम तथा रोजगारको अभिवृद्धि भएको हुने	एक वडा एक पर्यटकीय गन्तव्य	संख्या		१	१	१	१	१	५	"	"		४	२	

४.४ सहकारी तथा वित्तीय क्षेत्र

४.४.१ पृष्ठभूमि

सहकारी संचालन गरेर आर्थिक गतिविधि मार्फत फिक्कलगाउँपालिकाको समृध्दि हासिल गर्न सकिन्छ । यहाँ संचालित विभिन्न सहकारी संस्था मार्फत पूँजी संकलन गरी जनताको दैनिक खाचो टार्नको साथै साना तथा घरेलु उद्योग संचालन गरी आय आर्जन गर्न सकिन्छ । देशको अर्थतन्त्रलाई चलायेमान बनाउन र लगानीलाई मुनाफासँग आवद्ध गर्न वित्तीय परिचालन अत्यवश्यक रहेको छ । वित्तीय परिचालनको माध्यमबाट निजीक्षेत्रको योगदानलाई आर्थिक समृद्धिमा रुपानतरण गर्न सकिन्छ ।

वित्तीय परिचालनको भित्र सरकारी तथा विकास बैंक, लघुवित्त संस्था, वचत तथा ऋण सहकारीहरु पर्दछन् । फिक्कलगाउँपालिकामाहालसम्म कुल बैंक तथा वित्तिय संस्थाको संख्या हेर्दा एउटा“क” वर्गको बैंक रहेको छ, भने वित्त तथा विमा क्षेत्रमा १४ वटा संस्थाहरु रहेका छन् जसलेआर्थिक कारोवारमा स्थानियलाई सहजीकरण गर्दै आएको छ । कृषि तथा अन्य सहकारी तथा लघुवित्तहरुले दैनिक बचत र औसतमा ७ लाखसम्म स्थानियलाई ऋिण प्रवाह गर्दै आएकोपाईन्छ ।यस गाउँपालिकामा बैंक एक मात्र भएको हुँदा व्यवसाय तथा उद्योग संचालनमा सहज नभएको देखिन्छ ।बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पँहुच र कार्य वृद्दि गरी कृषि, उद्योग तथा व्यवसायमा राम्रो फाइदा लिन सकिन्छ ।

४.४.२ समस्या

यस गाउँपालिकामा सहकारी संस्थाहरूको समुचितविकासकालागि सहकारीको मूल्यतथामान्यताबारे अनबिज्ञता, गाउँपालिकामा एक मात्र बैंक भएको, बैंक तथा वित्तीय संस्थामा विपन्न तथा पिछडिएका वर्गका घरपरिवारको पहुँच कमी हुनु, स्थानिय स्तरमा रहेका वित्तीय संस्था तथा सहकारीको कार्य बचत र ऋण प्रवाह (५-७ लाख सम्म)मा मात्र सिमित हुनु, ऋणको उपयोग व्यवसायिक कार्यमा कम हुनु, चर्को ब्याजदरमा ऋण प्रवाह हुनु, लाभान्वित समूहहरू दोहोरिनु र कारोवार समेत कम हुनु, सहकारीहरू उद्धेश्यमा तोकिए अनुसार सञ्चालनमा नरहेको आदि यसका समस्याहरु हुन् ।

४.४.३ अवसर र चुनौती

अवसर

बैंकिङ्ग कारोवारमा अभ्यस्त गराउन एक घर एक बैंक खाता लागू गर्ने, वित्तीय सुविधामा देखिएको दोहोरोपना हटाउने, व्यवसायिक सीप तालिम सञ्चालन गर्ने, सहकारी ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गराउने र सहकारीको विनियमको पूर्ण पालना गराउने, वित्तीय संस्थाहरूको प्रभावकारी सुपरीवेक्षण गर्ने, सहकारीहरूको एकीकरण कार्यमा सहजीकरण गर्ने, सहकारी सम्बन्धी शिक्षा, तालिम र सूचनाको व्यवस्था गर्ने, वित्तीय संस्थाहरूको प्रभावकारी सुपरीवेक्षण गर्ने, सहकारीहरूको एकीकरण कार्यमा सहजीकरण गर्ने जस्ता अवसरहरु छन् ।

चुनौती

सहकारी संस्थालाई सहकारी नीति अनुरुप संचालन गरी व्यवस्थित गर्न, सहकारी सम्बन्धी ज्ञानको अभाव रहेको, स्थानीय वासीको आयस्रोतमा कमीको कारण बचतमा समस्या भएको, लगानीको लागि मुद्राको अभावआदि यसका क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन् ।

४.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“उत्पादन र रोजगारी, गाउँगाउँमा वित्तीय र सहकारी”

लक्ष्य

गाउँगाउँमा विषयगत सहकारी संचालनमा ल्याईउत्पादन र रोजगारीमा अग्रसर बनाउने ।

उद्देश्य

१. बित्तिय पँहुचलाई व्यवस्थित र दिगो बनाई विपन्न वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक उत्थान गर्नु ।
२. एक सहकारी एक उत्पादन सञ्चालन गरी बित्तिय क्षेत्रलाइउत्पादनमा अग्रसर गराउनु ।

४.४.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ बित्तिय पँहुचलाई व्यवस्थित र दिगो बनाई विपन्न वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक उत्थान गर्नु ।	
१.१ सहकारी क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्ने ।	१.१.१ सहकारी सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा गरिनेछ ।
	१.१.२ स्थानिय स्तरमा छरिएर रहेको श्रम, शिप, पुँजी र प्रविधिको एकतृत प्रयोग गरी प्रशिक्षण, नियमन, अनुगमन गरिनेछ ।
	१.१.३ सहकारीको क्षमता विकास, संस्थागत विकास, प्रविधि हस्तान्तरण तथा पूर्वाधार व्यवस्थापन गरिनेछ ।
उद्देश्य २एक सहकारी एक उत्पादन सञ्चालन गरी बित्तिय क्षेत्रलाइ उत्पादनमा अग्रसर गराउनु ।	
२.१ सहकारी संस्थालाई उत्पादनमुखी बनाउने ।	२.१.१ एक सहकारी एक सदस्य नीति लागु गरिनेछ ।
	२.१.२ एक सहकारी एक उत्पादन नीति अवलम्वन गरिनेछ ।
	२.१.३ उत्पादनमा संग्लन सहकारी संस्थालाई गाउँपालिकाले अनुदानको समेत व्यवस्था गरिनेछ ।
	२.१.४ सहकारी संस्थाद्धारा उत्पादित वस्तुको बजारीकरणमा गाउँपालिकाले समन्वय गरिनेछ ।

४.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

१. सहकारी सम्बन्धी प्रादेशिक नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा भएको हुनेछ ।
२. एक सहकारी एक उत्पादन कार्यक्रम लागु हुनेछ ।
३.उत्पादन क्षेत्रमा सहकारीको लगानी वृद्धि हुने ।
४. सहकारीको माध्यमबाट कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरणमा सहयोग पुगेको हुने ।

४.४.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	सहकारी सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड तर्जुमा		✓	✓			गापा
२			१.१.२	स्थानिय स्तरमा छरिएर रहेको श्रम, शिप, पुंजी र प्रविधिको एकतृत प्रयोग गरी प्रशिक्षण, नियमन, अनुगमन			✓			"
३			१.१.३	सहकारीको क्षमता विकास, संस्थागत विकास, प्रविधि हस्तान्तरण तथा पूवाधार व्यवस्थापन			✓			
४	२	२.१	२.१.१	एक सहकारी एक सदस्य नीति			✓			"
५			२.१.२	एक सहकारी एक उत्पादन नीति अवलम्वन			✓			"
६			२.१.३	उत्पादनमा संग्लन सहकारी संस्थालाई गाउँपालिकाले अनुदान			✓			"
७			२.१.४	सहकारी संस्थाद्वारा उत्पादित वस्तुको बजारीकरणमा गाउँपालिकाले समन्वय			✓			"

४.४.७नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीगो संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	स्थानीय, श्रम, सीप, पुँजी, प्रविधि, ज्ञान र बजारको अधिकतम परिचालन	उत्पादन क्षेत्रमा सहकारीको लगानी वृद्धि हुने	प्रतिशत							१००	गापा	गापा		४	२	

	मार्फत् उत्पादन र उत्पादकत्वमा गुणस्तरीय वृद्धि भई आयातमा न्यूनीकरण भएको हुने	खाद्यान्नको उत्पादकत्वमा गुणस्तरीय वृद्धि हुने	मे.ट.								"	"		४	२	
		खाद्यवस्तुको आयातमा कम हुने	मे.ट.								"	"		४	२	
असर १	सहकारी क्षेत्रमा सुशासन कायम भएको हुने	सहकारीको अनुगमन नियमन भएको हुने	संख्या		१	१	१			३	"	"		४	२	
प्रतिफल १.१	सहकारी सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून तथा मापदण्डको तर्जुमा भएको हुने	सहकारी सम्बन्धी स्थानीय नीति एवम् कानूनहरूको तयार	संख्या		१					१	"	"		४	२	
प्रतिफल १.२	सहकारी प्रशिक्षण, नियमन तथा सूचना प्रणालीको स्थापना भई कार्यान्वयन भएको हुने	प्रशिक्षण तथा सूचना केन्द्रका लागि सहकारी निर्देशनालय	संख्या			१				१	"	"		४	२	
असर २	सहकारीको स्रोत पहिचान भई उत्पादनको क्षेत्रमा लगानी भएको हुने	सहकारी शिक्षा र तालिम	संख्या		२	२	२	२		८	"	"		४	२	
		सहकारी चेतना विस्तार गर्ने सूचनामूलक कार्यक्रम तथा सूचना प्रवाह	संख्या		२	२	२			६	"	"		४	२	
प्रतिफल २.१	सहकारी खेती, उद्योग, सेवा र व्यवसायको विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि भौतिक पूर्वाधारको विकास भएको हुने	भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा वित्तीय सहयोग प्राप्त उत्पादनमूलक सहकारी संस्थाको संख्या	संख्या	०						१	"	"		४	२	

प्रतिफल २.२	सहकारीको माध्यमबाट कृषि क्षेत्रको व्यावसायीकरणमा सहयोग पुगेको हुने	उत्पादन, संकलन, प्रशोधन तथा बजारीकरण गर्ने ३सहकारी	संख्या		१	१	१			३	"	"		४	२	
प्रतिफल २.३	एक सहकारी एक उत्पादनको नीति कार्यान्वयन भएको हुने	विशेष प्रोत्साहन पाएका उत्पादनमूलक सहकारी संस्थाहरू	प्रतिशत							१००	"	"		४	२	

परिच्छेद ५ : सामाजिक विकास

सामाजिक क्षेत्रको समुचितविकास नभई दिगो विकासको लक्ष्यासिल गर्न नसकिने हुनाले आर्थिक विकासका साथै सामाजिक विकासमाविशेष ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने अत्यावश्यक देखिएको छ । जनसंख्या वृद्धि, आकार, वितरण, जनघनत्व, बसाईंसराई आदिले कुनै पनि स्थानको जनसंख्या व्यवस्थापनमा महत्वपूर्ण प्रभाव पारेको हुन्छ । स्थानीय जनतालाई शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार लगायत विभिन्न सुविधाहरु उपलब्ध गराएर उनीहरुको जीवनस्तर माथि उठाउन सकिन्छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार फिक्कल गाउँपालिकाको जनसंख्या १६,९६६ रहेको छ जस मध्ये पुरुष ४७.९९ प्रतिशत (८१४३ जना) र महिला ५२.०१ प्रतिशत (८८२५ जना) रहेका छन् भने तेस्रो लिङ्गी ० जना रहेका छन् । सोही अनुसार लैंगिक अनुपात (Sex Ratio) अर्थात् प्रति १०० महिलामा पुरुषको संख्या ९२ रहेको फिक्कलमा जनघनत्व (प्रतिवर्ग किलोमिटरमा रहेको जनसंख्या) ९१.७० जना प्रतिवर्ग किलोमिटर रहेको छ । कुल ४०७२ घरधुरी रहेको यस गाउँपालिकामा प्रति परिवार औषत ५.१ जना सदस्य रहेकाछन् ।

गाउँ क्षेत्रमा शैक्षिक र स्वास्थ्य क्षेत्रको संस्थागतपूर्वाधार विद्यमान रहेतापनि गुणस्तरीय सेवा, सुविधापहुँच र उपलब्धतामानिकै नै चुनौती बेहोर्नु परिरहेको छ । वडामा बर्थिङ सेन्टर र दक्षजनशक्तिअभाव र अस्पतालसम्म पुऱ्याउन सडक यातायातको अभाव भएबाट आमाहरु घरमै बच्चाजन्माउनबाध्यता छन् । त्यस्तै शिक्षामाविद्यालय शिक्षाबाट उत्तीर्ण जनसंख्यान्यूनहुनु र गुणस्तरीय शिक्षाको अभावमाकम सीपयुक्त बेरोजगार युवाविदेशिनुपरिरहेको छ । लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको अवस्थापनिउत्साहजनक देखिएको छैन । विभिन्न अवसरहरुको खोजीमा यस गाउँपालिकाबाट बसाईंसराई गरी अन्य स्थानमा जाने मानिसहरुको संख्या क्रमिक रुपमा वृध्दि भइ रहेको छ । यहाँका मानिसहरुलाई आधुनिक विविध सुविधाहरु उपलब्ध गराई उनीहरुको गुणस्तरीय जीवन कायम गर्नु आजको अपरिहार्य आवश्यकता बनेको छ ।

यस शिर्षकमा शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, संस्कृति, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणआदि क्षेत्रका सम्भावना तथा अवसर , उपयोगका नीति र समस्या तथा चुनौती तथा समाधानका उपायहरू देहाय अनुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।सामाजिक विकास क्षेत्रको मुख्य लक्ष्य भनेको मानवको दिगो विकास सहित उत्पादनशिल, जिम्मेवार र सुखी नागरिकको उत्पादनमा बढोत्तरी गर्ने र गरिबीलाई जरैबाट न्युन बनाउनु हो ।

५.१ शिक्षा

५.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले शिक्षासम्बन्धीहकलाई मौलिकहकका रूपमाप्रत्याभूत गरेको छ । राज्यको निर्देशक सिद्धान्तले सबै नागरिकलाई शिक्षाको अवसर उपलब्ध गराउनु राज्यको दायित्वमा समावेश गरेको छ । उक्तहक र सिद्धान्तलाई व्यवहारमा उतार्न गाउँपालिकाले आफ्नो शिक्षानीतितर्जुमा गरी कार्यान्वनमाल्याउने छ । यसै सिलसिलामादिगो विकासकालक्ष्यअनुरूप समावेशी र समन्यायमाआधारित शिक्षाप्रदान गर्न गुणस्तरीय रूपमाशिक्षा क्षेत्रको विकास गरिने लक्ष्य राखिएको छ ।शिक्षा मानिसको लागि आवश्यक पर्ने आधारभूत आवश्यकता हो । शिक्षाको माध्यमबाट मानिसमा ज्ञान, वुध्दि, विवेक र अन्तरनिहित प्रतिभाको प्रष्फुटन हुन्छ । शिक्षा व्यावसायिक व्यवहारिक, प्राविधिक र जीवनोपयोगी हुन पर्दछ ।साक्षरताले पढ्न र लेख्न सक्ने सिपभन्दा माथि समग्र मानव विकास सूचकलाई इंगित गर्दछ । तथ्यहरूका अनुसार महिला साक्षरताले समग्र बहुआयामिक गरिबी सूचकमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

गाउँपालिकामा ५ वर्ष मुनिको उमेर समूहको कूल जनसंख्या १०९१रहेको छ । त्यसैगरी ५वर्षभन्दा वा सो भन्दा माथि उमेर समूहको कूल जनसंख्या१५,८७७जना रहेको छ, जसमध्येपुरुषको साक्षरता दर ६६.२५ रहेको छ भने महिला साक्षरता दर ५१.५४गरेर जम्मा साक्षरता दर ५८.४७रहेको छ र वयस्क साक्षरता ४८ प्रतिशत रहेको छ ।यसै अनुरूप यस गाउँपालिकामा आ.व. २०७६/७७ सम्म ४७ वटा सामुदायिक विद्यालयहरु सञ्चालनमा रहेका छन् । विभिन्न तहका शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण हेर्दा गाउँपालिकामा पठन पाठनका लागि ३६ वटा प्र.वि, ५ वटा नि.मा.वि, १२ वटा मा.वि. र लगभग ५बाल बिकास केन्दहरू रहेका छन् ।विद्यमान अवस्थामा सामुदायिक विद्यालयमा विभिन्न कक्षमा अध्ययन गर्ने बालबालिकाको खुद भर्ना दर हेर्दा१ देखि ५ कक्षा सम्म छात्र १५६६, छात्रा १५०७ गरेर जम्मा ३०७३ जना, ६ देखि ८कक्षा

सम्म छात्र ८३९, छात्रा ७२३ गरेर जम्मा १५६२ जना अर्थात आधारभुत तहको खुद भर्ना दर ९५.६५ प्रतिशत रहेको त्यस्तै ९ देखि १२ कक्षा सम्मको बालबालिकाको खुद भर्ना दर हेर्दा छात्र ५१०, छात्रा ५६४ गरेर जम्मा १०४८ जना अर्थात माध्यामिक तहको खुद भर्ना दर ५८.१४ प्रतिशत रहेको छ । शिक्षक विद्यार्थी अनुपात भने आधारभुत तहमा ३२.२० र माध्यामिक र उच्च माध्यामिक तहमा १८.८० भन्नाले एक शिक्षकलेआधारभुत तहमा ३२ जना विद्यार्थीलाई हेंछ रमाध्यामिक र उच्च माध्यामिक तहमा एक शिक्षकले १९ जना विद्यार्थीलाई हेंछ, जस्ले शिक्षकको कमि रहेको र दरबन्दि बढाउनुपर्ने कुरालाई झल्काउँछ।गाउँपालिकाको समग्र विकासको लागि शिक्षामा विकास हुनु अत्यावश्यक रहेको छ । त्यसैले फिक्कलगाउँपालिकाको लक्ष्य भनेको पन्ध्रौं पञ्चवर्षीय योजनाको आधारपत्रमा उल्लेख भएअनरुपशिक्षालाई अनिवार्य एवं निःशूल्क बनाउने र उच्च शिक्षालाई अनुसन्धानात्मक र प्रवर्तनात्मक बनाउने हो। प्राविधिक शिक्षा एंवम व्यवसायिक शिक्षा तथा तालिम पद्धति विकास विस्तार गर्दै शिक्षालाई प्रतिस्पर्धी बनाउने र शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुच सुनिस्चित गरी शिक्षा लाई गुणस्तर, प्रविधि मैत्री र जिवन उपयोगी बनाउने, पँहुच र सहभागीता सहितको समतामुलक शिक्षा शुचिस्चित गर्ने, कुरामा जोड दिईएको छ ।

५.१.२समस्या

भौतिक पूर्वाधार (कक्षाकोठा, कार्यालय र पुस्तकालय र खेलमैदान) को कमी, विद्यार्थीहरूको नियमित उपस्थिति नहुनु, विद्यालय उमेरका केहि बालबालिका विद्यालय बाहिर रहेको, अभिभावकहरूमा शिक्षाको महत्वबारे जानकारीमा कमी रहेको, गरिवीको कारण विद्यालय उमेरका विद्यार्थी विद्यालय जान नसकेको, बालबालिकालाई विद्यालय प्रति आकर्षण गर्ने कार्यक्रममा कमी, प्राविधिक धारको विद्यालय नरहेको, विचैमा विद्यालय छाड्ने दर बढ्दो अवस्थामा रहेका, सबै विद्यालयहरूमा विद्यूत सुविधा नरहेको,सबै विद्यालयहरूमा घेराबारा नरहेको, भूकम्पीय मापदण्डका भवन नभएको,शिक्षामा आधुनिक प्रविधि (ICTs सहितको शिक्षा) को प्रयोग, अवधारणा र पहुच नहुनु, विशेष लक्षित/सिमान्तकृत समुहका बालबालीकाको पँहुच तथा सहभागीता सुनिच्श्रित गर्न नसक्नु र विद्यार्थीको निरन्तरता न्युन रहनु, विद्यालयमा शक्षक दरबन्दी पर्याप्त नहुनु, प्राविधिक, शिप विकास एंवम व्यवसायिक शिक्षा लाइ शिक्षाको मुल धारको रुपमा विकास गर्न नसक्नु, शिक्षा क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन ।

५.१.३अवसर र चुनौती

अवसर

शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्न शिक्षकलाइ विषय गत एंवम क्षेत्रगत तालिम प्रदान गर्ने, सबै विधालयलाई भैतिक पुर्वाधार सम्पन्न बनाउने र शिक्षकको दरबन्दी परीपुर्ति गर्ने, शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुच सुनिस्चित गरी शिक्षा लाइ गुणस्तर, प्रविधि मैत्री र जिवन उपयोगी बनाउने, गुणस्तर, समावेशी, निशुल्कसमतामुलक शिक्षा सुसुचित गर्ने, विशेष लक्षित/सिमान्तकृत समुहका बालबालिकाहरुमा बालबिकास कार्यक्रमहरुको पँहुच विस्तार गर्ने, प्राविधिक, शिप विकास एंवम व्यवसायिक शिक्षा तथा तालिम पद्धति विकास विस्तार गर्ने, गाउँपालिकाको शिक्षाको सम्पूर्ण जिम्मा स्थानीय सरकारलाई भएकाले प्रदेश र संघीय सरकारसँग समन्वय गरी शिक्षक दरवन्दी, पाठयपुस्तक, शैक्षिक सामाग्री, पाठ्यक्रम, पठनपाठन, भौतिक सुविधा, खेलकुद, पुस्तकालय, विद्यालय व्यवस्थापन, अनुगमन र निरीक्षणलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्ने, स्थानिय स्तरमानै सस्तो, सुलव र गुणस्तरिय शिक्षा प्रधान गर्न सकिने जस्ता अवसरहरुछन् ।

चुनौती

विषय गत एंवम क्षेत्रगत रुपमा सबै विद्यालयहरुमा शिक्षक व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, विद्यालयहरु आर्थिक रुपले कमजोर हुनु, शिक्षामा राजनीतिकरण हुनु, गुणस्तरिय शिक्षाको आधार परिपुर्त्ति गर्न वसाईसराईको कारणले गाउँ छोडी अन्यत्र जाने विद्यार्थीहरुलाई आकर्षित गराउने, अनुगमन पद्धतीलाई प्रभावकारी बनाउदै कमजोर विद्यालय व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित र सुदृढ गराउन जस्ता चुनौती रहेका छन् ।

५.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"गुणस्तर, समावेशी, निशुल्कशिक्षा तथा प्रविधि मैत्री ज्ञान शिक्षित नागरिक समृद्ध फिक्कलको शान"

लक्ष्य

विद्यार्थी खुद भर्ना दर १० प्रतिशत र विद्यालय छोड्ने विद्यार्थी दर शुन्यबनाउने ।

उद्देश्य

१. शिक्षण संस्थाहरूमा भौतिक सुविधा पुर्ण गरी आधुनिकीकरण गर्नु ।
२. आधारभुत र माध्यामिक शिक्षालाईसत्प्रतिशत र निशुल्क बनाउनु ।
३. प्राविधिक ज्ञान, शिप विकास एंवम व्यवसायिक शिक्षा तथा तालिम पद्धतिलाई जोड दिँदै शिक्षालाई नवप्रर्वतन गर्नु ।

५.१.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ शिक्षण संस्थाहरूमा भौतिक सुविधा उपलब्ध गरी आधुनिकीकरण गर्नु ।	
१.१ भुकम्प प्रतिरोधी, अपाङ्ग मैत्री र दिगो पूर्वाधारको निर्माण गर्ने ।	१.१.१ सामुदायिक विद्यालयमा भूकम्प प्रतिरोधी, अपाङ्ग, बाल तथा लैङ्गिक मैत्री पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
	१.१.२ सबै विद्यालयमा खानेपानीको पूर्ण आर्पूर्ती र घेराबार गरिनेछ ।
	१.१.३ सबै विद्यालयमा स्तरीय खेल मैदान र बाल उद्यान/बगैचा निर्माण गरिनेछ ।
	१.१.४ विद्यालयमा फर्निचर र अन्य सबै भौतिक सुविधाको व्यवस्था गरिनेछ ।
	१.१.५ सिकारुको सर्वाङ्गिण विकास हुनेगरी डिजिटल तथा भर्चुअल मोडको शिक्षण सिकाइ प्रविधि पूर्वाधारको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
उद्देश्य २ आधारभुत र माध्यामिक शिक्षालाईगुणस्तरीय, सत्प्रतिशत र निशुल्क बनाउनु ।	
२.१ माध्यामिक तहसम्मको शिक्षालाई अनिवार्य, समावेशी, निशुल्क, प्रविधिमैत्री र प्रभावकारी बनाउने ।	२.१.१ सबै विद्यालयमा पुस्तकालय, कम्पियुटर ल्याब, तथा कला केन्द्रको निर्माण गरिनेछ ।
	२.१.२ शिक्षक विद्यार्थी संख्या अनुपात तथा विषयगत शिक्षकको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	२.१.३ जिवन उपयोगी ज्ञान तथा सिप, मानव संसाधन, प्राविधिको विकासमा आधारित पाठ्यक्रम मार्फत सबै तहको शिक्षामा गुणस्तर सुनिश्च्ति गरिनेछ ।
	२.१.४ अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन गरी विद्यार्थीको अन्तरनिहित प्रतिभाको विकास गरिनेछ ।
	२.१.५ सबै बालबालीकाको पँहुच तथा सहभागीता बढाउनमाध्यामिक तहसम्मको शिक्षालाई अनिवार्य र निः शुल्क गरिनेछ ।
	२.१.६ एक वडा एक सुविधा सम्पन्न आवसिय विद्यालय संचालन गरिनेछ ।
	२.१.७गाउँपालिका स्तरीय अपाङ्ग मैत्रीविद्यालय स्थापना संचालन तथा व्यवस्थापनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
	२.१.८ महाकाली म.वि मा स्नातकसम्मको कक्षा संचालनगरिनेछ ।
	२.१.९ योग्यता, कार्य दक्षता र कार्य कुशलताको आधारमा शिक्षकको नियुक्ति गरिनेछ ।

	२.१.१० विद्यालय शिक्षामा गुणस्तर मापदण्ड र प्रत्यायन प्रणाली(Accreditation System)विकास गरी सबै विद्यालयमा समान गुणस्तर कायम गरिनेछ ।
	२.१.११ विद्यालय व्यवस्थापन समिति, निवार्चित जनप्रतिनिधि, शिक्षा समन्वय र सरोकारवालालाई विद्यालयमा नियमित निरीक्षण गरिनेछ ।
उद्देश्य ३ प्राविधिक ज्ञान, शिप विकास एंवम व्यवसायिक शिक्षा तथा तालिम पद्धतिलाई जोड दिँदै शिक्षालाई नवप्रर्वतन गर्नु ।	
३.१ विद्यालयमा बहुआयामिक शिक्षण सिकाइ प्रणाली विकास गर्ने ।	३.१.१ प्राविधिक शिक्षा, प्रयोगात्मक शिक्षा तथा व्यवसायिक सिप विकास तथा तालिम पद्धतिलाई जोड दिइनेछ ।
	३.१.२ प्रत्येक माध्यमिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षालय विस्तार गरिनेछ ।

५.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

१. सुविधायुक्त आवासीय विद्यालय स्थापना भएको हुनेछ ।
२. विद्यार्थी खुद भर्ना दर १०० प्रतिशत र विद्यालय छाड्ने दर शुन्यभएको हुनेछ ।
३. व्यावसायिक र प्राविधिक माध्यमिक शिक्षा सुचारु भएको हुनेछ ।
४.महाकाली म.वि मा स्नातकसम्मको कक्षा संचालन भएकोहुनेछ ।

५.१.७विस्तृत कार्यकम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	भूकम्प प्रतिरोधी, अपाङ्ग, बाल तथा लैङ्गिक मैत्री पूर्वाधार निर्माण		✓	✓	✓	✓	गापा
२			१.१.२	विद्यालयमा स्वच्छ खानेपानीको आपूर्ती र घेराबार			✓		✓	”
३			१.१.३	विद्यालयमा स्तरीय खेल मैदान र बगैचा निर्माण			✓			”
४			१.१.४	विद्यालयमा फर्निचर र अन्य भौतिक सुविधाको व्यवस्था			✓		✓	”
५			१.१.५	सिकारुको सर्वाङ्गिण विकास हुनेगरी डिजिटल तथा भर्चुअल मोडको शिक्षण सिकाइ प्रविधि पूर्वाधारको व्यवस्था						
६	२	२.१	२.१.१	विद्यालयमा पुस्तकालय, कम्पियुटर ल्याब, तथा कला केन्द्रको निर्माण			✓	✓	✓	”
७			२.१.२	पाठ्यपुस्तक र पाठ्यसामग्री समयमा उपलब्ध		✓	✓			”
८			२.१.३	जिवन उपयोगी ज्ञान तथा सिप, मानव संसाधन, प्राविधिको विकासमाआधारित विषय शिक्षकको व्यवस्था		✓	✓			”
९			२.१.४	अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन गरी विद्यार्थीको अन्तरनिहित प्रतिभाको विकास			✓	✓	✓	”
१०			२.१.५	विशेष लक्षित/सिमान्तकृत समुहका बालबालीकाको पँहुच तथा सहभागीता बढाउन क्षात्रावृद्धि र निः शुल्क शिक्षाको व्यवस्था	✓	✓	✓			
११			२.१.६	एक वडा एक सुविधा सम्पन्न आवसिय विद्यालय संचालन		✓	✓			”
१२			२.१.७	गाउँपालिका स्तरीय अपाङ्ग मैत्री आवासीय विद्यालय स्थापना संचालन			✓			”
१३			२.१.८	महाकाली म.वि मा स्नातकसम्मको कक्षा संचालन	✓	✓	✓		✓	”
१४			२.१.९	योग्यता, कार्य दक्षता र कार्य कुशलताको आधारमा शिक्षकको नियुक्ति			✓		✓	”
१५			२.१.१०	विद्यालय शिक्षामा गुणस्तर मापदण्ड र प्रत्यायन प्रणाली(Accreditation System)विकास गरी सबै विद्यालयमा समान गुणस्तर कायम	✓	✓	✓		✓	”
१६			२.१.११	विद्यालय व्यवस्थापन समिति, निवार्चित जनप्रतिनिधि, शिक्षा समन्वय र सरोकारवालालाई विद्यालयमा नियमित निरीक्षण	✓	✓	✓			”

१७	३	३.१	३.१.१	प्राविधिक शिक्षा, प्रयोगात्मक शिक्षा तथा व्यवसायिक सिप विकास तथा तालिम पद्धतिलाई जोड	✓	✓	✓			"
१८			३.१.२	प्रत्येक माध्यमिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षालय विस्तार			✓			"

५.१.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	बजारको माग र आवश्यकतालाई धान्न सक्ने दक्ष जनशक्ति उत्पादन भएको हुने	दक्ष र व्यवसायिक विद्यार्थी उत्पादन गर्ने विद्यालय	संख्या							सबै विद्यालय	गापा	गापा		२	४	
		माध्यामिक तहसम्मको खुद भर्ना दर	प्रतिशत							१००						
असर १	उत्पादनमुखी, व्यवसायिक र प्रतिष्पर्धात्मक जनशक्ति उत्पादन गर्न शिक्षण संस्थाहरुको संरचनात्मक सुधार भएको हुने	संरचनात्मक सुधार भएको विद्यालय	संख्या	६	३	५	५	५	२	२०	"	"		२	४	

प्रतिफल १.१	विद्यालय शिक्षा सुधार नीति बन्ने	नीति	संख्या		१					१	”	”		२	४	
प्रतिफल १.३	विद्यालयमा अपाङ्ग, वाल तथा लैङ्गिक मैत्री पूर्वाधारभएको हुने	अपाङ्ग, वाल तथा लैङ्गिक मैत्री पूर्वाधारभएको विद्यालय	संख्या			३	३	३		९	”	”		२	४	
प्रतिफल १.४	एक वडा एक नमुना आवासीय विद्यालय स्थापना भएको हुने	नमुना आवासीय विद्यालय	संख्या			१	१	१	१	४	”	”		२	४	
प्रतिफल १.५	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात पुगेको हुने	शिक्षकको संख्या	प्रतिशत							१००	”	”		२	४	
प्रतिफल १.६	डिजिटल तथा भर्चुअल मोडको शिक्षण सिकाइ प्रविधि पूर्वाधारको व्यवस्था भएको हुने	डिजिटल तथा भर्चुअल मोडको शिक्षण सिकाइ	संख्या							५२	”	”		२	४	
प्रतिफल १.७	विद्यालयमा स्तरीय खेल मैदान निर्माण भएको हुने	विद्यालय	संख्या		२	२	२	२	२	१०	”	”		२	४	
असर २	माध्यामिक तहसम्मको शिक्षा अनिवार्य र निः शुल्क भई साक्षरता दर बढेको हुने	पाँच वर्ष देखिमाथि उमेर समूहको जनसंख्याको साक्षरता दर	प्रतिशत							१००	”	”		२	४	
		विद्यालय	प्रतिशत							०	”	”		२	४	

		छाड्ने विद्यार्थी दर														
प्रतिफल २.१	विद्यालय शिक्षामा सवै समुदायको समान पहुँच भएको हुने	पहुँच	प्रतिशत				निरन्तर			१००	”	”		२	४	
प्रतिफल २.२	महाकाली म.वि मा स्नातक तहसम्मको कक्षा संचालनभएको हुने	स्नातक तहविद्यालय	संख्या							१	”	”		२	४	
प्रतिफल २.३	अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन गरी विद्यार्थीको अन्तरनिहित प्रतिभाको विकासभएको हुने	अतिरिक्त कृयाकलाप	संख्या				निरन्तर				”	”		२	४	
प्रतिफल २.३	प्रत्येक माध्यमिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षालय विस्तार भएको हुने	प्राविधिक शिक्षा	प्रतिशत				निरन्तर			१००	”	”		२	४	

५.२ स्वास्थ्य

५.२.१ पृष्ठभूमि

संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवानि:शुल्कप्राप्त गर्ने एवम् स्वास्थ्य सेवामा समानपहुँचको विषयलाई मौलिकहकको रूपमाप्रत्याभूत गरेको छ । नागरिकलाई स्वस्थ बनाउन राज्यले स्वास्थ्य क्षेत्रमालगानीअभिवृद्धि गर्ने एवम् गुणस्तरीय, सहज, सुलभ स्वास्थ्य सेवामा समानपहुँच सुनिश्चितगर्दै सबैको स्वस्थय जीवनप्रत्याभूत गरी दिगो विकास सुनिश्चित गर्नुपर्ने दायित्वपनि संविधानबाटै निर्देशित छ ।संविधानले परिकल्पना गरेको लोककल्याणकारी राज्यको अवधारणाले नागरिकको स्वास्थ्य तथा पोषण स्थितिमा सुधार गर्नका लागि लगानी गर्नु पर्ने कुरालाई केन्द्रित गर्दछ ।

गाउँपालिकाको सबै छ वटै वडामा एक-एक वटा स्वास्थ्य चौकी, २० वटा खोप केन्द्र, ६ वटा सामुदायिक इकाई र १५ वटा गाउँघर क्लिनिक रहेका छन्। त्यसैगरी फिक्कल ४ खाङसाङमा एउटा आँखा क्लिनिकपनि रहेको छ । फिक्कलगाउँपालिकाको स्वास्थ्य चौकीहरुमा प्राथमिक उपचार, सुरक्षित मातृत्व, गर्ववति जाँच, सुत्केरी गराउने, परिवार नियोजनको सामान्य सेवा,क्षयरोग उपचार, ए.एन.सि, पि.एन.सि लगायतको उपचारहरु हुनेगरेको छ गाँउपालिकामा खोपको अवस्था औषतमा ९५ प्रतिशत छ भने, स्वास्थ्य विमा गर्नेको संख्या भने न्युन नै रहेको देखिन्छ । औसत आयु ७२.६४ रहेको, गाउँपालिकाकोसबै वडाहरूमा स्वास्थ्य चौकी रहेतापनि आवश्यकता अनुरुपसेवा, भौतिक पूर्वाधार तथा स्वास्थ्यकर्मीकोअपर्याप्ताको कारण गाउँवासीहरूले स्वास्थ्यको आधारभुत सेवा लिनको लागि जिल्ला सदरमुकाम नै जानपर्ने अवस्था देखिन्छ ।स्वास्थ्य चौकीहरूमा पर्याप्त स्वास्थ्यकर्मी र औषधीको उपलब्धता नहुँदा स्थानियले समस्या भ्रेल्नुपर्ने बाध्यता छ ।जनताको पहुँच केवल स्वास्थ्य चौकी सम्ममात्र सिमित रहेको छ, जहाँ सबै स्वास्थ्य समस्याको समाधान संभव छैन ।यस गाउँपालिकाका जनसमुदायहरूको बिचमा चेतनाको क्रमिक विकास भएसंगै स्वास्थ्य, सरसफाइ तथा समुदायको स्वस्थकर बानी व्यवहार अबलम्बन गर्दै गैरहेको देखिन्छ।

५.२.२ समस्या

स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यकता अनुसारको दक्ष जनशक्ति अभाव हुनु, स्तरीय भवन, भैतिक सामाग्री र आधुनिक उपकरणको आवश्यकता परीपुर्ति गर्न नसक्नु, गुणस्तर स्वास्थ्यको पँहुच र एकरुपता कायम हुन नसक्नु, प्राथमिक बाहेक अन्य अत्यावश्यक स्वास्थ्य उपचारको लागी काठमाडौँ अथवा सिन्धुली नै पुग्नुपर्ने रहेको, गाउँपालिका भरीमा केबल एउटामात्र एम्बुलेक्स उपलब्ध रहनु, अस्पतालको अभाव र स्वास्थ्य चौकीको सेवा अप्रयाप्तता, निशुल्क औषधी, स्वास्थ्य प्रयोगशाला, पोषणयुक्त खानाको कमी, सबै वडामा स्वास्थ्य संवन्धी पहुँच नपुग्नु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

५.२.३ अवसर र चुनौती

अवसर

विगतमा स्वास्थ्य क्षेत्रमा देखिएको दक्षप्राविधिकजनशक्तिको कमीलाई व्यवस्थापन गरी आधारभूत स्वास्थ्य सेवा र सुविधामापहुँच बढाउने, वडास्तरमा रहेका स्वास्थ्य चौकीहरूबाट रोग लाग्ननदिने गरी प्रतिकारात्मकतथा सचेतनामूलककार्यक्रम सञ्चालन गरिनुका साथै गाउँपालिकाअवस्थित अस्पतालबाट उपचारात्मक सेवा सहजउपलब्ध गराइने व्यवस्था मिलाउने, सर्बसुलभ, गुणस्तरीय र अत्यावश्यक स्वास्थ्य सेवाहरु प्रभावकारी रुपमा विकास तथा विस्तार गर्ने, स्वास्थ्य सुचना तथा स्वास्थ्य सेवामा सबै सर्वसाधारणको पँहुच र उपभोग वृद्धि गर्दै लग्ने, शल्यक्रिया, एक्स रे, ल्याब, डेन्टल र अत्याधुनिक बर्थिङ्ग सेवा सहितको कम्तिमा १५ शैयाको अस्पताल निर्माण गर्ने, स्वास्थ्य चौकीमा डाक्टर, कर्म्रचारी, औषधी र भैतिक उपकरण आदिको उपलब्धता सुन्स्चित गर्ने, स्वास्थ्य क्षेत्रमा सरकारी र गैह्र सरकारी क्षेत्रको समन्वयन र सहकार्य अभिवृद्धी गर्ने, स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध जडीबुटीहरुको व्यवस्थापन गरी आर्युवेद चिकित्सा प्रणालीलाई विकसित गर्ने जस्ता अवसरहरु छन् ।

चुनौती

भैगोलिक विकटता र यातायात सर्बसुलभता न्युन, एम्बुलेन्स सुविधा र अस्पताल सेवाको पँहुच समतामुलक तथा सर्बसुलभ रुपमा उपलब्ध गर्न नसकेको, स्वास्थ्य क्षेत्रको विकासमा बजेट अपर्याप्त रहेको, स्वास्थ्य सुचना प्रणली, उपकरण र आवश्थक औषधी पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध नरहेको,भइरहेका स्वास्थ्य चौकिमा प्रयोगशाला, निशुल्क औषधि र चिकित्सक

सेवा उपलब्ध गराई स्तरोन्नती गर्न, स्वास्थ्य चौकीको सेवा नपुगेका स्थानमा स्वास्थ्य चौकी स्थापना गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन जस्ता चुनौती रहेका छन् ।

५.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“स्वास्थ्य सेवामा सवै नागरिकको पहुँच; स्वस्थ, उत्पादनशिल, जिम्म्वार र सुखी समाज”

लक्ष्य

आधारभूत चिकित्सा सेवा र स्वास्थ्य सुचना तथा संचार प्रणलीको विकासगर्ने ।

उद्देश्य

१. चिकित्सालय र चिकित्सा सेवालाई गुणस्तरीय र सर्बसुलभ बनाउनु ।
२.गाँउपालिकाको औसत आयुमा वृद्धि गर्नु ।

५.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ चिकित्सालय र चिकित्सा सेवालाई गुणस्तरीय र सर्बसुलभ बनाउनु ।	
१.१ आधारभुत स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय र सर्बसुलभ बनाउने ।	१.१.१ नवजात शिशु मृत्युदर, मातृ मृत्युदर, बाल कुपोषण दर घटाई औषत आयु वढाउन स्वास्थ्य संस्थाहरुको संस्थागत क्षमता, सुचनातथा संचार प्रणाली, स्वास्थ्य पुर्वाधारको उपलव्धतामा बृद्धि गरिनेछ ।
	१.१.२ स्वास्थ्यमा राष्ट्को लगानी बृद्धि गर्दै दिगो स्वास्थ्य वित्तिय र विमा प्रणली विकास गरिनेछ ।
	१.१.३ सोल्पाठानामा (वडा ५)मा १५ शैयाको अस्पताल निर्माण गरिनेछ ।
	१.१.४ महामारीको पुर्वतयारी, सर्ने तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा रोकथामकालागि प्रतिकार्य योजना वनाई लागु गरिनेछ ।
	१.१.५ गाउँपालिकामा अवस्थित स्वास्थ्य चौकीको स्तरउन्नति गरी Lab Sewa व्यवस्थापनगरिनेछ ।
	१.१.६ एक वडा एक एबुलेन्सको व्यवस्था गरिनेछ ।
	१.१.७ हरेक वडामा सामुदायिक औषधि भण्डारण कोष संचालन गरिनेछ ।
	१.१.८ भौगोलिक विकटतालाई मध्य नजर गर्दै प्रत्येक नागरिकले आधा घण्टाको दुरीमा आधारभुत स्वास्थ्य सेवालिने व्यवस्था गरिनेछ ।
	१.१.९ गाउँपालिकाले हेल्थ प्रोफाईल निर्माण गरिनेछ ।
उद्देश्य २ गाँउपालिकाको औसत आयुमा वृद्धि गर्नु ।	
२.१ गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।	२.१.१ बालवालिका, गर्भवती महिला र जेष्ठ नागरिकलाई स्वास्थ्य सेवामा पँहुच अभिवृद्धि गरिनेछ ।
	२.१.२ बालवालिकालाई पूर्ण खोप र अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने र प्रसुती सेवालाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गरिनेछ ।
	२.१.३ हरेक वडामा सामुदायिक औषधि भण्डारण कोष संचालन गरिनेछ ।

	२.१.४ आम नागरिक स्वास्थ्य तथा पोषण सम्वन्धी जनचेतना अभिबृद्धि गरी जनस्वास्थ्य अभियान र सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
	२.१.५ प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा डाक्टर सहितको Lab आँखा,दात आयुर्वेद सेवा एके ठाउँमा संचालन गरिनेछ।
२.२ आयुर्वेदिक र प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्रको स्थापना गर्ने।	२.२.१ जडिबुटी औषधि उत्पादन केन्द्र स्थापना गरिनेछ।
	२.२.२ योग ध्यान केन्द्र तथा साधना केन्द संचालन गरिनेछ।
२.३ स्वास्थ्य विमा अभियान विकास गर्ने ।	२.३.१ बृद्धबृद्धाको स्वास्थ्य विमा, सामान्य स्वास्थ्य विमा, महामारी विमा, गर्भवती विमाको अवधारणा विकास गरिनेछ।

५.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

१. गाउँपालिकाले हेल्थ प्रोफाईल निर्माण भएको हुनेछ।

२.स्वास्थ्य चौकी तथा उपस्वास्थ्य चौकीमा मापदण्ड अनुसार कर्मचारीको दरबन्धि र पदपूर्ती भएको हुनेछ।

३.नवजात शिशु मृत्युदर, मातृ मृत्युदर, बाल कुपोषण दर शुन्य भएको हुनेछ।

५.२.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रस	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	स्वास्थ्य संस्थाहरुको संस्थागत क्षमता, सुचना तथा संचार प्रणाली, स्वास्थ्य पुर्वाधारको उपलब्धतामा बृद्धि मा बढोत्तरी	✓	✓	✓	✓	✓	गा.पा.
२			१.१.२	दिगो स्वास्थ्य वित्तिय र विमा प्रणली विकास		✓	✓	✓		
३			१.१.३	खाङसाङ(वडा ४)मा १५ शैयाको अस्पताल निर्माण		✓	✓			”
४			१.१.४	महामारी पुर्वतयारी, रोग नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन प्रतिकार्य कार्यक्रम	✓	✓	✓		✓	”
५			१.१.५	गाउँपालिकामा अवस्थित स्वास्थ्य चौकीको स्तरउन्नति गरी Lab Sewa व्यवस्थापन			✓			”
६			१.१.६	एम्बुलेन्स सेवाको एकीकृत् विकास			✓			”
७			१.१.७	हरेक वडामा सामुदायिक औषधि भण्डारण कोष संचालन			✓			”
८			१.१.८	प्रत्येक नागरिकले आधा घण्टाको दुरीमा आधारभुत स्वास्थ्य सेवालिने व्यवस्था			✓			”
९			१.१.९	गाउँपालिकाले हेल्थ प्रोफाईल निर्माण			✓			”
१०	२	२.१	२.१.१	बालवालिका, गर्भवती महिला र जेष्ठ नागरिकलाई स्वास्थ्य सेवामा पँहुचअभिवृद्धि			✓		✓	”
११			२.१.२	बालवालिकालाई पूर्ण खोप र अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने र प्रसुती सेवालाई प्रभावकारी ढंगले संचालन			✓	✓	✓	”
१२			२.१.३	हरेक वडामा सामुदायिक औषधि भण्डारण कोष संचालन			✓			”
१३			२.१.४	आम नागरिक स्वास्थ्य तथा पोषण सम्वन्धी जनचेतना अभिबृद्धि गरी जनस्वास्थ्य अभियान र सचेतना कार्यक्रम संचालन			✓			”
१४			२.१.५	प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा डाक्टर सहितको Lab आँखा,दात आयुर्वेद सेवा एके ठाउँमा संचालन			✓			”

१५		२.२	२.२.१	जडिबुटी औषधि उत्पादन केन्द्र स्थापना		✓	✓			"
१६			२.२.२	योग ध्यान केन्द्र तथा साधना केन्द संचालन			✓			"
१७		२.३	२.३.१	बृद्धबृद्धाको स्वास्थ्य विमा, सामान्य स्वास्थ्य विमा, महामारी विमा, गर्भवती विमाको लगायतको अवधारणा विकास			✓	✓	✓	"

५.२.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि २०७८/७९	उपलब्धि ७९/८०	उपलब्धि ८०/८१	उपलब्धि ८१/८२	उपलब्धि ८२/८३	योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
प्रभाव	समुदायमा न्युनतम स्वास्थ्य सुविधाको पहुँच विस्तार भएको हुने	३० मिनेट भित्र अस्पतालको पहुँचमा भएको जनसंख्या	प्रतिशत							१००	गापा	गापा		२	३	
		दक्ष प्रसुतीबाट गराईएको जन्म	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		स्वास्थ्य विमा गर्ने घर संख्या	प्रतिशत							१००	"	"				
असर १	स्वास्थ्य सुविधा गुणस्तरीय, प्रभावकारी तथा कम खर्चिलो भएको हुने	२५०० ग्रामभन्दा कम जन्म तौल भएका शिशु	संख्या							०	"	"		२	३	
		स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुती गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		दक्ष प्रसुतीबाट गराईएको जन्म	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		झाडा पखालाको संक्रमण दर (प्रतिहजारमा)	संख्या							०	"	"		२	३	
		स्वास्थ्य संस्थामाकार्यरत स्वास्थ्यकर्मी	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		भिटामिन ए प्राप्तगर्ने	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	

		बालबालिका														
		सबै खोप लिएका बालबालिका	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		स्वास्थ्य विमा गर्ने घर संख्या	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		स्वास्थ्य सूचना, शिक्षा र संचार सचेतना कार्यक्रममा सहभागि	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		स्वास्थ्य शिविर	पटक		२	३	२	२	३	१२	"	"		२	३	
		आयोडिनयुक्त नून प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		सुविधा सम्पन्न अस्पताल	संख्या			१				१	"	"		२	३	
		आधारभुत सुविधा (खानेपानी, शौचालय, वर्थिङ्ग वार्ड र परामर्श केन्द्र आदी) उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
		पाठेघर झर्ने समस्यामा कमी	प्रतिशत							०	"	"		२	३	
प्रतिफल १.१	स्वास्थ्य नीति तर्जुमा भएको हुने	स्वास्थ्य नीति	संख्या		१					१	"	"		२	३	
प्रतिफल १.२	एक विद्यालय एक नर्सको व्यवस्था भएको हुने	विद्यालयमा नर्स	प्रतिशत							१००	"	"		२	३	
प्रतिफल १.३	स्वास्थ्य पूर्वाधार, औषधि तथा उपकरणको उपलव्धतामा बृद्धि भएको हुने	भण्डारण कोष संचालन	संख्या		२	२	२			६	"	"		२	३	

असर २	स्वास्थ्य सम्बन्धी विपद् जोखिम न्यूनीकरण भएको हुने	विपद व्यवस्थापन समिति	संख्या		१ निरन्तर						”	”		२	३	
प्रतिफल २.१	विपद् तथा माहामारी जन्य सरुवा रोग नियन्त्रण, पुर्वतयारी र व्यवस्थापनका लागि प्रतिकार्य योजना भएको हुने	विपद् तथा महामारीको तत्काल सम्वोधनका लागि टोली परिचालनको अवस्था	संख्या		८					८	”	”		२	३	
		एम्बुलेन्स सेवाको एकीकृत् विकास गरी तालिम प्राप्त चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको परिचालन	संख्या		१	१	१	१	१	५	”	”		२	३	
प्रतिफल २.२	माहामारी जन्य सरुवा रोग नियन्त्रणका लागि प्रतिबर्ष अभियान सञ्चालन	सरुवा रोग नियन्त्रण अभियान	संख्या		१	१	१			३	”	”		२	३	

५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

५.३.१ पृष्ठभूमि

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा आधारभूत मानव अधिकारको रूपमा स्थापित छ । खानेपानीको पहुँचलाई नेपालको संविधानमा मौलिकहकको रूपमा नै व्याख्या भएबाट यस क्षेत्रमा थप जोड दिनु आवश्यक भएको छ ।आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाइको सुविधासबै नागरिकलाई सनिश्चित गर्नु राज्यको मौलिक जिम्मेवारी हो ।फिक्कलगाउँपालिकामा नेपाल स्वास्थयको लागी पानी खा.पा योजना, निगुरे खोल्छी खा.पा योजना, ओखे खोला खा.पा योजना, सुमनामबेशी खा.पा योजना, र बवाल खोला खा.पा योजना, पोटे खोला खा.पा योजना, महामण्डल खा.पा योजना, खाङसाङ खा.पा योजना, सिम्ले खा.पा योजना, तरकिने खा.पा योजना, सोल्पाठाना खा.पा योजना, अरथिङ्गे खा.पा योजना, पानीखोला गैरी खा.पा योजना, गेरुडाँडा खा.पा योजना, पानीखोला सोखु खा.पा योजना आदि यस गाउँपालिकाको मुख्य खानेपानी आयोजनाहरु हुन् । यद्यपी खानेपानी शुद्धिकरण र प्रशिक्षण भने हुने गरेको छैन । शुद्ध पिउने पानी नभएको खण्डमा यसले जनस्वास्थ्यमा प्रतिकुल असर गर्दछ र प्रदुषित पानीबाट विभिन्न किसिमका रोगहरूको संक्रमण हुन्छ ।
नेपालको संविधान २०७२ ले खानेपानी तथा सरसफाईलाई मौलिक हक र मानव अधिकारको रुपमा स्वीकार गरेको छ । यस्तो अवस्थामा सरकार तथा समुदाय दुवैको तर्फबाटआधारभूत खानेपानी र फोहर व्यवस्थापन प्रणालीलाई दीर्घकालीनरुपमा सम्बोधन गर्नुपर्दछ । शुद्ध खानेपानी प्राप्त गर्नु जनताको नैसर्गिक अधिकार हो भने सुरक्षित खानेपानी उपलब्ध गराउनु सरकारको प्रारम्भिक दाहित्व हो । फिक्कल गाउँपालिकाको कुल घरधुरी मध्ये करिव १२ प्रतिशत घरधुरीमा अझै खानेपानीको सुविधा पुग्न सकेको छैन । खानेपानीको पहुँच भएका घरधुरीहरुमा खानेपानीको निरन्तर आपूर्ति र प्रयाप्त परिमाण सेवा (४० एल.पि.सि.डि)गर्न सकिएको छैन । गाउँपालिकामा वर्तमान अवस्थामा करिब २५प्रतिशतघरधुरी लाई ४० मि को दुरी मा खानेपानी घारा र ३५प्रतिशत लाई ३/४ घर बराबर को एक धारा खानेपानीको व्यवस्था रहेको पाइन्छ । यस गाँपालिकामा पाइपको पानी प्रयोग गर्ने परिवार ८२.०१ प्रतिशत छन् भने टयुबवेल तथा हातेपम्पको पानी प्रयोग गर्ने परिवार ०.०७ प्रतिशत, इनार कुवाको पानी प्रयोग गर्ने परिवार ७.०२ प्रतिशत र मुलको पानी प्रयोग ६.१३ प्रतिशत परिवारले गर्दै आएका छन् ।त्यसैगरीसरसफाई तर्फ गाँउपालिकामा फ्लस शौचालय ढलमा जोडिएको परिवार १.६१प्रतिशत, फ्लस शौचालय सेप्टिक टयाङ्कमा जोडिएको परिवार६.०३प्रतिशत, साधारण शौचालय भएको परिवार ११.५०प्रतिशत र शौचालय नभएको परिवार ८०.२०प्रतिशत रहेका छन् ।

५.३.२ समस्या

अधुरा आयोजनाको संख्या उल्लेख्य रहनु, ठूला आयोजनाका लागि पर्याप्त वजेट विनियोजन नहुनु साथै सम्पूर्ण घरमा सुविधा सम्पन्न पक्की शौचालयको व्यवस्था हुन नसकेको, बसाईसराईको चाप र जनसंख्या वृद्धिसंगै बस्ती तथा शहरमा प्रदुषण बढ्दो,खानेपानीका पर्याप्त स्रोत नहुनु र भएका पनि संरक्षण नहुनु, खानेपानीको स्वच्छता र पानी जाँच गरी खानेपानी आपूर्ति हुन सकिरहेको छैन । खानेपानीको ट्रिटमेन्ट प्लानको योजना बनाउन आवश्यक देखिन्छ । बस्ती तथा बजारको ढल निकास नभएको आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

५.३.३ अवसर र चुनौती

अवसर

एक घर एक धाराको राष्ट्रिय प्रतिवद्धतालाई पूर्णरुपमा कार्यान्वयन गर्ने, हाल आपूर्ति गर्दै आएको खानेपानीको मध्यमस्तरको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यक्रम जनस्वास्थ्यको प्रमुख सरोकारको विषय भएको हुँदा मध्यमस्तरको खानेपानीको गुणस्तरका मापदण्डका आधारमा आयोजनाको स्तरोन्नती र नयाँ आयोजनाको निर्माण, ढलको योजना विकास,पूर्ण सरसफाईयुक्त गाँउपालीका घोषणा गर्ने नीति, प्रत्येक वडामा १/१ वटा फोहोर संकलन केन्द्र स्थापना गर्ने गा.पा. को नीति हुनु जस्ता अवसरहरु छन् ।

चुनौती

दिगो विकास लक्ष्य नं. ६ ले सबैका लागि सरसफाई तथा खानेपानीको उपलब्धता र दिगो व्यवस्थापनको प्रत्याभूति गर्ने कुरा उल्लेख गरेको छ तर खानेपानीको अवस्थालाई हेर्दा अझै २० प्रतिशत क्षेत्रमा खानेपानीको पँहुच पुगेको छैन र पानीको ट्रिटमेन्ट र रसायनिक तथा जैविक जाँच गरी प्रारम्भिक स्वच्छताको सुनिश्चितता गर्न सकिएको छैन, सरसफाई क्षेत्रमा जनचेतना र प्रतिज्ञाको कमि, जथाभावी रुपमा फोहोर र दिशा पिसाब गर्ने, खानेपानी निरन्तर आपूर्ति र गुणस्तरीयता कायम गर्नु यस उपक्षेत्रका चुनौतिहरु हुन् ।

५.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“समृद्ध फिक्कलको शान, स्वच्छ पिउने पानी र सफा घर आँगन”

लक्ष्य

सम्पूर्ण नागरिकमा सुरक्षित, सर्वसुलभ र दीगो खानेपानी तथा सरसफाइको पँहुच सुन्श्चित गर्ने ।

उद्देश्य

१. स्थानिय नागरिक लाई स्वस्थ, गणस्तरीय तथा दिगो खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउनु ।
२. आधारभूतसरसफाईसंवन्धी सचेतना अभिवृद्धिगर्नु ।

५.३.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ स्थानिय नागरकि लाई स्वस्थ, गणस्तरीय तथा दिगो खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउनु ।	
१.१सुधारिएको र दिगो खानेपानी सेवा प्रवाहमा विभिन्न तहको भूमिका सबलीकरण गरी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।	१.१.१ एक घर एक धाराको नीति कार्यन्व्यन गरिनेछ ।
	१.१.२ खानेपानीको मुल संरक्षणको लागि वृक्षारोण गरिनेछ ।
	१.१.३ निर्माणाधीन खानेपानी आयोजनाहरु समयमा नै सम्पन्न गरी चालु आयोजनाको मर्मत र स्तरोन्नती गरिनेछ ।
	१.१.४ एकीकृत खानेपानी व्यवस्थापन गुरुयोजना तयार पारी लागु गरिनेछ ।
	१.१.५ चिउरी खानी-बरमथुम्की र खाङसाङ खानेपानी लिफ्ट आयोजना योजनाको विकास गरिनेछ ।
	१.१.६ स्वास्थ्य चौकी, विधालय, र सरकारी कार्यालयहरुमा खानेपानीको उपलब्धता सुनिश्चित गरिनेछ ।
	१.१.७ काफलचुरीको ७ घर, बाह्रबिसे घैयाबारी १४ घर मा खानेपानीको पँहुच सुन्छ्छित गरिनेछ ।
	१.१.८ सम्पन्न आयोजनाहरूमा खानेपानी गुणस्तर सुधारका लागि स्थानीय आवश्यकता अनुरुप पानी प्रशोधन र प्रशिक्षण प्रणाली निर्माण गर्ने र माग अनुसार खानेपानीको आपूर्ति परिमाणका वृद्धि गर्दै लगिनेछ ।
	१.१.९ खानेपानी स्रोत उपलब्ध नभएका स्थानहरूमा वैकल्पिक स्रोतको रुपमा वर्षातको पानी सङ्कलन र उपयोग गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २ आधारभूतसरसफाईसंवन्धी सचेतना अभिवृद्धिगर्नु ।	
२.१ फोहोरको वर्गीकरण तथा व्यवस्थापन र दिगो सरसफाई सेवाको स्तरउन्नति गर्ने	२.१.१ प्रत्येक वडामा अर्धमासिक रुपमा फोहोर संकलन कार्यक्रम निर्माण र फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापन कोष विकास र विस्तार गरिनेछ ।

।	२.१.२उचित ठाउँ हेरी डम्पिङ्ग साइटकोविकास गरिनेछ ।
	२.१.३ सार्वजनिक स्थलहरुमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरिनेछ ।
	२.१.४ वातावरण संरक्षणका निमित्त गाउँघर सफाइ र वृक्षरोपण अभियान चलाइनेछ ।
	२.१.५ शौचालय तथा घरका फाहोरहरु जम्मा गर्ने, प्रशोधन गर्ने तथा डिस्पोज गर्ने कार्यक्रम विस्तार गरिनेछ ।
	२.१.६ घरधुरी, निजी एवं सार्वजनिक प्रतिष्ठानहरूबाट विसर्जीत हुने फोहरमैला आदिलाई 5R (Recycle, Reduce , Replace, Reuse and Refuse) को पद्दती अवलम्वन गरी दीगो सरसफाइ कार्यक्रमविस्तार गरिनेछ ।
२.२ आधारभूत शौचालय तथा सरसफाई पूवाधारको पँहुच विस्तार गर्ने ।	२.२.१ सबै सामुदायिक भवन, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्यक घरमा आधारभूत शौचालयको व्यवस्था गरिनेछ ।

५.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

१. एक घर एक धाराको कार्यक्रम र एक वडा एक फोहोर संकलन कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।

२.5R (Recycle, Reduce , Replace, Reuse and Refuse) को पद्दती अवलम्वन भई दीगो सरसफाइ कार्यक्रम विस्तार भएको हुनेछ ।

३.सम्पूर्ण नगरिकलाई शुद्ध, स्वस्छ रदीगो खानेपानी उपलब्ध भएको हुनेछ ।

४. सार्वजनिक स्थलहरुमा सार्वजनिक महिला पुरुषमैत्री शौचालय निर्माण भएको हुनेछ ।

५.३.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	एक घर एक धाराको नीति कार्यन्यन		✓	✓	✓	✓	गापा
२			१.१.२	खानेपानीको मुल संरक्षणको लागि वृक्षारोण			✓			"
३			१.१.३	निर्माणाधीन खानेपानी आयोजनाहरु समयमा नै सम्पन्न गरी चालु आयोजनाको मर्मत र स्तरोन्नती			✓			"
४			१.१.४	एकीकृत खानेपानी व्यवस्थापन गुरुयोजना तयार		✓	✓		✓	"
५			१.१.५	चिउरी खानी-बरमथुम्की र खाङसाङ खानेपानी लिफ्ट आयोजना योजनाको विकास		✓	✓			"
६			१.१.६	स्वास्थ्य चौकी, विधालय, र सरकारी कार्यालयहरुमा खानेपानीको उपलब्धता सुनिश्चित			✓		✓	"
७			१.१.७	काफलचुरीको ७ घर, बाह्रबिसे घैयाबारी १४ घर मा खानेपानीको पँहुच सुन्च्छित			✓			"
८			१.१.८	खानेपानी गुणस्तर सुधारका लागि पानी प्रशोधन र प्रशिक्षण प्रणाली निर्माण गर्ने र माग अनुसार खानेपानीको आपूर्ति परिमाणका वृद्धि			✓	✓	✓	"
९			१.१.९	खानेपानी स्रोत उपलब्ध नभएका स्थानहरूमा वैकल्पिक स्रोतको रुपमा वर्षातको पानी सङ्कलन र उपयोग गर्ने कार्यक्रम संचालन			✓			"
१०	२.	२.१	२.१.१	प्रत्येक वडाको फोहोरसंकलन तथा व्यवस्थापन कोष विकास			✓			"
११			२.१.२	डम्पिङ्ग साइटको विकास			✓			"
१२			२.१.३	सार्वजनिक स्थलहरुमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण			✓			"
१३			२.१.४	वातावाण संरक्षणका निमित्त गाउँघर सफाइ र वृक्षरोपण अभियान			✓			"
१४			२.१.५	शौचालय तथा घरका फाहोरहरु जम्मा गर्ने, प्रशोधन गर्ने तथा डिस्पोज कार्यक्रम		✓	✓		✓	"
१५			२.१.६	फोहरमैला आदिलाई 5R (Recycle, Reduce , Replace, Reuse and Refuse) को पद्दती अवलम्वन गरी दीगो सरसफाइ कार्यक्रम			✓	✓	✓	"

१६		२.२	२.२.१	सबै सामुदायिक भवन, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्यक घरमा आधारभूत शौचालयको व्यवस्था			✓		✓	"

५.३.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	पालिका भित्र बसोबास गर्ने सबै नागरिकहरुलाई सफा, स्वच्छ र सुरक्षित खानेपानी उपलब्धता र सरसफाई व्यवस्थित भएको हुनेछ	निजीधारा उपलब्ध घर परिवार	प्रतिशत							१००	गापा	गापा		७	६	
		ट्रिटमेन्ट र रसायनिक तथा जैविक जाँच गरिएको सुरक्षित खानेपानी सुविधा प्राप्त घरधुरी	प्रतिशत							१००	"	"		७	६	
		घरधुरी, निजी एवं सार्वजनिक प्रतिष्ठानहरूबाट विसर्जीत हुने फोहरमैला आदिलाई 5R (Recycle, Reduce , Replace, Reuse and Refuse) को पद्दती अवलम्वन गरी दीगो सरसफाइ र दिगो एवं आयमूलक कियाकलापतर्फ उन्मुख	प्रतिशत							१००				७	६	

		शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत							१००	"	"		७	६	
असर १	नगरिकलाई शुद्ध तथा स्वस्थ खानेपानी उपलब्ध भएको हुने	सक्रिय खानेपानी र सरसफाई उपभोक्ता	प्रतिशत							१००	"	"		७	६	
प्रतिफल १.१	सम्भाव्य खानेपानी आयोजना कार्यान्वयन भएको हुने	खानेपानी आयोजना	संख्या		अध्ययन						"	"		७	६	
प्रतिफल १.२	एकीकृत खानेपानी गुरुयोजना तयार भएको हुने	खानेपानी आयोजना	संख्या		अध्ययन						"	"		७	६	
प्रतिफल १.३	हरेकको घरमा धारा भएको हुने भएको हुने	धारा भएको घरमा	प्रतिशत							१००	"	"		७	६	
प्रतिफल १.४	खानेपानीको मुल संरक्षणको लागि वृक्षारोण गरेको हुने	वृक्षारोण	प्रतिशत							१००	"	"				
असर २	आधारभूत सरसफाईको प्रत्याभूति गरेको हुने	छात्र र छात्राको लागि अलग शौचालय	प्रतिशत							१००	"	"		७	६	
		फोहोर वर्गीकरण गरी विसर्जन गर्ने परिवार	प्रतिशत							१००	"	"		७	६	
		खुला दिसामुक्त क्षेत्र विकास	प्रतिशत							१००						
प्रतिफल २.१	फोहोर संकलन केन्द्र स्थापना भएको हुने	फोहोर संकलन केन्द	संख्या		१	१	१	१		४	"	"		७	६	
प्रतिफल २.२	डम्पिङ्ग साइटको विकास भएको हुने	डम्पिङ्ग साइट	संख्या			१	१			२	"	"		७	६	
प्रतिफल २.३	सार्वजनिक स्थलहरुमा महिला र पुरुषहरुका लागिछुट्टाछुट्टैसार्वजनिक	शौचालय	संख्या		१	१	१	१		४	"	"		७	६	

	शौचालय निर्माण भएको हुने															
प्रतिफल २.४	सार्वजनिक स्थलहरुमा सरसफाइ कार्यक्रमलाई अभियानका रुपमा संचालन गरिएको हुने	सफाइ अभियान	संख्या		निरन्तर					१	"	"		७	६	
प्रतिफल २.५	सबै सामुदायिक भवन, विद्यालय तथा व्यक्तिगत घरहरूमा आधारभूत शौचालयको व्यवस्था भएको हुने	शौचालयको व्यवस्था भएको सामुदायिक/सरकारी भवन	प्रतिशत							१००	"	"		७	६	

५.४ लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशिता

५.४.१ पृष्ठभूमि

महिलाबालबालिकातथा समाजमा पछाडि परेकावर्ग तथा समुदायको आर्थिक, सामाजिक विकास र सशक्तीकरणका लागि संविधानमामहिला, बालबालिका, दलित पिछडिएको र विपन्न बर्गको हकप्रत्याभूत गरिएको छ ।नेपालको संविधान २०७२ को भाग ३ अर्न्तगत मौलिक हकको व्यवस्था गरी समानता, जातीय छुवाछुत तथा भेदभाव विरुद्धको हक, शोषण विरुद्धको हक, महिलाको हक, बालबालिकाको हक, दलितको हक, जेष्ठ नागरिकको हक, सामाजिक न्यायको हक र सामाजिक सुरक्षाको हकका लागि राज्यले विशेष व्यवस्था गर्ने प्रतिवद्धता उल्लेख गरिएको छ ।समाजमा रहेका उत्पीडीत वर्ग र समुदायको हितको निम्ति सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गरेर स्वच्छ, सुन्दर र शान्तिपूर्ण समाजको स्थापना गर्ने परिकल्पना साकार गर्न जरुरी देखिन्छ । तसर्थ उनीहरुलाई मनोवैज्ञानिक ढंगले व्यवहार गरेर उनीहरुको अधिकार र हितको ग्यारेण्टी गर्नु पर्दछ ।

महिलालाई लैङ्गिक भेदभावबिना समानवंशीय, सुरक्षितमातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्यको हकहुने, राज्यका सबै निकायमामहिलातथालक्षित समूहले शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मकविभेदकाआधारमा विशेष अवसर प्राप्त गर्ने, सम्पत्तितथापारिवारिक मामिलामादम्पतीको समानहकहुने, संसद् लगायतकातीन वटै तहकानिकायमामहिलातथालक्षित समूह र वर्गको समुचित र समानुपातिकप्रतिनिधित्वको व्यवस्था संविधान र कानुनबाट नै सुनिश्चित गरिएको छ ।त्यस्तै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय योजनाबनाउँदाबाल मैत्री, लैङ्गिक समानतातथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तर्सम्बन्धितविषयलाई ध्यानदिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ ।फिक्कल गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या १६९६८ मा महिला जनसंख्या५२.० प्रतिशत (८८२५ जना) रहेको छ, जहाँ महिला साक्षरता दर ५१.५४ प्रतिशत रहेको छ । महिला बाल बिवाह(२० वर्ष मुनि) ७३.५५ प्रतिशत रहेको यस गाँउपालिकामा आर्थिक गतिविधिमा संलग्न महिलाजनसंख्या ९९५जना अर्थात ३९.७० प्रतिशत र घरमुली महिला जनसंख्या ८९६ जना रहेको छ ।

बहुसङ्ख्यक दलित, महिला, आदिवासी, जनजाति, मधेसी, मुस्लिम लगायतका समूह/समुदाय विगतमा समुदायको संरचानाद्वारा नै पछाडि पारिएको हुँदा नेपालमा सकारात्मक उपाय र समावेशीकरण नीति र यसको मूलप्रवाहीकरणको सान्दर्भिकता रहेको छ । त्यसैले संविधानको भाग ४ मा उल्लेखित राज्यको निर्देशक सिद्धान्तहरु अर्न्तगत सामाजिक न्याय र समावेशिकरण सम्बन्धि नीतिले असहाय अवस्थामा रहेकानागरिक, जोखिममा परेका, सामाजिक र पारिवारिक बहिष्करणमा परेका तथा हिंसा पीडित महिलाको पुनर्स्थापना, संरक्षण गर्ने कुरालाई जोड दिएको पाईन्छ । फिक्कल गाँउपालिकामाकुल जनसंख्या १६९६८मध्य दलितको जनसंख्या ३१२३ जना अर्थात १८.४१ प्रतिशत छ, भने ४४३५ जना अर्थात २६.१४ प्रतिशत सुविधा वन्चित समुह त्यसैगरी अति सीमान्तकृत समुदाय १.४९ प्रतिशत र सीमान्तकृत समुदाय २३.०६ प्रतिशत रहेका छन् । सीमान्तकृत समुदाय भित्र सुनुवार २६९४ जना, तामाङ ८५९ जना र घर्ती ३६० जना जातजाति र अति सीमान्तकृत समुदाय भित्र माझीँ जाति २४३ जना बसोबास गर्दै आएका छन् ।

५.४.२ समस्या

महिला माथी हुने घरेलु र वाह्यि व्यवहारगत विभेद हट्न नसक्नु, आर्थिक, समाजिक,सांस्कृतिक र राजनैतिक क्षेत्रमा महिलाको सहभागिता कम हुनु, महिला सशक्तिकरणका कायर्क्रम नियमित रुपमा संचालन नहुनु र गरीव र उत्पीडित वर्ग र समुदायका महिलाहरुलाई संवोधन गर्ने प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन नहुनु, वर्गिय, जतिय, लैङ्गिक र पेशागत भेदभाव हुनु, अशिक्षाको अभावले पिछडिएका वर्गमा चेतना र बुझाइको कमि हुनु,गरिबिको कारण सबै ठाउँमा पँहुचको कमि, किशोर किशोरीहरुको मनोभाव बुझेर व्यवहार नगर्नु र उनिहरुलाई समाजमा घुलमिल हुने वातावरण सृजना नहुनु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सपाङ्ग सरह समाजमा प्रतिस्थापन गराउने वातावरण सिर्जना नहुनु, द्वन्द्व पीडित व्यक्तिहरुलाई समाजमा सहज ढङगले पुर्नस्थापित गराउन प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन नहुनु, उत्पीडित तथा पिछडीएको वर्गको हितमा अपेक्षित कार्यक्रम संचालन नहुनुआदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

५.४.३ अवसर र चुनौती

अवसर

बालबालिका तथा किशोर किशोरीको मानसिक र शारीरिक विकासका लागि प्रारम्भिक बालबिकासमा पँहुच बढाउने । लैंगिक समानता र महिला सशक्तीकरणको क्षेत्रमा प्राथमिकताको साथ कार्य गर्ने । ज्येष्ठ नागरिकको सुरक्षा र सहजताको लागी सामाजिक सुरक्षाको सोइ वृद्धि गर्ने । महिला विरुद्ध हुने भेदभाव, हिंसा र सबै प्रकारको शोषणको अन्त्य गर्ने । महिला तथा पिछडीएको जातिलाई समाजमा प्रतिस्पर्दात्मक रुप समावेश गराउन जनचेतना र रोजगारीमुलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने । राज्यको तर्फबाट जेष्ठ नागरिक, एकल महिला र अपांगता भएका व्यक्तिहरुलाई सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्न जस्ता अवसरहरु छन् ।

चुनौती

समाजमा व्याप्त महिला हिंसा अत्य गर्न सामजिक विभेद र असमानता हटाई महिला सशक्तिकरण गराउन । जेष्ठ नागरिकको हेरचाह, खानपिन, स्वास्थ्य उपचार, मनोरञ्जन र आश्रय स्थलको निर्माण गरी उनीहरुलाई सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्न । पिछडिएका वर्गले आफ्नो व्यवहार र भविष्य प्रति सकारात्मक सोच नराख्नु, रोजगारीको अवसर तथा प्रविधिक शिक्षाको अभाव । महिला तथा पिछडीएको जातिलाई समाजमा प्रतिस्पर्दात्मक रुप समावेश गराउन कठिनाई रहेको, आर्थिक विपन्नता र जनचेतनाको कमि । उत्पीडित तथा पिछडिएको वर्गको हितमा प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन गराउन जस्ता चुनौतीहरुछन् ।

५.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“असमानता, विभेद, उत्पीडिन र भेदभाव रहित समाज फिक्कलको आवाज”

लक्ष्य

समाजमा पछि परेका र पारिएका नागरीकलाई आय आर्जनका अवसरको पहुँच वृद्धि गर्ने ।

उद्देश्य

१.लैंगिक तथा जातिय समानता कायम गर्नु ।
२. लक्षित समुहलाई सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्नु ।

५.४.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ लैंगिक तथा जातिय समानता कायम गर्नु ।	
१.१ सवै प्रकारको लैङ्गिक हिंसा, शोषण भेदभावको अन्त्य गर्न समुदायको सशक्तीकरण र संरक्षण गर्ने ।	१.१.१ दलित, उत्पीडित, सीमान्तकृत, भिन्न क्षमतावान र विपन्न वर्गका समुदाय र क्षेत्रको न्यायोचित सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।
	१.१.२ महिला सशक्तिकरणलाई प्रभावकारी ढङ्गले संचालन गरिनेछ ।
	१.१.३ लक्षित समुहलाई सामाजिक सशक्तीकरणको माध्यमबाट उनीहरूको ज्ञान, सीप र प्रतिभालाई विकासको मूल प्रवाहमा संलग्न गराउने ।
	१.१.४ घरेलु वा सामाजिक हिंसामा परेका महिला तथा बेसाहार बालबच्चा र बृद्व लाई साहारा केन्द्र स्थापना गर्ने ।
	१.१.५ विभिन्न आय आर्जनको सीपमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
उद्देश्य २ लक्षित समुहलाई सामाजिक सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्नु ।	
२.१ नागरिक सचेतना तथा लैङ्गिक	२.१.१ अपाङ्ग, विपन्न, उत्पीडित, द्वन्द्वपीडीत र पिछडीएको वर्ग र समुदायको

समता मार्फत आर्थिक सशक्तीकरण र सामाजिक रूपान्तरण गर्ने ।	हितमा विशेष कार्यक्रम संचालन गर्न गापाले अनुदान र बजेटको संयोजन गरिनेछ ।
	२.१.२ दलित, उत्पीडित,सीमान्तकृत, भिन्न क्षमतावान र विपन्न वर्गका समुदायको उत्थानको लागि निति नियम तर्जुमा गरिनेछ ।
	२.१.३ छुवाछुत तथा जातीय, वर्गीय तथा लिङ्गिय भेदभाव जस्ता कुरीति समाप्त पार्न जनचेतना कार्यक्रम (पोष्टरिङ, गोष्ठी, सार्वजनिक सूचना आदि) गरिनेछ ।

५.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

१. लैंगिक तथा जातिय समानता कायम भएको हुनेछ ।

२.महिला र पछाडी पारिएका वर्गको क्षमता बृद्धि भएको हुनेछ ।

३.नागरिक सचेतना तथा लैङ्गिक समता मार्फत आर्थिक सशक्तीकरण र सामाजिक रूपान्तरण भएको हुनेछ ।

५.४.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	दलित, उत्पीडित, सीमान्तकृत, भिन्न क्षमतावान र विपन्न वर्गका समुदाय र क्षेत्रको न्यायोचित सहभागिता सुनिश्चित	✓	✓	✓			गापा
२			१.१.२	महिला सशक्तिकरणलाई प्रभावकारी ढङ्गले संचालन			✓		✓	
३			१.१.३	लक्षित समुहलाई सामाजिक सशक्तीकरणको माध्यमबाट ज्ञान, सीप र प्रतिभालाई विकासको मूल प्रवाहमा संलग्न	✓	✓	✓			"
४			१.१.४	घरेलु वा सामाजिक हिंसामा परेका महिला तथा बेसाहार बालबच्चा र बृद्ध लाई साहारा केन्द्र स्थापना			✓		✓	"
५			१.१.५	विभिन्न आय आर्जनको सीपमूलक कार्यक्रम संचालन			✓		✓	
६	२	२.१	२.१.१	अपाङ्ग, विपन्न, उत्पीडित, द्वन्द्वपीडीत र पिछडीएको वर्ग र समुदायको हितमा विशेष कार्यक्रम संचालन गर्न गापाले अनुदान र बजेटको संयोजन	✓	✓	✓			"
७			२.१.२	दलित, उत्पीडित,सीमान्तकृत, भिन्न क्षमतावान र विपन्न वर्गका समुदायको उत्थानको लागि कार्यक्रम तर्जुमा	✓	✓	✓			"
८			२.१.३	छुवाछुत तथा जातीय, वर्गीय तथा लिङ्गिय भेदभाव जस्ता कुरीति समाप्त पार्न जनचेतना कार्यक्रम (पोष्टरिङ, गोष्ठी, सार्वजनिक सूचना आदि)			✓	✓	✓	

५.४.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	महिला र पछाडी पारिएका वर्गको क्षमता बृद्धि भएको हुने	परिवर्तित स्थानीय संरचना तथा कानून अनुसार समावेशीसमिति, संयन्त्रतथा संजाल	संख्या							६	गापा	गापा		६	५	
		सामाजिक संघ संस्था एवं गैरसरकारी संस्थाहरूको संलग्नतामा संख्यात्मक तथा गुणत्मक रुपमा वृद्धि	संख्या							५	"	"		६	५	
असर १	समाजमा दलित, उत्पीडित, उपेक्षित, विपन्न, सीमान्तकृत तथा जोखिममा रहेका व्यक्ति, क्षेत्र र समुदायको सशक्तीकरण कार्यक्रम संचालन भएको हुने	लैंगिक हिंसा र छुवाछुत सम्बन्धी घटना (बार्षिक)	संख्या							०	"	"		६	५	
		लक्षित समुहलाई ज्ञान, सीप र प्रतिभाको विकास कार्यक्रम	संख्या							५	"	"				

		व्यवसायिक अनुदान प्राप्त अपाङ्गता भएका व्यक्ति	प्रतिशत							१००	"	"		६	५	
प्रतिफल १.१	लैङ्गिक समावेशीकरण नीति तर्जुमा भएको हुने	नीति	संख्या			१				१	"	"		६	५	
प्रतिफल १.२	आर्थिक सशक्तिकरणका लागि जिविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम भएको हुने	कार्यक्रम	संख्या			२	२	२		६	"	"		६	५	
प्रतिफल १.३	लक्षित समुहलाई शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण, खेलकुद, मनोरञ्जन लगायत सुविधा उपलब्ध भएको हुने	सुविधा	प्रतिशत							१००	"	"		६	५	
प्रतिफल १.४	आश्रय स्थलको व्यवस्था भएको हुन	आश्रय भवन	संख्या		१					१	"	"		६	५	

५.५ युवा, खेलकुद तथा मनोरञ्जन

५.५.१ पृष्ठभूमि

वालबालिका, युवा, किशोरकिशोरी, महिला, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति द्वन्द्वपीडित, उत्पिडित वर्ग, समुदायहरुलाई राज्यको तर्फवाट सुरक्षा र संरक्षण प्रदान गर्नु पर्दछ । उनीहरुलाई अन्य नागरकि सरह समाजमा स्थापित गर्न र उनीहरुको शारिरीक, मानसिक एवं भावनात्मक विकासको लागि विशेष कार्यक्रम मार्फत सम्वोधन गर्नु पर्दछ । उनीहरु सामाजिक रुपले कुनै न कुनै प्रकारको उत्पीडनमा परेका हुन्छन् । समाजमा रहेका यी उत्पीडीत वर्ग र समुदायको हितको निम्ति सुरक्षा र संरक्षण प्रदान नगर्ने हो भने स्वच्छ, सुन्दर र शान्तिपूर्ण समाजको स्थापना गर्ने परिकल्पना साकार हुन सक्दैन । तसर्थ उनीहरुलाई मनोवैज्ञानिक ढंगले व्यवहार गरेर उनीहरुको अधिकार र हितको ग्यारेण्टी गर्नु पर्दछ । फिक्कलगाउँपालिकामा आर्थिक अवस्था सदृठ गर्नको लागि यवावर्ग विदेश पलायन हने संख्या बढ्दो देखिन्छ । तर्सथ युवावर्गलाई रोनगारीको अवसर प्रदान गरी गाउँपालिकाको जिवनस्तर सदृढ गर्न जरुरी रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी खेलकुदमा स्थानीय सरकारले प्रतियोगिताहरुको आयोजना गर्ने, मैदान बनाउनको लागि लगानी गरेतापनी खेलाडीको क्षमता विकास योजनाहरु निर्माण गर्न सकिएको छैन । जातीय संस्कृतिक भेषभुषा, गरगहना, बाजा, सामुहिक चाडपर्व भाषा र कला काम हुँदैगइरहेको पाईन्छ ।

सामाजिक विकासका योजनाहरुले युवाहरुलाई समेटने र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने खालको योजनालाई जोड दिनु पर्दछ । त्यसैगरी खेलकुदमा स्थानीय निकायले विभिन्न प्रतियोगिताहरुको आयोजना गर्ने, प्रर्याप्त खेलको भैतिक पूर्वाधारमा लगानी गर्ने र युवाहरुलाई सकारात्मक रुपमा अगाडी बढाउने खालका योजनाहरुको निर्माण गर्नुपर्दछ् ।

५.५.२ समस्या

युवायुवतीको शारीरीक एवं मानसिक विकासको लागि खेलकुद, मनोरञ्जन र व्यायामको उचित व्यवस्था नहुनु, युवाको विदेश आकर्षण र स्वदेशमा रोजगारीको अवसर न्युन । सकारात्मक सोच र श्रमको सम्मान गर्ने संस्कृतिको कमी, खेलकुदको लागि भौतिक संरचना र आर्थिक श्रोतको अभाव । खेल मैदान लगायत खेल सामाग्रीहरु अपर्याप्त र अव्यवस्थित रहनु । दक्ष प्रशिक्षकदारा सिकाई र प्रोत्साहनको अभाव ।गाउँपालिकामा संचालन हुने विभिन्न कार्यकममा युवायुवतीहरुलाई संलग्न नगराउनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

५.५.३ अवसर र चुनौती

अवसर

युवा लक्षित निति, योजना तथा उद्यमशील कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न सकिने, खेलकद मैदान निर्माण गरी युवाहरुलाई नगर देखि राष्टिय, अन्तराष्टिय खेलाडी सम्म पुर्याउन सकिने, युवाविकास र युवाहरुको प्रभावकारी रुपमा परिचालन गर्न रोजगार मूलक कार्यक्रमहरु सिंजना गर्दै जाने, बित्तय श्रोतमा युवाको पँहुच वृदि गर्ने तथा जिवनउपयोगी, व्यवसायिक र प्रविधिक शिक्षाको सर्वसुलभता दिगो बनाउन सकिने ।वेरोजगार युवाहरुलाई सीप, प्रविधि र पुँजी उपलब्ध गराई स्वरोजगार र उद्यमशिलतामा सम्लग्न गराउने । प्रत्येक वडामा वडा स्तरीय खेलकुद समितिहरु गठन गरी खेलकुद विकासमा जोड दिने, सुविधा सम्पन्न खेलकुद मैदानहरु निर्माण गर्ने, प्रत्येक वडाहरुमा व्याडमिन्टन तथा अन्य Indoor खेलहरुको लागि सुविधा सम्पन्न कभर्डहलको निर्माण, व्यवस्थापन गर्ने, गाउँ स्तरीय खेलकुदमा प्रतियोगिताहरु बढाउँदै लैजाने आदि यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् ।

चुनौती

प्रतिभा पहिचान तथा निरन्तरताको अभाव रहेको, खेलको माध्यमबाट रोजगारी सिंजना गर्न कठिनाइ, खेलकुदमा निजि क्षेत्रको लगानी र आकर्षण कम भएको, दिर्घकालिन योजनाहरु निर्माण गर्न नसक्नु, आर्थिक व्यवस्थापन नहुँदा युवाहरु विदेश जानुपर्ने, भौगोलिक अवस्था समथन नहुनाले खेलकुदको विकास हुन नसक्नु आदि यस क्षेत्रका चुनौतिहरु हुन् ।

५.५.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"युवा तथा खेलकुदमा लगानी, फिक्कलको चिनारी"

लक्ष्य

प्राविधिक शिक्षा, उद्यमशीलता, रोजगारी, एवं सिर्जनशीलतामा युवाको पहुँच वृद्बि गर्ने ।

उद्देश्य

१. युवा वर्गको प्रतिष्पर्धात्मक रोजगारी र अन्य अवसरहरुमा पहुँच वृद्धिगर्नु ।
२. खेलकुद, कला तथा साहित्य क्षेत्रमा युवा लक्षित कार्यक्रम संचालन गर्नु ।

५.५.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ युवा वर्गको संभावना, क्षमता, शिप, दक्षताको विकास गरी प्रतिष्पर्धात्मक रोजगारी र अन्य अवसरहरुमा पहुँच वृद्वि गर्नु ।	
१.१ युवा वर्गकोसंभावना, क्षमता, शिप, र दक्षताको विकास गर्ने ।	१.१.१ औद्योगिक, कृषि तथा सामाजिक क्षेत्रको विकासका लागि युवाहरुमा व्यवसायिक तालिम प्रदान गरिनेछ ।
	१.१.२ विदेशबाट फर्किएका युवालाई लक्षित गरी व्यवसायिक कृषि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
	१.१.३ प्राविधिक र व्यवसायिक शिपका माध्यमबाट युवा वर्गको क्षमता वृद्बि गरी उद्यमशील बनाइनेछ ।
	१.१.४ आर्थिक सामाजिक-सास्कृति एवं राजनैतिक क्षेत्रमा यवाको भुमिका अभिवृद्धि गरिनेछ ।
	१.१.५ १८ बर्ष मुनीका बालबालिकालाइ धुम्रपान तथा मद्यपानजन्य वस्तुविक्री वितरण नगर्ने निति कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।
	१.१.६ स्काउट संरचनाको र युवा संवयमसेवक संस्कृतिको विकास गरिनेछ ।
उद्देश्य २ खेलकुद, कला तथा साहित्य क्षेत्रमा युवाहरुको सिप, दक्षता र क्षमताको पहिचान गरी युवा लक्षित कार्यक्रम संचालन गर्नु ।	
२.१ खेलकुद पूर्वाधारको विकास गरी युवा वर्गलाई आकर्षित गर्ने ।	२.१.१ एक वडा एक खेलकुद मैदानको पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
	२.१.२ एउटा पालिका स्तरीय कर्वड हल निर्माण गरिनेछ ।
	२.१.३ खेलकुद प्रशिक्षण केन्द्र स्थापना गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
	२.१.४ खेलकुद, कला तथा साहित्य क्षेत्रविकासका लागि सरोकारवाला राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सहयोग र सहकार्य गरिनेछ ।
	२.१.५ खेलकुद, कला तथा साहित्य क्षेत्रमा युवाहरुको क्षमताको पहिचान गर्ने ।
	२.१.६ आर्थिक र सामाजिक विकासका लागि विद्यालय स्तरमा खेलकुद कार्यक्रम संचालन तथा प्रोत्साहन गर्ने ।
	२.१.७खेलकुद प्रतियोगिता नियमित संचालन गरि प्रतिवान खेलाडी छनौट गर्ने ।

५.५.६ अपेक्षित उपलब्धि

१. युवाहरूको लागि उत्पादनमूलक व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिम दिने ।

२.एक वडा एक खेलकुद मैदानको पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।

३.एउटा पालिका स्तरीय खेलकुद मैदानको पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।

५.५.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	औद्योगिक, कृषि तथा सामाजिक क्षेत्रको विकासका लागि युवाहरुमा व्यवसायिक तालिम			✓	✓	✓	गापा
२			१.१.२	विदेशबाट फर्किएका युवालाई लक्षित गरी व्यवसायिक कृषि कार्यक्रम	✓	✓	✓		✓	"
३			१.१.३	प्राविधिक र व्यवसायिक शिपका माध्यमबाट युवा वर्गको क्षमता वृद्दि गरी उद्यमशील			✓	✓		
४			१.१.४	आर्थिक सामाजिक-सास्कृति एवं राजनैतिक क्षेत्रमा यवाको भुमिका अभिवृद्धि	✓	✓	✓			
५			१.१.५	१८ बर्ष मुनीका बालबालिकालाइ धुम्रपान तथा मद्यपानजन्य वस्तुविक्री वितरण नगर्ने निति कडाईका साथ लागु	✓	✓	✓			
६			१.१.६	स्काउट संरचनाको र युवा संवयमसेवक संस्कृतिको विकास			✓			
७	२	२.१	२.१.१	एक वडा एक खेलकुद मैदानको पूर्वाधार निर्माण			✓			"
८			२.१.२	एउटा पालिका एउटा पालिका स्तरीय कर्वड हल निर्माण	✓		✓			"
९			२.१.३	खेलकुद प्रशिक्षण केन्द्र स्थापना गरी सञ्चालन		✓	✓			"
१०			२.१.४	खेलकुद विकासका लागि सरोकारवाला राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सहयोग र सहकार्य		✓	✓			"
११			२.१.५	खेलकुद, कला तथा साहित्य क्षेत्रमा युवाहरुको क्षमताको पहिचान			✓			"
१२			२.१.६	आर्थिक र सामाजिक विकासका लागि खेलकद गतिविधिलाई प्राथकिमता			✓	✓		

५.५.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीगो संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	युवाहरुको सर्वाङ्गिण विकासकालागि प्राविधिक शिक्षा, उद्यमशीलता, रोजगारी, एवं सिर्जनशीलताको विकास हुनुका साथै खेलकुद क्षेत्रमा प्रतिभाशाली खेलाडीहरु उत्पादन भएका हुनेछन्	वैदेशिक रोजगारीमा गएका युवा	संख्या							०	गापा	गापा		२	८	
		युवाक्लब, संजाल तथा संस्था	संख्या	२२	भएकाको स्तरोन्नति						"	"		२	८	
		सामाजिक जागरण र समृद्धिको लागि परिचालित युवा	प्रतिशत							१००						
असर १	प्राविधिक र व्यवसायिक शिपका माध्यमबाट युवा वर्गको क्षमता वृद्धि भएको हुने	उद्यम, व्यवसाय र स्वरोजगारीमा संलग्न युवा	प्रतिशत							१००	"	"		२	८	
प्रतिफल १.१	धुम्रपान, मद्यपान तथा दर्वेशनमा लागेका युवाहरुको संरक्षण भएको हुने	नवप्रर्वतन केन्द्र	संख्या		१	१		१		३	"	"		२	८	
असर २	आर्थिक सामाजिक-सास्कृति एवं राजनैतिक क्षेत्रमा यवाको भुमिका अभिवृद्धिभएको हुने	भुमिका अभिवृद्धि	प्रतिशत							१००	"	"		२	८	
प्रतिफल १.३	एक वडा एक खेलकुद मैदानको पूर्वाधार निर्माणभएको हुने	खेलकुद मैदान	संख्या		१	१	१	१	१	५	"	"		२	८	
प्रतिफल १.४	एउटा पालिका एउटा पालिका स्तरीय कर्वड हल निर्माणभएको हुने	पालिका स्तरीय कर्वड हल	संख्या			१				१	"	"		२	८	

प्रतिफल १.५	खेलकुद प्रशिक्षण केन्द्र स्थापना गरी सञ्चालनभएको हुने	खेलकुद प्रशिक्षण केन्द्र स्थापना	संख्या			१		१		२	"	"		२	८	

परिच्छेद ६ : भौतिक पूर्वाधार विकास

गाउँको आर्थिक सामाजिक विकासमापूर्वाधार विकास अपरिहार्य हुन्छ । नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहमासिर्जना गरिने स्थानीयभौतिकतथा सामाजिकपूर्वाधार जस्तै-स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक र ती सडकमा पर्ने पुल, पुलेसा तथा झोलुंगे पुल, खानेपानी, सिंचाइ, वैकल्पिकऊर्जा, १०० कि.वा. सम्मका लघु तथा सानाजलविद्युत्, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, केन्द्र, अस्पताल तथा सामुदायिकभवन, कार्यालय भवन र आवास तथा बस्ती विकास, हाटबजार जस्ता पूर्वाधारको निर्माणको कार्य जिम्मेवारीसमेत प्रदान गरेको छ । यसले गाउँको समग्र विकासलाई गतिशीलबनाउनका साथै आर्थिक सामाजिकअवसरहरूलाई रूपान्तरण गर्दै समृद्धि हांसिल गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ ।

६.१ यातायात, सडक, पुल

६.१.१ पृष्ठभूमि

भौतिक पूर्वाधार विकासलाई फिक्कल गाउँपालिकाको विकासको मेरुदण्डको रुपमा लिईएको छ । गाउँपालिकाको आर्थिक एवं सामाजिक विकासको लागि यातायात पूर्वधार निर्माण महत्वपूर्ण हुन्छ । सडक, पुल, केवलकार, रन्जुमार्ग लगायतका यातायातका साधनहरुको व्यवस्थापनले गाउँपालिकाको विकासमा टेवा पुऱ्याँउछ ।

९१.७० वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको यस पालिकाको उत्तरतर्फ पुष्पलाल मध्य पहाडी लोकमार्ग हुँदै सुनकोशी किनार हुदै जाने सडक कोसेढुङ्गा नै साबित भएको छ । फिक्कलगाउँपालिकामा भौगोलिक विकटता भएको हुनाले तदानुरुप यातायातका साधनहरुको विकास र विस्तार गर्नु पर्दछ । गाउँपालिका केन्द्रदेखि सबै वडाका केन्द्र जोड्ने सडक कालोपत्रे तथा स्तरउन्न्ती गर्न संघीय र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरिनेछ । हिमाल, पहाड र तराई जोडेने नवलपुर- बाहुनतिप्लुङ्ग निर्माण गर्न अध्ययन र योजना निर्माणको कार्य थालनी गरिनेछ । यसको साथै पर्यटकीय पदमार्गको संचालन गरी पर्यटन व्यवसायको संभाव्यता अध्ययन गरी पर्यटन व्यसाय मार्फत गाउँपालिकामा रोजगार सिर्जना गरी आर्थिक गतिविधि बढाउनु पनि उत्तिकै जरुरी छ ।यस गाँउपालिकामा सामदायिक सडक औषतमा २३९.९ कि.मि रहेको छ जसमध्य वडा १ मा ३५.०८० कि.मि, वडा २ मा ४५.५६ कि.मि, वडा ३ मा ५२.६५ कि.मि, वडा ४मा ३६.७६ कि.मि, वडा ५ मा ३७.३८ कि.मि र वडा ६मा३२.५६ कि.मि रहेको छ भने पुष्पलाल मध्य पहाडी लोकमार्गसडक २८.३४कि.मि रहेको छ जहाँ वडा २ मा६.०९ कि.मि, वडा ३ मा १.२२ कि.मि, वडा ४ मा७.३९ कि.मि, वडा ५मा ८.३५ कि.मि, र वडा६मा५.२९ कि.मि रहेको छ ।विद्यमान सामदायिक सडक कच्ची रहेकालेसडकहरुको स्तर उन्नती गरी कालो पत्रे गर्ने र कतिपय स्थानमा नयाँ ट्र्याक खोली पक्की पुल र कल्भर्ट निर्माण गरी यातायातलाई सुचारु र व्यवस्थित गर्नु नितान्त जरुरी छ ।यहाँ हालसम्म पुष्पलाल मध्य पहाड लोकमार्गका सडकहरु मात्र कालापत्रे भएका छन्।

६.१.२ समस्या

सम्पूर्ण सडकहरु कच्ची र साँगुरा हुनु, सबै मुख्य र साखा सडकहरु कच्ची र स्तर नाजुक रहेको, ससाना खोला तथा खोल्सी धेरै ठाउँमा रहेका तर पुल तथा कल्वर्ड अपर्याप्त, भैगोलिक अवस्थाको कारण वर्षातमा वस्ती डुबान, पहिरो तथा बाढिको समस्या,सडकहरु कालोपत्रे गर्न वित्तीय श्रोतको कमी हुनु, वितावरणीय पक्षलाई ध्यान नदिई सडक विस्तार गर्नु, पर्यटकीय पदमार्गको विस्तार नहुनु, सडक यातायात बाहेक अन्य यातायातका साधनहरुको अभाव हुनु, सडक निर्माणमा बजेट विनियोजन र संचालनमा कुशलताको अभाव र ठेक्कापट्टा व्यवस्थापनमा कमजोरी रहनु जस्ता समस्याहरु रहेका छन् ।

६.१.३ अवसर र चुनौती

अवसर

गाउँपालिका केन्द्रदेखि वडा केन्द्र सम्म जोड्ने सडक निर्माणमा प्रदेश सरकारले आर्थिक सहयोग र समन्वयन गर्नु, गाउँपालिकाका महत्वपूर्ण सडकहरु स्तर उन्नती र कालो पत्रे गर्न र पर्यटकीय पदमार्ग निर्माणमा संघीय सरकारको सहयोग हुनु, महत्पूर्ण सडकहरु जोड्ने पक्कीपुल निर्माणमा प्रदेश र संघीय सरकारको समन्वयन हुनु, सडकको डिजाइन, निर्माण, र्मंमत संम्भार तथा सडक शुरक्षाका लागि आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी व्यवस्थित गर्न सकिने, गाउँपालिकाको

सबै वडा छुने ढाँचाको रिङ्गरोड सम्भाव्यता अध्ययन, सडकमा अव्यवस्थित रुपमा रहेका विद्युत तथा संचारका पोललाई व्यवस्थित गर्नु, हरेक सार्वजनिक क्षेत्रमा प्रतिक्षालय र सार्वजनिक सौचालयको निर्माण, ससाना खोला तथा खोल्सीहरुमा आवश्यता अनुसार पुल तथा कल्वर्ड निर्माण र जिँर्ण आवस्थामा रहेका पुलको र्ममत सम्भार गर्नुजस्ता अवसरहरु रहेका छन् ।

चुनौती

गाउँपालिकाका महत्वपूर्ण सडकहरुको स्तर उन्नती गरी कालो पत्रे गर्न प्राविधिक र वित्तीय व्यवस्थापन गर्न, वडा केन्द्रदेखि गाउँपालिका केन्द्रसम्म जोड्ने सडकको विस्तार र कालो पत्रे गर्न, वातावरणीय पक्षलाई ध्यान दिई सडक विस्तार र स्तर उन्नती गर्न, सडक यातायात बाहेक यातायातका अन्य साधनहरु जस्तै रज्जु मार्ग र केवकारको संचालन गर्न, मापदण्ड बिना आयोजना पहिचान तथा छनोट, सडकमा अव्यवस्थित विद्युत तथा संचारका पोल राखिनु, बजेट विनियोजन तथा सञ्चालन फितलो, अव्यवस्थित रुपमा वस्ती बिकाश भएको हुनु, निर्माण सामाग्रीको उपलब्धता र गुणस्तरमा कमि,गाउँपालिकाका विभिन्न पहाडी धुरीलाई जोडेर रिङरोड निर्माण गर्न, यातायातका साधनलाई व्यवस्थित र भरपर्दो बनाउन उपयुक्त भाडादर कायम गर्न, यात्रु विमा, चालक प्रशिक्षण तालिम र पुराना सवारी साधनहरु हटाउन जस्ता चुनौतीहरु रहेका छन् ।

६.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“गुणस्तरीय वातावरण मैत्री सडक पूर्वाधार,दिगो विकासको मुल आधार”

लक्ष्य

गाउँपालिकाका सम्पूर्ण सडकहरुलाई गुणस्तरीय र वातावरणमैत्री बनाउने ।

उद्देश्य

१. सडक सजाल नपुगेका ठाउँमा गुणस्तरीय, दिगो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात संजालविस्तार गर्नु ।

२. गाउँपालिकाको विद्यमानसडकहरुकोस्तरउन्नति गर्नु ।

६.१.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ सडक सजाल नपुगेका ठाउँमा गुणस्तरीय, दिगो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात संजालविस्तार गर्नु ।	
१.१ राष्ट्यिमापदण्डमा आधारित गुणस्तरीय, दिगो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री सडक सजालको निर्माण गर्ने ।	१.१.१ मापदण्ड अनुसार पालिकाको आवश्यकस्थानमाबसपार्क र बस स्टपहरु निर्माण गरिनेछ ।
	१.१.२ प्रदेश मार्गको ट्र्याक निर्माण गरीगाउँपालिका केन्द्लाई वडाकोकेन्द्रीय सडक सञ्जालमा जाडान गरी कालोपत्रे र स्तरउन्नती गरिनेछ ।
	१.१.३ हिमाल, पहाड र तराई जोडेने नवलपुर- बाहुनतिप्लुङ्ग सडक निर्माण गर्न अध्ययन गरी संघीय र प्रदेश सरकारसंग समन्वयगरिनेछ ।
	१.१.४सबै केन्द्रिय वडा सडकहरुलाई **स्तर ख** मा, उत्पादन केन्द्रहरु, गाउँ र प्रदेश राजमार्ग जोड्ने सडकलाई **स्तर ग** मा त्यसैगरी बस्ती र वडा केन्द्रहरुलाई जोड्ने सडकलाई **स्तरघ मा** र बस्ती र बस्तीहरुलाई जोड्ने सडकहरुलाई**स्तरमाङ मा** निर्माण गरिनेछ ।

	१.१.५**राष्ट्रिय राजपथ**लाई व्यापारिक, औद्योगिक, ठूला अस्पताल तथा शैक्षिक संस्था त्यसैगरी **रणनैतिक नगर सडक**लाई मझौला व्यापारिक उद्योग, अस्पताल, शैक्षिक संस्था र **नगर सडक**लाई साना व्यापारिक, उद्योग, विद्यालय सँग जडान गरी सडक संजाल निर्माण गरिनेछ।
१.२ गाउँपालिकाका महत्वपूर्ण क्षेत्रहरुमा पुल विस्तार गर्ने।	१.२.१आवश्यताको आधारमा सबै महत्वपूर्ण क्षेत्रहरुमा मोटर पुल तथा झोलुङ्गे पुलविस्तार गर्ने।
उद्देश्य २ गाउँपालिकाको विद्यमानसडकहरुकोस्तरउन्नति गर्नु।	
२.१ सबै वडाहरु सडक सञ्जालमा जाडान गर्ने र विद्यमान सडकहरुको स्तर-उन्नती गरी सडक यातायात सहज बनाउने।	२.१.१ गाउँपालिकाकोसबै विद्यमानसडकको स्तर वृद्धि गरिनेछ।
	२.१.२पर्यटक पदमार्ग संचालन, केवलकार र रिङरोडको संभाव्यता अधययन गरिनेछ।

६.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.गाउँपालिकाको सबै विद्यमानसडकको स्तर वृद्धिभएको हुनेछ।
२.आवश्यक स्थानमा बसपार्क र बस स्टपहरुको व्यवस्थापन भएको हुनेछ।
३.पर्यटक पदमार्ग संचालन, केवलकार र रिङरोडको लगायतकायातायात गुरुयोजना निर्माण भएको हुनेछ।
४.राष्ट्रियमापदण्डमा आधारित गुणस्तरीय, दिगो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री सडक सजालको भएको हुनेछ।

६.१.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	मापदण्ड अनुसार पालिकाको आवश्यक स्थानमा बसपार्क र बस स्टपहरु निर्माण			✓			गापा
२			१.१.२	प्रदेश मार्गको ट्र्याक निर्माण गरी वडा सडक सञ्जालमा जाडान गरी कालोपत्रे र स्तरउन्नती	✓	✓	✓			
३			१.१.३	हिमाल, पहाड र तराई जोडेने नवलपुर- बाहुनतिप्लुङ्ग सडक निर्माण गर्न अध्ययन गरी संघीय र प्रदेश सरकारसंग समन्वय						
४			१.१.४	सबै केन्द्रिय वडा सडकहरुलाई **स्तर ख** मा, उत्पादन केन्द्रहरु, गाउँ र प्रदेश राजमार्ग जोड्ने सडकलाई **स्तर ग** मा त्यसैगरी बस्ती र वडा केन्द्रहरुलाई जोड्ने सडकलाई **स्तरघ मा** र बस्ती र बस्तीहरुलाई जोड्ने सडकहरुलाई **स्तरमाड.** निर्माण	✓	✓	✓			"
५			१.१.५	**राष्ट्रिय राजपथ**लाई व्यापारिक, औद्योगिक, ठूला अस्पताल तथा शैक्षिक संस्था त्यसैगरी **रणनैतिक नगर सडक**लाई मझौला व्यापारिक उद्योग, अस्पताल, शैक्षिक संस्था र **नगर सडक**लाई साना व्यापारिक, उद्योग, विद्यालय सँग जडान गरी सडक संजाल निर्माण		✓	✓			"
६		१.२	१.२.१	आवश्यताको आधारमा सबै महत्वपूर्ण क्षेत्रहरुमा मोटर पुल तथा झोलुङ्गे पुलविस्तार	✓	✓	✓			"
७	२	२.१	२.१.१	गाउँपालिकाको सबै विद्यमानसडकको स्तर वृद्धि			✓			"
८			२.१.२	पर्यटक पदमार्ग संचालन, केवलकार र रिङरोडको संभाव्यता अधयन		✓	✓			"

६.१.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	सडक सजाल नपुगेका ठाउँमा गुणस्तरीय, दिगो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात संजाल निर्माण भएको हुने	कालोपत्रे सडक	किमी			१०	१०	२०	१०	५०	गापा	गापा		३	९	
		ग्राभेल सडक	किमी		१०	१०	१०			३०	"	"		३	९	
असर १	सडक तथा पुल लगायतका पुर्वाधारहरु दिगो, भरपर्दो तथा गुणस्तरीय भएको हुने	दिगो, भरपर्दो पुर्वाधार	प्रतिशत		निरन्तर					१००	"	"		३	९	
प्रतिफल १.१	यातायात गुरुयोजना कार्यान्वयनभएको हुने	यातायात गुरुयोजना	संख्या		१					१	"	"		३	९	
प्रतिफल १.२	आवश्यक ठाउँहरूमा पुल निर्माण भई यातायातमा पहुँच अभिबृद्धि भएको हुने	पक्की पुल	संख्या			१	१	१	१	४	"	"		३	९	
प्रतिफल १.३	कृषि सडकहरु निर्माण भई यातायातमा पहुँच अभिबृद्धि भएको हुने	कृषि सडक	किमी			१०	१०	१०		३०	"	"		३	९	
प्रतिफल १.४	बसपार्क निर्माण भएको हुने	बसपार्क निर्माण	संख्या			१				१	"	"		३	९	
प्रतिफल १.५	बस स्टपहरु निर्माण भएको हुने	बस स्टपहरु निर्माण	संख्या			१	१	१		३	"	"		३	९	
प्रतिफल १.६	गाउँपालिकाकोसबै विद्यमानसडकको स्तर वृद्धि	विद्यमानसडकको स्तर वृद्धि	प्रतिशत							१००	"	"		३	९	

प्रतिफल १.७	प्रदेश मार्गको ट्रयाक निर्माण गरी गाउँपालिका केन्द्लाई वडाकोकेन्द्रीय सडक सञ्जालमा जाडान गरी कालोपत्रे र स्तरउन्नती	केन्द्रीय सडक स्तरउन्नती	संख्या			२	२	२		६	”	”		३	९	
प्रतिफल १.८	हिमाल, पहाड र तराई जोडेने नवलपुर- बाहुनतिप्लुङ्ग सडक निर्माण गर्न अध्ययन गरी संघीय र प्रदेश सरकारसंग समन्वय	नवलपुर- बाहुनतिप्लुङ्ग सडक	संख्या		सर्वेक्षण तथा अध्ययन					१	”	”		३	९	

६.२ सिचाई

६.२.१ पृष्ठभूमि

अधिकांशजनसंख्या कृषि पेसामानिर्भर रहेको यस गाउँपालिकामा कृषिको उत्पादन, उत्पादकत्व वृद्धिदर बालीको विविधिकरण गर्न सिंचाइ सुविधाले ठूलो महत्व राख्दछ ।नयाँ खेतीको विधि तथा ढाँचाहरूको अभ्यास गर्ने र उत्पादकत्व बढाई खाद्य सुरक्षा तथा गरिबी निवारणमा योगदान पुर्‍याउन सिंचाईको मुख्य भूमिका रहने हुँदा उच्च प्राथमिकताका साथ कार्य गर्ने आवश्यकता रहेको छ । आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्नुपर्ने जरुरी छ । पक्की कुलाहरुको निर्माणको सुरुवात भइसकेको छ ।

यस गाउँपालिकाको प्राय वडाहरुमा व्यवस्थिततथाआधुनिक सिंचाई पुर्वाधारको सुविधा रहेको देखिदैन रहालसम्मपनियहाँवसोवास गर्ने वासिन्दाहरुले परम्परागत रुपमा नै पुराना राजकूलो, खोला, कुलकुलेसा हरुको सहायता वाट सिंचाई गरेको देखिन्छ । कुल भुभागमा कृषि योग्य जमिन ३१.८१ वर्ग कि.मि अर्थात १७.०९ प्रतिशत रहेको यस गाँउपालिकामा..... प्रतिशत क्षेत्रमा मात्र सिँचाइको सुविधा पुगेको अवस्था छ ।साथैतल्लो बेल्टमा वढ्दो जनसंख्यासँगै कृषियोग्यजमिनमाँसिदै गएको अवस्थामा कृषियोग्यजमिनलाई बचाई राखीव्यवस्थित सिंचाईको प्रक्रियालाई अवलम्वन गरी भएका सिंचाइका स्रोतबाट आधुनिकसिचाई प्रणाली अपनाउनु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।यस गाउँपालिकामा गेरुडाँडा, खडकाडाँडा, डाँडागाउँ लिफ्ट सिँचाई योजनालाई प्राथमिकिकरण गरी सुख्खा ग्रस्त क्षेत्रमा लिफ्ट सिँचाई, थोपा सिँचाई, फोहोरा सिँचाई, प्लाष्टिक सिँचाई, आकासेपानी संकलन र तालतलैया तथा पानीको श्रोत संरक्षणमार्फत सिँचाई व्यवस्थालाई उत्पादनमुखी बनाउन सहजिकरण गरिने छ ।

६.२.२ समस्या

हिउँदमा सिचाँइको अभावले गर्दा व्यवसायिक कृषिमा असर, कृषिको मुख्य समस्या नै सिचाइँको अभाव हुनु, नहरहरुको राम्रो व्यवस्थापन हुन नसकेको, सिर्जनशील सिचाइँ नहुनु, प्राकृतिक र पुराना ढाँचाका सिँचाई रहेकोले वर्षै भरी एकैनासको भरपर्दो सिँचाई उपलब्धता नहुनु, सिँचाई गर्न सम्भव योग्य भुमिको खण्डीकरण तथा अव्यवस्थित शहरीकरण, सबै मुख्य सिँचाईहरु कच्ची र स्तर नाजुक रहेको, परम्परगत सिँचाईमा निर्भता अधिक्तम, सिँचाईमा आधुनिकिकरण नहुनु, सिंचाई गुरुयोजना बनाई योजनाबद्ध विकास तथा व्यवस्थापन गर्न नसक्नु, दिगो सिंचाईको व्यवस्था गर्न नसक्दा उत्पादकत्व कम हुने र खाद्यान्न उत्पादन प्रति कृषक तथा समुदायको उत्साहजनक आकर्षण नहनु, र बहुउद्देश्यीय सिंचाई आयोजनाहरू विस्तार गर्न नसक्नु, आदि सिंचाई क्षेत्रका समस्याहरू हुन् ।

६.२.३ अवसर र चुनौती

अवसर

लिफ्ट सिचाईको सम्भावना - सुनकोशी, वाक्सुखोला, पौती खोला, सोखु खोला, खानी खोला त्यसैगरीतिनखण्डे, भ्रँगरेबेशी, खाङसाङ र सुमनाबेशी, दमार खोलामाडिप बोरिङ्ग र वाटर पमपिङ्गको सम्भावना र अन्य विभिन्न नयाँ प्रविधिहरूको विकास हुँदै जानु, भुमिगत सिँचाइको बिस्तारसहित उपयोगमा जोड दिने, सिँचाईको सम्भाव्यता अध्ययन गरी गुरु योजनाहरु निर्माण गर्ने, पुराना सिँचाई मर्मत संम्भार तथा स्तर उन्नति गर्ने, घन्टेवोडार, नागदह, गौडा, घत्तीतारुके, सिँचाई पोखरी र भदहरसिचाइँ ताल, निर्माण गर्न सकिने, वर्षामा आउने पानीलाई संकलन गरेर ड्याम बाँध्न सकिने, ठूला व्यावसायिक कृषि फार्म तथा आयोजनाहरू विकासतर्फ निजी क्षेत्रको आकर्षण बढ्दै जाँदा सिंचाईको सुविधाको माग बढ्दो क्रममा रहनु, नयाँ प्रविधिमा आधारित सिँचाईको विकास गर्नुका साथै सिँचाईमा दक्षता वृद्धि हुँदै जानु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् ।

चुनौती

आकाशे सिचाईमा निर्भर कृषि, भौगोलिक तथा आर्थिक जटिलता, विज्ञ प्रशिक्षक र तालिम प्राप्त सीपहरुको अभाव, लगानीमा कमी, सिंचाई सेवा शुल्क संकलन कार्य प्रभावकारी बनाई आयोजनाहरूको मर्मतसम्भार, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनलाई दिगो बनाउनु, प्राकृतिक मुल तथा मुहान सुक्दै जानु,सतह सिँचाई तथा भुमिगत सिँचाईको संयोजनात्मक

प्रयोग गर्न नसक्नु, उपलब्ध पानीको स्रोतको माथी चाप बढ्दै जानु, आधुनिक सिँचाईमा ध्यानार्कष्ण तथा लगानी न्युन हुनु, नदि जन्य सामाग्रीको अत्याधिक प्रयोग हुन गई नदिको बेड लेभल घटदै जानु, सिंचाई आयोजना विकासप्रति समुदायको चासो वृद्धि गर्नु, आदि सिंचाई क्षेत्रका चुनौतीहरू हुन् ।

६.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“सिचाई पूर्वाधार, कृषिमा वाहार”

लक्ष्य

आधुनिक सिंचाई प्रणालीको विकास र व्यवस्थापन द्वारा कृषि उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने ।

उद्देश्य

१. विद्यमान सिंचाई पूर्वाधारको मर्मत तथा पुनर्स्थापना गर्नु ।
२. कृषि उत्पादकत्व वृद्धिको लागि जलाधारको दिगो तथा प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु ।

६.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ विद्यमान सिंचाई पूर्वाधारको मर्मत तथा पुनर्स्थापना गर्नु ।	
१.१ फिक्कलगाउँपालिकाको सम्पूर्ण विध्मान सिंचाइहरुको स्तरवृद्धि गर्ने ।	१.१.१ परम्परागत सिंचाई प्रविधिहरुलाई वाहै महिना सिंचाई उपलब्ध हुन सक्ने गरि स्तरोन्नती गरिनेछ ।
	१.१.२ सबै वडाकाजीर्ण सिंचाईहरुको मर्मत संम्भार गरी नयाँ प्रविधियुक्त सिँचाईको सम्भाव्यता अध्ययन तथा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
उद्देश्य २कृषि उत्पादकत्व वृद्धिको लागि जलाधारको दिगो तथा प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु ।	
२.१ सिंचाई प्रणालीको व्यवस्थापनको लागि संस्थागत संरचना सुदृढीकरण गर्ने ।	२.१.१ सिंचाई उपभोक्ता संस्थाको संस्थागत क्षमता विकास गरिनेछ ।
	२.१.२ सिंचाई योजनाको सञ्चालन र व्यवस्थापनलाई आत्मनिर्भर बनाउन सिंचाई सेवा शुल्क निर्धारण तथा संकलन गर्ने र नितिगत कानुन तर्जुमा गरिनेछ ।
	२.१.३ सिंचाई आयोजनाहरूको मुहान र तालतलैयासंरक्षण तथा पोखरी निर्माण गरिनेछ ।
२.२ खेतीयोग्य जमिनहरुमा नयाँ प्रविधियुक्त सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउने ।	२.२.१ भूमि प्रयोग नक्सा, खेती अनुसार पानीको आवश्यकता र स्रोत पहिचान र सम्भावित सिचाई योजनाका आधारमा सिंचाई गुरुयोजना तयार गरिनेछ ।
	२.२.२ सुख्खा ग्रस्त क्षेत्र, कृषि पकेट क्षेत्र तथा कृषि फार्महरुमा आवश्यकता पहिचान गरी सिंचाईको व्यवस्था गरिनेछ ।

६.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.खेतीयोग्य जमिनहरुमा प्रविधियुक्त दिगो सिंचाई सुविधा उपलब्धभएको हुनेछ ।
२. भूमि प्रयोग नक्सा, खेती अनुसार पानीको आवश्यकता र स्रोत पहिचान र सम्भावित सिचाई योजनाका परिदृश्यहरू समेत प्रतिविम्बित हुने गरी विस्तृत सिंचाई गुरुयोजना तयार भएको हुनेछ ।

३.सिंचाई आयोजनाहरूको मुहान संरक्षणभएको हुनेछ ।

४. विध्मान सिंचाइको र्ममत संम्भार र स्तरोन्नती कार्यक्रम भएको हुनेछ ।

६.२.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	परम्परागत सिंचाई प्रविधिहरुलाई बाहै महिना सिंचाई उपलब्ध			✓			गापा
२			१.१.२	सबै वडाका जीर्ण सिंचाइको मर्मत संम्भार गरी नयाँ प्रविधियुक्त सिँचाईको सम्भाव्यता अध्ययन तथा कार्यान्वयन	✓	✓	✓			"
३	२	२.१	२.१.१	सिंचाई उपभोक्ता संस्थाको संस्थागत क्षमता विकास			✓			"
४			२.१.२	सिंचाई योजनाको सञ्चालन र व्यवस्थापनलाई आत्मनिर्भर बनाउन सिंचाई सेवा शुल्क निर्धारण तथा संकलन गर्ने र नितिगत कानुन तर्जुमा		✓	✓			"
५			२.१.३	सिंचाई आयोजनाहरूको मुहान र तालतलैयासंरक्षण तथा पोखरी निर्माण			✓			"
६		२.२	२.२.१	सिंचाई गुरुयोजना तयार	✓	✓	✓			"
७			२.२.२	सुख्खा ग्रस्त क्षेत्र, कृषि पकेट क्षेत्र तथा कृषि फार्महरुमा आवश्यकता पहिचान गरीसिंचाईको व्यवस्था		✓	✓			"

६.२.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	कूल खेतीयोग्य जमिनमा १२ महिना पर्याप्त मात्रामा सिंचाई सेवा उपलब्ध भएको हुनेछ	१२ महिना सिंचाई हुने क्षेत्र	प्रतिशत							१००	गापा	गापा		४	२	
असर १	कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व बृद्धि गर्न भरपर्दो सिंचाई सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ	सिचाई	प्रतिशत				निरन्तर			१००	"	"		४	२	
प्रतिफल १.१	सिंचाई योजनाको सञ्चालन र व्यवस्थापनलाई आत्मनिर्भर बनाउन सिंचाई सेवा शुल्क निर्धारण तथा संकलन गर्ने र नितिगत कानुन तर्जुमाभएको हुनेछ	कानून निर्माण	संख्या		१					१	"	"		४	२	
प्रतिफल १.२	विध्मान सिंचाइको र्मंमत संम्भार र स्तरोन्नती कार्यक्रम भएको हुनेछ	विध्मान सिंचाइ र्मंमत संम्भार र स्तरोन्नती	प्रतिशत		४०	३०	३०			१००	"	"		४	२	
प्रतिफल १.३	सुख्खा ग्रस्त क्षेत्र, कृषि पकेट क्षेत्र तथा कृषि फार्महरुमा आवश्यकता पहिचान गरीसिंचाईको व्यवस्था भएको हुनेछ	सिचाई	प्रतिशत				निरन्तर			१००	"	"		४	२	
प्रतिफल १.४	संचाई उपभोक्ता संस्थाको संस्थागत क्षमता विकास भएको हुनेछ	संस्थागत क्षमता विकास कार्यक्रम	प्रतिशत							१००	"	"		४	२	

प्रतिफल १.५	भूमि प्रयोग नक्सा, खेती अनुसार पानीको आवश्यकता र स्रोत पहिचान र सम्भावित सिचाई योजनाका आधारमा सिंचाई गुरुयोजना तयार भएको हुनेछ	विस्तृत सिंचाई गुरुयोजना	संख्या		१					१	"	"		४	२	
प्रतिफल १.६	सिंचाई मुहान र तालतलैयासंरक्षण तथा पोखरी निर्माण भएको हुनेछ	मुहान संरक्षण	संख्या		निरन्तर						"	"		४	२	

६.३ भवन तथा सहरी विकास

६.३.१ पृष्ठभूमि

सरकारी र सामुदायिक भवन जनताका आवास र वस्ती सुरक्षित स्वस्थ्यकर, वातावरणमैत्री, भुकम्प प्रतिरोधी र किफायती हुनु पर्दछ । विभन्न ठाउँमा छरिएर रहेका बस्ती तथा घरहरूलाई एकिकृत रुपमा समुचित सेवा सुविधाउपलब्ध गराउन कठिन हुन्छ । जोखिममा रहेका परिवारहरूलाई बसोबास गराउँदा समुचित र व्यवस्थितबसोबासका माध्यमबाट बस्ती विकास गर्नुपर्ने हुन आउँछ । यसकालागिभूमिव्यवस्थापन र एकीकृत गाउँविकास योजनाकाआधारमा गाउँमाव्यवस्थित बस्ती विकास गर्नु आवश्यक हुन्छ ।गाउँपालिकाले राष्ट्रिय भवन निर्माण संहितालाई ध्यानमा राखेर भवन निर्माण कार्यविधि निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्नु पर्दछ । छरिएर रहेका घर वस्ती, बाढी पहिरो र भु-क्षयको जोखिममा रहेका वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती निर्माण गर्न गाउँपालिकाले जोड दिनु पर्दछ ।

फिक्कल गाउँपालिका क्षेत्रका बस्तीहरू योजनाबद्ध रूपमा नभई स्थानीय अवस्था र आवश्यकता अनुसार विकास र विस्तार भएका छन् । स्थानिय तहमा ढलानको छाना भएको घरमा बस्ने परिवार ०.१६ प्रतिशत, जस्ताको छाना भएको घरमा बस्ने परिवार ३.०६, टायल वा खपटाको छानो भएको घरमा बस्ने परिवार २१.५५ प्रतिशतरहेका छन् । मुख्य सहरी क्षेत्रमा परम्परागत बजारका रूपमा सानो सहरी बस्तीहरूको विकास भएका छन् । गाउँपालिकाका हालसम्म भू-उपयोग योजना निर्माण भई नसकेकोले भूउपयोग योजना अनुसार र एकीकृत सहरी विकास एवं व्यवस्थित बस्ती विकासका लागि निश्चित क्षेत्र समेत निर्धारण हुन सकेको छैन । यस गाउँपालिकामा जमिनको उत्पादकत्वमा आएको ह्रास र कृषि परम्परगत प्रविधिमा आधारित भएकाले तथा सिँचाई समस्याले गर्दा जग्गा बाँझो राख्ने कार्य वृद्धि भएको देखिन्छ । त्यस्तैगरी शहरीकरण र बस्ती विकास बढेसँगै कतिपय कृषि योग्य जमिनहरु गैरकृषि कार्यमा प्रयोग हँदै आइरहेको छ ।

६.३.२ समस्या

सुरक्षित सहरी विकासको बारेमा जनचेतनाको कमी हुनु, भवन निर्माण गर्न रोजगारको अवसर प्रदान गर्न नसक्नु, राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता पूर्ण रुपमा कार्यन्वयन नहुनु, भवन निर्माण गर्ने कामदारमा प्राविधिक क्षमता र दक्षतामा कमी हुनु, गुणस्तरीय निर्माणको सामाग्री अभाव, भवन निर्माण किफायती नभई महँगो हुन जानु, भवन निर्माणमा प्राविधिकको रेखदेख, निरीक्षण र अनुगमनको कमी, सुरक्षित, स्वास्थ्यकर, सुविधायुक्त र वातावरणमैत्री आवास निर्माण नहुनु, सामुदायिक आवास निर्माणमा जनचासो कम हुनु, जोखिमयुक्त वस्तीहरु स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती निर्माणको अवधारणा विकासमा कम ज्ञान हुनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

६.३.३ अवसर र चुनौती

अवसर

गेरुडाँडाको सुकम्बासी वस्ती र र अन्य एक्लो वस्तीहरुको पहिचान गरीउपयुक्त ठाँउमा बिस्तार गर्न सकिने, चोकमा प्रतिक्षालय विस्तार गर्ने तथा व्यवस्थित बनाउने, स्ट्रीट लाइटको संख्या बढाउन सक्ने, सरकारी र सामुदायिक भवन निर्माणमा प्रदेश सरकारसँग समन्वयन हुनु, स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध सामाग्री, गाउँपालिकामा कार्यरत प्राविधिक र स्थानीय कामदारद्धारा कम खर्चमा भवन तथा आवास निर्माण गर्न, भवन तथा आवास निर्माणसंवन्धी ज्ञानको क्रमशः अभिवृद्धि हुदै जानु, जोखिमयुक्त वस्तीको विषयमा जनतामा जानकारी प्राप्त हुनु जस्ता अवसरहरुछन् ।

चुनौती

बस्ती विकास गर्दा गाउँवासीहरु सर्न नमान्ने,सरकारी र सामुदायिक भवन बनाउन असहज, लालपूर्जा नभएको जग्गाहरु धेरै संख्यामा रहेको, राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता अनुरुप भवन निर्माण मापदण्ड तयार गरी कार्यन्वयन गर्न, सुरक्षित, स्वास्थ्यकर, सुविधायुक्त, कम खचिलो, भु-कम्प प्रतिरोधी, वातावरण मैत्री भवन निर्माण गर्न, दक्ष कामदार,

प्राविधिक र गुणस्तरीय निर्माण सामाग्री उपलब्ध गराई भवन तथा आवास निर्माण गर्न, जोखिमयुक्त र छरिएका बस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गराई एकीकृत बस्ती निर्माण गर्न जस्ता चुनौतीहरुछन् ।

६.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"सुरक्षित भवनको चाहना, स्थानीय मापदण्डको पालना"

लक्ष्य

वातावरण मैत्री, प्रविधियुक्त,सुरक्षित, सुविधायुक्त वस्ती विकास र व्यवस्थित सहरीकरण सुनिश्चित गर्ने ।

उद्देश्य

१.राष्ट्रिय भवन संहिता र स्थानीय भवन मापदण्ड अनुसार सुरक्षित, वातावरणमैत्री र किफायती भवन निर्माण गर्नु ।

२. अव्यवस्थित बसोबास व्यवस्थित गरी सहरीकरण गर्नु ।

६.३.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ राष्ट्रिय भवन संहिता र स्थानीय भवन मापदण्ड अनुसार सुरक्षित, वातावरणमैत्री र किफायती भवन निर्माण गर्नु ।	
१.१ राष्ट्रिय भवन संहिता र स्थानीय भवन मापदण्ड कार्यन्वयन गरी सुरक्षित र वाातावरण मैत्री भवन निर्माणमा जोड दिने ।	१.१.१ व्यवस्थित वस्ती विकासको लागि चक्लावन्दी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
	१.१.२ राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता पूर्ण रुपमा कार्यन्वयन गरिनेछ ।
	१.१.३ स्थानीय भू-उपयोग योजना निर्माण गरी वातावरणमैत्री भवनहरु प्राविधिकको डिजाइन र सुपेरिवेक्षणमा निर्माण गरिनेछ ।
	१.१.४ जमिनको वर्गिकरण गर्ने सम्बन्धि नीति र कानुन निर्माण गरिनेछ ।
	१.१.५ एक वडा एक विशेष मौलिक पहिचान सहितको गाउँ विकास गरिनेछ ।
उद्देश्य २अव्यवस्थित बसोबास व्यवस्थित गरी सहरीकरण गर्नु ।	
२.१ जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गरीवस्ती विकास तथा शहरीकरणका लागि जमिनको एकिकरण गर्ने ।	२.१.१ शहरीकरण र बस्ती विकासको क्षेत्र निर्धारण गरिनेछ ।
	२.१.२ जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका घर वस्तीहरुको पहिचान गरी संरक्षण गरिनेछ ।
	२.१.३ एकीकृत वस्तीको लागि उपयुक्त जग्गाको खोजी गरीवस्तीको विकास गरिनेछ ।

६.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता पूर्ण रुपमा कार्यन्वयनगरी आवास तथा वस्ती विकास भएको हुनेछ ।
२जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका घर वस्तीहरुको पहिचान भईसंरक्षण भएको हुनेछ ।
३.शहरीकरण र बस्ती विकासको क्षेत्र निर्धारणभएको हुनेछ ।
४. एकीकृत वस्ती संवन्धी जनचृतना अभिवृद्धि गरी जनमत तयार भएको हुनेछ ।

६.३.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रस	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	व्यवस्थित वस्ति विकासको लागि चक्लावन्दी कार्यक्रम संचालन		✓	✓			गापा
२			१.१.२	राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता पूर्ण रुपमा कार्यन्वयन			✓			"
३			१.१.३	स्थानीय भू-उपयोग योजना निर्माण गरी वातावरणमैत्री भवनहरु प्राविधिकको डिजाइन र सुपेरिवेक्षणमा निर्माण		✓	✓			"
४			१.१.४	जमिनको वर्गिकरण गर्ने सम्बन्धि नीति र कानुन निर्माण	✓	✓	✓			"
५			१.१.५	एक वडा एक विशेष मौलिक पहिचान सहितको गाउँ विकास						
६	२	२.१	२.१.१	शहरीकरण र बस्ती विकासको क्षेत्र निर्धारण			✓			"
७			२.१.२	जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका घर वस्तीहरुको पहिचान गरी संरक्षण			✓			"
८			२.१.३	एकीकृत वस्तीको लागि उपयुक्त जग्गाको खोजी गरी वस्तीको विकास		✓	✓			"

६.३.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याइको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीगाल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	आधारभूत सुविधा सम्पन्न आवास, वस्ती विकास, सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माणर निजि घरहरु पालिकाले निर्धारण	सुरक्षित आवास क्षेत्र	प्रतिशत							१००	गापा	गापा		६	११	

	गरेको मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका हुनेछन्															
असर १	आवासिय क्षेत्र व्यवस्थित, दीगो, वातावरण मैत्री तथा योजनावद्ध भएको हुने	योजनावद्ध आवास क्षेत्र	प्रतिशत		२०	३०	३०	२०		१००	"	"		६	११	
प्रतिफल १.१	व्यवस्थित वस्ति विकासको लागि चक्लावन्दी कार्यक्रम संचालन	चक्लावन्दी कार्यक्रम	प्रतिशत			३०	३०	२०	२०	१००	"	"		६	११	
प्रतिफल १.२	राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता पूर्ण रुपमा कार्यन्वयन भएको हुने	भवन निर्माण कार्यन्वयन आचारसंहिता लागु	प्रतिशत		१००					१००	"	"		६	११	
प्रतिफल १.३	शहरीकरण र बस्ती विकासको क्षेत्र निर्धारणभएको हुने	क्षेत्र निर्धारण	संख्या			२	१	२		५	"	"		६	११	
प्रतिफल १.४	एक वडा एक विशेष मौलिक पहिचान सहितको गाउँ विकास भएको हुने	मौलिक पहिचान सहितको गाउँ	संख्या			२	२	२		६	"	"		६	११	
प्रतिफल १.५	जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका घर वस्तीहरुको पहिचान गरी संरक्षण भएको हुने	जोखिमयुक्त वस्ती संरक्षण	प्रतिशत		५०	२५	२५			१००	"	"		६	११	
प्रतिफल १.६	एकीकृत वस्ती संवन्धी जनचृतना अभिवृद्धि गरी जनमत तयार भएको हुने	जनचृतना अभिवृद्धि	संख्या			२	२			४	"	"		६	११	

६.४ विद्युत तथा उर्जा

६.४.१ पृष्ठभूमि

नवीकरणीय उर्जाको विकास नभएको यस गाउँपालिकामा जलविद्युत शक्ति नै उर्जाको महत्वपूर्ण श्रोत हो । गाउँको आधुनिकीकरण, पूर्वाधार विकास तथाउद्यमव्यवसायको विस्तारमा ऊर्जाको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यसमाऊर्जाका सम्भाव्यविभिन्न स्रोतहरू जस्तै-बायोग्यास, सौर्य ऊर्जा, लघु जलविद्युत् तथा राष्ट्रिय ग्रिड प्रणाली रहेका छन् । गाउँमाविद्युत्/ऊर्जाको आपूर्तिद्वारा उद्योग व्यापार, व्यवसाय प्रवर्द्धनका साथै दैनिकजनजीवनलाई सहजबनाउन सहयोग पुग्दछ । ऊर्जाको सहजउपलब्धता र प्रयोगले दाउरा र ग्यासको बचत हुनगई वातावरणीय योगदान पुऱ्याउनका साथै आयातप्रतिस्थापन गर्नसमेत मद्दत पुग्ने हुन्छ ।

यस गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था हेर्दा ग्रामीण विद्युतिकरणमा व्यापक विकास नभई विद्युत सेवाको पहुँच नपुगेको परिवारहरू धेरै रहेको देखिन्छ । यहाँ बत्तीको लागी बिजुली प्रयोग गर्ने परिवार १०.४८ प्रतिशत, बत्तीको लागी मट्टितेल प्रयोग गर्ने परिवार २६.४६ प्रतिशत,बत्तीको लागी शौर्य उर्जा प्रयोग गर्ने परिवार ३४.३० प्रतिशतरहेका छन् । यस गाउँपालिकामाबसोवास गर्ने नागरीकहरुले बढि मात्रामा मट्टितेल र सोलारमार्फत विद्युतको सेवा उपभोग गर्दै आएका छन्, भने कतिपयक्षेत्रमा भने विद्युत्सेवा अझै पनि नपुगेको देखिन्छ र त्यस्ता क्षेत्रहरूमा विद्युत विस्तार हुनु जरूरी छ । माथि उल्लेखित सबै प्रकारका उर्जाको उत्पादन मार्फत रोजगारी सिर्जना गरी आगामि ५ वर्ष भित्र गाउँपालिकालाई उज्यालो गाउँपालिकाको रुपमा घोषणा गरी आर्थिक रुपमा सम्पन्न र समृध्द गाउँपालिकाको रुपमा विकसित गर्न पर्दछ । संघ र प्रदेश सँग समन्वय गरी लघु जल विद्युत आयोजनालाई राष्ट्रिय प्रशारण लाइनमा जोडी समग्र गाउँपालिकामा बिस्तार गर्ने कार्यमा जोड दिन जरुरी देखिन्छ ।

६.४.२ समस्या

भौगोलिक विकटताले गर्दा सबै वस्तीमा विद्यूत सेवा उपलब्ध नरहेको, केन्द्रिय प्रशारण लाइनको पँहुच नपुगेको, साना जलविधुत्त आयोजना तथा सोलारमा जनजिवनको निर्भता हुनु , धेरै ठाँउहरुमा अझैपनि अव्यवस्थित काठे विद्युतका पोलहरु र नागाँ विद्युतका तारहरु रहनु, सबै घरहरुमा विद्युत पँहुच पुग्न नसक्नु, हावा पानी जस्ता प्राकृतिक विपत्तीको कारणले हप्ता दिन सम्म बिधुत नआउने हुनाले प्राविधिको व्यवस्था गर्नुपर्ने, विभिन्न वैकल्पिक उर्जा प्रयोगमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले लगानी गर्नुपर्ने, भरपर्दो र गुणस्तरीय विद्युत सेवा उपलब्ध नहुनु, वैकल्पिक ऊर्जाको श्रोत भएको ठाउँ भए पनि प्रयोगमा खासै आउन नसक्नु, वैकल्पिक ऊर्जाको योगदानको स्पष्ट लक्ष्य निधारण हुन नसक्नु, सडक बत्तिहरुको अभाव, विद्युत सवस्टेसनको निर्माण नहुनु , नवीकरणीय उर्जाको उत्पादन नहुनु, उर्जा उत्पादनमा प्राविधिक र वित्तीय श्रोतको अभाव आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

६.४.३ अवसर र चुनौती

अवसर

राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीको पँहुच दिगो, भरपर्दो र वातावरणमैत्री रुपमा सबै पालीकाको सबै घरमा सुनिश्चत गर्ने, जिर्ण र नाजुक स्थीतिमा रहेका सबै साना तथा लघु जलविधुत्तको उचित संरक्षण, व्यवस्थपन तथा स्तर उन्नति गर्ने, जलविधुत्त उत्पादनमा पर्याप्त मात्रामा विदेशी तथा निजि क्षेत्राको लगानी आकर्षण गर्न लगानीमैत्री र प्रतिस्पर्दात्मक वातावरण र्सिजना गर्न सकिने, कृषि तथा पशुपन्छी पालनमा संलग्न कृषक, फर्म, व्यवसायीक समुह, कृषि सहकारी आदिको सहकार्यमा ठुलो क्षमताको बायोग्यास प्लान्ट स्थापना गरी बायोग्यास तथा प्राङगारीक मल उत्पादन गर्न सकिने, सौर्य उर्जाको क्षेत्रलाई विस्तार गरि विभिन्न कियाकलाप सञ्चालन गर्ने, गाउँपालिका साझेदारीमा घर घरमा सौर्य बत्ती उपलब्ध गराई उज्यालो गाउँपालिका कार्यक्रममा सहयोग पुऱ्याउन जस्ता अवसरहरु छन् ।

चुनौती

वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी जनचेतनाको कमी, जलविधुत्त उत्पादनमा पर्याप्त मात्रामा विदेशी तथा निजि क्षेत्राको लगानी आकर्षित गर्न नसक्नु, केन्द्रिय प्रशारण लाइन नभएकोले उधोग तथा कलकारखना संचालनमा आउन नसकेको, जिल्ला,

प्रदेश र संघिय समन्वय गर्न अप्ठयारो रहेको, भौगोलिक विकटताले गर्दा समयमै विद्युतीय समस्या समाधान हुन नसक्नु, वैकल्पिक उर्जा उत्पादन गर्नका लागि दक्ष प्राविधिक उत्पादन गर्न गा.पा. र अन्य निकायको चासो कम, वैकल्पिक ऊर्जाको क्षेत्रमा प्रविधि प्रर्बधन तथा प्रयोगमा क्षमताको कमि र विद्युत सम्बन्धी प्राविधिक शिक्षाको अभाव, सेवा प्रवाह गर्दै आएका साना तथा लघु जलविधुत्तको उचित संरक्षण, व्यवस्थपन तथा स्तर उन्नति हुन नसक्नु, प्राविधिक र वित्तीय अभावले गर्दा फलाम र स्टिलका पोलहरु व्यवस्थापन गर्न, नवीकरणीय उर्जा उत्पादन संवन्धी नीति निमार्ण गरी कार्यन्वयन गर्न जस्ता चुनौतीहरुछन् ।

६.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“फिक्कलवासीको रहर, झिलिमिली गाउँ र घर”

लक्ष्य

गाउँपालिकाका सम्पूर्ण ठाउँमा २४ सै घण्टा र १२ है महिना गुणस्तरीय विद्युत सेवा विस्तार गर्ने ।

उद्देश्य

१.वैकल्पिक उर्जाको विकास गर्नु ।
२. फिक्कलका प्रत्येक घरमा राष्ट्रिय प्रसारणको विद्युत पुऱ्याउनु ।

६.४.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ वैकल्पिक उर्जाको विकास गर्नु ।	
१.१ विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जालाई गाउँपालिकाको कृषि, औद्योगिक उत्पादन तथा रोजगारीसँग जोड्ने ।	१.१.१ सबै गाउँमासौर्य उर्जाको क्षेत्रलाई विस्तार गरि विभिन्न क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ ।
	१.१.२ गाउँपालिका केन्द्र, वडा केन्द्, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र मुख्य मुख्य बजारकेन्द्र मा सौर्य वत्ती जडान गरिनेछ ।
	१.१.३लघु जलविद्युत आयोजनाको संभाव्यता अध्ययन गरी विद्युत आयोजनामा स्थानीय जनताको लगानी सुनिश्चत गरिनेछ ।
	१.१.४ कृषि सहकारी आदिको सहकार्यमा ठुलो क्षमताको बायोग्यास प्लान्ट स्थापना गरी बायोग्यास तथा प्राङगारीक मल उत्पादन मार्फत कृषि तथा औद्योगिक क्षेत्रलाई प्रविधिमैत्री बनाई रोजगारी सिर्जना गरिनेछ ।
उद्देश्य २ फिक्कलका प्रत्येक घरमा राष्ट्रिय प्रसारणको विद्युत पुऱ्याउनु ।	
२.१ राष्ट्रिय प्रसारणको विद्युत सेवालाई व्यवस्थापन गर्ने ।	२.१.१ संघीय र प्रदेश सरकारको समन्वयनमा भरपर्दो विद्युत पोलहरु र सव स्टेसनहरुको निर्माण गरिनेछ ।
	२.१.२ राष्ट्रिय प्रसारणविद्युत सेवाको पँहुच विस्तार गरी सबै गाउँ र टोलमा१२ है महिनाविद्युतसुनिश्चत गरिनेछ ।
	२.१.३विद्युत प्राविधिक र वित्तीय व्यवस्थापनसुनिश्चत गरिनेछ ।

६.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.गाउँपालिकाका सम्पूर्ण ठाउँमा २४ सै घण्टा र १२ है महिना गुणस्तरीय विद्युत सेवा व्यवस्था उपलव्ध भएको हुनेछ ।

२.राष्ट्रिय प्रसारणविद्युत सेवाको पँहुच लाई सबै गाउँ र टोलमा सुनिश्चत भएको हुनेछ ।

३. कृषि सहकारी आदिको सहकार्यमा ठुलो क्षमताको बायोग्यास प्लान्ट स्थापना गरी बायोग्यास तथा प्राङगारीक मल उत्पादन मार्फत कृषि तथा औद्योगिक क्षेत्रलाई प्रविधिमैत्री बनाई रोजगारी सिर्जना भएको हुनेछ ।

६.४.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	सबै गाउँमा सौर्य उर्जाको क्षेत्रलाई विस्तार गरि विभिन्न क्रियाकलाप सञ्चालन		✓	✓			गापा
२			१.१.२	गाउँपालिका केन्द्र, वडा केन्द्र, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र मुख्य मुख्य बजारकेन्द्र मा सौर्य वत्ती जडान			✓			”
३			१.१.३	लघु जलविद्युत आयोजनाको संभाव्यता अध्ययन गरी विद्युत आयोजनामा स्थानीय जनताको लगानी सुनिश्चत	✓	✓	✓	✓		”
४			१.१.४	बायोग्यास प्लान्ट स्थापना गरी बायोग्यास तथा प्राङगारीक मल उत्पादन मार्फत कृषि तथा औद्योगिक क्षेत्रलाई प्रविधिमैत्री बनाई रोजगारी सिर्जना			✓	✓		”
५	२	२.१	२.१.१	संघीय र प्रदेश सरकारको समन्वयनमा भरपर्दो विद्युत पोलहरु र सव स्टेसनहरुको निर्माण	✓	✓	✓			”
६			२.१.२	राष्ट्रिय प्रसारण विद्युत सेवाको पँहुच विस्तार गरी सबै गाउँ र टोलमा १२ है महिना विद्युत सुनिश्चत	✓	✓	✓		”	”
७			२.१.३	विद्युत प्राविधिक र वित्तीय व्यवस्थापनसुनिश्चत			✓			”

६.४.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीगाल संकेत	दिविल संकेत	प्रयास संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	गाउँपालिकाका सम्पूर्ण ठाउँमा २४ सै घण्टा र १२ है महिना गुणस्तरीय विद्युत सेवा व्यवस्था उपलब्ध भएको हुनेछ	सौर्य उर्जाको क्षेत्र बाट लाभाम्वीत घरपरिवार	प्रतिशत		३०	२०	२०	३०		१००	गापा	गापा		३	७	
		राष्ट्रिय प्रसारणलाईन सेवा पुगेका घरपरिवार	प्रतिशत		१०	४०	२०	२०	१०	१००						
असर १	विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जाद्वारा गाउँपालिकाको कृषि, औद्योगिक उत्पादन तथा रोजगारी क्षेत्रमा वृद्दि भएको हुनेछ	वैकल्पिक उर्जा प्रविधिमैत्री पकेट क्षेत्र तथ कृषि फार्म	संख्या		२	२	३	३	२	१२	”	”		३	७	
		बायोग्यास प्लान्ट स्थापना भई बायोग्यास तथा प्राङगारीक मल उत्पादन	संख्या		१	१				२	”	”		३	७	
		सुधारिएको वा धुवारहित चुल्हो जडान भएका परिवार	प्रतिशत			५०	५०			१००	”	”		३	७	
प्रतिफल १.१	वैकल्पिक उर्जा नीति, कानुन तथा मापदण्ड तयारी भएको हुने	नीति, कानुन तथा मापदण्ड	संख्या		१					१	”	”		३	७	
प्रतिफल	वैकल्पिक उर्जा सम्वन्धि	कार्यक्रम	संख्या		२	२	२			६	”	”		३	७	

१.२	प्रविधिको विकास तथा हस्तान्तरण कार्यक्रम भएको हुने															
प्रतिफल १.३	जलविधुत्त उत्पादनमा पर्याप्त मात्रामा विदेशी तथा निजि क्षेत्राको लगानी सहित लगानीमैत्री र प्रतिस्पर्दात्मक वातावरण सिंजनाभएको हुने	जलविधुत्त उत्पादन	प्रतिशत		संभाव्यता अध्ययन					१००	"	"		३	७	
प्रतिफल १.४	गाउँपालिका केन्द्र र यसका शाखाहरु, वडा केन्द, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र मुख्य मुख्य बजारकेन्द्र (Market center) मा सौर्य वत्ती जडान भएको हुने	सौर्य बत्ती जडान भएको सरकारी कार्यालय	प्रतिशत		२०	३०	३०	२०		१००	"	"		३	७	
प्रतिफल १.५	संघीय र प्रदेश सरकारको समन्वयनमा भरपर्दो विद्युत पोलहरु र सव स्टेसनहरुको निर्माण भएको हुने	पोलहरु र सव स्टेसनहरु	प्रतिशत							१००	"	"		३	७	
प्रतिफल १.६	विद्युत प्राविधिक र वित्तीय व्यवस्थापनसुनिश्चतभएको हुने	विद्युत प्राविधिक र वित्तीय व्यवस्थापन	संख्या		१					१	"	"		३	७	

६.५ सुचना तथा संचार प्रविधि पूर्वाधार

६.५.१ पृष्ठभूमि

एक्काईसौं शताब्दीको भूमण्डलीकृत समाज सूचना र सञ्चारको युगमा छ। सूचना र सञ्चारको क्षेत्रमा आएको क्रान्तिलाई नेपालको शहरी क्षेत्रले लगभग आत्मसाथ गरिसकेको भएपनि ग्रामीण क्षेत्रमा टेलिभिजन, पत्रपत्रिका, ईन्टरनेट, टेलिफोन, मोबाइल र कुरियर सेवा विस्तार हुन बाँकी छ। सञ्चार र प्रविधिका यी माध्यमहरूको पूर्णरुपले विकास गरी ग्रामीण जनतालाई सूचना र सञ्चारको दुनियाँमा प्रवेश गराउनु चुनौतिपूर्ण रहेको छ। नेपालको संविधानले जनताको सूचनाको हकलाई मौलिक हकको रुपमा परिभाषित गरेको छ। २०६८ मा २७.५१ प्रतिशत नागरिकसँग मोबाइल फोन भएको पाइन्छ, त्यस्तै २.५० प्रतिशत सँग टेलिफोन, ६०.५३ प्रतिशत सँग रेडियो ०.०३प्रतिशत सँग इन्टरनेट भएको यस गाँउपालिकामा नयाँ प्रविधि र टेक्नोलोजीको आयाम बढेसँगै गाउँपालिकामा मोबाइल र ईन्टरनेट प्रयोगकर्ताको संख्या उल्लेखलिय रुपले वृद्धि भइरहेको छ। मोबाइलप्रयोगकर्तालाईसबैखाले संचारका सुविधा जस्तै श्रव्य, दृष्य, सूचना, गीत, खबर आदान प्रदान लगायतका धेरै काम गर्न सहज हुने भएकोले टेलिभिजन, रेडियो प्रयोगकर्ताको संख्या पछिल्लो समयमा इन्टरनेट तथा मोबाइल फोनको प्रयोग बढ्दै जाँदा न्यून हुँदै जाने देखिन्छ।

६.५.२ समस्या

टावर संख्या कम रहेको तथा क्षमता कम भएको, सबै स्थानमा मोवाइल सेवा सुचारु नभएको, मोवाइल टावरमा व्याक अप सुविधा नभएको, कम्प्युटर तथा इन्टरनेटको व्यवस्था अपर्याप्त हुनु, NTC, NCELL को टावरहरु पर्याप्त नहुनु, सुचना तथा सञ्चारको पोल तथा तारहरु अव्यवस्थित हुनु , सुचना तथा सञ्चार प्रविधिको माध्यमबाट रोज्गारी सिर्जना गर्न नसकेको, गाउँपालिका एवं यसका शाखाहरु र वडा कार्यालयका कामलाई डिजिटल रुपमा संचालन गनगाउँ कार्यपालिका, वडा कार्यालयहरूमा इन्टरनेटको क्षमता कमजोर रहेको, , गाउँपालिका, वडा, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था र अन्य सामाजिक संघ संस्थामा इन्टरनेट पूर्वाधारको कमीले छीटो छरितो ढंगले काम नहुनु, आवश्यक मात्रामा टेलीफोन टावर स्थापना नहुनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन्।

६.५.३ अवसर र चुनौती

अवसर

गाउँपालिकाका सम्पूर्ण विद्यालयहरुमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराई प्रविधिमैत्री शिक्षण सिकाई क्रियाकपाल संचालन गर्न र प्रविधिमैत्री स्वास्थोपचार सुविधा उपलब्ध गराउनु,संचार क्षेत्रको विकासका लागि प्रदेश सरकारसँग समन्वयन हुनु, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, सार्वजनिक कार्यालय जस्ता ठाँउहरुमा फोन, कम्प्युटर तथा इन्टरनेटको सुविधा पर्याप्तमात्रामा प्रर्वाह गर्ने, WIFI free zone हरुको लागि सहजीकरण गर्न सकिने, पालिकाको सबै घरमा सुचना र संचार प्रविधिको पँहुच तथा उपयोग वृदि गर्ने, परम्परागत हुलाक सेवालाइ पुर्नसंरचना गरी प्रतिस्पर्धी र व्यवसायिक बनाउने, दुरसञ्चार सेवामा सबै नागरिकको पँहुच सुनिस्चत गर्ने, गाउँपालिकाका कामहरु डिजिटल रुपमा व्यवस्थित हुदै जानु, जनतामा डिजिटल साक्षरता क्रमशः बढदै जानु जस्ता अवसरहरुछन्।

चुनौती

इन्टरनेट सेवा प्रदायक संस्थाहरुको संख्या वृद्धि हुदै जादाँ सुचना प्रविधिको विकास र साइबर सुरक्षाको लागी पर्याप्त व्यवस्थाको कमि हुनु, सुचना संचार तथा प्रविधि विकास सम्बन्धी तालीम प्राप्त व्यक्तिको अभाव, परम्परागत हुलाक सेवालाई विविधिकरण गर्न नसकेको, सामाजिक संञ्जालको प्रयोग बढेसँगै यस्को दुरुपयोग बढ्दै जानु, सेवा प्रवाहको लागी बस्ती छरिएर रहनु, सूचना तथा संचारसंवन्धी नीति नियम निर्माणमा प्रदेश र संघीय सरकार क्रियाशील हुनुदुरसञ्चार सेवामा सबै नागरिकको पँहुच पुग्न नसकेको, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, सार्वजनिक कार्यालय जस्ता ठाँउहरुमा फोन, गाउँपालिका भित्र संचालित कार्यक्रमहरुलाई रेडियो, एफ .एम लगायत अन्य संचार माध्यमद्वारा प्रचार प्रसार गराउन जस्ता चुनौतीहरुछन्।

६.५.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"डिजिटल गाउँ, सूचना तथा संचार प्रविधिमैत्री बनाऊ"

लक्ष्य

सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको विकास गर्ने ।

उद्देश्य

१.सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई सुरक्षित, भरपर्दो र पूर्ण रुपले डिजिटल मैत्री वनाउनु ।

२. सूचना तथा सञ्चार माध्यमलाई व्यावसायिक बनाउँदै गाउँपालिकाभित्र सञ्चारको पहुँच वृद्धि गर्नु ।

६.५.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई सुरक्षित, भरपर्दो र पूर्ण रुपले डिजिटल मैत्री वनाउनु ।	
१.१ सूचना र सञ्चार क्षेत्रको पूर्वाधार तयार र प्राविधिक जनशक्ति विकासगर्ने ।	१.१.१ गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुरुप सुचना तथा सञ्चार नीति तर्जुमा गरिनेछ ।
	१.१.२ आम जनतामा Digital Literacy बढाउन वडाहरूसँग सहकार्य मार्फत् तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
	१.१.३ हरेक सरकारी कार्यालयहरुमा र सामुदायिक भवनहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास गरिनेछ ।
	१.१.४ सबै भेगमा मोवाइल डाटालाई ५ जी इन्टरनेट विस्तार र गणस्तर बृद्धिका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास गरिनेछ ।
	१.१.५ सुविधायुक्त टेलिसेन्टरहरूको विकास गरिनेछ ।
	१.१.६ सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित प्राविधिक जनशक्तिलाई तालिम गराई उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
	१.१.७ फिक्कल एफ.एम संचालनको लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
उद्देश्य २ सूचना तथा सञ्चार माध्यमलाई व्यावसायिक बनाउँदै गाउँपालिकाभित्र सञ्चारको पहुँच वृद्धि गर्नु ।	
२.१ गाउँपालिकाभित्र सबै गाउँवासीमा सञ्चारको पहुँच विस्तार गर्ने ।	२.१.१ सूचना तथा सञ्चार माध्यमहरूको सघन घनत्व व्यवस्थापन गर्ने र त्यस्ता माध्यमहरूलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
	२.१.२ सबै विद्यालयहरूमा आधुनिक सूचना प्रविधि अध्ययन कक्षा स्थापना गरिनेछ ।

६.५.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.हरेक सरकारी कार्यालयहरुमा र सामुदायिक भवनहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास भएको हुनेछ ।
२.फिक्कल एफ.एम संचालनको लागि आवश्यक व्यवस्थाभएको हुनेछ ।
३.गाउँपालिका वासीमा सुचना तथा सञ्चार प्रविधिको पहुँचलाई सहज र सरल भएको हुनेछ ।
४. आम जनतामा Digital Literacy बढाउन वडाहरूसँग सहकार्य मार्फत् तालिम तथा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।

६.५.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुरुप सुचना तथा सञ्चार नीति तर्जुमा		✓	✓			गापा
२			१.१.२	आम जनतामा Digital Literacy बढाउन वडाहरूसँग सहकार्य मार्फत् तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन			✓			"
३			१.१.३	हरेक सरकारी कार्यालयहरुमा र सामुदायिक भवनहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास		✓	✓			"
४			१.१.४	सबै भेगमा मोवाइल डाटालाई ५ जी इन्टरनेट विस्तार र गणस्तर बृद्धिका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास	✓	✓	✓			"
५			१.१.५	सुविधायुक्त टेलिसेन्टरहरूको विकास		✓	✓			"
६			१.१.६	सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित प्राविधिक जनशक्तिलाई तालिम गराई उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि			✓			"
			१.१.७	फिक्कल एफ.एम संचालनको लागि आवश्यक व्यवस्था		✓	✓			"
७	२	२.१	२.१.१	सूचना तथा सञ्चार माध्यमहरूको सघन घनत्व व्यवस्थापन गर्ने र त्यस्ता माध्यमहरूलाई प्रोत्साहित			✓			"
८			२.१.२	सबै विद्यालयहरूमा आधुनिक सूचना प्रविधि अध्ययन कक्षा स्थापना			✓			"

६.५.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि २०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३	योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
प्रभाव	भरपर्दो, विश्वसनीय एवं गुणस्तरीय सूचना तथा संचार सेवाको विकास र विस्तार भएको हुने	संचारका कुनै एक साधन उपलब्ध परिवार	प्रतिशत							१००	गापा	गापा		३	९	
		इन्टरनेट सेवा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत							१००	"	"		३	९	
असर १	गाउँपालिका वासीमा सुचना तथा सञ्चार प्रविधिको पहुँचलाई सहज र सरल भएको हुने	मोबाइल प्रयोगकर्ता	प्रतिशत							१००	"	"		३	९	
		कम्प्युटर प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत							१००	"	"		३	९	
		टेलिभिजन प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत							१००	"	"		३	९	
प्रतिफल १.१	सुचना तथा सञ्चार नीति, कानुन तथा मापदण्ड तयारी भएको हुने	नीति	संख्या			१				१	"	"		३	९	
प्रतिफल १.२	सुचना प्रविधि मैत्री विद्यालय तथा स्वास्थ्य संस्था भएको हुने	सुचना प्रविधि मैत्री विद्यालय स्वास्थ्य संस्था	प्रतिशत							१००	"	"		३	९	
प्रतिफल १.३	आम जनतामा Digital Literacy बढाउन वडाहरूसँग सहकार्य मार्फत् तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम भएको हुने	तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम	संख्या		२	२	२	२	२	१०	"	"		३	९	

प्रतिफल १.४	हरेक सरकारी कार्यालयहरुमा र सामुदायिक भवनहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास भएको हुने	सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास भएको सरकारी कार्यालय	संख्या			२	२	२		६	"	"		३	९	
प्रतिफल १.५	सुविधायुक्त टेलिसेन्टरहरूको विकास भएको हुने	टेलिसेन्टर	संख्या		१		१		१	३	"	"		३	९	
प्रतिफल १.६	सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित प्राविधिक जनशक्तिलाई तालिम गराई उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने	तालिम	संख्या		२	२	२	२	२	१०	"	"		३	९	
प्रतिफल १.७	फिक्कल एफ.एम संचालनको लागि आवश्यक व्यवस्था	फिक्कल एफ.एम	संख्या				१			१	"	"		३	९	

परिच्छेद७ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन विकास

७.१ वन, भू-संरक्षण र जैविक विविधता

७.१.१ पृष्ठभूमि

फिक्कल गाउँपालिकाको वर्तमान भू-उपयोगलाई हेर्दा सबैभन्दा धेरै ९६.५४ वर्ग कि. मि अर्थात ५१.८९ प्रतिशत वन क्षेत्रले ओगटेको छ भने दोस्रोमा ३१.८१ वर्ग कि. मिअर्थात १७.०९ प्रतिशत खेती योग्य जमिन रहेको छ। कुनैपनि स्थानको समग्र भू-आवरण मध्ये ४० प्रतिशत भन्दा बढी वन क्षेत्र हुनु वातावरणीय सन्तुलनका हिसाबले सुखद विषय हो । यद्यपी सो वनको पूर्णत सदुपयोग र वैज्ञानिक व्यवस्थापन खेती योग्य जमिनमा वैज्ञानिक कृषि प्रणाली अबलम्बन गर्न सके उत्पादनको समेत राम्रो सम्भावना देखिन्छ। अर्को तर्फ पछिल्लो यस गाउँपालिकामा आवास क्षेत्रले ओगटेको भू-भाग ५.६४ प्रतिशत रहेको छ । यसको समयमै सदुपयोग गर्नु श्रेयष्कर छ । बालुवा र बगर क्षेत्रले २.५१ प्रतिशत र जलक्षेत्रले भने निकै कम भू-भाग १.५२वर्ग कि. मि अर्थात ०.५२ प्रतिशत भुभाग ओगटेको देखिन्छ ।गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका वनहरुलाई सामुदायिक र कबुलियत वनको अवधारणामा समावेश गराउन गाउँपालिकाले नियमित प्रोत्साहन तथा जनचेतना कार्यहरु गर्ने गरेको छ।

फिक्कलगाउँपालिकामा प्राकृति रुपमा चिराइतो, पाषनभेद, ठुलो ओखती, लोठसल्ला, सिलटिमुर, अलौची, कालो हलेदो, सुगन्धा, पाँचऔले, जटामसी, वयर, अल्लो, सिस्नो, मजिटो, जडेलो आदि जडिबुट्टिहरु पाइन्छ । तर्सथ यी जडिबुट्टिहरुको संरक्षण, संकलन, भण्डारण र प्रशोधनको लागि आवश्यक व्यवस्था तथा गुरु योजना निर्माण गरी कार्य गर्न सके अमुल्य फाइदा लिन सकिन्छ ।गाउँपालिकाको वन क्षेत्रमा विभिन्न प्रकारका जडिबुटी तथा गैह्रकाष्ठ वन पैदावारहरू पाइन्छन्।
यस गाउँपालिकामा करिब ३४ प्रकारका स्तनधारी वन्यजन्तुहरु पाइन्छन् र पाइने प्रमुख वन्यजन्तुहरुमा बाघ, भालु, चितुवा, चित्तल, दुम्सी, बँदेल,सालक, बनढाडे, जरायो, मृग, घोरल, लङ्गुर, बादर, बनमुसा, स्याल, बन बिरालो, रतुवा, खरायो, मलसाप्रो, आदि छन ।

गाउँपालिकामा करिब १२० प्रकारका चराहरु पाइन्छन् । यस गाउँपालिकामा पाईने चराचुरुङ्गीहरुमा कोइली, मैना, सुगा, ढुकुर, लुइँचे, गौथली, काग, भँगेरा, मयुर, हुटिट्याउँ, हुचिल, जुरेली, भद्रायो, चिल, बाज, कोटेरा, ठेउवा, बट्टाइ, चिबे, भ्याकुर, फिस्टो, रुपी, चखेवा, पिरौटा, भुँडिफोर, चिवे, गिद्ध, धनेश, कालिज, लाटोकोसेरो, चमेरो, हाँस, परेवा, कुखुरा, आदि प्रमुख छन् ।

७.१.२ समस्या

अनाधिकृत वन फडानी तथा विनाश, नयाँ बोट विरुवा रोपाईको अभाव, खुल्ला चरिचरन,सबै जातजातिको विरुवाको अभाव तथा संरक्षणको अभाव, जडिबुटिको पहिचान नभएको तथा अरु सम्भावित क्षेत्रमा ध्यान नपुगेको, वनमा आश्रित वर्ग समुदायमा सीपमुलक तालिमको कमी,जीविकोपार्जन सुधार योजना तथा कार्यक्रमको कमी, भू-उपयोगमा आयको परिवर्तन, विस्तारित सडक सञ्जालजस्ता समस्याहरु रहेका छन् ।

७.१.३ अवसर र चुनौती

अवसर

वन जगंल संरक्षण गर्न वन व्यवस्थापन समितिलाई व्यवस्थित गर्ने, नयाँ विरुवा रोप्ने, चरिचरनमा रोक लगाउने, जग्गा यकिन गरी अतिक्रमित जग्गा समेत लाई संरक्षण गर्नु पर्ने, विभिन्न जातजातिको विरुवा वेर्ना को उपलब्धता सहित घेरावेरा एवं संरक्षण, सम्वन्धित विज्ञबाट पहिचान गराई जडिबुटिको व्यवसायिकरण गर्ने, जैविक विविधतालाई संरक्षण गर्ने उपायको खोजी तथा कार्यान्वयन गर्ने, पिकनिक स्थलको निर्माण र व्यवस्थापन, जडिबुटि उत्पादन र सँकलन गर्ने, जडिबुटी सँरक्षणका लागी जनचेतना कार्यक्रम, उपभोक्ताहरूलाई सीपमुलक तथा जीविकोपार्जन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने जस्ता अवसरहरु रहेका छन् ।

चुनौती

भूक्षय, वनविनाश, धुवाधुलोको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरण संरक्षण गर्न, वातावरणमैत्री विकास संस्थागत हुन नसक्नु, खोला सार्वजनिक स्थलहरूबाट ढुंगा, गिट्टी, वालुवा, माटोको अत्यधिक र अनियन्त्रित प्रयोग, प्राकृतिक स्रोतको अधिक दोहन, स्थानीय तहमा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी सुपरीवेक्षण गर्ने निकायको संरचना प्रभावकारी गराउनु, नागरिक स्तरमा वातावरण सम्बन्धी दायित्वबोध गराउनु प्रमुख चुनौती हुन् ।

७.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“फिक्कलको धन, हरियाली, सफा र स्वच्छवन”

लक्ष्य

जैविक विविधताको संरक्षण र वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्ने ।

उद्देश्य

१.सामुदायिक वनको वैज्ञानिक व्यवस्थापन तथा व्यावसायीकरण गर्नु ।

२.वन पैदावरमा आधारित उद्यमशीलता र रोजगारी वृद्धि गर्नु ।

७.१.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ सामुदायिक वनको वैज्ञानिक व्यवस्थापन तथा व्यावसायीकरण गर्नु ।	
१.१ वनलाई संरक्षणमुखी व्यवस्थापनबाट उत्पादनमुखी व्यवस्थापनमा रुपान्तरण गरीवन तथा जैविक विविधताको दिगो उपयोग गर्ने ।	१.१.१ वन, वनस्पति, जैविक विविधताको भुपरिधिस्तर र एकतृत रूपमा संरक्षण र व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	१.१.२ विशेष संरक्षण क्षेत्र छुट्टयाई वनमा आश्रित वन्यजन्तु तथा जडिबुटीको पहिचान तथा संरक्षण गरिनेछ ।
	१.१.३ मृत, क्षतिग्रस्त र रोगग्रस्त रुख तथा रुखका हाँगाहरू जङ्गलबाट हटाउन समुदायलाई प्राविधिक सहयोग गरिनेछ ।
	१.१.४ खाली जग्गामा जात र मौसम अनुकुल वृक्षारोपण गरिनेछ ।
	१.१.५ एक घर बहुवर्षिय १० विरुवा वृक्षरोपण कार्यगरिनेछ ।
उद्देश्य २वन पैदावरमा आधारित उद्यमशीलता र रोजगारी वृद्धि गर्नु ।	
२.१ वन पैदावरमा आत्मनिर्भरता वृद्धि गर्दै आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने तथा आवश्यक भैतिक पूर्वाधारमा विकास गर्ने।	२.१.१ विभिन्न व्यवस्थापन प्रणालीबाट उत्पादित काठजन्य वस्तु र जडीबुडीको उत्पादन, प्रशोधन र उपयोगमा विविधीकरण र प्रविधि विकास गरी नयां रोजगारी र उत्पादनका क्षेत्र सिर्जना गरिनेछ ।
	२.१.२ जडीबुडी प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
	२.१.३ गैरकाष्ठ वन पैदावारको खेती विस्तार तथा वजारीकरण गरिनेछ ।
	२.१.४ वन्यजन्तु पालन, प्रजनन तथा व्यावसायीकरण गर्न नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

७.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.विशेष संरक्षण क्षेत्र छुट्टयाई महत्वपूर्ण पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको संरक्षण भएको हुनेछ ।

२.जैविक विविधताको संरक्षण र वातावरणीय सन्तुलन कायम भई वन तथा जैविक स्रोतहरूको उत्पादकत्वमा वृद्धि भएको हुनेछ ।

३. गैरकाष्ठ आत्मनिर्भरता वृद्धि गर्दै आर्थिक समृद्धि हासिल भएको हुनेछ ।

४. वन व्यवस्थापन को लागि आवश्यक भैतिक पूर्वाधारमा विकास भएको हुनेछ ।

७.१.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रस	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	वन, वनस्पति, जैविक विविधताको भुपरिधिस्तर र एकतृत रूपमा संरक्षण र व्यवस्थापन			✓			गापा
२			१.१.२	विशेष संरक्षण क्षेत्र छुट्टयाई वनमा आश्रित वन्यजन्तु तथा जडिबुटीको पहिचान तथा संरक्षण		✓	✓			"
३			१.१.३	मृत, क्षतिग्रस्त र रोगग्रस्त रुख तथा रुखका हाँगाहरू जङ्गलबाट हटाउन समुदायलाई प्राविधिक सहयोग		✓	✓			"
४			१.१.४	खाली जग्गामा जात र मौसम अनुकुल बृक्षारोपण			✓			"
५			१.१.५	एक घर बहुवर्षिय १० विरुवा वृक्षरोपण कार्य			✓			"
६	२	२.१	२.१.१	विभिन्न व्यवस्थापन प्रणालीबाट उत्पादित काठजन्य वस्तु र जडीबुडीको उत्पादन, प्रशोधन र उपयोगमा विविधीकरण र प्रविधि विकास गरी नयां रोजगारी र उत्पादनका क्षेत्र सिर्जना		✓	✓			"
७			२.१.२	जडीबुडी प्रशोधन केन्द्र स्थापना		✓	✓	✓		"
७			२.१.३	गैरकाष्ठ वन पैदावारको खेती विस्तार तथा वजारीकरण		✓	✓			"
८			२.१.४	वन्यजन्तु पालन, प्रजनन तथा व्यावसायीकरण गर्न नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन		✓	✓			"

७.१.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीगाल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	जैविक विविधताको संरक्षण र वातावरणीय सन्तुलन कायम भई वन तथा जैविक स्रोतहरूको उत्पादकत्वमा वृद्धि भएको हुने	कुल भूक्षेत्रको अनुपातमा वन क्षेत्र	प्रतिशत	५१.८७						६५	गापा	गापा		७	१३	
असर १	वन संरक्षणमुखी व्यवस्थापनबाट उत्पादनमुखी व्यवस्थापनमा रुपान्तरण भएको हुने	उत्पादनमुखी वन क्षेत्र	प्रतिशत							१००	"	"		७	१३	
प्रतिफल १.१	वन, वनस्पति, जैविक विविधताको भुपरिधिस्तर र एकतृत रूपमा संरक्षण र व्यवस्थापन भएको हुने	भुपरिधिस्तर र एकतृत रूपमा संरक्षण	संख्या			निरन्तर				१	"	"		७	१३	
प्रतिफल १.२	विशेष संरक्षण क्षेत्र छुट्याई वनमा आश्रित वन्यजन्तु तथा जडिबुटीको पहिचान तथा संरक्षण भएको हुने	विशेष संरक्षण क्षेत्र	संख्या			निरन्तर				१	"	"		७	१३	
प्रतिफल १.३	मृत, क्षतिग्रस्त र रोगग्रस्त रुख तथा रुखका हाँगाहरू जङ्गलबाट हटाउन समुदायले प्राविधिक सहयोग भएको हुने	प्राविधिक सहयोग	संख्या		१	१	१	१	१	५	"	"		७	१३	

प्रतिफल १.४	एक घर बहुवर्षिय १० विरुवा वृक्षरोपण कार्य भएको हुने	वृक्षरोपण	प्रतिशत		निरन्तर					१००						
असर २	वन पैदावरमा आत्मनिर्भरता वृद्धि गर्दै आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने तथा आवश्यक भैतिक पूर्वाधारमा विकास भएको हुने	आर्थिक समृद्धि	प्रतिशत							१००	"	"		७	१३	
प्रतिफल २.१	विभिन्न व्यवस्थापन प्रणालीबाट उत्पादित काठजन्य वस्तु र जडीबुडीको उत्पादन, प्रशोधन र उपयोगमा विविधीकरण र प्रविधि विकास गरी नयां रोजगारी र उत्पादनका क्षेत्र सिर्जना भएको हुने	रोजगारी	प्रतिशत							१००	"	"		७	१३	
प्रतिफल २.२	जडीबुडी प्रशोधन केन्द्र स्थापना भएको हुने	जडीबुडी प्रशोधन केन्द्र	संख्या			१				१	"	"		७	१३	
प्रतिफल २.३	गैरकाष्ठ वन पैदावारको खेती विस्तार तथा वजारीकरण भएको हुने	पैदावारको खेती	संख्या		निरन्तर					१	"	"		७	१३	
प्रतिफल २.४	वन्यजन्तु पालन, प्रजनन तथा व्यावसायीकरण गर्न नीतिगत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन भएको हुने	नीति	संख्या		१					१	"	"		७	१३	

७.२ जलाधार संरक्षण

७.२.१ पृष्ठभूमि

फिक्कल गाउँपालिकाको वर्तमान भू-उपयोगलाई हेर्दा ७५.२१ प्रतिशत अर्थात सबैभन्दा धेरै वन क्षेत्रले ओगटेको छ भने दोस्रोमा ४३.७४ प्रतिशत खेती योग्य जमिन रहेको छ । जलक्षेत्रले ओगटेको भू-भाग २.०० प्रतिशत साथै बालुवा र बगर क्षेत्र भने निकै कम अर्थात १.२६ प्रतिशत मात्र छ ।

गाउँपालिका समुन्द्रसतहबाट ६०० मिटरको उचाईदेखि शुरु भएर १२०० मिटरसम्म गएर अन्त्य भएको छ । यो गाउँपालिकामा प्रशस्त मात्रामा वन तथा जलाधार क्षेत्र हुनुको साथै वन क्षेत्रभित्र जैविक विविधता पनि प्रशस्त रहेको छ । वाषिक औषत वर्षा १४२० मिमि रहेको यस गाउँपालिकाभित्र सुनकोशी नदि लगायत विभिन्न खोला नाला तथा स-साना ताल/तलैया, सिमसार क्षेत्र र घाँसे मैदानहरु समेत रहेका छन्। यस गाउँपालिकाको विशिष्ट वातावरणीय अवस्थासँग यहाँ बग्ने नालाको अभिन्न सम्बन्ध रहेको छ ।

७.२.२ समस्या

जलवायू परिवर्तन सम्वन्धी मापन केन्द्रको अभाव, जलवायू परिवर्तन सम्वन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन नहुनु, भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माणमा भएको वृद्धि, वनजंगलको विनाशका कारण जमिनमाथिको वायुमण्डलको तापक्रम बढ्नु, कृषि, जैविक विविधता र उर्जा लगायतका क्षेत्रहरू एवम् जीविकोपार्जनमा समेत प्रतिकुल प्रभाव पर्नु, जटिल भौगालिक अवस्था अनुरुपका विभिन्न किसिमका प्रकोपहरू, अनुसन्धान तथा तथ्याङ्कको कमी हुनु तथा अन्तरनिकाय समन्वय नहुनु तथा नीति तथा कार्यक्रमहरूमा जलवायुको मुद्दा मूलप्रवाहीकरण तथा आन्तरिकीकरण नहुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन् ।

७.२.३ अवसर र चुनौती

अवसर

जलवायू परिवर्तनसम्वन्धी जनचेतना अभिबृद्धि गरी अनूकूलन कार्यक्रम संचालन गर्नु, जलवायु परिवर्तनका कार्यक्रम मार्फत् विपन्न वर्गको आर्थिक स्तरमा सुधार, जलवायु परिवर्तनका असरहरू न्यूनीकरण र अनुकूलनका कार्यक्रम सञ्चालनबाट दिगो विकास लक्ष्य हाँसिल हुनुका साथै अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय सहयोग प्राप्त गर्न सकिने यसका अवसरहरू रहेका छन् ।

चुनौती

विकास आयोजनाले वातावरणमा पारेको असरको अनुगमन गरी नियमन गर्नु तथा जलवायु परिवर्तनका प्रतिकुल प्रभावहरू न्यून गरी अनुकूलन क्षमता बृद्धि गर्नु, आवश्यक पर्ने जनशक्ति, सीप, दक्षताको अभाव तत्काल पुरा गरी प्रभावकारी तुल्याउनु, संवेदनशील र कमजोर भू-बनोट भएका क्षेत्रको संरक्षण गर्नु चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।

७.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“जलवायु उत्थानशील समाज निर्माण, दिगो जल स्रोतको व्यवस्थापन”

लक्ष्य

वन, जैविक विविधता, भू तथा जलाधार क्षेत्रको दीगो उपयोग र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन प्रभाव न्यूनीकरणगर्ने ।

उद्देश्य

१.जलवायु परिर्वतनका प्रतिकुल प्रभावलाई न्युनिकरण गर्ने र जलाधारको अनकुल क्षमता अभिवृद्धि गर्नु ।

२. जलाधारको उचित उपयोग र जलसिंजित विपद न्युनिकरण एंवम व्यवस्थापन गर्नु ।

७.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ जलवायु परिर्वतनका प्रतिकुल प्रभावलाई न्युनिकरण गर्ने र जलाधारको अनकुल क्षमता अभिवृद्धि गर्नु ।	
१.१ हररित विकासको अवधारणा अवलम्न गर्ने र स्थानीय समुदाय लगायत सबै सरोकारवालाहरूको क्षमता विकास गर्ने	१.१.१ जलवायु परिवर्तनका क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धानगरी क्षमता विकासको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
	१.१.२ जलवायू परिवर्तन सम्वन्धी सूचनामूलक र सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरी जनतालाई सुसुचित गरिनेछ ।
	१.१.३ गापाको कृषि, वन, वस्ती तथा अन्य क्षेत्रमा परेको प्रभाव अध्ययन अनुसन्धान गरी अनुकूलन कार्यक्रममा जोड दिइनेछ ।
उद्देश्य २ जलाधारको उचित उपयोग र जलसिंजित विपद न्युनिकरण एंवम व्यवस्थापन गर्नु ।	
२.१ जलवायु परिवर्तनका असरहरूको जोखिममा रहेका प्राकृतिक स्रोतको उत्थानशीलता विकास गर्ने ।	२.१.१ वन, जलाधार तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण तथा दिगो व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	२.१.२ जलवायु उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन गर्न पूर्वतयारी तथा सचेतना निर्माण गर्ने कार्य गरिनेछ।

७.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.जलवायु परिवर्तनका क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धान गरी क्षमता विकासको कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।
२.वन, जलाधार तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण तथा दिगो व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।
३.जलवायु उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन गर्न पूर्वतयारी तथा सचेतना निर्माण भएको हुनेछ ।

७.२.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रस	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	जलवायु परिवर्तनका क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धान गरी क्षमता विकासको कार्यक्रम संचालन			✓	✓	✓	गापा
२			१.१.२	जलवायू परिवर्तन सम्वन्धी सूचनामूलक र सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरी जनतालाई सुसुचित		✓	✓			"
३			१.१.३	गापाको कृषि, वन, वस्ती तथा अन्य क्षेत्रमा परेको प्रभाव अध्ययन अनुसन्धान गरी अनुकूलन कार्यक्रममा जोड			✓		✓	"
४	२	२.१	२.१.१	वन, जलाधार तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण तथा दिगो व्यवस्थापन		✓	✓			"
५			२.१.२	जलवायु उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन गर्न पूर्वतयारी तथा सचेतना निर्माण गर्ने कार्य		✓	✓	✓		"

७.२.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	वन, जैविक विविधता, भू तथा जलाधार क्षेत्रको दीगो उपयोग र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धी	उर्जा क्षेत्रबाट हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जन कम हुने (CO_2)	प्रतिशत							०	गापा	गापा		७	१३	
		औद्योगिक क्षेत्र बाट हरित ग्याँस उत्सर्जन कम हुने	प्रतिशत							०	"	"		७	१३	

	न्यूनीकरणका उपायहरु अवलम्बन गरी उत्थानशील समाज निर्माण भएको हुने	विपदको वेला मृत्यु भएका, हराएका र घाइते हुनेको संख्या घट्ने	संख्या							०	"	"		७	१३	
असर १	प्राकृतिक स्रोतहरूको जलवायु उत्थानशीलता अभिवृद्धि भएको हुने	जलवायु उत्थानशीलता अभिवृद्धि	प्रतिशत							१००	"	"		७	१३	
प्रतिफल १.१	वन, जलाधार तथा पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण तथा दिगो व्यवस्थापन भएको हुने	पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण	संख्या		निरन्तर					१	"	"		७	१३	
प्रतिफल १.२	जलवायू परिवर्तन सम्वन्धी सूचनामूलक र सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरी जनतालाई सुसुचित	कार्यक्रम	संख्या		१	१	१	१		४	"	"		७	१३	
प्रतिफल १.३	जलवायु उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापन गर्न पूर्वतयारी तथा सचेतना निर्माण गर्ने कार्य भएको हुने	पूर्वतयारी तथा सचेतना	संख्या		१	१	१	१	१	५	"	"		७	१३	

प्रतिफल १.४	जलवायू परिवर्तन सम्वन्धी तथ्यांकहरु संकलन गरी अनुकुलन कार्यक्रम संचालन भएको हुने	कार्यक्रम	संख्या		१					१निरन्तर	"	"		७	१३	

७.३ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

७.३.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानमा प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने हक हुनेछ भनी मौलिक हकको रुपमा उल्लेख गरिएको छ । वर्तमानमावन, वातावरण, जलवायु अनुकूलताले दिगो विकासको लक्ष्यप्राप्तिका लागि महत्वपूर्ण भूमिकानिर्वाह गरेको छ ।नेपालको संविधानले प्रत्येक नागरिकलाईस्वच्छ वातावरणमा बाँच्नपाउने अधिकारको सुनिश्चितता गर्दै मौलिकहकको व्यवस्था गरेको छ ।सम्पूर्ण क्षेत्रको कम्तीमापनि ४० प्रतिशतवनभूभागले ओगटेको क्षेत्र हुने नीति रहेको र वनबाटै काठ, दाउरा, घाँसपात, गैरकाष्ठ वन पैदावारको आपूर्ति हुने हुनाले यस क्षेत्रबाट कृषि, पशुपालन, पर्यटन सुविधापुग्ने हुनाले यसको प्रवर्द्धन र भूक्षय रोकथाम गर्न यसले महत्वपूर्ण भूमिकानिर्वाह गर्दछ ।वातावरण संरक्षण गर्न आवश्यक संरचनागत र संस्थागत व्यवस्था हुन सकेको छैन ।वातावरण संरक्षणका लागि सरकारी स्तरबाट पनि अझ प्रभावकारी नीतिनिर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न जरूरी छ ।

७.३.२ समस्या

फोहोरमैला उत्सर्जन, प्लाष्टिकजन्य फोहोर निष्कासन र अव्यवस्थित भौतिक निर्माणका कारण वायु र पानीजन्य प्रदूषण, प्रदूषण नियमन सम्बन्धी मापदण्डको कार्यान्वयन नहुनु, प्रदूषकलाई नियमानुसार तिराउने व्यवस्था नहुनु, फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन नहनु, सडकहरु कच्ची तथा नाला र ढलको व्यवस्था नहुनु, स्वास्थ्य तथा सरसफाईसम्वन्धी सचेतनाको कमी हुनु,खुल्ला रुपमा दाह संस्कार गर्ने गरको, ढल निकासको समस्या रहेको, वातावरण प्रदूषण, सार्वजनिक शौचालय नभएकाप्रमुख समस्या हुन् ।

७.३.३ अवसर र चुनौती

अवसर

विकास निर्माणका कार्यमा वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकनको व्यवस्था हुनु,वातावरण संरक्षणका लागि स्थानीय समुदायसँग सहकार्य गर्दै मानव अनुकूलको वातावरण निर्माणमा सहयोग जुटाउनु, फोहोर मैला व्यवस्थापन, वृक्षारोपण र संरक्षण, प्राकृतिकस्रोत साधनको समुचित प्रयोग, वातावरण प्रदूषण सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम, फोहोर मैलाको व्यवस्थापनमा गापा सकिय, सडक, पुल पुलेसा र ढल निकासको लागि गापाले प्रदेश र संघीय सरकारसँग समन्वय गर्नु जस्ता अवसरहरु रहेका छन् ।

चुनौती

विभिन्न सरोकारवाला तथा नियमनकारी निकायसँग समन्वय हुन नसक्नु, नागरिक सचेतना कम हुनु, वन जङ्गलको अतिक्रमण तथा ह्रास हुनु, विषादिको प्रयोग, वातावरण संरक्षण र पूर्वाधार विकास बीच सामन्जस्यता स्थापित हुन नसक्नुजस्ता चुनौतीहरु रहेका छन् ।

७.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“नागरिकको स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकार; समृद्ध फिक्कलको आधार”

लक्ष्य

सफा, स्वच्छ र हरित वातावरणीय समृद्धि हाँसिल गर्ने ।

उद्देश्य

१. उत्पादन तथा पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरू वातावरण मैत्री बनाउनु ।
२. जैविक विविधता संरक्षण गरी पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्नु ।
३.जल, वायु, माटो ध्वनि लगायत सबै प्रकारका प्रदूषणको रोकथाम, नियन्त्रणतथा व्यवस्थापन गर्नु ।

७.३.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ उत्पादन तथा पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरू वातावरण मैत्री बनाउनु ।	
१.१ वातावरणमैत्री प्रविधि, अनुसन्धान, विकास तथा विस्तार गर्ने	१.१.१ वातावरणीय मूल्याङ्कन आवश्यक हुने उद्योग तथा पूर्वाधारको नीति तथा मापदण्ड तयार गरिनेछ ।
	१.१.२ अनुसन्धान निकाय तथा संस्थाको क्षमता विकास गरिनेछ ।
	१.१.३गाउँपालिकामा वातावरण शिक्षा प्रचारप्रसार गरिनेछ ।
उद्देश्य २जैविक विविधता संरक्षण गरी पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्नु ।	
२.१ विभिन्न पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण गर्ने ।	२.१.१ वन, जैविक विविधता तथा जलाधारको संरक्षण एंव सहभागितामूलक व्यवस्थापन गरिनेछ ।
उद्देश्य ३ जल, वायु, माटो ध्वनि लगायत सबै प्रकारका प्रदूषणको रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्नु ।	
३.१फोहोरमैला, ढल निकास, भूक्षय, खोला कटान, वनविनास, धुवाधुलोको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरण संरक्षण गर्ने ।	३.१.१ फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि नवीन प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ ।
	३.१.२ ढल निकास लगायत आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
	३.१.३ वातावरण प्रदूषण गर्ने वस्तुको उत्पादन कम गर्न पुनः प्रशोधन एवम् पुनःप्रयोग गर्ने (Recycle and Reuse) कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

७.३.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.वन, जैविक विविधता तथा जलाधारको संरक्षण एंव सहभागितामूलक व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।
२.ढल निकास लगायत आवश्यक पूर्वाधार निर्माणभएको हुनेछ ।
३. प्रदूषणमुक्त र स्वच्छ वातावरण कायम भई जल, वायु, माटो ध्वनि लगायत सबै प्रकारका प्रदूषणको रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।

७.३.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	वातावरणीय मूल्याङ्कन आवश्यक हुने उद्योग तथा पूर्वाधारको नीति तथा मापदण्ड तयार			✓			गापा
२			१.१.२	अनुसन्धान निकाय तथा संस्थाको क्षमता विकास			✓			”
३			१.१.३	गाउँपालिकामा वातावरण शिक्षा प्रचारप्रसार			✓			”
४	२	२.१	२.१.१	वन, जैविक विविधता तथा जलाधारको संरक्षण एंव सहभागितामूलक व्यवस्थापन			✓			”
५	३	३.१	३.१.१	फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि नवीन प्रविधिको प्रयोग			✓			”
६			३.१.२	ढल निकास लगायत आवश्यक पूर्वाधार निर्माण	✓	✓	✓			”
७			३.१.३	वातावरण प्रदूषण गर्ने वस्तुको उत्पादन कम गर्न पुनः प्रशोधन एवम् पुनःप्रयोग गर्ने (Recycle and Reuse) कार्यक्रम सञ्चालन		✓	✓			”

७.३.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८ / ७९	७९/ ८०	८०/ ८१	८१/ ८२	८२/ ८३							
प्रभाव	वातावरणमैत्री विकास मार्फत् सफा, स्वच्छ र हरित वातावरण सहितको समृद्धि हाँसिल भएको हुने	वनले ढाकेको क्षेत्र वृद्धि हुने	प्रतिशत	५१.८७						६५	गापा	गापा		७	१५	
		संरक्षित क्षेत्रले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत								”	”		७	१५	

असर १	उत्पादन तथा पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरू वातावरणमैत्री भएको हुने	वातावरणमैत्री पूर्वाधार	प्रतिशत							१००	"	"		७	१५	
प्रतिफल १.१	वातावरणीय मूल्याङ्कन आवश्यक हुने उद्योग तथा पूर्वाधारको नीति तथा मापदण्ड तयार भएको हुने	नीति तथा मापदण्ड	संख्या			१				१	"	"		७	१५	
प्रतिफल १.२	अनुसन्धान निकाय तथा संस्थाको क्षमता विकास भएको हुने	क्षमता विकास कार्यक्रम	संख्या		१	१	१	१		४	"	"		७	१५	
प्रतिफल १.३	गाउँपालिकामा वातावरण शिक्षा प्रचारप्रसार भएको हुने	वातावरण शिक्षा तथा प्रचारप्रसार	संख्या		२	२	२	२		८	"	"		७	१५	
असर २	जैविक विविधता संरक्षण गरी पर्यावरणीय सन्तुलन कायम भएको हुने	पर्यावरणीय सन्तुलन	प्रतिशत							१००	"	"		७	१५	
प्रतिफल २.१	वन, जैविक विविधता तथा जलाधारको संरक्षण एंव सहभागितामूलक व्यवस्थापन भएको हुने	सहभागितामूलक व्यवस्थापन	संख्या		१	१	१	१	१	५	"	"		७	१५	
असर ३	प्रदूषणमुक्त र स्वच्छ वातावरण कायम गर्न जल, वायु, माटो ध्वनि लगायत सबै प्रकारका प्रदूषणको रोकथाम, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन भएको हुने	प्रदूषणमुक्त र स्वच्छ वातावरण	प्रतिशत							१००	"	"		७	१५	
प्रतिफल ३.१	फोहोर मैला व्यवस्थापनका लागि नवीन प्रविधिको प्रयोग भएको हुने	नवीन प्रविधिको प्रयोग	संख्या			निरन्तर				१	"	"		७	१५	

प्रतिफल ३.२	ढल निकास लगायत आवश्यक पूर्वाधार निर्माण भएको हुने	ढल निकास	संख्या			१	१	१		३	”	”		७	१५	
प्रतिफल ३.३	वातावरण प्रदूषण गर्ने वस्तुको उत्पादन कम गर्न पुनः प्रशोधन एवम् पुनःप्रयोग गर्ने (Recycle and Reuse) कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने	(Recycle and Reuse) कार्यक्रम	संख्या		१		१		१	३	”	”		७	१५	

७.४ विपद व्यवस्थापन

७.४.१ पृष्ठभूमि

विपद् भन्नाले चट्याङ्ग, असिना, भूकम्प, आगलागि, बाढी पहिरो, अनावृष्टि, अतिवृष्टि, अनिकाल, महामारी, युद्ध, भोकमरी, आदिबाट सिर्जित समाजको अस्तव्यस्त अवस्थालाई बुझिन्छ । यी अप्रत्यासित विपत्तिहरूको व्यवस्थापनमा पनि पूर्वतयारी गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवम् पुनर्स्थापना गर्ने तथा जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदीको व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी जस्ता कार्य आवश्यक हुन्छन् । विपद् व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनीकरणका लागि नीतिगत, संरचनागत र संस्थागत विकास गरी प्रकोप प्रतिरोध तथा सहनशील क्षमताका माध्यमबाट प्रकोपको सामना गर्न र त्यसको असरबाट पुरानै अवस्थामा पुनर्स्थापित हुन सक्ने समाज र अर्थतन्त्र निर्माण गर्न आवश्यक रहेको छ ।यस गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापनलाई ध्यानमा राखेर दीगो र वातावरणमैत्री योजना अवलम्वन तथा जैविक विविधता र प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण, संबर्द्धन र दिगो उपयोग गरी, जल वायु अनुकूलन तथा न्यूनीकरण पद्धतिको अवलम्बनका साथै वन भू तथा जलाधार, विपद् र फोहरमैला व्यवस्थापन गरी वातावरण मैत्री विकासको माध्यमबाट हरित र सफा गाउँ विकास गरिने छ ।

७.४.२ समस्या

न्यून संख्यामा रहेको स्वास्थ्य संस्थामा पूर्वाधारको कमी, उपकरणको कमी रहेको, सुरक्षित आवास गृह नभएको, उचित समन्वयको कमी भएको, संख्या र तालिमको कमी भएको, सरसफाई तथा खानपानमा सतर्कता सम्बन्धी चेतनाको कमी, नदी कटान, डुवान, बाढी जस्ता प्रकोपको सम्भावना रहेको, खुला स्थलको कमी, क्षति न्यूनीकरण सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानमा कमी यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन् ।

७.४.३अवसर रचुनौती

अवसर

स्वास्थ्य संस्था तथा प्रहरी चौकी रहेको, पर्याप्त खुला क्षेत्र भएको, मानव संसाधन भएको, भवन आचारसंहिता लागू भएको, गापाले विपद् व्यवस्थापन नीति र संयन्त्र निर्माण गरी जनशक्ति र उद्धार सामग्रीको व्यवस्था गर्न, पूर्वाधार निर्माण गर्दा विपद् व्यवस्थापनलाई ध्यानमा राखेर दीगो र वातावरणमैत्री बनाउने, छरिएर रहेका जोखिमयूक्त वस्तीहरुको स्थानान्तरणका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरि कार्य प्रारम्भ गर्नजस्ता अवसरहरु रहेका छन् ।

चुनौती

विपद् व्यवस्थापनसम्वन्धी पूर्व सुचना प्रणालीको व्यवस्था गरी जनतालाई सचेत गराउन, विपद् व्यवस्थापनको लागि जनशक्ति, उद्धार सामग्री, प्रविधि संयन्त्र र कोषको व्यवस्थापन गरी राहत, उद्धार र पूर्नस्थापन गर्न, विपद् व्यवस्थापनमा सरकारी, गैरसरकारी र नीजी क्षेत्रको संलग्नतामा एकीकृत कार्यक्रम संचालन गर्न, भूक्षय, बाढी, पहिरो, चट्याङ, आगलागी, जोखियूक्त बस्ती, लगायतका विपद्को पूर्व सुचना र पूर्व सावधानी नअपनाउनु जस्ता चुनौतीहरु रहेका छन् ।

७.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“फिक्कल जनताको आवाज, पूर्वाधारयुक्त विपद् उत्थानशील विकास”

लक्ष्य

प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपदबाट हुनसक्ने क्षतिलाई न्युनिकरण गर्ने ।

उद्देश्य

१.जोखिम न्यूनीकरण र पूर्नस्थापनाका लागि भरपर्दो सुचना प्रणाली र संयन्त्रको निर्माण गर्ने ।
२.जोखिममा परेका वस्तीहरु सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्नु ।
३. विपद् पश्चात्को पुनर्लाभ, पुनर्स्थापना, पुनर्निर्माण र नवनिर्माणका कार्यलाई सबल र उत्थानशील बनाउनु ।

७.४.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ जोखिम न्यूनीकरण र पूर्नस्थापनाका लागि भरपर्दो सुचना प्रणाली र संयन्त्रको निर्माण गर्ने ।	
१.१दक्ष जनशक्ति र आवश्यक श्रोतसाधनको व्यवस्थापन गरी विपद्को न्यूनीकरण र पूर्नस्थापनाको व्यवस्थापन गर्ने ।	१.१.१ विपद् जोखिक पूर्वानुमान, पूर्वतयारी र प्रतिकार्य सम्वन्धी पूर्वधार, जनशक्ति क्षमता र सुचना प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
	१.१.२ गापामा विपद् सम्वन्धी योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
	१.१.३ खुला क्षेत्रको व्यवस्थापन, नदी नियन्त्रण तथा भूव्यवस्थापन कार्य गरिनेछ ।
	१.१.४ प्रकृतिक स्रोतबाट उत्पादित आयलाई जोखिम न्यूनीकरण र पूर्नस्थापना कार्यमा न्योचित रुपमा उपयोग गरिनेछ ।
	१.१.५ नागरिकमैत्री सुरक्षा सेवा सुदृढ गरी जोखिम व्यवस्थापन र न्युनिकरणको लागि सार्वजनिक, निजि तथा सामुदायिक लगानी वृद्धि गरिनेछ ।
उद्देश्य २ जोखिममा परेका वस्तीहरु सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्नु ।	
२.१ बाढी, पहिरो, भू क्षय र खोला कटानकोजोखिममारहेका वस्तीहरु संरक्षण गर्ने ।	२.१.१ जोखिममा रहेका वस्तीहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने योजना निर्माण गरिनेछ ।
	२.१.२ भू उपयोग नीति निर्माण गरी जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरिनेछ ।
	२.१.३ बाढी, पहिरो, भू क्षय र खोला कटान नियन्त्रण गरिनेछ ।
उद्देश्य ३ विपद् पश्चात्को पुनर्लाभ, पुनर्स्थापना, पुनर्निर्माण र नवनिर्माणका कार्यलाई सबल र उत्थानशील बनाउनु ।	
३.१ विपद् पश्चात्को पूर्नस्थापनाको व्यवस्थापन गर्ने ।	३.१.१ विपद् पछिको पुनर्स्थापनाको लागि उद्धार सामग्री, कोष, उद्धार संयन्त्र र प्रविधिको विकास गरिनेछ ।

७.४.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.स्थानिय तहमा विपद् सम्वन्धी योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।
२.नदी नियन्त्रण तथा भूव्यवस्थापन कार्य भएको हुनेछ ।
३. वृक्षरोपण कार्यहरु सक्रिय रुपमा सञ्चालन भएको हुनेछ ।
४. जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपद्का सम्भाव्य जोखिमको लेखाजोखा, पहिचान, अनुगमन र पूर्व- चेतावनी प्रणाली सुदृढ भएको हुनेछ ।

७.४.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रस	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	विपद् जोखिम पूर्वानुमान, पूर्वतयारी र प्रतिकार्य सम्वन्धी पूर्वधार, जनशक्ति क्षमता र सुचना प्रणालीको विकास		✓	✓		✓	गापा
२			१.१.२	गापामा विपद् सम्वन्धी योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन			✓			"
३			१.१.३	खुला क्षेत्रको व्यवस्थापन, नदी नियन्त्रण तथा भूव्यवस्थापन कार्य		✓	✓			"
४			१.१.४	प्रकृतिक स्रोतबाट उत्पादित आयलाई जोखिम न्यूनीकरण र पूर्नस्थापना कार्यमा न्योचित रुपमा उपयोग	✓	✓	✓			"
५			१.१.५	नागरिकमैत्री सुरक्षा सेवा सुदृढ गरी जोखिम व्यवस्थापन र न्युनिकरणको लागि सार्वजनिक, निजि तथा सामुदायिक लगानी वृद्धि	✓	✓	✓			"
६	२	२.१	२.१.१	जोखिममा रहेका वस्तीहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने योजना निर्माण			✓			"
७			२.१.२	भू उपयोग नीती निर्माण गरी जोखिम क्षेत्रको पहिचान			✓			"
८			२.१.३	बाढी, पहिरो, भू क्षय र खोला कटान नियन्त्रण गरिनेछ ।	✓	✓	✓			"
९	३	३.१	३.१.१	विपद् पछिको पुनर्स्थापनाको लागि उद्धार सामग्री, कोष, उद्धार संयन्त्र र प्रविधिको विकास	✓	✓	✓		✓	"

७.४.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद् एवम् जोखिम न्यूनीकरण गर्दै विपद् उत्थानशील समाजको निर्माण भएको हुनेछ	विपद्का घटनाहरूबाट मृत्यु हुनेको संख्या घटेको हुने	संख्या							०	गापा	गापा		६	११	
असर १	जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपद्का सम्भाव्य जोखिमको लेखाजोखा, पहिचान, अनुगमन र पूर्व- चेतावनी प्रणाली सुदृढ भएको हुने	विपद्का सम्भाव्य जोखिमको लेखाजोखा र पहिचान हुने	संख्या			१				निरन्तर	”	”		६	११	
प्रतिफल १.१	विपद्को पूर्वानुमान सम्वन्धी सुचना प्रणालीको विकास भएको हुने	सुचना प्रणाली	संख्या		१					१	”	”		६	११	
प्रतिफल १.२	गापामा विपद् सम्वन्धी योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन भएको हुने	योजना	संख्या			१				१	”	”		६	११	
असर २	प्रकृतिक स्रोतबाट उत्पादित आयलाई जोखिम न्यूनीकरण र पूर्नस्थापना कार्यमा न्योचित रुपमा उपयोग	जोखिम न्यूनीकरण	प्रतिशत							१००	”	”		६	११	
प्रतिफल २.१	जोखिममा रहेका वस्तीहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने योजना निर्माण भएको हुने	योजना	संख्या		१					१	”	”		६	११	

प्रतिफल २.२	भू उपयोग नीती निर्माण गरी जोखिम क्षेत्रको पहिचान भएको हुने	नीती	संख्या		१					१	”	”		६	११	
प्रतिफल २.३	विपद् पछिको पुनर्स्थापनाको लागि उद्धार सामग्री, कोष, उद्धार संयन्त्र र प्रविधिको विकास भएको हुने	उद्धार सामग्री, कोष, उद्धार संयन्त्र	संख्या		१					निरन्तर	”	”		६	११	

परिच्छेद ८ : शुसासन तथा संस्थागत विकास

८.१ मानव संशाधन विकास, संस्थागत क्षमता विकास र विधुतिय सुचना प्रविधिको प्रयोग

८.१.१ पृष्ठभूमि

उत्पादनमुखी, आत्मनिर्भर र समृद्ध गापा निर्माणको प्रमुख स्रोत जनशक्ति हो । शिक्षालाई सीपसँग, सीपलाई उत्पादनसँग, उत्पादनलाई बजारसँग र बजारलाई रोजगारीका अवसर र आर्थिक विकाससँग जोड्न सक्ने जनशक्तिको आवश्यकता छ ।युवा जनशक्तिलाई प्रबिधियूक्त सीप प्रदान गरी दक्ष र प्रतिस्पर्धि बनाउन जरुरी छ । फिक्कलगाउँपालिकाले सुशासन, विकास र समृद्धिको लागि नागरिकमैत्री महत्वपूर्ण ऐन, कानुन, निर्देशिका र कार्यविधि निर्माण गरी कानुनको जग बसाल्ने काम प्रत्येक वर्ष गर्दै आइरहेको छ । त्यसैगरी न्यायिक समितिमा कार्यरत कर्मचारीको क्षमता तथा दक्षता विकासको क्रियाकलाप गाउँपालिकाले संचालन गर्दैआईरहेको छ । उपयुक्त वातावरण र सामुहिकताबाट उद्यमशीलताको विकास गरी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको विकास हुन्छ । फिक्कल गापामा विभिन्न जातजाति, धर्म संस्कृति सामुदायको वसोवास रहेको, विभिन्न तालिम, सेमिनारको व्यवस्था रहेको, सबै जातजाति, धर्म संस्कृतिको सुधार गर्न प्रयास गरिएको, लैङ्गिक, जातिगत, गरिवी, धार्मिक संस्कृतिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई उनिहरुको न्याय सम्वन्धी विभिन्न पहल भएको छ ।

फिक्कलगाउँपालिकामा सुशासन कायम गरी सेवा प्रवाहमा सरलता र सहजता ल्याउन आवश्यक छ ।सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शि, भ्रष्टाचारमुक्त, जनमुखी र सहभागितामूलक बनाउदै गापावाट प्राप्त हुने सेवा सुविधामा जनताको समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरी सुशासनको प्रत्याभूति गराउन जरुरी छ ।गाउँपालिकामा हाल गाउँपालिका कार्यालय, वडा कार्यालय, तथा स्वास्थ्य संस्थामा गरेर जम्मा ३३ जना जनप्रतिनिधिहरु र कर्मचारीहरु ८० जना रहेका छन् । गापाका कर्मचारीहरुलाई वागमती प्रदेशको समन्वय र अन्य सम्वन्धित कार्यालयको संयोजनमा तालिम र प्रविधियूक्त बनाई उनहिरुको कार्यदक्षता अभिवृद्धि गरी सेवा प्रवाहलाई छिटो,छरितो, निष्पक्ष, पारदर्शि र प्रभावकारी बनाउदै गापामा सुशासन कायम गर्न सकिन्छ ।

८.१.२ समस्या

मानव विकासका लागि सामाजिक विकास गर्नु पर्ने, सबै जनजाति, धर्मसंस्कृति, परम्परालाई सम्मान गर्नुपर्ने र सम्पूर्ण मानव जातिले सम्मान पूर्वक वाँचन पाउने, सामाजिक आर्थिक स्तरलाई धार्मिक सुधार गर्नेलाई विभिन्न तालिमको व्यवस्था गर्नुपर्ने, लैङ्गिक, जातजाति,। स्थानीय सरकार संचालनमा अनुभवको कमी हुनु, गापामा कार्यरत कर्मचारीहरुमा सुशासन कायम गर्ने ज्ञान, सीप र दक्षताको कमी हुनु, कर्मचारीहरुमा सुशासनसम्वन्धी प्रर्याप्त तालिम र प्रशिक्षणको अवसर प्राप्त नहुनु, सेवा प्रवाहमा प्रविधि प्रयोगको कमी हुनु, सेवा प्रवाह सरल, सहज, निष्पक्ष, पारदर्शि र जनमुखी हुन नसक्नु, समयोजन प्रकृयाले कर्मचारी स्थायित्व कायम हुन नसक्नु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् । उपलब्ध जनशक्ति दक्ष र प्रबिधिमैत्री नहुनु, उत्पादित जनशक्ति बेरोजगार हुनु, गापामा जनशक्ति व्यवस्थापनको योजना नहुनु, शिक्षा बजारमुखी हुन नसक्नु, गापामा उद्यमशीलता सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन नहुनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

८.१.३ अवसर र चुनौती

अवसर

सबै जातजाति, धर्मसंस्कृतिका सामुदाय स्वतन्त्र पूर्वक बाँच्न पाउने, सामाजिक आर्थिक अवस्था सुधार हुने र समृद्ध फिक्कलको नारालाई टेवा पुर्‍याउने, गापाले जनशक्ति व्यवस्थापनसम्वन्धी योजना बनाई कार्यान्वयन गर्न, उपलब्ध जनशक्तिलाई सीपमूलक तालिम र प्रविधि उपलब्धगराई उनीहरुको दक्षता अभिबृद्धि गर्न, प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना र संचालन गरी प्राविधिक जनशक्ति तयार गर्न, बेरोजगार युवाहरुलाई सीपमूलक तालिम प्रविधि र पूजी उपलब्ध गराई उद्यमशील कार्यमा संलग्न गराई आत्मनिर्भर बनाउन,सुशासनसम्वन्धी नीति, नियम र कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न, कर्मचारीहरुलाई सुशासनसम्वन्धी तालिम प्रदान गरी उनीहरुको कार्यदक्षता अभिवृद्धि गर्न, सेवा प्रवाहकार्य प्रविधियूक्त, छिटो, छरितो र पारदर्शि बनाई जनउत्तरदायि फिक्कलको सरकारको प्रत्याभूति दिन, स्वच्छ, निष्पक्ष, जनमुखी र भ्रष्टाचारमूक्त फिक्कलसरकार संचालन गर्न जस्ता अवसरहरु रहेका छन् ।

चुनौती

गापाले जनशक्ति व्यवस्थापन योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्न र कर्मचारीहरुको स्थायित्व प्रदान गर्न, उपलब्ध जनशक्तिलाई तालिम, सपि र प्रविधि उपलब्ध गराई दक्षता अभिबृद्धि गर्न, सीपलाई उद्यमशीलतामा जोडी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको निर्माण गर्न, नाफामूलक क्षेत्रको पहिचान, सीप, सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शि, भ्रष्टाचारमुक्त, जनमुखी र सहभागितामूलक बनाई सुशासन कायम गर्न, कर्मचारिहरुलाई सुशासनसम्वन्धी तालिम र प्रशिषण प्रदान गरी उनीहरुको दक्षता अभिबृद्धि गर्न, गापावाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न, गापाकाका वडा कार्यालय र सम्वन्धित शाखाहरुको भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्न, सुचना तथा आधुनिक प्रविधिको व्यवस्था गर्न र योग्य, दक्ष र प्राविधिक कर्मचारिको व्यवस्थ गर्न, निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुलाइ जनउत्तरदायी, जिम्मेवार र जवाफदेही बनाई सुशासन कायम गर्न जस्ता चुनौतीहरु रहेका छन् ।

८.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“सुशासन, नागरिकमैत्री,प्रविधियुक्त सेवा; सुखी नागरिक समृद्ध फिक्कल निर्माणमा टेवा”

लक्ष्य

सहभागिता, जवाफदेहीता, उत्तरदायित्व र समानता सहितको प्रविधि मैत्री सेवा उपलब्ध गर्ने ।

उद्देश्य

१. लक्ष्य प्राप्ती,संरचना अनुशरण, मानव संशाधन विकास परिवर्तन व्यवस्थापन सहितको सेवाको पहुँच वढाउनु ।

२. गरिबी र बेरोजगारीको अवस्थालाई माथि उकास्ने रबाहिर गइरहेको पूजीलाई फिक्कल भित्रै सिमित गर्नु ।

३. प्रशासनिक सेवालाई सरल, पारदर्शी र सूचना प्रविधिमैत्री बनाउनु ।

८.१.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ लक्ष्य प्राप्ती,संरचना अनुशरण,मानव संशाधन विकास,परिवर्तन व्यवस्थापन सहितको सेवाको पहुँच वढाउनु ।	
१.१ नागरिक मैत्री प्रविधियुक्त स्मार्ट सेवा प्रवाह गर्ने ।	१.१.१ उत्पादन क्षेत्रलाई चाहिने मध्यम खाले जनशक्ति उत्पादनलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
	१.१.२ युवाहरूलाई माग तथा आवश्यकताका आधारमा अल्प, मध्यम तथा लामो अवधिको व्यावसायिक तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
	१.१.३ विदेशबाट फर्केकाले सिकेको सीपको प्रयोग गरी स्वरोजगार हुन तथा रोजगारी सिर्जना गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
	१.१.४ बिद्युतिय हाजिरी, सिसि क्यामरा, दुर्त ईन्टरनेट सेवा सहित अत्याधुनिक सेवा प्रवाह गरिनेछ ।
उद्देश्य २ गरिबी र बेरोजगारीको अवस्थालाई माथि उकासेर, बाहिर गइरहेको पूजीलाई फिक्कल भित्रै सिमित गर्नु ।	
२.१ फिक्कलमा दक्ष जनशक्ति सहितको प्राविधिक तथा व्यावसायिक सीप विकासमा जोड दिने ।	२.१.१ आर्थिक तथा सामाजिक हिसाबले पछि परेका समूहको क्षमता विकासका लागि प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको अवसरमा छात्रबृत्ति लगायत सुविधाहरू प्रदान गरिनेछ ।
	२.१.२ प्राविधिक तथा व्यावसायिक सीपलाई समाज तथा बजारको

	आवश्यकतासँग समायोजन गरिनेछ।
उद्देश्य ३ प्रशासनिक सेवालाई सरल, पारदर्शी र सूचना प्रविधिमैत्री बनाउनु।	
३.१ प्रशासनिक संयन्त्रको मनोवल उच्च राख्न गाउँपालिकाको संस्थागत सेवा प्रवाह प्रणालीको विकास र सुदृढिकरण गर्ने।	३.१.१ गाउँपालिका व्यवस्थापिका बाट कानून निर्माण तथा नियमनगरिनेछ।
	३.१.२ कर्मचारीहरुको प्रभावकारी सेवा कार्यसम्पादनको लागि प्रोत्साहन गरिनेछ।
	३.१.३ आर्थिक, समाजिक तथा भौतिक पारदर्शिताकायम गरिनेछ।

८.१.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.युवाहरूलाई माग तथा आवश्यकताका आधारमा व्यावसायिक तालिम सञ्चालन भएको हुनेछ।
२.समग्र विकासको लागि आवश्यक जनशक्ति प्रक्षेपण र उत्पादन गर्ने व्यवस्था भएको हुनेछ।
३.प्राविधिक तथा व्यावसायिक सीप, समाज तथा बजारको आवश्यकतासँग समायोजनभएको हुनेछ।
४. स्थानीय स्तरमां कार्यालयहरुको क्षमता विकास, प्रभावकारी एवं गुणस्तरीय सेवा प्रवाहको सुनिश्चिता सहित संघिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय ऐन, कानूनको परिपालनाबाट प्रशासनिक सेवा सरल, पारदर्शी र प्रविधिमैत्री भएको हुनेछ।

८.१.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रम	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	उत्पादन क्षेत्रलाई चाहिने मध्यम खाले जनशक्ति उत्पादनलाई प्राथमिकता			✓			गापा
२			१.१.२	युवाहरूलाई माग तथा आवश्यकताका आधारमा अल्प, मध्यम तथा लामो अवधिको व्यावसायिक तालिम सञ्चालन			✓	✓	✓	”
३			१.१.३	विदेशबाट फर्केकाले सिकेको सीपको प्रयोग गरी स्वरोजगार हुन तथा रोजगारी सिर्जना गर्न प्रोत्साहन		✓	✓		✓	”
४			१.१.४	बिद्युतिय हाजिरी, सिसि क्यामरा, दुर्त ईन्टरनेट सेवा सहित अत्याधुनिक सेवा प्रवाह			✓			
५	२	२.१	२.१.१	आर्थिक तथा सामाजिक हिसाबले पछि परेका समूहको क्षमता विकासका लागि प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको अवसरमा छात्रबृत्ति लगायत सुविधाहरू प्रदान			✓			”
६			२.१.२	प्राविधिक तथा व्यावसायिक सीपलाई समाज तथा बजारको आवश्यकतासँग समायोजन			✓	✓		”
७	३	३.१	३.१.१	गाउँपालिका व्यवस्थापिका बाट कानून निर्माण तथा नियमन			✓			”
८			३.१.२	कर्मचारीहरुको प्रभावकारी सेवा कार्यसम्पादनको लागि प्रोत्साहन			✓			”
९			३.१.३	आर्थिक, समाजिक तथा भौतिक पारदर्शिताकायम			✓			”

८.१.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याइँको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	दिगो विकास र समृद्धिका लागि आवश्यक जनशक्तिको उत्पादन र उपयोग भएको हुने	प्राविधिक विषयमा वार्षिक स्नातक गर्ने जनशक्ति	संख्या								गापा	गापा		२	४	
असर १	समग्र विकासको लागि आवश्यक जनशक्ति प्रक्षेपण र उत्पादन गर्ने व्यवस्था भएको हुने	दक्ष जनशक्तिको प्रक्षेपण	संख्या								"	"		२	४	
प्रतिफल १.१	प्रदेश सरकार, स्थानीय तह र निजी क्षेत्रलाई आवश्यक पर्ने जनशक्तिको प्रक्षेपण भएको हुने	जनशक्ति प्रक्षेपण	संख्या								"	"		२	४	
प्रतिफल १.२	प्रक्षेपण अनुसार, दक्ष, अदक्ष र उच्च शिक्षा गरी जनशक्ति उत्पादन गर्ने योजना तयार गरी कार्यान्वयन भएको हुने	जनशक्ति वर्गीकरण र उत्पादन कार्ययोजनाको निर्माण	संख्या		१		१			२	"	"		२	४	
प्रतिफल १.३	विद्यालय र अन्य शैक्षिक संस्थासँग सहकार्य गरी आवश्यक जनशक्ति उत्पादन गर्ने व्यवस्था भएको हुने	उच्चस्तरको जनशक्ति उत्पादन गर्ने सहकार्य भएका शैक्षिक संस्थाको नाम र संख्या	संख्या			१	१			२	"	"		२	४	
प्रतिफल १.४	बिद्युतिय हाजिरी, सिसि क्यामरा, दुर्त ईन्टरनेट सेवा सहित अत्याधुनिक सेवा प्रवाह	अत्याधुनिक सेवा प्रवाह	प्रतिशत							१००	"	"		२	४	
प्रभाव	स्थानीय स्तरमा सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्ने तह एवं	प्रतिव्यक्ति बार्षिक बजेट लगानी (	संख्या								"	"		८	१६	

	कार्यालयहरुको क्षमता विकास, प्रभावकारी एवं गुणस्तरीय सेवा प्रवाहको सुनिश्चिता सहित संघिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय ऐन, कानूनको परिपालनाबाट प्रशासनिक सेवा सरल, पारदर्शी र प्रविधिमैत्री भएको हुनेछ	रु.हजारमा)														
		लक्षितवर्ग, सशक्तिकरण र क्षमता विकास कार्यक्रमबाट लाभन्वित विपन्न र पिछडिएको वर्ग	संख्या								"	"		८	१६	
		गाउँपालिकामा उपलब्ध प्राविधिक मानव संशाधन	संख्या								"	"		८	१६	
असर २	संघिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय ऐन, कानूनको परिपालनाबाट सेवाप्रवाहमा प्रभावकारीता एवं सुशासन अभिवृद्धि भएको हुनेछ	गाउँपालिकाले स्वीकृत गरेका कानून तथा नीति	संख्या								"	"		८	१६	
		स्थानीय कानून, नीति तथा योजना तर्जुमा प्रक्रिया नागरिक पृष्ठपोषण तथा सुझाव लिने माध्यमहरु (संचार माध्यम,सुचना पाटी, अन्तरक्रिया, लिखित प्रतिक्रिया, सुभाव पेटिक, सामाजिक सञ्जाल आदि)	संख्या								"	"		८	१६	
		नियमतथाविनियम	संख्या								"	"		८	१६	
		निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड	संख्या								"	"		८	१६	

		नीति तथा मार्गदर्शन	संख्या								"	"		८	१६	
		क्रियाशिल नीतिगत समिति तथा संयन्त्र (विधायन, सुशासन, लेखा, राजस्व, योजना तथा बजेट तर्जुमा, अनुगमनआदि)	संख्या								"	"		८	१६	
		गाउँपालिका पेश भएका सरकार संचालन तथा सेवा प्रवाहसम्बन्धी गुनासो सुनुवाई	संख्या								"	"		८	१६	

८.२लेखाङ्कन, राजश्व परिचालन,वित्तिय अनुशासन

८.२.१ पृष्ठभूमि

हरेक चौमासिकमा गाउँपालिका रहेको आ.ले.प शाखाबाट आन्तरिक लेखापरिक्षण भईरहेको, आन्तरिक लेखापरिक्षणबाट नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिताको पक्षलाई ध्यान दिई राज्य कोषको दुरप्रयोग हुनबाट रोकिएको, लेखा परिक्षणका क्रममा भौचर, बैंक, नगदि किताक, बैंक स्टेटमेन्ट, बिल भरपाई सम्पूर्ण उपलब्ध भएको अवस्था छ ।प्रशासनिक सुशासन सँगसँगै वित्तीय सुशासन कायम गरी गापालाई आर्थिक समृद्धि को बाटो तर्फ लगिनेछ । छनौट भएका आयोजनाहरुमा खर्चको व्यवस्थापन, आयोजनाको ठेक्कापट्टा पारदर्शि र प्रविधिमैत्री ढंगले प्रतिस्पर्धाको आधारमा गर्ने, खरिद् प्रकृयालाई नियम संगत ढंगले पारदर्शि बनाउने कार्य गरिनेछ ।

राजश्व संकलन तथा परिचालन प्रणालीलाई सुदृढिकरण गरी वित्तीय सुशासन कायम गरी राजश्व र व्ययको अनुमान, लेखापरिक्षण प्रणाली र वित्तीय प्रणालीलाई नियमित र प्रभावकारी बनाउने । गापाका सम्पूर्ण वित्तीय कारोवारलाई वैकिङ प्रणाली मार्फत संचालन गर्न आधुनिक प्रविधियूक्त ईन्टरनेटको व्यवस्था समेत गरिनेछ ।

८.२.२ समस्या

गापाको वित्तीय व्यवस्थापनसम्वन्धी निकायको सुदृढिकरण नहुनु, अघिल्लो पक्षको बेरुजु फछ्र्योट सम्बन्धि ध्यान नपुगेको, सम्झौता अघि काम गर्ने र सम्झौता अघिको बिल ल्याउने प्रवृतिमा सुधार गर्नुपर्ने, करार कर्मचारी दरबन्दी संख्या भन्दा बढी रहेको हुनाले सुर्धानुपर्ने देखिन्छ, गापाको राजश्व व्यवस्थापनसम्वन्धी निकायको सुदृढिकरण नहुनु, राजश्व संकलन र परिचालन क्षमतामा बृद्धि नहुनु, गापाको विकास आयोजनाहरुको ठेक्का पट्टा निर्धारित समयमा नहुनु र विद्युतीय वोलपत्रको व्यवस्था नहुनु, खरिद् प्रकृया नियमसंगत, व्यवस्थित र पारदर्शि हुन नसक्नु, विद्युतीय आर्थिक कारोवार व्यवस्थित नहुनु, विकास खर्च कम हुनु र आ.व.को अन्त्यमा आएर मात्र खर्च गर्ने परिपाटी कायम रहनु आदि यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन् ।

८.२.३ अवसर र चुनौती

अवसर

लेखा परिक्षण गर्नाले स्थानिय तहका समस्याहरु पहिचान, संघिय, प्रदेश र स्थानिय तहबीच हुने राजश्व संकलन, बाँडफाँड, राजश्व दाखिला भएको वा नभएको जानकारी हुने, वार्षिक रुपमा गापा परिषद्बाट राजश्व र व्ययको अनुमान पेश र स्वीकृत गरी विभिन्न शीर्षकमा बजेट विनियोजित गर्नु, संघ र प्रदेश सरकारवाट प्राप्त अनुदानवाट विभिन्न विकास आयोजना संचालन गर्नु, गापाले विभिन्न कर संकलन गरी राजश्व बृद्धि गर्नु, ठेक्का पट्टा र खरिद् प्रकृया नियम र पारदर्शि बनाई समयमा नै कार्य सम्पादन गर्न, सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारलाई बिद्युतयि माध्यमबाट संचालन गरि बिद्यसतिय सुशासन कायम गर्न, जनप्रतिनिधि र कर्मचारीलाई बित्तयि सुशासनसम्बन्धी तालिम प्रदान गरी कार्य क्षमतामा बृद्धि गर्न, गापाका सम्पूर्ण बित्तीय कारोवारहरुरमा सुशासन कायम गरी नमुना गापा निर्माण गर्ने जस्ता अवसरहरु रहेका छन् ।

चुनौती

लेखा परिक्षण गर्ने क्रममा आवश्यक तयारी पुग्न गाह्रो, लेखा क्रममा सुत्र सिसटमको प्रयोग गर्नुपर्नेमा केहि कारोबारहरु सिस्टम भन्दा बाहिर गर्ने प्रवृति भएको, गाउँपालिकाबाट विभिन्न शिर्षकमा गर्ने खर्चहरुमा प्रभावकारिता, मितव्ययिता र नियमितता कायम गर्न, संघ र प्रदेशवाट प्राप्त अनुदान समयमा नै निकासा भई विकास आयोजनाहरु निर्धारित समयमा ठेक्का पट्टा गरी सम्पन्न गर्न, वार्षिक राजस्व र व्ययको अनुमान यर्थाथपरक बनाई कार्यान्वयन गर्न, राजस्व संकलन र परिचालनलाई पारदर्शि र प्रभावकारि बनाउन, खरिद् प्रकृया नियमसंगत, व्यवस्थित र पारदशि, नियमित र व्यवस्थित गर्न, सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारलाई विद्युतीय माध्यमद्धारा संचालन गर्न, विकास खर्चमा वृद्धि गरी आर्थिक वर्षको प्रथम चौमासिकदेखि बजेट निकासा गरी कार्यक्रम संचालन गर्न जस्ता चुनौतीहरु रहेका छन् ।

८.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“स्थानीय स्रोत साधनको उपयोग; समृद्ध फिक्कल विकासमा सहयोग”

लक्ष्य

विद्युतिय कर, विद्युतिय जिन्सी, योजना व्यवस्थापन प्रणाली र आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागु गर्ने ।

उद्देश्य

१. लेखाका कारोबार तथा वित्तीय व्यवस्थापनमा मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता, नियमितता कायम गर्नु ।
२. स्थानीय योजना तर्जुमा एवं कार्यान्वयनमा व्यापक जनसहभागिता र अनुगमन नतिजामूलक र प्रभावकारी बनाउनु ।
३. गाउँपालिकाको दीगो तथा नियमित र अधिकतम उपलब्धी वित्तीय श्रोतको पहिचान गर्नु ।

८.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्देश्य १ लेखाका कारोबार तथा वित्तीय व्यवस्थापनमा मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता, नियमितता कायम गर्नु ।	
१.१ लेखाका कारोबार तथा वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढी बनाई आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली सबलीकरण गर्ने ।	१.१.१ वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी निकायको संस्थागत सुदृढीकरण गरी राजस्व परिचालनको क्षमता वृद्धि गरिनेछ ।
	१.१.२ सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई विस्तार गरी खरिद योजना कार्यविधि तयार गरिनेछ ।
	१.१.३ आन्तरिक आयको स्रोतपहिचान र स्रोतको बढोत्तरी गरिनेछ ।
	१.१.४ चुस्त दुरुस्त लेखा प्रणाली विस्तार गर्ने र अन्तिम लेखा परीक्षणबाट देखिएका वेरुजु फछ्यौंट कार्य गरिनेछ ।
उद्देश्य २ स्थानीय योजना तर्जुमा एवं कार्यान्वयनमा व्यापक जनसहभागिता र अनुगमन नतिजामूलक र प्रभावकारी बनाउनु ।	
२.१ योजना तर्जुमा प्रक्रियमा समाबेशी सहभागीता तथा प्रभावकारी अनुगमन तथा मुल्यांकन संयन्त्रविस्तार गर्ने ।	२.१.१ उपभोक्ता समितिमार्फत गर्ने भनी खरिद विधि छनौट भएका योजनाहरुको कार्यान्वयनका लागि प्रत्येक आर्थिक वर्षको श्रावण मसान्त भित्र प्रचलिन कानुन वमोजिम उपभोक्ता समिति गठन गरिसक्नु पर्ने नीति ल्याईने छ ।
	२.१.२ नागरिकलाई कर तिरेको प्रत्याभुति गराई नागरिकलाई करको दायरामा ल्याउने कार्य गरिनेछ ।
	२.१.३ शून्य वेरुजु कायम गर्न आवश्यक ऐन,नियम निर्माण गरिनेछ ।
उद्देश्य ३ गाउँपालिकाको दीगो तथा नियमित र अधिकतम उपलब्धी वित्तीय श्रोतको पहिचान गर्नु ।	
३.१ आन्तरिक राजश्व प्रणालीलाई पारदर्शी र सुदृणीकरण गर्दै सार्वजनिक, नीजि तथा स्थानीय समुदायको सहभागितामुलक प्रकृयाबाट स्रोत परिचालनको मोडालिटी बनाउने	३.१.१ गाउँपालिकाको राजश्व सुधार सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
	३.१.२ राजश्व अभिबृद्धि गर्न राजश्व अनुसन्धानको व्यवस्था गरिनेछ ।
	३.१.३गाउँपालिकाको वित्तिय कारोवारलाई SUTRA प्रणालीमा आवद्ध गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।

८.२.६ अपेक्षित उपलब्धि

१.वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी निकायको संस्थागत सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।

२. चुस्त दुरुस्त लेखा प्रणाली विस्तार गर्ने र अन्तिम लेखा परीक्षणबाट देखिएका वेरुजु फछर्यौट कार्य भएको हुनेछ ।

३.सार्वजनिक, नीजि तथा स्थानीय समुदायको सहभागितामुलक प्रकृयाबाट स्रोत परिचालनको मोडालिटी बनेको हुनेछ ।

४. लेखाका कारोबार तथा वित्तीय व्यवस्थापनमा मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता, नियमितता कायम भएको हुनेछ ।

५. राजश्व अनुसन्धानको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

६. राजस्व परिचालनको क्षमता वृद्धि भएको भएको हुनेछ ।

८.२.७विस्तृत कार्यक्रम

क्रस	उद्देश्य नं.	रणनीति नं.	कार्यनीति नं.	कार्यक्रम	सहकार्य गर्ने निकाय					जिम्मेवार निकाय
					संघ	प्रदेश	स्थानिय निकाय	निजि स्रोत	सरकारी र अन्य तह	
१	१	१.१	१.१.१	वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी निकायको संस्थागत सुदृढीकरण गरी राजश्व परिचालनको क्षमता वृद्धि	✓	✓	✓	✓		गापा
२			१.१.२	सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई विस्तार गरी खरिद योजना कार्यविधि तयार			✓			"
३			१.१.३	आन्तरिक आयको स्रोत पहिचान र स्रोतको बढोत्तरी	✓	✓	✓			"
४			१.१.४	चुस्त दुरुस्त लेखा प्रणाली विस्तार गर्ने र अन्तिम लेखा परीक्षणबाट देखिएका वेरुजु फछ्र्यौट कार्य			✓			"
५	२	२.१	२.१.१	उपभोक्ता समितिमार्फत गर्ने भनी खरिद विधि छनौट भएका योजनाहरुको कार्यान्वयनका लागि प्रत्येक आ व को श्रावण मसान्त भित्र प्रचलिन कानुन वमोजिम उपभोक्ता समिति गठन गरिसक्नु पर्ने नीति			✓			"
६			२.१.२	नागरिकलाई कर तिरेको प्रत्याभुति गराई नागरिकलाई करको दायरामा ल्याउने काय	✓	✓	✓			"
७			२.१.३	शून्य वेरुजु कायम गर्न आवश्यक ऐन,नियम निर्माण			✓			"
८	३	३.१	३.१.१	गाउँपालिकाको राजश्व सुधार सम्भाव्यता अध्ययन			✓			"
९			३.१.२	राजश्व अभिबृद्धि गर्न राजश्व अनुसन्धानको व्यवस्था		✓	✓			"
१०			३.१.३	गाउँपालिकाको वित्तिय कारोवारलाई SUTRA प्रणालीमा आवद्ध गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।			✓			"

८.२.८ नतिजा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धि					योजना अवधिको जम्मा उपलब्धि	पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	जोखिम अनुमान	दीराल संकेत	दिविल संकेत	प्रसस संकेत
					२०७८/७९	७९/८०	८०/८१	८१/८२	८२/८३							
प्रभाव	लेखाका कारोबार तथा वित्तीय व्यवस्थापनमा मितव्ययिता, प्रभावकारिता, कार्यदक्षता, नियमितता कायम भएको हुनेछ	कूल आयोजना मध्ये उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन भएका आयोजनाको अनुपात	प्रतिशत							१००	गापा	गापा		८	१६	
		समयमा सम्पन्न आयोजना/कार्यक्रम को अनुपात	प्रतिशत							१००	"	"		८	१६	
असर १	स्थानीय योजना तर्जुमा एवं कार्यान्वयनमा व्यापक जनसहभागिता र अनुगमन नतिजामूलक र प्रभावकारी भएको हुनेछ	स्थानीय गौरवका आयोजनाहरुको सूची	संख्या								"	"		८	१६	
		तर्जुमा भएका विषयगत रणनैतिक योजना (विषय)	क्षेत्र	५							"	"		८	१६	
		वार्षिक योजनामा आर्थिक विकास तथा आयमूलक क्षेत्रमा लगानी अनुपात	प्रतिशत								"	"		८	१६	
		आयोजना/कार्यक्रम अनुगमन प्रतिवेदन संख्या (पटके, मासिक, चौमासिक, बार्षिक)	पटक								"	"		८	१६	
		गाउँपालिकाबाट	संख्या								"	"		८	१६	

		प्रकाशित दस्तावेज र प्रतिवेदन														
		सहभागिता मुलक योजना तर्जुमा तथा अनुगमन प्रक्रियामा लक्षितवर्ग/समुदायको प्रतिनिधित्व (महिला, दलित, जनजाति र बालबालिका)	संख्या								"	"		८	१६	
प्रतिफल १.१	वित्तीय व्यवस्थापन सम्बन्धी निकायको संस्थागत सुदृढीकरण गरी राजश्व परिचालनको क्षमता वृद्धिभएको हुने	राजश्व परिचालनको क्षमता वृद्धि	प्रतिशत							१००	"	"		८	१६	
प्रतिफल १.२	वित्तीय व्यवस्थापनका सबै क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई विस्तार भएको हुने	वित्तीय व्यवस्थापनका	प्रतिशत							१००	"	"		८	१६	
प्रतिफल १.३	उपभोक्ता समितिमार्फत गर्ने भनी खरिद विधि छनौट भएका योजनाहरुको कार्यान्वयनका लागि प्रत्येक आ व को श्रावण मसान्त भित्र प्रचलिन कानुन वमोजिम उपभोक्ता समिति गठन गरिसक्नु पर्ने	उपभोक्ता समिति गठननीति	प्रतिशत							१००	"	"		८	१६	

	नीति ल्याईने															
प्रतिफल १.४	लाभलागत विश्लेषणका आधारमा योजनाको छनौट तथा कार्यान्वयन भएको हुने	योजनाको छनौट तथा कार्यान्वयन	प्रतिशत							१००	"	"		८	१६	
प्रतिफल १.५	स्थानीय वस्तुगत विवरण, तथ्यांक र आवश्यकताको आधारमा योजना तर्जुमा भएको हुने	योजना तर्जु	प्रतिशत							१००	"	"		८	१६	
असर १	आन्तरिक राजश्व प्रणालीलाई पारदर्शी र सुदृणीकरण गर्दै सार्वजनिक, नीजि तथा स्थानीय समुदायको सहभागितामुलक प्रकृयाबाट स्रोत परिचालनको मोडालिटी बनेको हुनेछ	गाउँपालिकाको बार्षिक बजेट रकम (हजारमा)	रु	४३९५४५.३२४							"	"		८	१६	
प्रतिफल १.१	गाउँपालिकाको राजश्व सुधार सम्भाव्यता अध्ययनगरिने	राजश्व सुधार	संख्या							अध्ययन	"	"		८	१६	
प्रतिफल १.२	राजश्व अभिबृद्धि गर्न राजश्व अनुसन्धानको व्यवस्था भएको हुने	राजश्व अनुसन्धान	प्रतिशत							१००	"	"		८	१६	
प्रतिफल १.३	गाउँपालिकाको वित्तिय कारोवारलाई SUTRA प्रणालीमा आवद्ध गरी व्यवस्थित भएको हुने	SUTRA प्रणालीमा	प्रतिशत							१००	"	"		८	१६	

परिच्छेद ९ : वहुक्षेत्रगत लगानी योजना

आवधिक योजना अन्तर्गत पहिचान भएका सवै योजनाहरू लगानीको दृष्टिकोणले एउटै आवधिक योजना मार्फत सम्वोधन गर्न सकिदैन । तसर्थ आगामी तीन वर्षमा उपलव्ध हुन सकिने गाउँपालिकाको विकास वजेटको रकम, दीर्घकालीन सोच प्राप्ति तर्फ उन्मुख हुन अति आवश्यक कार्यक्रम तथा योजनाहरू, आर्थिक विकासमा टेवा पुग्न योजना, लक्षित वर्ग समुदायको हित, रोजगारी वृद्धि गर्ने जस्ता महत्वपूर्ण आधारहरूमा योजनाको प्राथमिकता निर्धारण गरी अगामी तीन वर्षमा कार्यान्वयन गर्न सकिने योजनाहरूको वहुक्षेत्रगत लगानी योजना तयार गरिएको छ ।

गाउँवासीहरूको आवश्यकता परिपूर्ति गर्न आवश्यक लगानीको तुलनामा उपलव्ध हुने विकास वजेट अतिनै न्यून भएको हुँदा नगरपालिकाको विद्यमान विकास वजेटले ठूलठूला योजनाहरू कार्यान्वयन गर्न सकिने स्थिति भने छैन । विशेष गरी अधिकांश रणनीतिक योजनाहरू जस्तैः सडक, ढल र फोहोर व्यवस्थापन सहितको एकीकृत योजनाहरूको लागि केन्द्रीय निकाय, विभिन्न दातृ राष्ट्र तथा दातृ निकायहरूको सहयोग अति आवश्यक छ ।

यसको अतिरिक्त, गाउँपालिकाको कार्यान्वयनको जिम्मेवारीमा परेका अन्य योजनाहरूको सन्दर्भमा अगामी तीन वर्षमा उपलव्ध हुन सकिने गाउँपालिका कार्यालयको विकास वजेटको प्रक्षेपण गरी सोही अनुसार योजना तथा कार्यक्रमहरूको प्राथमिकता निर्धारण गरी क्रमशः कार्यान्वयन गर्ने गरी वहुक्षेत्रगत लगानी योजना तयार गरिएको छ । गाउँपालिकाको आर्थिक श्रोत अति न्यून रहेकोले यस श्रोतवाट धेरै कम मात्र गाउँस्तरीय योजनाहरू कार्यान्वयन गर्न सकिन्छ । तसर्थ गाउँपालिकाले विगतमा झैं केन्द्रबाट सहयोग कार्यक्रम ल्याई वढी भन्दा वढी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकृयता देखाउनु पर्ने हुन्छ । यस शीर्षक अन्तर्गत प्राप्त गाउँपालिकाको विकास वजेट तथा विगत आर्थिक वर्षमा केन्द्रवाट प्राप्त विशेष आर्थिक अनुदानको आधारमा आवधिक योजना अन्तर्गत पहिचान भएका योजनाहरू कार्यान्वयन गर्ने गरि अगामी तीन वर्षको भौतिक विकास तथा भौतिक पुर्वाधार, सामाजिक, आर्थिक, वातावरण तथा जोखिम व्यवस्थापन, वित्तिय व्यवस्थापन र संस्थागत विकास योजनाहरुको वहुक्षेत्रगत लगानी योजना तर्जुमा गरिएको छ। योजना तर्जुमा समिति, गाउँपालिका वोर्ड तथा परिषदको निर्णय अनुसार गाउँपालिकाले यस्ता योजनाहरू क्रमशः वार्षिक रुपमा कार्यान्वयन गर्दै जाने छ ।

गाउँपालिकाले आपनो बजेट अनुकुल योजनाहरु प्राथमिकीकरणको आधारमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । केही अपुग बजेटको व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाले देहायका काम गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

- राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय विकास साझेदारहरुसँग समन्वय गर्ने
- आन्तरिक आयस्रोतको दायराको खोजी गर्ने
- संघ तथा प्रदेशसँग समन्वय गर्ने
- अन्तर स्थानीय तह साझेदारी गर्ने
- निजी तथा सार्वजनिक साझेदारी एवं सहकार्य गर्ने
- जनसहभागिता वृद्धि गर्ने
- तालिकामा गाउँपालिकाको चालु आवको लागि विनियोजित बजेट र त्यसैको आधारमा आगामी ५ बर्षका लागि प्रक्षेपित राजश्व परिचालनको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ । प्रक्षेपित राजश्व चालु आवमा परिचालिन कुल राजश्वमा प्रति वर्ष १२ प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमानका आधारमा तयार पारिएको हो ।

तालिका - ८.२ : सरोकार निकायको लगानी योगदान

क.सं.	कार्यक्रम	५ वर्षको जम्मा	फिक्कल गा.पा	केन्द्र सरकार	प्रदेश सरकार	उवासं/ निजी	गै स सं दातृ निकाय	उपभोक्ता
क)	**आर्थिक विकास योजना**	**367,400,000**	**102,980,000**	**51,480,000**	**120,960,000**	**82,860,000**	**9,120,000**	
१	कृषि	91,200,000	27,360,000	27,360,000	27,360,000		9,120,000	
२	उद्योग तथा बाणिज्य	80,400,000	16,080,000	24,120,000	16,080,000	24,120,000		
३	पर्यटन	191,800,000	57,540,000		76,720,000	57,540,000		
४	सहकारी तथा वित्त	4,000,000	2,000,000		800,000	1,200,000		
ख)	**सामाजिक विकास योजना**	**601,900,000**	**213,850,000**	**90,090,000**	**90,480,000**	**117,000,000**	**90,480,000**	
१	शिक्षा	122,850,000	49,140,000	36,855,000		36,855,000		
२	स्वास्थ्य	177,450,000	70,980,000	53,235,000		53,235,000		
३	खानेपानी	134,550,000	26,910,000		40,365,000	26,910,000	40,365,000	
४	युवा, खेलकुद तथा अन्य	167,050,000	66,820,000		50,115,000		50,115,000	
ग)	**पूर्वाधार विकास योजना**	**857,450,000**	**276,760,000**	**323,455,000**	**257,235,000**			
१	सडक	513,750,000	154,125,000	205,500,000	154,125,000			
२	पुल तथा कल्भट	88,750,000	26,625,000	35,500,000	26,625,000			
३	सिंचांई	105,000,000	42,000,000	31,500,000	31,500,000			
४	भवन	90,250,000	36,100,000	27,075,000	27,075,000			
५	विद्युतीकरण सञ्जाल	35,500,000	10,650,000	14,200,000	10,650,000			

६	अन्य	24,200,000	7,260,000	9,680,000	7,260,000			
घ)	**वातावरण तथा बिपद ब्यावस्थापन**	**109,500,000**	**59,000,000**		**50,500,000**			
१	वन तथा वातावरण	33,000,000	16,500,000		16,500,000			
२	भू तथा जलाधार संरक्षण	11,000,000	5,500,000		5,500,000			
३	फोहोरमैला व्यवस्थापन	8,500,000	8,500,000					
४	विपद् व्यवस्थापन	57,000,000	28,500,000		28,500,000			
ङ)	**संस्थागत विकास सेवा प्रवाह तथा सुसासन योजना**	**34,400,000**	**34,400,000**					
१	संस्थागत विकास	34,400,000	34,400,000					
कुल जम्मा		**1,970,650,000**	**686,990,000**	**465,025,000**	**519,175,000**	**199,860,000**	**99,600,000**	
कुल करोडमा		**197.07**	**68.70**	**46.50**	**51.92**	**19.99**	**9.96**	

परिच्छेद १० : आवधिक योजनाको वार्षिक कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था

आवधिक योजना तर्जुमाकालागिविभिन्न चरणगत प्रकृया र पद्धति बनाइयो । विभिन्न चरणगतप्रक्रिया र पद्धति अपनाउँदा संङ्घीय सरकार र प्रदेश सरकारको नीत, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रक्रियासँग अनुकूल हुने गरी अपनाइएको छ । आवधिक योजना तर्जुमाका लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा २४ को व्यवस्था तथा गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७४ को अधिनमा रही तर्जुमा गर्दा गाउँपालिकाले आफ्नो आवश्यकता र क्षमताका आधारमा आवधिक योजनाको स्वरुपको तयार तथा स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम तथा प्रक्रिया अनुसार तर्जुमा गरी पारित गरिएको हो । आवधिक योजना तर्जुमा गरिंदा दुईवटा मूलभूत मान्यता लिइएको थियो ।

१. स्रोत विनियोजन अनुशासन तथा अनुगमन व्यवस्थित गर्न विषयगत समितिको अवधारणामा योजना तर्जुमा, र

२. सहभागितात्मक पद्धतिबाट योजना तर्जुमा ।

आवधिक योजना सरल उपयोगी र कार्यान्वयन सम्भव होस भन्ने उद्देश्यले विषयविज्ञको सहयोगमा विधायक समितिबाट मस्यौदा गरी प्रक्रियागत तथा विशेषज्ञता दुवैको समिश्रणबाट योजना तर्जुमा गरिएको हो ।

१०.१ योजनाको कार्यान्वयन

'आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७५' ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम योजना अवधिमा हासिल गर्न चाहेको लक्ष्य पुरा गर्न आवधिक योजना कार्यान्वयन गर्न निम्नानुसार कदमहरु अपनाउनु पर्ने हुन्छ।

१. आवधिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि योजना टोलीको गठन भएको निर्देशन समिति र विषयगत उप-समितिहरुलाई स्थायित्व दिने ।

२. भौतिक विकास योजना कार्यान्वयन गर्दा नगर विकास ऐनले व्यवस्था गरे बमोजिम विषेशतः जग्गा विकास कार्यक्रमहरु र निर्माण मापदण्ड कार्यान्वयन गर्दै लैजाने तथा कार्यान्वयनको क्रममा शहरी विकास विभागको संबन्धित कार्यालय र अन्य केन्द्रिय निकायहरुसंग समन्वय राख्ने ।

३. केन्द्रिय स्तरमा नीति निर्देशन र अनुगमन गर्न स्थानीय विकास मन्त्रायल र शहरी विकास तथा
भवन निर्माण विभागको साझा तथा संयुक्त अवधारणाको लागि स्थानीय स्तरवाट पहल गर्ने ।

४. बहु-क्षेत्रगत लगानी कार्यक्रममा समावेस भए अनुरुप वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम निम्न आधारमा तयार गर्ने ।

- सो कार्यक्रम तयार गर्दा आवधिक योजनाले लक्षित गरेका सूचकहरुको प्राप्तितर्फ विषेश ध्यान पुऱ्याउने ।
- आवधिक योजनाले अङ्गीकार गरेको अग्रणी क्षेत्रहरुको अनुसरण गर्ने ।
- गाउँपालिकालाई प्राप्त हुन सक्ने विकास बजेटलाई आधार मान्ने ।

५. आयोजना/कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि खर्च हुने रकम र नगद प्रवाहबीच सन्तुलन कायम राख्ने ।

६. योजना संचालन तयार गर्दा उक्त योजना सम्पन्न भएपछि गरिने मर्मत संभारको कार्य योजना तयार गर्ने ।

७. कार्यान्वयन गर्दाका आयोजनाहरुको सुपरिवेक्षण, अनुगमन र मुल्यांकन समेत गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने ।

१०.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

कुनै पनि कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन नितान्त जरुरी विषय हो ।यसका लागि स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन तथा गाउँपालिकाका निम्ति आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशिका अगिंकार गरिनेछ । जस अनुसार अल्पकालीन योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा आवश्यकता अनुसार फिल्डमा जाने लगायतका प्रकृयाहरू समेतको अवलम्बन गरिने छ । त्यस्तै संचालित आयोजनाहरूको विषयगत विवरण तथा प्रगति मूल्यांङ्कन प्रत्येक ६/६ महिनामा वा समितिले आवश्यक ठानेको जुनसुकै वखत गरिनेछ । त्यस्तै सम्पन्न योजनाहरूको मर्मत सम्भार सम्बन्धी व्यवस्थाको मूल्याङ्कन प्रत्येक वर्ष सम्पन्न ठूला योजनाहरूको प्रभाव मूल्यांङ्कन एक वर्षपछि गर्ने जसका लागि सामाजिक, आर्थिक, वातावरणीय तथा सेवा सुविधाहरूको प्रभाव मुल्यांङ्कन अध्ययन टोलीमा विषयगत समिति सदस्यका अलावा सम्पूर्ण आ-आफ्ना क्षेत्रका विज्ञ वा विशेषज्ञ, सेवा सुविधाग्राही वा सरोकारवालाहरू समेतको संलग्नता गराइनेछ ।

अनुगमन एउटा निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो, जो आयोजना कार्यान्वयनको चरणमा गरिन्छ । यसको मुख्य उद्देश्य चालु परियोजनाको प्रगति र ढिलासुस्तीको बारेमा सरोकारवालाहरूलाई समयमा नै जानकारी गराई परियोजनालाई सही बाटोमा हिंडाउनु हो । प्रदेश स्तरमा पनि अनुगमन प्रणालीको विकास गरी चालु परियोजनाहरूलाई सक्रिय र परिणाममुखी बनाउन जरुरी छ । अनुगमनले विकास कार्यक्रम र आयोजनाहरूको नतिजा खोज्ने र कार्यान्वयन गर्ने पक्षलाई बढी जिम्मेवार बनाउनुको साथै जवाफदेही पनि बनाउँछ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले कार्यक्रम वा आयोजनाका सवल र दुर्बल पक्ष पत्ता

लगाई दुर्बल पक्षलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायको खोजी गर्नुका साथै समीक्षा गरी सूचना संकलन गरी प्रमाणमा आधारित सुधार तथा निर्णय गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ । त्यसैले हरेक क्षेत्र (सार्वजनिक, निजी तथा गैर सरकारी) ले परियोजनाको कार्यान्वयन चरणमा अनुगमन र परियोजनाको मध्यम तथा अन्तिम चरणमा मूल्याङ्कन गर्न जरुरी हुन्छ । राम्रो योजनाले परिणाममा ध्यान केन्द्रित गर्न मद्दत गर्दछ, जबकि अनुगमन र मूल्याङ्कनले हामीलाई अघिल्लो सफलता र चुनौतीहरूबाट पाठ सिक्न मद्दत गर्दछ र निर्णय गर्नको लागि मद्दत पुऱ्याउँछ । जसले गर्दा वर्तमान र भविष्यका पहलहरू मानिसहरूको जीवन सुधार गर्न र आफ्नो छनौटहरू विस्तार गर्न सक्षम हुन्छन् ।

आवधिक विकास योजनाको अनुगमन गर्दा प्रभाव तहमा लक्ष एवम् विषयगत लक्षहरुको र नतिजातहमा संचालित कार्यक्रमहरुको विभिन्न तहमा गरिने भएकोले फिक्कल गाउँपालिकाको अनुगमन प्रणाली आफ्नो संस्थागत क्षमता र आवश्यकताका आधारमा नतिजा तहमा गरिने छ । अनुगमन गर्नका लागि तयार गरिएको ढाँचा प्रचलित सोच तालिका (log frame) लाई आधार मानी उपलब्ध हुनसक्ने तथ्याङ्कको परिमाणात्मक स्थितिका आधारमा तयार गरिएको हो । अनुगमनमा राष्ट्रिय सरोकारका विषय, मानव विकास सूचकाङ्क निर्दिष्ट लक्ष्य पूरा गर्ने दीगो विकास लक्ष्य सम्बन्धी नेपालले पूरा गर्ने लक्ष्य राखेका सूचकहरु समेतको अनुगमन व्यवस्थापन गरिएको छ ।

कार्यान्वयन गरिएका योजना, नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू के कति सान्दर्भिक, लाभदायी र प्रभावकारी भए तथा के कस्ता उपलब्धि एवम् प्रभावहरू हासिल भए भन्ने कुराको उद्देश्यपूर्ण र व्यवस्थित तरिकाले आन्तरिक र बाह्य मूल्याङ्कनकर्ताबाट गराइनेछ । यस्तो मूल्याङ्कन मध्यावधि अवधि अर्थात १.५ वर्षमा गरिने छ र लगानी योजना अनुरुप वार्षिक लगानीहरु निर्देशित रहे नरहेको र उपलब्धीका लागि लक्ष्य लगायत कार्यक्रमहरुको परिमार्जन सम्बन्धी आवश्यकता रहेनरहेको आधारमा आगामी आवधिक योजना तर्जुका लागि उपयोग गरिनेछ ।

१०.३ मध्यावधि मूल्याङ्कन

आवधिक योजना तर्जुमाको सिलसिलामा निर्धारण गरिएका सूचकहरूले निर्धारण गरेका उद्देश्य अनुरुपमा लक्ष्यहरू प्राप्त भए वा नभएकाबारे मध्यावधि मूल्यांङ्कन २०७९ सालमा गरिनेछ र सो अगावै सम्पन्न हुने योजनाहरूको मुल्याङ्कन योजना समाप्त भएपछि गरिनेछ । आवधिक योजनाको मध्यावधि मूल्याङ्कनका निमित्त स्थानीय विकास मन्त्रालय वा सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागका राजपत्रांकित द्वितीय तहको कर्मचारीको अध्यक्षतामा एक अनुगमन समन्वय समितिको सिफारिसमा गरिने छ । सो मध्यावधि मूल्याङ्कन समितिमा कम्तिमा एकजना प्राविधिक एवं योजनाविद् समावेश गराइनेछ । उक्त समितिले निम्न कुराहरूलाई ध्यान दिनुपर्ने छ :

- आवधिक योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष्य तथा उद्देश्य कुन हदसम्म प्राप्त भयो र निर्धारित उद्देश्य पूर्ति हुने अवस्था देखिन्छ देखिदैन ?
- निर्धारण गरिएका संख्यात्मक एवं गुणात्मक सूचक उपयुक्त छन् छैनन् ?
- आवधिक योजना कार्यान्वयनमा जनचासो जनसहभागिता र साझेदारीको अवस्था के कस्तो छ ?
- आवधिक योजनाले तय गरेका मुख्य मुख्य क्षेत्रहरूको प्रगति अवस्था कस्तो छ ?
- सम्पन्न योजनाहरूको उपयोग र दीगोपना के कस्तो छ ?
- सम्पन्न योजनाहरूको मर्मत सम्भार अवस्था के कस्तो छ ? यी र यस्ता अन्य कुराहरूको मूल्याङ्कन एवं अध्ययन गरी बाँकी योजनाहरू र आगामी योजनाहरूमा समेत समय सापेक्ष गरिनुपर्ने सुधारहरूको लागि सिफारिस गर्नेछ ।

१०.४ अनुगमन मुल्याङ्कन खाका

आवधिक विकास योजनाको प्रभाव, असर, प्रतिफलको नतिजा मापन तथा संचालित कार्यक्रमको प्रक्रिया अनुगमन गरिनेछ । प्रक्रिया अनुगमन तथा प्राप्त नतिजाको मापन गर्ने जिम्मेवारी गाउँ कार्यपालिकाको हुनेछ भने यस कार्यमा सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समितिलाई परिचालन गरिनेछ । आवधिक विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको जिम्मेवारी तथा विधि देहायअनुसार रहेका छन् :

- गाउँकार्यपालिका तथा विषयगत समिति
- सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति
- जिल्ला समन्वय समिति

- विषयगत शाखा उपशाखा, परियोजना, संघ संस्था
- नागरिक समाज संस्था तथा तेश्रो पक्ष

आवधिक विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका साधन तथा विधि देहायअनुसार रहनेछन् ।

- स्थलगत अनुगमन ।
- कार्ययोजना (लक्ष्य) र प्रगति वीच तुलना ।
- नागरिक अनुगमन ।
- सहभागितामूलक मध्यावधि समीक्षा ।
- सहभागितामूलक अन्तिम समीक्षा (तेश्रो पक्षबाट मूल्याङ्कन) ।

आवधिक विकास योजनाको अनुमान तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया देहाय वमोजिम हुनेछ :

आवधिक विकास योजनाको अनुमगन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया			
के अनुगमन गर्ने?	कसले अनुगमन गर्ने?	कहिले अनुगमन गर्ने?	कसरी अनुगमन गर्ने?
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति, वडा समिति, सरकारी र गैसस, परियोजना	पटके, मासिक, चौमासिक र बार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने, चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति, विवरणको तुलना गर्ने
प्रतिफल अनुगमन	गाउँकार्यपालिका, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति	चौमासिक, अर्धवार्षिक, बार्षिक र मध्यावधि	स्थलगत अनुगमन गर्ने, बार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति, विवरणको तुलना गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने
असर तह अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	बार्षिक, मध्यावधि र अन्तिम बर्ष	सहभागितामूलक छलफल गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, नमूना सर्वेक्षण गर्ने
प्रभाव तह अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	मध्यावधि र अन्तिम बर्ष	नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, सहभागितामूलक छलफल गर्ने, अध्ययन तथा सर्वेक्षण गर्ने

अनुसूचीहरु

१ : विविध

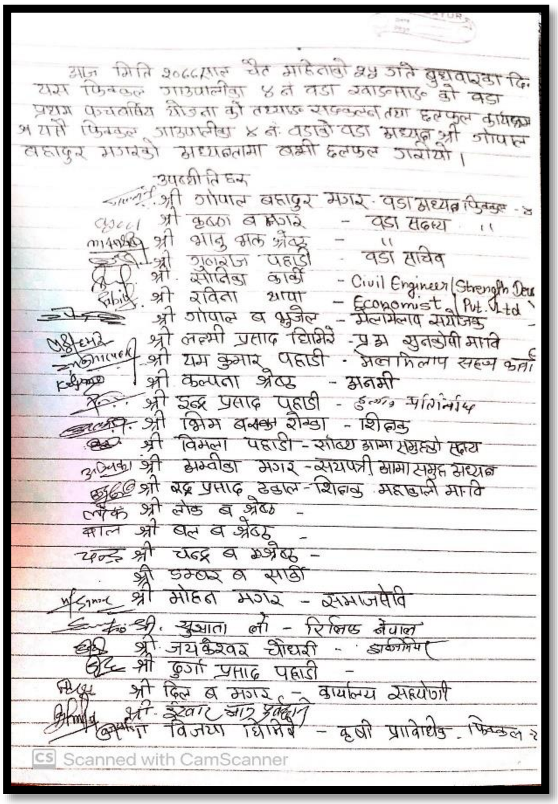

आज मिति २०७८साल चैत महिनाको २४ गते बुधवारका दिन यस फिक्कल गाउँपालिका ४ नं वडा [illegible] को वडा प्रथम [illegible] आवधिक योजना को तयारी सम्बन्धमा तथा छलफल कार्यक्रम फिक्कल गाउँपालिका ४ नं वडाको वडा अध्यक्ष श्री गोपाल बहादुर मगरको अध्यक्षतामा बसी छलफल गरियो।

उपस्थिति हरू
श्री गोपाल बहादुर मगर - वडा अध्यक्ष फिक्कल - ४
श्री कुक्का ब मगर - वडा सदस्य
श्री भानु भक्त श्रेष्ठ - "
श्री गुलाल पहाडी - वडा सचिव
श्री सरिता कार्की - Civil Engineer / Strength Dev Pvt. Ltd
श्री रविता थापा - Economist
श्री गोपाल ब भुजेल - मेलमिलाप संयोजक
श्री लक्ष्मी प्रसाद घिमिरे - प्र.अ. गुराँसे मावि
श्री यम कुमार पहाडी - मेलमिलाप कर्ता
श्री कल्पना श्रेष्ठ - अनमी
श्री इन्द्र प्रसाद पहाडी - [illegible]
श्री भिम बहादुर शेर्पा - शिक्षक
श्री विमला पहाडी - [illegible] आमा समूह सदस्य
श्री अम्बिका मगर - [illegible] आमा समूह अध्यक्ष
श्री रुद्र प्रसाद ढकाल - शिक्षक महाकाली मावि
श्री लोक ब श्रेष्ठ
श्री बल ब श्रेष्ठ
श्री चन्द्र ब श्रेष्ठ
श्री डम्बर ब सार्की
श्री मोहन मगर - समाजसेवी
श्री सुजाता [illegible] - रिसिड नेपाल
श्री जयकेश्वर चौधरी - [illegible]
श्री दुर्गा प्रसाद पहाडी
श्री दिल ब मगर - कार्यालय सहयोगी
श्री ईश्वर [illegible]
श्री विजया घिमिरे - कृषी प्राविधिक - फिक्कल २
Scanned with CamScanner

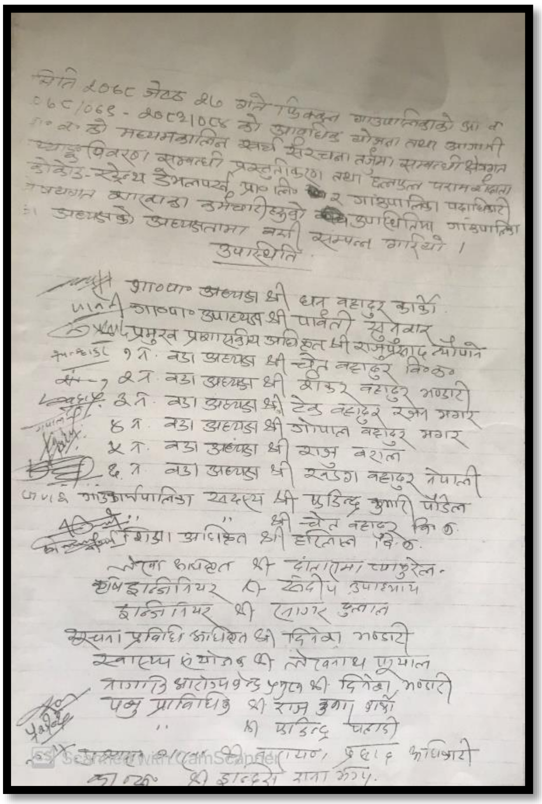

मिति २०७८ जेठ २७ गते फिक्कल गाउँपालिकाको आ.व. ०७८/०७९ - ०८३/०८४ को आवधिक योजना तथा आगामी आ.व.को मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी [illegible] प्रस्तुतिकरण तथा छलफल परामर्शदाता स्कोकोड-स्ट्रेन्थ डेभलपर्स प्रा.लि. र गाउँपालिका पदाधिकारी [illegible] कर्मचारीहरुको उपस्थितिमा गाउँपालिका अध्यक्षको अध्यक्षतामा बसी सम्पन्न गरियो।

उपस्थिति
गाउँपालिका अध्यक्ष श्री धन बहादुर कार्की
गाउँपालिका उपाध्यक्ष श्री पार्वती सुनुवार
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री राजुप्रसाद न्यौपाने
१ नं वडा अध्यक्ष श्री चेत बहादुर वि.क.
२ नं वडा अध्यक्ष श्री शंकर बहादुर भण्डारी
३ नं वडा अध्यक्ष श्री टेक बहादुर रजन मगर
४ नं वडा अध्यक्ष श्री गोपाल बहादुर मगर
५ नं वडा अध्यक्ष श्री राजु बराल
६ नं वडा अध्यक्ष श्री खड्ग बहादुर नेपाली
गाउँकार्यपालिका सदस्य श्री [illegible] कुमारी पौडेल
" श्री चेत बहादुर वि.क.
शिक्षा अधिकृत श्री हरिलाल वि.क.
लेखा अधिकृत श्री दानाराम प्याकुरेल
कृषि इन्जिनियर श्री संदीप उपाध्याय
इन्जिनियर श्री सागर दुलाल
सूचना प्रविधि अधिकृत श्री दिनेश भण्डारी
स्वास्थ्य संयोजक श्री लेखनाथ पुयाल
नागरिक आरोग्य केन्द्र प्रमुख श्री दिनेश भण्डारी
पशु प्राविधिक श्री राज कुमार कार्की
" श्री फडिन्द्र पहाडी
प्रशासन शाखा श्री नारायण प्रसाद अधिकारी
[illegible]
Scanned with CamScanner

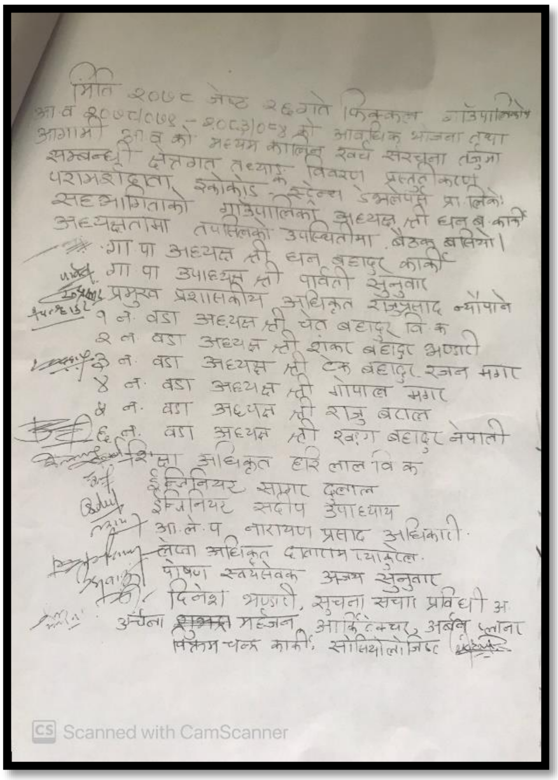

मिति २०७८ जेठ २८ गते फिक्कल गाउँपालिकाको आ.व. ०७८/०७९ - ०८३/०८४ को आवधिक योजना तथा आगामी आ.व.को मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी क्षेत्रगत तथ्याङ्क विवरण प्रस्तुतिकरण परामर्शदाता स्कोकोड-स्ट्रेन्थ डेभलपर्स प्रा.लि.को सहभागिताको गाउँपालिका अध्यक्ष श्री धन ब कार्की अध्यक्षतामा तपसिलको उपस्थितिमा बैठक बसियो।

गा.पा. अध्यक्ष श्री धन बहादुर कार्की
गा.पा. उपाध्यक्ष श्री पार्वती सुनुवार
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजुप्रसाद न्यौपाने
१ नं वडा अध्यक्ष श्री चेत बहादुर वि.क.
२ नं वडा अध्यक्ष श्री शंकर बहादुर भण्डारी
३ नं वडा अध्यक्ष श्री टेक बहादुर रजन मगर
४ नं वडा अध्यक्ष श्री गोपाल मगर
५ नं वडा अध्यक्ष श्री राजु बराल
६ नं वडा अध्यक्ष श्री खड्ग बहादुर नेपाली
शिक्षा अधिकृत हरि लाल वि.क.
इन्जिनियर सागर दुलाल
इन्जिनियर संदीप उपाध्याय
आ.ले.प. नारायण प्रसाद अधिकारी
लेखा अधिकृत दानाराम प्याकुरेल
पोषण स्वयंसेवक अजय सुनुवार
दिनेश भण्डारी, सूचना सञ्चार प्रविधि अ.
अर्पना महर्जन, आर्किटेक्चर, अर्बन प्लानर
विक्रम चन्द कार्की, सोसियोलोजिस्ट
Scanned with CamScanner

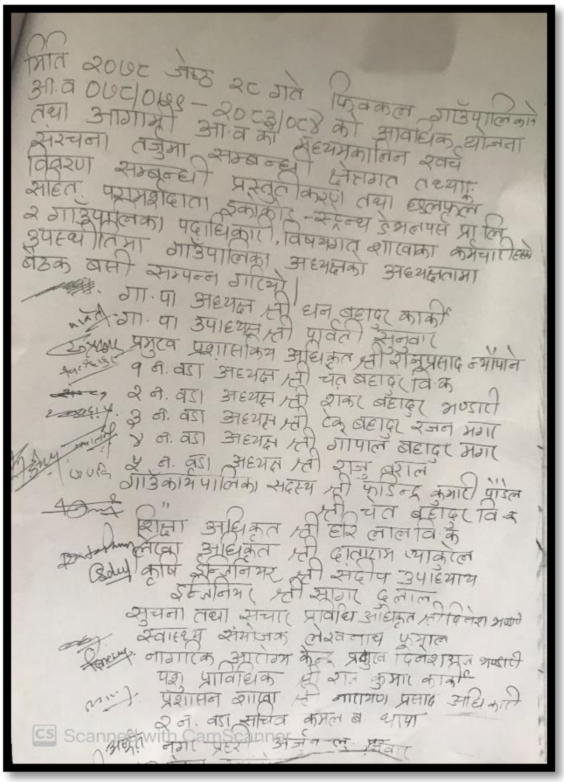

मिति २०७८ जेठ २८ गते फिक्कल गाउँपालिकाको आ.व. ०७८/०७९ - २०८३/०८४ को आवधिक योजना तथा आगामी आ.व.को मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी क्षेत्रगत तथ्याङ्क विवरण सम्बन्धी प्रस्तुतिकरण तथा छलफल सहित परामर्शदाता स्कोकोड-स्ट्रेन्थ डेभलपर्स प्रा.लि. र गाउँपालिका पदाधिकारी, विषयगत शाखाका कर्मचारीको उपस्थितिमा गाउँपालिका अध्यक्षको अध्यक्षतामा बैठक बसी सम्पन्न गरियो।

गा.पा. अध्यक्ष श्री धन बहादुर कार्की
गा.पा. उपाध्यक्ष श्री पार्वती सुनुवार
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री राजुप्रसाद न्यौपाने
१ नं वडा अध्यक्ष श्री चेत बहादुर वि.क.
२ नं वडा अध्यक्ष श्री शंकर बहादुर भण्डारी
३ नं वडा अध्यक्ष श्री टेक बहादुर रजन मगर
४ नं वडा अध्यक्ष श्री गोपाल बहादुर मगर
५ नं वडा अध्यक्ष श्री राजु बराल
गाउँकार्यपालिका सदस्य श्री फडिन्द्र कुमारी पौडेल
" श्री चेत बहादुर वि.क.
शिक्षा अधिकृत श्री हरि लाल वि.क.
लेखा अधिकृत श्री दानाराम प्याकुरेल
कृषि इन्जिनियर श्री संदीप उपाध्याय
इन्जिनियर श्री सागर दुलाल
सूचना तथा सञ्चार प्राविधि अधिकृत श्री दिनेश भण्डारी
स्वास्थ्य संयोजक लेखनाथ पुयाल
नागरिक आरोग्य केन्द्र प्रमुख दिनेश भण्डारी
पशु प्राविधिक श्री राज कुमार कार्की
प्रशासन शाखा श्री नारायण प्रसाद अधिकारी
२ नं वडा सचिव कमल ब थापा
[illegible]
Scanned with CamScanner

विभिन्न चरणका बैठक भेला

विभिन्न चरणका बैठक भेलाका झलकहरु

२ : स्थलगत फोटोहरु

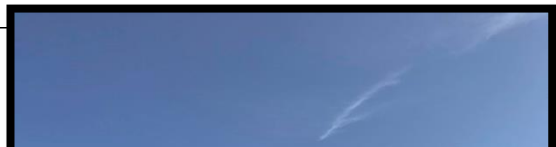

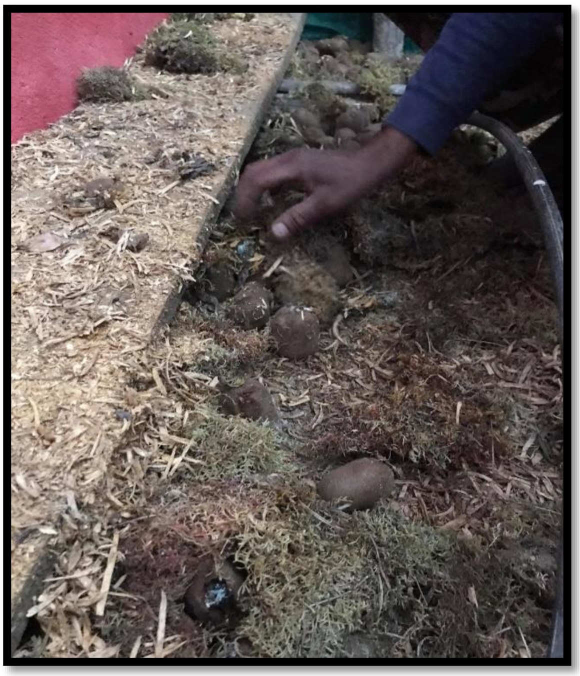

विद्यमान अवस्थाका केही फोटोहरु

विद्यमान अवस्थाका केही फोटोहरु

विद्यमान अवस्थाका केही फोटोहरु

ञविद्यमान अवस्थाका केही फोटोहरु

३ : नक्सा

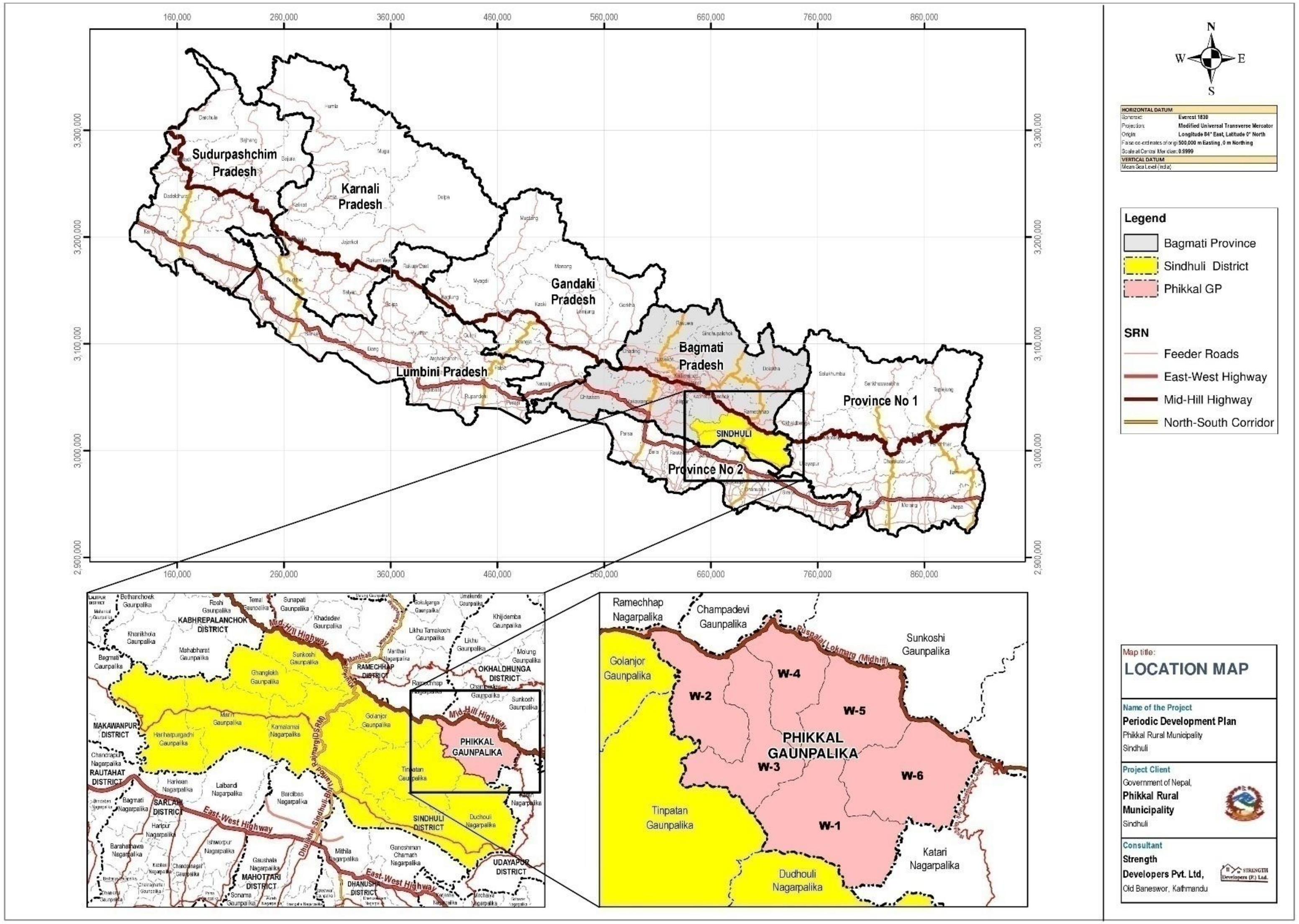
Sudurpashchim Pradesh
Karnali Pradesh
Gandaki Pradesh
Lumbini Pradesh
Bagmati Pradesh
Province No 1
Province No 2
SINDHULI
Legend
Bagmati Province
Sindhuli District
Phikkal GP
SRN
Feeder Roads
East-West Highway
Mid-Hill Highway
North-South Corridor
Ramechhap Nagarpalika
Champadevi Gaunpalika
Sunkoshi Gaunpalika
Golanjor Gaunpalika
PHIKKAL GAUNPALIKA
W-1
W-2
W-3
W-4
W-5
W-6
Tinpatan Gaunpalika
Dudhouli Nagarpalika
Katari Nagarpalika
Map title:
LOCATION MAP
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu

Ramechhap Nagarpalika
Champadevi Gaunpalika
Sunkoshi Gaunpalika
Golanjor Gaunpalika
Manebhanjyang Gaunpalika
Tinpatan Gaunpalika
Dudhouli Nagarpalika
Katari Nagarpalika
W-1 (MAHADEV DANDA)
W-2 (SUMNAM POKHARI)
W-3 (KHOLAGAUN)
W-4 (KHANG SANG)
W-5 (SWALPATHANA)
W-6 (RATNAWATI)
Somnambesi
Duduwa
Gairi
Ratmate
Sunnam
Babala
Bajagaun
Salleri
Dhamini
Khanitar
Dhand
Kebalpur
Chyurikhani
Baramthumki
Lumti
Darbe
Nigale
Bisauna
Silami
Pokhari
Muladanda
Raikar
Chiyadanda
Phedi
Khursani Bhanjyang
Kaphalchuri
Siurenidanda
Pauti
Basare
Khurhari
Kholagaun
Jhagare
Gurumchhap
Kharkholagaun
Manapu
Ginchaur
Okhareni
Okhreni
Beteni
Tallo Chanaute
Mathillo Chanaute
Targaun
Bansbote
Mahamandal
Malayatar
Kulbhir
Khangsang
Majhitol
Tarkini
Khangsangbesi
Sokhubesi
Gaikhure Bhanjyang
Dandatol
Sokhu
Adhmara
Pokharidanda
Khangsang Bhanjyang
Sarkidanda
Simle
Poti
Bishwamar
Salleni
Nagdaha
Thulaban
Swalpakarpu
Khanigaun
Gairigaun
Sikhu
Rokahatar
Ranagaun
Thanagaun
Rajgaun
Swalpa Bhanjyang
Dandagaun
Jhagarebesi
Thumka
Halde
Thantidanda
Jhangjhang
Barhabisetar
Kamere
Lamidanda
Banjhagaun
Barhabise
Naringdobhan
Thuldhunga
Kalleridobhan
Kholmadhik
Dhamidanda
Devitar
Mahabhir
Mobir
Arubote
Tinkhande
Kalleri
Bhangjyanggaun
Sokhudihitar
Ratmate
Gaganpani
Silinge
Saluke
Khadagaun
Nangedanda
Gairigaun
Patitar
Bhirgaun
Darigaun
Chyasingtar
Taruke
Siddhetar
Gerudanda
Chandanetar
Dingla
Salle
Bhirgaun
Dandagaun
Gerudanda
Chanptar
Anptar
Deukidanda
Kanyadanda
Bansghari
Charghare
Khanigaun
Hattitar
Nipungtar
Bhaluthumka
Aledanda
Kolbot
Bhanare
Andheri
Rambadare
Dalse
Siureni
Shikaridanda
Mohantar
Gothdanda
Dhodeni
Kaphalbot
Nagdaha
Pathibhara
Chyandanda
Kauledanda
Majhkharka
Narkate
Mahadevdanda
Jaljale
Bangtar
Sirutar
Damar
Solidanda
Kholaghari
Siureni
Kolbot
Damarchauki
Bhirgaun
Kundri
Okhreni
Lamidanda
Nayangaundanda
Bhedikharka
Arkhaule
Mathillo Bhulke
Todkedanda
Batase
Khagedanda
0 1 2 4 KM
717,000
720,000
723,000
726,000
729,000
732,000
735,000
3,017,000
3,014,000
3,011,000
3,008,000
3,005,000
3,002,000
N
W
E
S
Legend
Rural Municipal Boundary
Ward Bounday
Settlements
Ward No.
1
2
3
4
5
6
Map title:
ADMINSTRATIVE BOUNDARIES AND SETTLEMENTS
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu

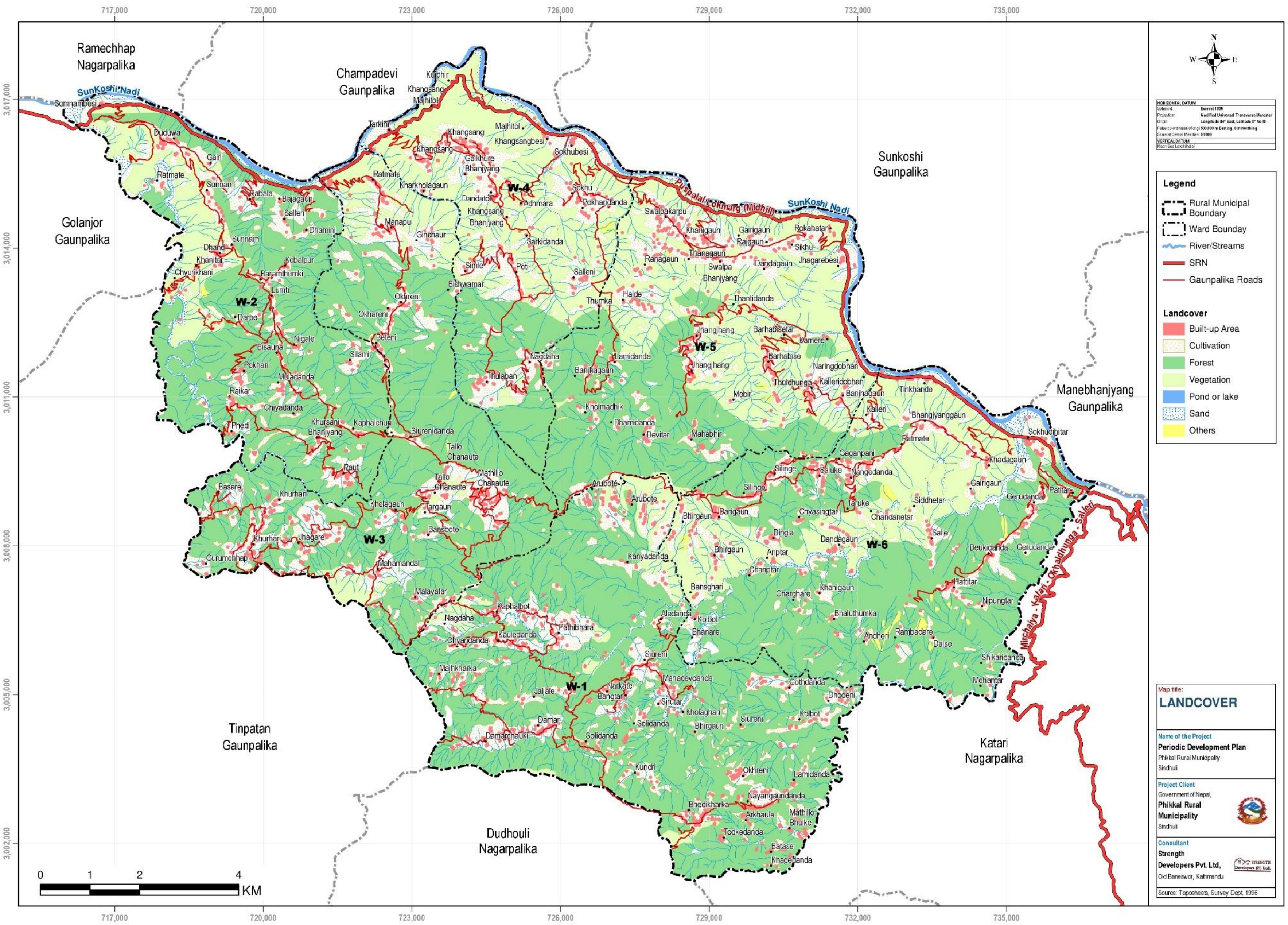
Map title:
LANDCOVER
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu
Source: Toposheets, Survey Dept. 1996
Legend
Rural Municipal Boundary
Ward Bounday
River/Streams
SRN
Gaunpalika Roads
Landcover
Built-up Area
Cultivation
Forest
Vegetation
Pond or lake
Sand
Others
HORIZONTAL DATUM
Spheroid: Everest 1830
Projection: Modified Universal Transverse Mercator
Origin: Longitude 84° East, Latitude 0° North
False co-ordinates of origin: 500,000 m Easting, 0 m Northing
Scale at Central Meridian: 0.9999
VERTICAL DATUM
Mean Sea Level (India)
N
E
S
W
Ramechhap Nagarpalika
Champadevi Gaunpalika
Sunkoshi Gaunpalika
Golanjor Gaunpalika
Manebhanjyang Gaunpalika
Tinpatan Gaunpalika
Dudhouli Nagarpalika
Katari Nagarpalika
SunKoshi Nadi
Puspalal Lokmarg (Midhill)
Mirchaiya - Katari - Okhaldhunga - Salleri
W-1
W-2
W-3
W-4
W-5
W-6
717,000
720,000
723,000
726,000
729,000
732,000
735,000
3,017,000
3,014,000
3,011,000
3,008,000
3,005,000
3,002,000
0
1
2
4
KM

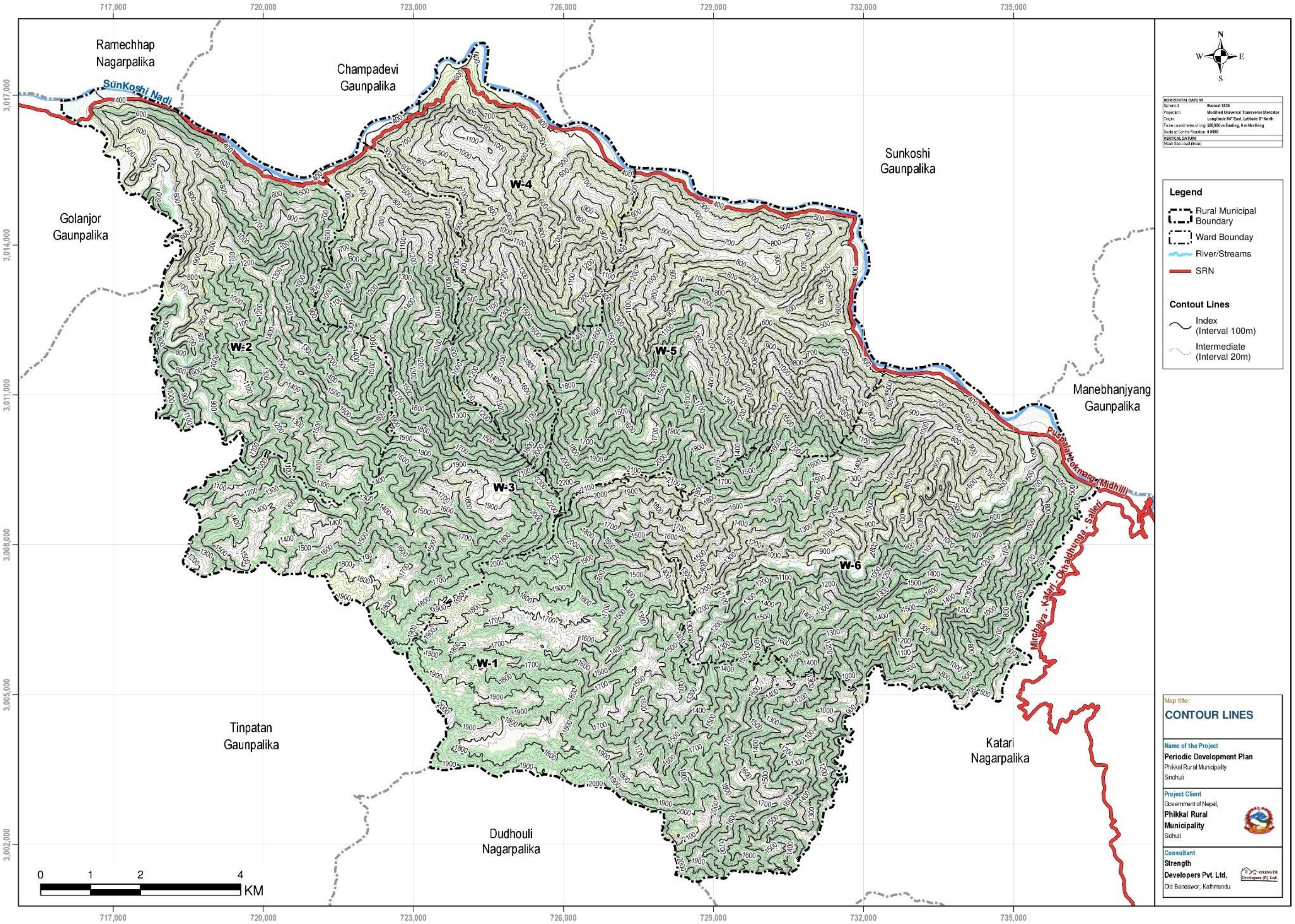
Ramechhap
Nagarpalika
Champadevi
Gaunpalika
SunKoshi Nadi
Sunkoshi
Gaunpalika
Golanjor
Gaunpalika
Manebhanjyang
Gaunpalika
Tinpatan
Gaunpalika
Katari
Nagarpalika
Dudhouli
Nagarpalika
W-1
W-2
W-3
W-4
W-5
W-6
Puspalal Lokmarg (Midhill)
Mirchaiya - Katari - Okhaldhunga - Salleri
0 1 2 4 KM
N
W
E
S
HORIZONTAL DATUM
Spheroid: Everest 1830
Projection: Modified Universal Transverse Mercator
Origin: Longitude 84° East, Latitude 0° North
False co-ordinates of origi: 500,000 m Easting, 0 m Northing
Scale at Central Meridian: 0.9999
VERTICAL DATUM
Mean Sea Level (India)
Legend
Rural Municipal Boundary
Ward Bounday
River/Streams
SRN
Contour Lines
Index (Interval 100m)
Intermediate (Interval 20m)
Map title:
CONTOUR LINES
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sidhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu

Likhu Gaunpalika
Khadadevi Gaunpalika
Manthali Nagarpalika
Tamakoshi Nadi
Likhu Gaunpalika
Khijidemba Gaunpalika
SOLUKHUMBU DISTRICT
Nechasalyan Gaunpalika
Molung Gaunpalika
RAMECHAP DISTRICT
Sunkoshi Gaunpalika
Khurkot - Ramechhap - Sanghutar - Okhaldhunga
Ramechhap Nagarpalika
Champadevi Gaunpalika
Siddhicharan Nagarpalika
Chisankhugadhi Gaunpalika
Golanjor Gaunpalika
Puspalal Lokmarg (Midhill)
SunKoshi Nadi
Sunkoshi Gaunpalika
OKHALDHUNGA DISTRICT
Mirchaiya - Katari - Okhaldhunga - Salleri
Manebhanjyang Gaunpalika
Halesi Tuwachung Nagarpalika
W-4
W-2
W-5
PHIKKAL GAUNPALIKA
W-3
W-6
W-1
DudhKoshi Nadi
Kamalamai Nagarpalika
KHOTANG DISTRICT
SunKoshi Nadi
Tinpatan Gaunpalika
SINDHULI DISTRICT
Sunkoshi Gaunpalika
Tapli Gaunpalika
Katari Nagarpalika
Dudhouli Nagarpalika
UDAYAPUR DISTRICT
Dharan - Chatara - Gaighat-Katari-Sindhuli-Hetauda
Kamala Nadi
Mithila Nagarpalika
DHANUSHA DISTRICT
Ganeshman Charnath Nagarpalika
Udayapurgadhi Gaunpalika
Rautamai Gaunpalika
Mirchaiya - Katari - Okhaldhunga - Salleri
East - West
0 2.5 5 10 KM
© OpenStreetMap (and) contributors, CC-BY-SA
705,000
720,000
735,000
750,000
3,035,000
3,020,000
3,005,000
2,990,000
N
W
E
S
Legend
District Boundary
Rural Municipal Boundary (Phikkal)
Ward Bounday
Map title:
REGIONAL LINKAGE
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu

717,000
720,000
723,000
726,000
729,000
732,000
735,000
3,017,000
3,014,000
3,011,000
3,008,000
3,005,000
3,002,000
Ramechhap Nagarpalika
Champadevi Gaunpalika
Sunkoshi Gaunpalika
Golanjor Gaunpalika
Manebhanjyang Gaunpalika
Tinpatan Gaunpalika
Katari Nagarpalika
Dudhouli Nagarpalika
SunKoshi Nadi
W-1
W-2
W-3
W-4
W-5
W-6
N
S
E
W
Legend
Rural Municipal Boundary
Ward Bounday
River/Streams
SRN
Gaunpalika Roads
Map title:
ROAD NETWORK
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu
0
1
2
4
KM

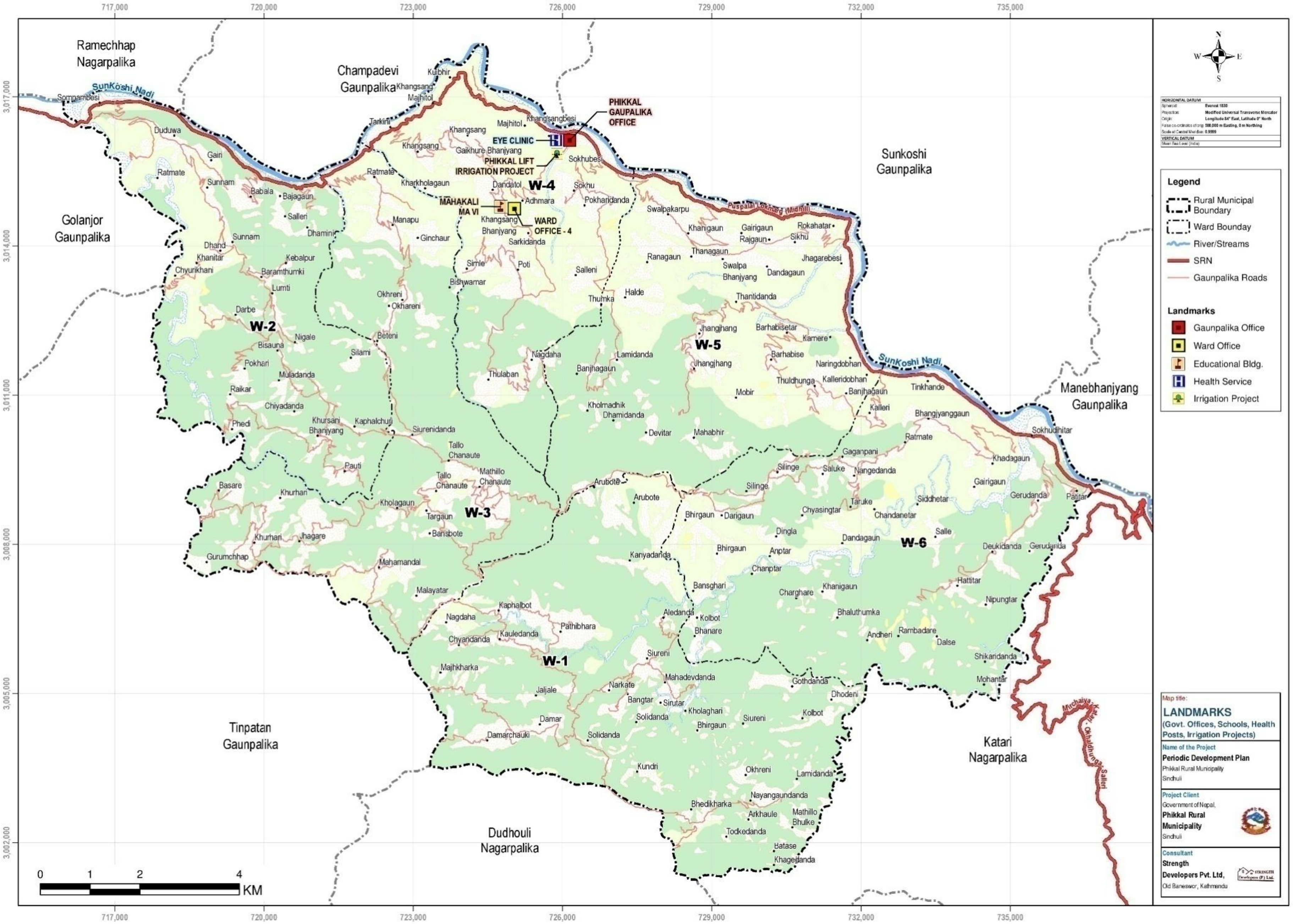

Ramechhap Nagarpalika
Champadevi Gaunpalika
Golanjor Gaunpalika
Sunkoshi Gaunpalika
Manebhanjyang Gaunpalika
Tinpatan Gaunpalika
Katari Nagarpalika
Dudhouli Nagarpalika
PHIKKAL GAUPALIKA OFFICE
EYE CLINIC
PHIKKAL LIFT IRRIGATION PROJECT
MAHAKALI MA VI
WARD OFFICE - 4
W-1
W-2
W-3
W-4
W-5
W-6
Legend
Rural Municipal Boundary
Ward Bounday
River/Streams
SRN
Gaunpalika Roads
Landmarks
Gaunpalika Office
Ward Office
Educational Bldg.
Health Service
Irrigation Project
Map title:
LANDMARKS
(Govt. Offices, Schools, Health Posts, Irrigation Projects)
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu
KM

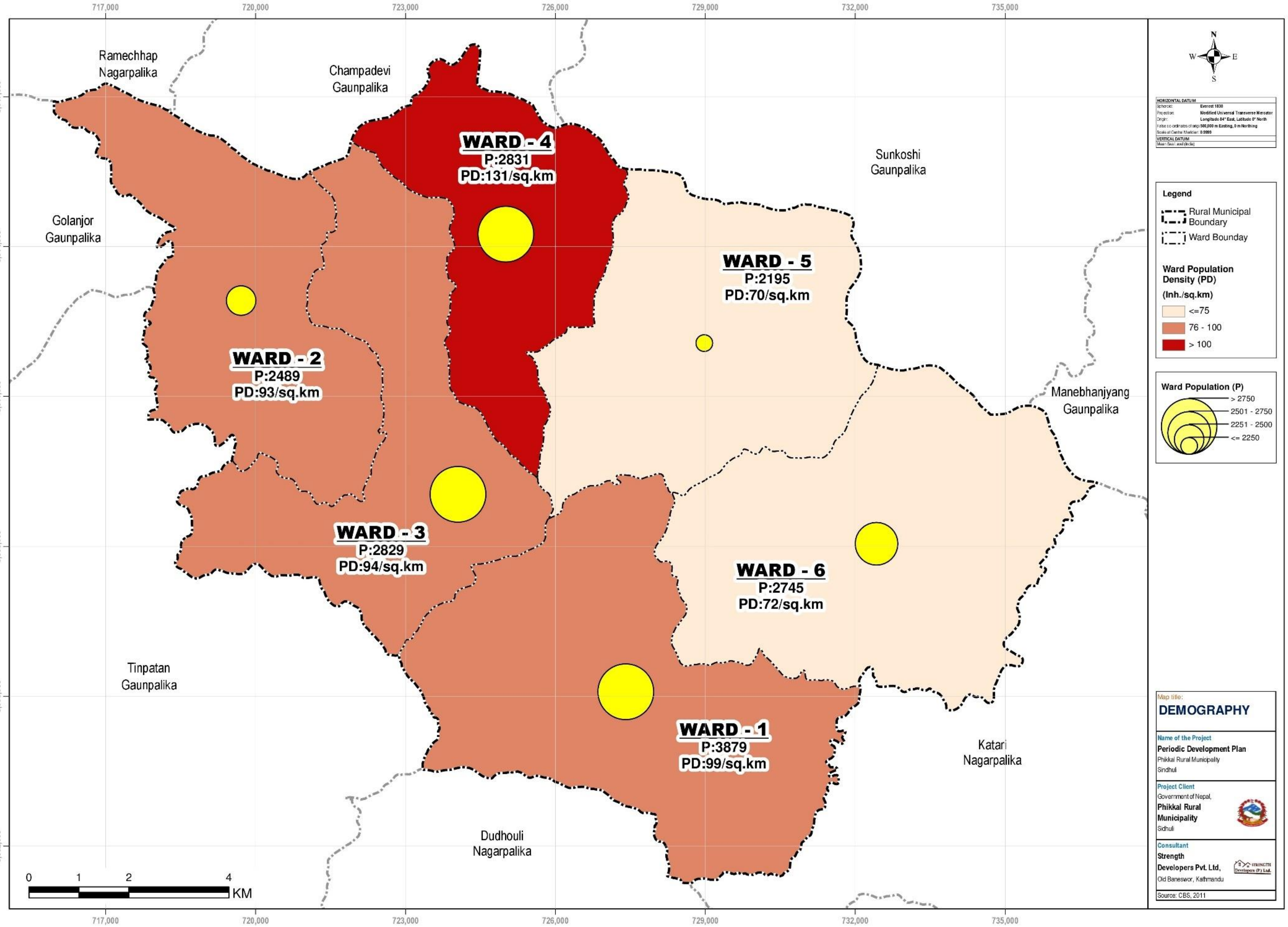

Ramechhap Nagarpalika
Champadevi Gaunpalika
Sunkoshi Gaunpalika
Golanjor Gaunpalika
Manebhanjyang Gaunpalika
Tinpatan Gaunpalika
Katari Nagarpalika
Dudhouli Nagarpalika
WARD - 4
P:2831
PD:131/sq.km
WARD - 5
P:2195
PD:70/sq.km
WARD - 2
P:2489
PD:93/sq.km
WARD - 3
P:2829
PD:94/sq.km
WARD - 6
P:2745
PD:72/sq.km
WARD - 1
P:3879
PD:99/sq.km
717,000
720,000
723,000
726,000
729,000
732,000
735,000
3,017,000
3,014,000
3,011,000
3,008,000
3,005,000
3,002,000
0 1 2 4
KM
N
W
E
S
HORIZONTAL DATUM
Spheroid: Everest 1830
Projection: Modified Universal Transverse Mercator
Origin: Longitude 84° East, Latitude 0° North
False co-ordinates of origi 500,000 m Easting, 0 m Northing
Scale at Central Meridian: 0.9999
VERTICAL DATUM
Mean Sea Level (India)
Legend
Rural Municipal Boundary
Ward Bounday
Ward Population Density (PD)
(Inh./sq.km)
<=75
76 - 100
> 100
Ward Population (P)
> 2750
2501 - 2750
2251 - 2500
<= 2250
Map title:
DEMOGRAPHY
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sidhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu
Source: CBS, 2011

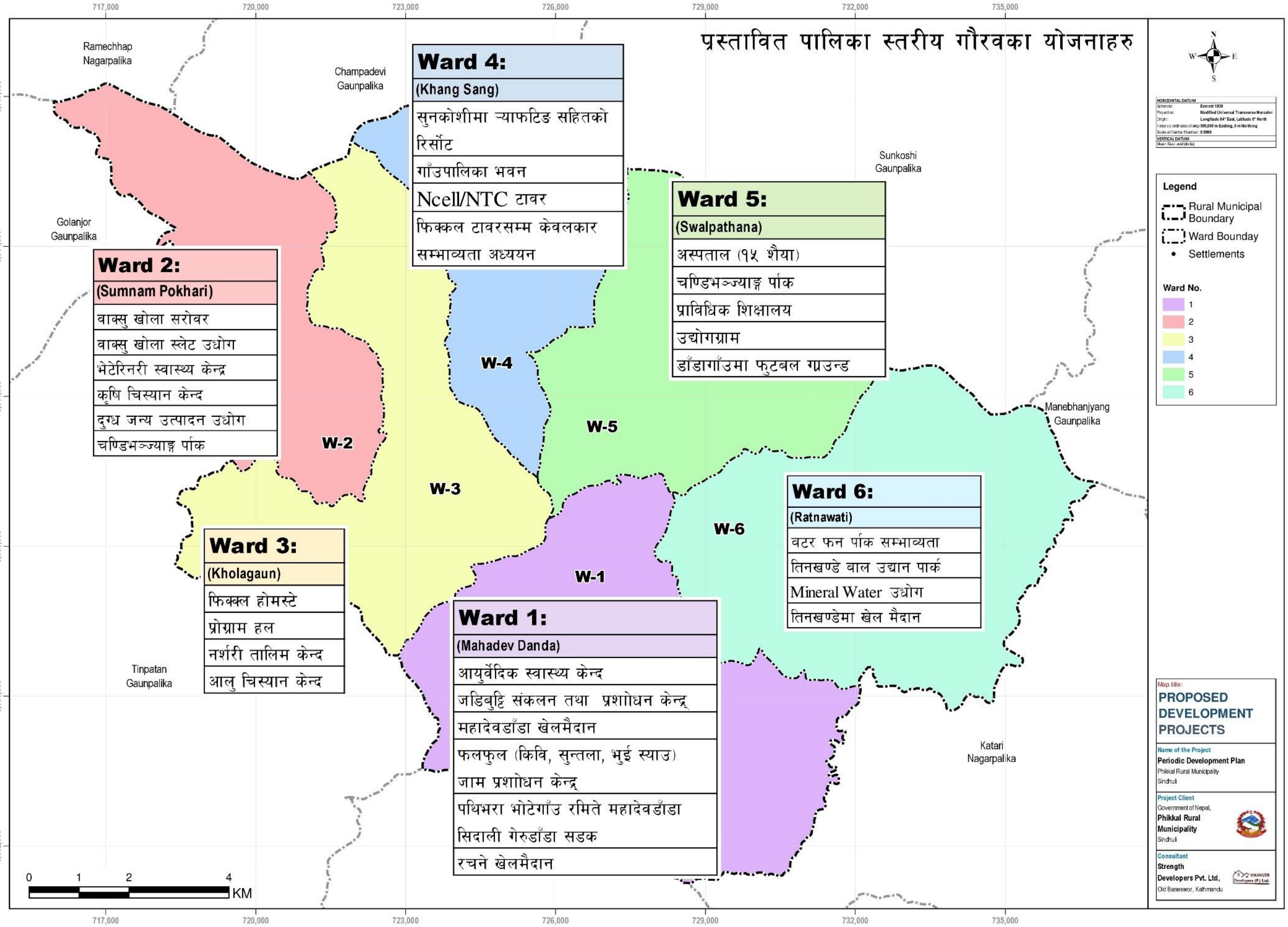
प्रस्तावित पालिका स्तरीय गौरवका योजनाहरु
Ward 4:
(Khang Sang)
सुनकोशीमा ऱ्याफटिङ सहितको रिर्सोट
गाँउपालिका भवन
Ncell/NTC टावर
फिक्कल टावरसम्म केवलकार सम्भाव्यता अध्ययन
Ward 2:
(Sumnam Pokhari)
वाक्सु खोला सरोवर
वाक्सु खोला स्लेट उधोग
भेटेरिनरी स्वास्थ्य केन्द्र
कृषि चिस्यान केन्द
दुग्ध जन्य उत्पादन उधोग
चण्डिभञ्ज्याङ्ग पार्क
Ward 5:
(Swalpathana)
अस्पताल (१५ शैया)
चण्डिभञ्ज्याङ्ग पार्क
प्राविधिक शिक्षालय
उद्योगग्राम
डाँडागाँउमा फुटबल ग्राउन्ड
Ward 3:
(Kholagaun)
फिक्कल होमस्टे
प्रोग्राम हल
नर्शरी तालिम केन्द
आलु चिस्यान केन्द
Ward 1:
(Mahadev Danda)
आयुर्वेदिक स्वास्थ्य केन्द
जडिबुट्टि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र
महादेवडाँडा खेलमैदान
फलफुल (किवि, सुन्तला, भुई स्याउ) जाम प्रशोधन केन्द्र
पथिभरा भोटेगाँउ रमिते महादेवडाँडा सिदाली गेरुडाँडा सडक
रचने खेलमैदान
Ward 6:
(Ratnawati)
वटर फन पार्क सम्भाव्यता
तिनखण्डे बाल उद्यान पार्क
Mineral Water उधोग
तिनखण्डेमा खेल मैदान
W-1
W-2
W-3
W-4
W-5
W-6
Ramechhap Nagarpalika
Champadevi Gaunpalika
Golanjor Gaunpalika
Sunkoshi Gaunpalika
Manebhanjyang Gaunpalika
Tinpatan Gaunpalika
Katari Nagarpalika
717,000
720,000
723,000
726,000
729,000
732,000
735,000
3,017,000
3,014,000
3,011,000
3,008,000
3,005,000
3,002,000
0 1 2 4 KM
N
S
E
W
Legend
Rural Municipal Boundary
Ward Bounday
Settlements
Ward No.
1
2
3
4
5
6
Map title:
PROPOSED DEVELOPMENT PROJECTS
Name of the Project
Periodic Development Plan
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Project Client
Government of Nepal,
Phikkal Rural Municipality
Sindhuli
Consultant
Strength Developers Pvt. Ltd,
Old Baneswor, Kathmandu

४ : गाउँपालिका स्तरीय योजनाहरु

क) आर्थिक विकास आयोजना (कृषि, उद्योग, पर्यटन तथा वित्त), फिक्कल गाउँपालिका				
गाउँपालिका स्तरीय आयोजना				
क्र. सं	क्षेत्र	योजना तथा कार्यक्रमहरुको नाम	स्थान	अनुमानित लागत रु
1	कृषि	व्यावसायिक पशुपालन (बाख्रा, गाई, भैसी, बंगुर, कुखुरा) गर्नका लागि आबश्यक पूर्वाधार (फर्म) बनाउन अनुदान दिने ।	सबै वडा (निरन्तर)	10,000,000
2		कृषिलाई प्रोत्सान गर्न वार्षिक रुपमा गाँउपालिकामा कृषि मेला तथा कृषिबाली उत्पादन प्रतियोगिता आयोजना गर्ने ।	गाँउपालिका	3,000,000
3		कृषि प्रबिधिक शिक्षालय स्थापना गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000
4		प्राङ्गारीक मलको तालिम प्रदान गर्ने ।	सबै वडा (निरन्तर)	1,000,000
5		नमूना फर्मको अवधारणामा विकास तथा विस्तार गर्ने ।	सबै वडा	500,000
6		पाथीभरा र दमारमा किवि फर्मको विकास गर्ने ।	१ (निरन्तर)	500,000
7		पशु पंक्षिको स्वास्थ्य परिक्षणको लागि भेटनेरी क्लिनीक निर्माण गर्ने ।	४	5,000,000
8		व्यवसायिक रुपमा हरेक वडामा प्लाष्टिक टनेल (बेमौसमी तरकारी) खेती गर्नलाई अनुदान दिने ।	सबै वडा (निरन्तर)	5,000,000
9		धान, मकै, गहुँ, आलु उत्पादन बृदि गर्न प्राबिधिक औजार तथा तालिम ब्याबस्था गर्ने ।	गाँउपालिका	3,000,000
10		सम्भाव्यताका आधारमा हरेक वडामा कृषि पकेट तथा बल्क क्षेत्र बिकाश गर्ने । (किवि, भुइ स्याउ, आँप, केरा, सुन्तला, जुनाार, कागती, अलौची, बोझो, चिराइतो, गहत लगाएत)	गाँउपालिका	10,000,000
11		कृषि सम्बन्धि तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी GIS Mapping गर्ने र प्रदेशको केन्द्रिय तथ्याङ्क प्रणालीमा समाविष्ट गर्ने ।	गाँउपालिका	1,000,000
12		साविकको २,३,४,७,९ मा रहेको आलु पकेट क्षेत्रलाई जोनमा बिस्तार गर्ने ।	१	2,000,000

13		आलु चिस्यान केन्द् स्थापना गर्ने ।	३	20,000,000
14		कृषि चिस्यान केन्द् स्थापना गर्ने ।	वडा न : ५	40,000,000
15		व्यावसायिक बाख्रा फर्म संचालन गर्ने ।	सबै वडा	5,000,000
16		जडिबुट्टि, फलफुल तथा उन्नत जातका रुखहरुको नर्सरी निमार्ण गर्ने ।	सबै वडा	2,000,000
17		एक वडा एक हाट बजारको व्यवस्था गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
18		अन्य वडा स्तरीय कृषि क्षेत्रको बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	सबै वडा	100,000,000
		जम्मा कृषि		**228,000,000**
1	उद्योग	वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवाको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई प्रयोग गरी ग्रामिण व्यावसाय गर्न आवश्यक तालिम दिने ।	सबै वडा	2,000,000
2		समस्याग्रस्त लघु जल विद्युत आयोजनाहरु मर्मत गरी सञ्चालनमा ल्याउने ।	सबै वडा	5,000,000
3		स्थानिय तहमा उत्पादित फलफुल प्रशोधन गरी (जाम, जुस, ड्राईड फ्रुट) उद्योग विकास तथा विस्तार गर्ने ।	२	20,000,000
4		गाउँपालिकाको पहिचान झल्कने लोगोको विकास गर्ने र सोहि लोगोको आधारमा फिक्कलको मायाको चिनो स्वरुप स्थानीय हस्तकलाको विकास गर्ने ।	गाँउपालिका	20,000,000
5		महिला तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई घरेलु उधोग र हस्तकला सम्बन्धि तालिम प्रदान गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
6		वाक्सु सरोवरमा तामाखानी उधोग स्थापना गर्ने ।	२	10,000,000
7		माथिल्लो चनौटे र महामण्डलमा जडिबुट्टि संकलन तथा प्रशोधन उधोग स्थापना गर्ने ।	३	30,000,000
8		बजार केन्द्रहरुको स्थापना तथा विस्तार गर्ने ।	गाँउपालिका	20,000,000

9		वडा नं २, ६ का धेरै ठाउँहरुमा (slate) ढुङ्गा प्रशस्त भएकाले ढुङ्गा खानीको रुपमा विकास गर्ने ।	२	10,000,000
10		बार्षिक रुपमा गाउँपालिका स्तरीय हस्तकला प्रदशनी तथा प्रतियोगिता संञ्चालन गर्ने ।	गाँउपालिका	3,000,000
11		डाँडागाँउमा उद्योगग्राम निर्माण गर्ने ।	वडा न : ५	20,000,000
12		कसर उद्योगलाई वातावरणमैन्त्री ढंगले संञ्चालनमा गाउँपालिकाले व्यवसथित गर्ने ।	५	2,000,000
13		स्थानीय उत्पादन प्रदर्शनी कक्ष तथा कोसेली घरको स्थापना र संचालन गर्ने ।	४	5,000,000
14		प्रविधि अनुसन्धान र हस्तान्तरणमा सार्वजनिक, निजी बौद्धिक (Public Private Academic) सहकार्य गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
15		अन्य वडा स्तरीय उद्योग क्षेत्रको बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	सबै वडा	50,000,000
		जम्मा उद्योग		**201,000,000**
1	पर्यटन	पर्यटकिय गुरु योजना तयार गर्ने ।	गाँउपालिका	1,500,000
2		गुम्बा निर्माण गरी पर्यटकिय स्थलमा विकास गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000
3		हरेक वडामा बहुउद्धेसिय पार्क (बाल उद्यान, जेष्ठ नागरिक चौतारी र बिपद ब्याबस्थापन केन्द्र) निमार्ण गर्ने ।	गाँउपालिका	30,000,000
4		चण्डिभञ्ज्याङ्ग र्पाक स्थापना गर्ने ।	२	2,000,000
5		फिक्कल धुरीमा हिल स्टेसन निर्माण गर्ने ।	३	20,000,000
6		सुनकोशीमा र्‍याफटिङ सहितको रिर्सोट निर्माण गर्ने ।	४/५	20,000,000
7		तिनखण्डेमा वाटर फन पार्कको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	६	2,000,000

8		दमारमा चिराईतो, बोझो, अलैची, पाखनभेद लगाएत जडिबुटी पार्क निर्माण गर्ने ।	३	10,000,000
9		पाथिभरामा जडिबुटी पार्क निमार्ण गर्ने ।	१	10,000,000
10		होम स्टेको विकाश गर्न तालिमको व्यावस्था गरी एक गाँउ एक होमस्टेको आवधारण विकास गर्ने ।	गाँउपालिका	5,000,000
11		गाउँपालिकाको पर्यटकिय, धार्मिक, सामाजिक, सास्कृतिक तथा मौलिक परम्परा झल्कने कला घर तथा कला संग्राहलय निर्माण गर्ने ।	गाँउपालिका	30,000,000
12		भक्कारी वन छाँगालाइ व्यवस्थित बनाएर Zip Line, Rock Climbing सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	४	2,000,000
13		खाङसाङ देखी फिक्कल टावरमा केवलकार सम्भाब्यता अध्ययन गर्ने ।	३, ४	4,000,000
14		तिनखण्डे बाल उद्यान पार्क निर्माण गर्ने ।	६	20,000,000
15		Mineral Water उधोग स्थापना गर्ने ।	६	10,000,000
16		नागबेली, घोसनटार सिम्लेमा Bungee को सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।।	६	3,000,000
17		अन्य पर्यटन क्षेत्रको बिकाश कार्यक्रम । (अनुसुचीमा उल्लेख भएका)	सबै वडा	200,000,000
18		गाँउपालिकमा रहेका सबै मन्दिरको संरक्षण र व्यवस्थापन गरी स्तरउन्नति गर्ने । (अनुसुचीमा उल्लेख भएका)	गाँउपालिका	100,000,000
जम्मा पर्यटन				**479,500,000**
1		महादेवडाँडामा कर्मरसियल बैंकको बैंकिङ सेवा सुचारु गर्न सहजीकरण गर्ने ।	१	
2		महादेवडाँडामा कृषि बैंक सेवा सञ्चालन तथा विस्तार गर्न सहजीकरण गर्ने ।	१	
3		पोखरीमा कृषि बैंक सेवा सञ्चालन तथा विस्तार गर्न सहजीकरण गर्ने ।	२	
4		सुम्नामबेशीमा कर्मरसियल बैंकको बैंकिङ सेवा सुचारु गर्न सहजीकरण गर्ने ।	२	
5		चनौटेमा कृषि बैंक सेवा सञ्चालन तथा विस्तार गर्न सहजीकरण गर्ने ।	३	
6		खाङसाङमा कृषि बैंक सेवा सञ्चालन तथा विस्तार गर्न सहजीकरण गर्ने ।	४	

7		सोल्पा भञ्ज्याङ्गमा बैंक सेवा थालनी गर्ने र विस्तार गर्न सहजीकरण गर्ने ।	५	
8		सिद्धस्थानी बचत तथा ऋिण सहकारी संस्थाको भवन निर्माण गर्ने ।	६	
9		कृषि सहकारी भवन निर्माण गर्ने ।	६	
			जम्मा वित्तिय	**10,000,000**
		जम्मा आर्थिक विकास		**918,500,000**

ख) सामाजिक विकास आयोजना (शिक्षा, स्वास्थ तथा अन्य), फिक्कल गाउँपालिका				
गाउँपालिका स्तरीय आयोजना				
क.सं	**क्षेत्र**	**योजना तथा कार्यक्रमहरुको नाम**	**स्थानं**	**अनुमानित लागत रु**
1	शिक्षा	सामुदायिक विद्यालयमा भूकम्प प्रतिरोधी, अपाङ्ग, बाल तथा लैङ्गिक मैत्री पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
2		सबै विद्यालयमा खानेपानीको पूर्ण आर्पूर्ती र घेराबार गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
3		सबै विद्यालयमा स्तरीय खेल मैदान र बाल उद्यान/बगैचा निर्माण गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
4		बालबालिकालाई अनौपचारिक तथा जीवनोपयोगी कक्षाहरु संञ्चालन गर्ने ।	सबै वडा	5,000,000
5		अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन गरी विद्यार्थीको अन्तरनिहित प्रतिभाको विकास गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
6		विशेष लक्षित/सिमान्तकृत समुहका बालबालीकाको पँहुच तथा सहभागीता बढाउन छात्रावृद्धि र निः शुल्क शिक्षाको व्यवस्था गरिनेछ ।	गाँउपालिका	3,000,000
7		शैक्षिक क्षेत्रलाई व्यवस्थित तथा थप गुणस्तरीय बनाउन शिक्षकलाई आवश्यक तालिम प्रदान गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
8		शैक्षिक संस्थाहरुको पूर्वाधारहरु स्तरोन्नति (थप फर्निचर, कक्षाकोठा, शौचालय सहितको पक्की भवन, न्यूनतम पठनपाठन उपकरण तथा प्रयोगशालाहरु) र अन्य सबै भौतिक सुविधाको व्यवस्था गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000
9		जिवन उपयोगी ज्ञान तथा सिप, मानव संसाधन, प्राविधिको विकासमा आधारित पाठ्यक्रम मार्फत सबै तहको शिक्षामा गुणस्तर सुनिश्चित गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000
10		गाउँपालिकामा पुस्तकालय सुचना केन्द्र स्थापना गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000

11		विद्यालय व्यवस्थापन समिति, निवार्चित जनप्रतिनिधि, शिक्षा समन्वय र सरोकारवालालाई विद्यालयमा नियमित निरीक्षण गरिनेछ ।	सबै वडा	1,000,000
12		महाकाली म.वि लाई क्याम्पसमा सम्म स्तर उन्नति गर्ने ।	४	10,000,000
13		सिपमुलक (कृषि, फर्निचर, प्लमबर, सिलाई कटाई, बुनाइ, इलेक्ट्रिसियन, हस्तकला, पार्लर, शैलुन) तालिम नियमित सञ्चालन गर्ने ।	सबै वडा	5,000,000
14		बिस जना जेहेन्दार विद्यार्थीहरुलाई कक्षा ८ सम्म निशुल्क शिक्षा प्रदान गर्ने ।	सबै वडा	2,000,000
15		सबै विद्यालयहरुलाई ५ दिने कलाकुशल तालिम प्रदान गर्ने ।	सबै वडा, निरन्तर	2,000,000
16		मोन्टेश्वरी तथा बाल सिकाई भवन निर्माण गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
17		मा.वि मा २६ जना शिक्षक, नि.मा.वि मा ४२ जना शिक्षक, प्र.विमा १० जना, बालकोटामा २१ र लेखापाल १८ र कम्पीयुटर शिक्षक १८ जना गरी सबै विद्यालयमा खाली रहेको शिक्षक दरबन्दी पूर्ण गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
18		कमपियुटर शिक्षक(१८ जना) लाई ५ दिने कम्पियुटर तालिम र लेखालाई (१८ जना)लाई ५ दिने लेखा तालिम प्रदान गर्ने ।	सबै वडा, निरन्तर	2,000,000
19		कक्षा १-३ सम्मका शिक्षकहरुलाई मोन्टेश्वरी तालिम र अंग्रेजी माध्यम तालिम प्रदान गर्ने ।	सबै वडा	3,000,000
20		भरचुवल कक्षा संचालन गर्न सबै विद्यालयहरुलाई ईन्टरनेट र टेलिभिजन उपलब्ध गने ।	सबै वडा	10,000,000
21		गाँउपालिका स्तरीय प्राविधिक शिक्षालय स्थापना गर्ने ।	५	10,000,000
22		विद्यालय शिक्षामा गुणस्तर मापदण्ड र प्रत्यायन प्रणाली(Accreditation System) विकास गरी सबै विद्यालयमा समान गुणस्तर कायम गरिनेछ ।	गाँउपालिका	10,000,000
23		अन्य बिद्यालय लगाएत शिक्षा क्षेत्रको बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	सबै वडा	50,000,000
		जम्मा शिक्षा		**189,000,000**
1	स्वास्थ्य	आवश्यक ठाउँहरुमा आपत्कालिन सेवाको (एमबुलेन्स) विस्तार गर्ने ।	गाँउपालिका	3,000,000
2		स्वास्थ्यमा राष्ट्रको लगानी बृद्धि गर्दै दिगो स्वास्थ्य वित्तिय र विमा प्रणली विकास गर्ने ।	गाँउपालिका	5,000,000
3		सोल्पाठाना (वडा ५) मा १५ शैयाको एक्स रे, प्याथलोजी ल्याब, आँखा र दन्त सेवा सहितको अस्पताल सेवा संचालन तथा बिस्तार गर्ने ।	५	80,000,000
4		जडिबुटी तथा आयुर्वेदिक स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना गर्ने ।	१	15,000,000
5		महामारीको पुर्वतयारी, रोग नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनका लागि प्रतिकार्य योजना वनाई लागु गर्ने र सर्ने तथा नसर्ने रोगको रोकथामकालागि आवश्यक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गाँउपालिका	5,000,000

6		स्वास्थ्य संस्थाहरुको संस्थागत क्षमता, स्वास्थ्य पुर्वाधार, र उपकरणहरू (एक्सरे, भिडियो एक्सरे, प्रयोगशाला, औषधी, ल्याव आदि) उपकरणको उपलव्धतामा बृद्धि गर्ने ।	गाँउपालिका	20,000,000
7		स्वास्थ्य चौकी तथा उपस्वास्थ्य चौकीमा मापदण्ड अनुसार कर्मचारी दरबन्दिको व्यवस्था गरी स्वाथ्य चैकीलाई २४औ घन्टा स्वाथ्य परामर्श सेवा प्रदान गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000
8		आँखा उपचार केन्द्रलाई अस्पतालमा स्तरउन्न्ति गरी भौतिक पूर्वाधार सहितको भवन निर्माण गरी विज्ञ डाक्टरको व्यवस्था गर्ने ।	गाँउपालिका	30,000,000
9		निशुल्क आँखा उपचार, निशुल्क सिविर तथा चस्मा वितरण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000
10		वडा १ र ६ मा बन्दै गरेको स्वास्थ्य चौकी र वडा ३ मा निर्माणाधिन अस्पतालको निर्माण सम्पन्न गर्ने ।	१, ६, ३	30,000,000
11		बालवालिकालाई पूर्ण खोप र अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने र प्रसुती सेवालाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गरिनेछ ।	गाँउपालिका	5,000,000
12		हरेक वडामा सामुदायिक औषधि भण्डारण कोष संचालन गरिनेछ ।	सबै वडा	5,000,000
13		बृद्धबृद्धाको स्वास्थ्य विमा, सामान्य स्वास्थ्य विमा, महामारी विमा, गर्भवती विमाको अवधारणा विकास गरिनेछ ।	गाँउपालिका	5,000,000
14		अन्य स्वास्थ्य चौकी लगाएत क्षेत्रको बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	गाँउपालिका	50,000,000
जम्मा स्वास्थ्य				**273,000,000**
1	खानेपानी	प्रत्येक वडामा अर्धमासिक रुपमा फोहोर संकलन कार्यक्रम निर्माण र फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापन कोष विकास र विस्तार गरिनेछ ।	गाँउपालिका	10,000,000
2		खानेपानी स्रोत उपलब्ध नभएका स्थानहरूमा वैकल्पिक स्रोतको रुपमा वर्षातको पानी सङ्कलन र उपयोग गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।	गाँउपालिका	10,000,000
3		सम्पन्न आयोजनाहरूमा खानेपानी गुणस्तर सुधारका लागि स्थानीय आवश्यकता अनुरुप पानी प्रशोधन र प्रशिइ प्रणाली निर्माण गर्ने र माग अनुसार खानेपानीको आपूर्ति परिमाणका वृद्धि गर्दै लगिनेछ ।	गाँउपालिका	10,000,000
4		एक घर एक धाराको नीति कार्यन्व्यन गर्ने ।	गाँउपालिका	20,000,000
5		उचित ठाउँ हेरी डम्पिङ्ग साइटको विकास गरिनेछ ।	गाँउपालिका	30,000,000
6		सार्वजनिक स्थलहरुमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरिनेछ ।	गाँउपालिका	5,000,000
7		काफलचुरीको ७ घर, बाह्रबिसे घैयाबारी १४ घर मा खानेपानीको पँहुच सुनिचित गर्ने ।	५	10,000,000
8		खानेपानीको मुल संरक्षणको लागि वृक्षारोण गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000

9		निर्माणाधीन खानेपानी आयोजनाहरु समयमा नै सम्पन्न गरी चालु आयोजनाको मर्मत र स्तरोन्नती गर्ने ।	गाँउपालिका	5,000,000
10		एकीकृत खानेपानी व्यवस्थापन गुरुयोजना तयार पारी लागु गरिनेछ ।	गाँउपालिका	5,000,000
11		चिउरी खानी-बरमथुम्की र खाडसाङ खानेपानी लिफ्ट आयोजना योजनाको विकास गरिनेछ ।	गाँउपालिका	10,000,000
12		स्वास्थ्य चौकी, विधालय, र सरकारी कार्यालयहरुमा खानेपानीको उपलब्धता सुनिश्चित गरिनेछ ।	गाँउपालिका	10,000,000
13		शौचालय तथा घरका फाहोरहरु जम्मा गर्ने, प्रशोधन गर्ने तथा डिस्पोज गर्ने कार्यक्रम विस्तार गर्ने ।	गाँउपालिका	20,000,000
14		दमार भञ्ज्याङ्ग, मानडाँडा नागदह र हाटेचौढी मा ६०० घरधुरी समेटने खाले पानी संकलन टयाङ्की निर्माण गर्ने ।	४	10,000,000
15		अन्य खानेपानी क्षेत्रको बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	गाँउपालिका	50,000,000
जम्मा खानेपानी				**207,000,000**
1	युवा, खेलकुद तथा अन्य	"युवासँग स्थानीय सरकार विशेष कार्यक्रम" संचालन गर्ने ।	गाउँपालिका	10,000,000
2		घरेलु वा सामाजिक हिंसामा परेका महिला, बृद तथा बेसाहार बालबच्चालाई साहारा केन्द्र स्थापना गर्ने ।	गाउँपालिका	30,000,000
3		लैङ्गिक समानता तथा समावेशीकरण मैत्री कार्यक्रम सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
4		लक्षित समुहलाई सामाजिक सशक्तीकरणको माध्यमबाट उनीहरूको ज्ञान, सीप र प्रतिभालाई विकासको मूल प्रवाहमा संलग्न गराउने ।	गाँउपालिका	2,000,000
5		वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवा लक्षित उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
6		लैङ्गिक समानता तथा समावेशीकरण मैत्री कार्यक्रम सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
7		१८ बर्ष मुनीका बालबालिकालाइ धुम्रपान तथा मद्यपानजन्य वस्तुविक्री वितरण नगर्ने निति कडाईका साथ लागु गर्ने ।	गाँउपालिका	1,000,000
8		आर्थिक सामाजिक-सास्कृति एवं राजनैतिक क्षेत्रमा यवाको भुमिका अभिवृद्धि गरिनेछ ।	गाँउपालिका	2,000,000
9		चेतना मूलक, परम्परागत ज्ञान, सीप अभिवृद्धि, रोजगारी मूलक र आय वृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
10		बार्षिक रुपमा गाउँपालिका स्तरीय खेल प्रतियोगिता संञ्चालन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
11		महादेवडाँडा र रचने खेल मैदान निर्माण गर्ने ।	१	20,000,000
12		तिनखण्डेमा खेल मैदान निर्माण गर्ने ।	६	10,000,000
13		पालिका स्तरीय कर्वड हल निर्माण गर्ने ।	गाँउपालिका	30,000,000

14		कवर्ड हल तथा स्टेडियम निर्माण गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000
15		डाँडागाँउ फुटबल पार्क निर्माण गर्ने ।	५	2,000,000
16		सोल्पाठानामा डि.पि.आर भईसकेको कर्बड हलको निर्माण सम्पन्न गर्ने ।	गाँउपालिका	30,000,000
जम्मा युवा, खेलकुद तथा अन्य				
1	सामाजिक संस्था	आमा समुह र युवा क्लबहरुको लागी कार्यशाला भवन निर्माण गर्ने ।	सबै वडा	20,000,000
2		प्रतिक्षलय सहितको व्यवस्थित घाट निर्माण गर्ने ।	सबै वडा	20,000,000
3		सार्वजनिक स्थलहरुमा प्रतिक्षालय, महिलामैत्री शौचालय निर्माण गरी खानेपानीको व्यवस्था गर्ने ।	गाँउपालिका	10,000,000
4		अन्य युवा, खेलकुद, सामाजिक संस्था लगाएत वडागत कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	गाँउपालिका	50,000,000
जम्मा सामाजिक संस्था				**257,000,000**
जम्मा सामाजिक विकास				**926,000,000**

ग) पूर्वाधार विकास आयोजना (सडक, पुल, सिचांई, खानेपानी, बिद्युतीकरण, भवन तथा अन्य), फिक्कल गाउँपालिका

गाउँपालिका स्तरीय आयोजना

क्र.सं	क्षेत्र	योजना तथा कार्यक्रमहरुको नाम	स्थान	अनुमानित लागत रु
1	सडक	सबै विद्यमान मुख्य र शाखा सडकहरुको अन्तिम २ देखि ७ बर्ष भित्र स्तरउन्नती र कालो पत्रे गर्ने ।	गाउँपालिका	50,000,000
2		चाल्ने खोला-फिक्कल(२५ कि मी) सडक योजना ।	५	
3		पाथिभरा भोटेगाँउ रमिते महादेवडाँडा सिदाली गेरुडाँडा सडक योजना ।	१	
4		प्रदेश मार्गको ट्रयाक निर्माण गरी वडा सडक सञ्जालमा जाडान गर्ने ।	गाउँपालिका	
8		पर्यटक पदमार्गको डि पि आर गर्ने ।	गाउँपालिका	2,000,000
9		केवलकार संभाव्यता अधययन गर्ने ।	गाउँपालिका	3,000,000
10		गाँउपालिकाको सबै वडा जोड्ने चक्रपथ निमार्ण गर्ने ।	सबै वडा	
11		पुष्पलाल लोकमार्ग बाहेक गाउँपालिका अर्न्तगत को सडक , २४२ कि मि (१०० कि. मी स्तारउन्नोति गर्ने)	गाउँपालिका	2,000,000,000
12		अन्य वडा स्तरीय सडक क्षेत्रको बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	गाउँपालिका	250,000,000

जम्मा सडक				2,055,000,000
1	पुल	जिर्ण अवस्थामा रहेका पुलपलेसाको मर्मत संम्भार गर्ने ।	सबै वडा	20,000,000
2		आवश्यताको आधारमा सबै महत्वपूर्ण क्षेत्रहरुमा मोटर पुल तथा झोलुङ्गे पुल विस्तार गर्ने ।	सबै वडा	50,000,000
3		आलडाँडा थाक्ले, दमार जौ खोला, रमिते जौ खोलामा झुलुङ्गे पुल र्निमाण गर्ने ।	१	20,000,000
4		कामीटार पौतीखोला मोटर पुल निर्माण गर्ने ।	२	60,000,000
5		भोटेखोला र ठाडो खोला तिनपाटन र फिक्कल जोडने ठाँउमा मोटर पुल निर्माण गर्ने ।	३	60,000,000
6		गोप्य खोला, लप्सेखोला मा झो. पु निर्माण गर्ने ।	३	15,000,000
7		खाङसाङ-सोखु, साँगुरी-खारपानी घरमा झो.पु निर्माण गर्ने ।	४	15,000,000
8		पानी खोला मुहान, रिपटार फेदी, सिद्धेटार भलाए डाँडा, आँपटारमा झुलुङ्गे पुल र्निमाण गर्ने ।	६	15,000,000
9		गैरीपानी खोला, बाँसघारी र सोखु-दोभानमा पक्की पुल निमाण गर्ने ।	६	50,000,000
10		अन्य वडा स्तरीय पुलहरुको बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	सबै वडा	50,000,000
जम्मा पुल				355,000,000
1	सिँचाई	गाँउपालिकाको सबै बिद्यमान परम्परागत सिंचाई कुलो तथा प्रविधिहरुलाई वाहै महिना सिंचाई उपलब्ध हुन सक्ने गरि स्तरोन्नती गर्ने ।	गाउँपालिका	40,000,000
2		सबै वडाका जीर्ण र नाजुक अवस्थामा रहेका सिंचाईहरुको मर्मत संम्भार गर्ने ।	सबै वडा	30,000,000
3		नयाँ प्रविधियुक्त सिँचाईको सम्भाव्यता अध्ययन तथा कार्यान्वयन गर्ने ।	सबै वडा	30,000,000
4		सुनकोशीबाट पानी लिफ्ट गरेर सानोथुम्कीमा सिँचाई पोखरी निर्माण गर्ने ।	५	30,000,000
5		गेरुडाँडा, खडकडाँडा, डाँडागाँउ लिफ्ट सिँचाई योजना ।	५	30,000,000
6		सिंचाई आयोजनाहरूको मुहान संरक्षण गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
7		सोखुबेशी सिँचाई कलो निर्माण गर्ने ।	४	10,000,000
8		कोलबोट सिँचाइ कुलो निर्माण गर्ने ।	६	20,000,000
9		वैकल्पिक सिंचाई (आकाशे पानी संकलन, थोपा सिंचाइ) व्यवस्थापन गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
10		सुख्खा ग्रस्त क्षेत्र, कृषि पकेट क्षेत्र तथा कृषि फार्महरुमा आवश्यकता पहिचान गरी सिंचाईको व्यवस्था गर्ने ।	गाउँपालिका	20,000,000
11		जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण गर्ने ।	गाउँपालिका	20,000,000
12		सुनकोशी तथा सोखु खोलाबाट लिपट सिँचाइको सम्भाव्यता अध्ययन तथा योजना निर्माण गर्ने ।	६	30,000,000

13		सिंचाई योजनाको सञ्चालन र व्यवस्थापनलाई आत्मनिर्भर बनाउन सिंचाई सेवा शुल्क निर्धारण तथा संकलन गर्ने र नितिगत कानुन तर्जुमा गर्ने ।	गाउँपालिका	40,000,000
14		अन्य वडा स्तरीय सिंचाई बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	सबै वडा	100,000,000
जम्मा सिँचाई				**420,000,000**
1	भवन तथा शहरी विकास	बहुउद्धेशिय व्यवसायिक भवन निर्माण गर्ने ।	गाउँपालिका	100,000,000
2		गाँउपालिका भवन निर्माण गर्ने (डि.पिआर भइसकेको) ।	४	60,000,000
3		जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका घर वस्तीहरुको पहिचान गरी संरक्षण गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
4		स्थानीयको माग बमोजिम सबै ठाउँमा जग्गा बिकाश योजना निमार्ण गरी सोहीबमोजिम बस्ती विकास गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
5		गोष्ठी तथा कार्यक्रमहरु संचालन गर्नलाई गाउँपालिकामा एक सेमिनार हल निमार्ण गर्ने ।	३	20,000,000
6		टुहुरा तथा उत्पीडित भएका बालबालिकाहरुलाई बाल साहारा केन्द्र निमार्ण गर्ने ।	५	30,000,000
7		छरिएर रहेका वस्तीमा पूर्वाधार पुऱ्याउन कठिन हुने भएकाले एकिकृत वस्ती विकास गर्ने ।	गाउँपालिका	5,000,000
8		महिला सामुदायिक भवन निमार्ण गर्ने ।	३, ६	20,000,000
9		भवन तथा आवास मापदण्ड कार्यान्वन गर्ने ।	गाउँपालिका	1,000,000
10		आवश्यकता अनुसार ढल विकास योजना ।	सबै वडा	5,000,000
11		व्यवस्थित घाटको निर्माण गर्ने ।	सबै वडा	20,000,000
12		सम्पूर्ण वडा कार्यालयलाई व्यवस्थित र सुविधासम्पन्न गर्ने ।	सबै वडा	30,000,000
13		अन्य वडा स्तरीय भवन तथा शहरी बिकाश कार्यक्रम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	सबै वडा	50,000,000
जम्मा भवन तथा शहरी विकास				**361,000,000**
1	विद्युतीकरण	विद्युतको केन्द्रिय प्रसारण लाइनमार्फत सबै गाँउहरुमा दिगो बिधुतकरणमा पहुँच विकास तथा विस्तार गर्ने ।	गाउँपालिका	20,000,000
2		गाँउपालिका केन्द्र, वडा केन्द्, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र मुख्य मुख्य बजारकेन्द्र मा सौर्य वत्ती जडान गर्ने ।	गाउँपालिका	20,000,000
3		बैकल्पिक ऊर्जाको उत्पादन तथा विकास गर्ने ।	गाउँपालिका	20,000,000
4		कृषि सहकारी आदिको सहकार्यमा ठुलो क्षमताको बायोग्यास प्लान्ट स्थापना गरी बायोग्यास तथा प्राङगारीक मल उत्पादन गर्ने ।	गाउँपालिका	30,000,000
5		वैकल्पिक उर्जामा अनूदान दिने ।	गाउँपालिका	10,000,000
6		परम्परागत ऐतिहासिक बस्तीमा अन्डरग्राउण्ड विद्युत विस्तार गरी ताररहित बस्ती विकास गर्ने ।	गाउँपालिका	5,000,000

7		विजुलीका काठेपोलहरुलाई विस्थापन गर्ने ।	गाउँपालिका	5,000,000
8		लघु जलविद्युत आयोजनाको संभाव्यता अध्ययन गरी विद्युत आयोजनामा स्थानीय जनताको लगानी सुनिश्चत गर्ने ।	सबै वडा	2,000,000
9		अन्य वडा स्तरीय बिद्युत बिकाश योजना (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	सबै वडा	30,000,000
जम्मा विद्युतीकरण				**142,000,000**
1	अन्य	स्वागत द्वार निर्माण गर्ने ।	२	800,000
2		सबै भेगमा मोवाइल डाटालाई ५ जी इन्टरनेट विस्तार र गणस्तर बृद्धिका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास गर्ने ।	सबै वडा	2,000,000
3		सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित प्राविधिक जनशक्तिलाई तालिम गराई उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	गाउँपालिका	2,000,000
4		हरेक वडाको सार्वजनिक स्थलहरुमा आवश्यता अनुरुप प्रतिक्षालय निर्माण गर्ने ।	गाउँपालिका	2,000,000
5		गाँउ भरी सर्वसुलभ रुपमा फाइबर नेट उपलब्ध गर्ने ।	गाउँपालिका	5,000,000
6		हरेक विद्यालय, स्वास्थ्य चौकि तथा सरकारी कार्यालयमा इन्टरनेट सेवा सहितको ल्यान्डलाईन फोन उपलब्ध गराउने ।	गाउँपालिका	5,000,000
7		स्वास्थ्य चौकी नजिकको क्षेत्रमा सबै वडामा हेलीप्याड निमार्ण गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
8		मापदण्ड अनुसार पालिकाको सबै स्थानमा बसपार्क र बस स्टपहरु निर्माण गरिनेछ ।	गाउँपालिका	20,000,000
9		अन्य वडा स्तरीय बिबिध बिकाश योजना (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	गाउँपालिका	50,000,000
अन्य जम्मा				**96,800,000**
जम्मा पूर्वाधार विकास				**3,429,800,000**

घ) वातावरण तथा जोखिम नियन्त्रण आयोजना, फिक्क्ल गाउँपालिका

गाउँपालिका स्तरीय आयोजना

क्र.सं	क्षेत्र	योजना तथा कार्यक्रमहरुको नाम	स्थान	अनुमानित लागत रु

1	तथा वात	कम प्रदुषण गर्ने चुलोको प्रयोगमा अनुदान दिई प्रोत्साहन गर्ने ।	गाँउपालिका	1,000,000
2		एक वडा एक बोटानिकल पार्क विकास गर्ने ।	गाँउपालिका	40,000,000
3		फिक्कल गाँउपालिकामा रहेका सबै सामुदायिक वनहरुमा हरियाली कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
4		ठूला आयोजनाको वातावरणिय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने ।	गाँउपालिका	3,000,000
5		जडिबुटी तथा फलफुल खेतिलाई प्रोत्साहन गर्ने ।	गाँउपालिका	1,000,000
6		वनहरुमा अग्नि रेखा निमार्ण गर्ने ।	गाँउपालिका	3,000,000
7		गाँउपालिका स्तरीय रुपमा वृक्षारोपण र वन विकास कार्यक्रम गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
8		सबै वनहरुलाई सामुदायिक वनमा रुपान्तरण गरी संरक्षण र प्रर्बधन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
9		सामुदायिक वन तथा कबुलियत वनमा जथाभावी रुख कटानी, जंङ्गल फडानी र चरीचरण गर्नेलाइ कडा सजायको व्यवस्था गर्ने ।	गाँउपालिका	1,000,000
10		जडिबुटी तथा उन्नत जातको रुखको नर्सरी निर्माण गर्ने ।	गाँउपालिका	1,000,000
11		अन्य वडा स्तरीय वन तथा वातावरण बिकाश कार्यकम (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	गाँउपालिका	10,000,000
		जम्मा वन तथा वातावरण		**66,000,000**
1	भू तथा जलाधार संरक्षण	प्रकोप नक्सांकन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
2		जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
3		समुदायमा आधारित जलवायु परिवर्तन अनुकूल कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
4		गाँउपालिकामा अवस्थित सबै नदि तथा खोलाहरुको नियन्त्रण र संरक्षण गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
5		गाउँ क्षेत्र भित्र रहेका जलाधार क्षेत्रहरु पहिचान, नक्सांकन र संरक्षण गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
6		गाँउपालिकामा भएका पोखरी, खोलानाला तथा नदिहरुको सरसफाई तथा संरक्षण गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
7		अन्य वडा स्तरीय योजना (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	गाँउपालिका	10,000,000
		जम्मा भू तथा जलाधार संरक्षण		**22,000,000**

1	जम्मा फोहोरमैला व्यवस्थापन	हरेक घरमा सेप्टिक ट्याङ्क/आवश्यकता अनुसार ढल निकास गर्ने ।	सबै वडा	2,000,000
2		गाउँका मुख्य सार्वजनिक क्षेत्रहरुमा डस्टविन राख्ने ।	सबै वडा	2,000,000
3		बोटल तथा प्लाष्टिक व्यवस्थापन गर्ने ।	सबै वडा	2,000,000
4		आधुनिक फोहोर संकलन/डम्पिङ साईट तथा प्रशोधन केन्द(रिसाईकल सेन्टर) निमार्ण गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
5		मासिक रुपमा गाउँ सरसफाई कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
6		फोहोरको पुनः प्रयोग सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम गर्ने ।	गाँउपालिका	2,000,000
7		अन्य वडा स्तरीय योजना (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	गाँउपालिका	5,000,000
जम्मा फोहोरमैला व्यवस्थापन				**17,000,000**
1	विपद् व्यवस्थापन	जोखिमयुक्त ठाँउहरुमा तटबन्धन निमार्ण गर्ने र वृक्षरोपणको अवधारणा जगाउने ।	सबै वडा	1,000,000
2		पहिरोको जोखिममा रहेको बस्तीहरुलाई संरक्षण तथा बस्ती स्थानतरण गर्ने ।	सबै वडा	2,000,000
3		पहिरोको जोखिमा रेहेका विद्यालयहरुको रिटेनिङ्ग वाल लगाई घेराबेरा गर्ने र उच्च जोखिममा रहेका विद्यालयको स्थानान्तरण गर्ने ।	गाउँपालिका	5,000,000
4		दमकल, एमबुलेन्स तथा सव वहान खरिद र परिचालन गर्ने ।	गाउँपालिका	5,000,000
5		खुल्ला क्षेत्र पहिचान तथा अभिलेखाङ्कन गर्ने ।	गाउँपालिका	2,000,000
6		जोखिम व्यवस्थापन र जैविक विविधता संरक्षणमा जोड दिने ।	गाउँपालिका	5,000,000
7		भुकम्प लगायतका भैपरी आउने विपदको जोखिम बाट बच्ने तथा जोखिम न्युनिकरण तालिम प्रदान गर्ने र उच्च जोखिममा रहेका बस्ती स्थानतरण गर्ने ।	सबै वडा	3,000,000
8		हरेक वडामा बहुउद्धेसिय पार्क (बाल उद्यान, जेष्ठ नागरिक चौतारी र बिपद ब्यावस्थापन केन्द्र) निमार्ण गर्ने ।	सबै वडा	30,000,000
9		सबै वडामा स्वस्थ्य चौकी क्षेत्र नजिक हेलीप्याड निर्माण गर्ने ।	सबै वडा	10,000,000
10		राहत कोष निर्माण गर्ने र विपद् व्यवस्थापनको जनचेतना कार्यक्म संचालन गर्ने ।	सबै वडा	1,000,000
11		अन्य वडा स्तरीय योजना (अनुसुचीमा उल्लेख भएका योजना)	सबै वडा	50,000,000
जम्मा विपद् व्यवस्थापन				**114,000,000**
जम्मा वातावरण तथा जोखिम नियन्त्रण				**219,000,000**

ङ) संस्थागत विकास सेवा प्रवाह तथा सुशासन आयोजना, फिक्कल गाउँपालिका			
गाउँपालिका स्तरीय आयोजना			
क्र.सं	योजना तथा कार्यक्रमहरुको नाम	स्थान	अनुमानित लागत रु
1	निर्माण क्षेत्रमा संलग्न मजदुरहरुलाई आवश्यक तालिमको व्यवस्था गर्ने र प्राप्त तालिमको परिचयपत्रको व्यवस्था गर्ने ।	गाउँपालिका	2,000,000
2	गाउँपालिकाको मातहत सबै कार्यलयबाट मुस्कानसहितको सेवा प्रदान गर्ने ।	गाउँपालिका	2,000,000
3	गाउँपालिकाको मेट्रिक सिस्टममा घर नम्बरिङ्ग तथा ल्याड डिजिटलाईजेसन गर्ने ।	गाउँपालिका	7,000,000
4	गाउँपालिकाको पहिचान झल्कने लोगोको विकास गर्ने र सोहि लोगोको आधारमा निसीखोलाको मायाको चिनो स्वरुप स्थानीय हस्तकलाको विकास गर्ने ।	गाउँपालिका	10,000,000
5	बार्षिक रुपमा गाउँपालिका स्तरीय साष्कृतिक कला प्रतियोगिता संञ्चालन गर्ने ।	गाउँपालिका	5,000,000
6	बार्षिक रुपमा गाउँपालिका स्तरीय हस्तकला प्रदशनी तथा प्रतियोगिताा संञ्चालन गर्ने ।	गाउँपालिका	5,000,000
7	ऐन, कानुन, कार्य विधि र मापदण्ड आदि निमार्ण गर्ने ।	गाउँपालिका	2,000,000
8	हरेक घर खुशी परिवार, फिक्कल बासीको अधिकार सुनिश्चित गर्ने ।	गाउँपालिका	2,000,000
9	परम्परागत कला संष्कृति झल्किने स्मारक स्थापना गर्ने ।	वडा न : ०४	1,000,000
10	आन्तरिक आयवृद्धि प्रवर्द्धन गर्ने ।	गाउँपालिका	1,000,000
11	आन्तरिक र बाह्य समन्वय सहकार्य प्रवर्द्धन गर्ने ।	गाउँपालिका	1,000,000
12	संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गर्ने ।	गाउँपालिका	1,000,000
13	शून्य वेरुजु कायम गर्न आवश्यक ऐन,नियम निर्माण गर्नु ।	गाउँपालिका	1,000,000
14	आन्तरिक आयको स्रोतको पहिचान गर्दै करको दायरा बढाउने र करको दर घटाउने ।	गाउँपालिका	1,000,000
15	नागरिक मैत्री प्रविधियुक्त स्मार्ट सेवा प्रवाह गर्ने ।	गाउँपालिका	1,000,000
16	बिद्युतिय हाजिरी, सिसि क्यामरा, दुर्त ईन्टरनेट सेवा सहित अत्याधुनिक सेवा प्रवाह गर्ने ।	गाउँपालिका	1,000,000

जम्मा संस्थागत विकास	43,000,000

५ : वडा स्तरीय योजनाहरु

क) आर्थिक विकास आयोजना (कृषि, उद्योग, पर्यटन तथा वित्त), फिक्कल गाउँपालिका			
वडा स्तरीय योजना			
1	कृषि	मकै खेतीलाइ विकास तथा प्रोत्सान गर्न सोलीडाडाँ, आरुबोट, पाथीभरा आदिमा पकेटक्षेत्र बिस्तार गर्ने ।	१
2		मकै र जौ कृषकलाई बजारीकरण सहज गर्ने तथा सिचाई र बिउ बिजन पर्याप्त रुपमा उपलब्ध गराउने ।	१
3		आलु कृषकको सहजताको लागी विभिन्न स्थानहरुमा आलु सित भण्डार स्थापना गर्ने ।	१, ३
4		बिउ बिजन र मल उपलब्धता सहितको कृषि संकलन केन्द् निर्माण गर्ने ।	१ (दमार, महादेवडाँडा, माझर्खक), २, ३, ४, ५, ६
5		नागदह, माझर्खक, दमार, भेडीखोर मा किवि उत्पादनलाई बल्क हुदै जोनमा बिस्तार गर्ने ।	१
6		पाथीभरा, कुन्द्री, नयाँगाउँ, महादेवडाँडा मा कागती, जुनार तथा सुन्तला ब्लकको रुपमा विकास गर्ने ।	१
7		फलफुल खेती सुदृढीकरण गर्नको लागी सिचाई, तथा कृषि सामाग्री उपलब्ध गराउने ।	१
8		अलैची पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने तथा संरक्षण गर्ने ।	१(कुन्द्री, ओर्खेनी, महादेवडाँडा)
9		कृषि, जडिबुट्टि प्रशाोधन तथा नर्शरी तालिम केन्द्र् स्थापना गर्ने साथै कृषकलाई प्राबिधिक तालिम प्रदान गर्ने ।	सबै वडा
10		फलफुल तथा तरकारी सित भण्डार निर्माण गर्ने ।	सबै वडा
11		बाखा पकेट क्षेत्र लाई संरक्षण तथा प्रत्साहन गर्ने ।	१(भण्डारखोला, गोठडाँडा, ढोडिनी, पाथीभरा)
12		प्लाष्टिक टनेलमा बेमौसमी तरकारी खेती गर्न तालिम दिर्ने ।	१
13		अलैची, तेजपत्ता, बोझो, चिराइतो, अल्लो, अमला, पाखनभेद, ठुलो ओखती, ओखर लगायतका जडिबुट्टिलाई बजारीकरण गर्ने र व्यवस्थित बिक्रीबितरणको लागी सिँचाइ, जनचेतना, प्रशिक्षण उपलब्ध गने ।	१
14		भोटेगाउँ र पाथीभरामा कागती पकेट क्षेत्र बिस्तार गर्न संकलन केन्द्र, सिँचाई, र प्रबिधिक तालिमको व्यवस्था गर्ने ।	१
15		सुम्नामबेशी, पोखरी, डाङ्से र पौतिमा धान पकेट क्षेत्र विकास तथा विस्तार गर्ने र आवश्यक सिँचाई तथा तालिमको व्यवस्था गरी कृषकलाई प्रोत्साहन गर्ने ।	२
16		पोखरी, लुम्ती, पौती, मुलडाँडा, तिनघरे, बिसौना क्षेत्रमा अदुवा र लसुनको व्यवसायिक खेती गर्ने ।	२
17		लुम्ती, मुलाडाँडा र पौतीमा कोदो खेती लाई विकास गरी पकेट क्षेत्र निर्माण गर्ने ।	२

18		पोखरी, सार्कीडाँडा, मुलडाँडा, चियाडाँडा, बिसौना, लुम्ती र तिनघरे लाई जुनार र सुनतला पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने तथा संरक्षण गर्ने ।	२
19		खन्टार , चिउरीखानी , दर्बे धमिनीमा बाखा पकेट विस्तार गर्ने ।	२
20		निगुरेवेसी , ववलामा केरा पकेट क्षेत्र विकास गर्ने ।	२
21		ववला , केबलपुर , चण्डीभञ्यांग ,दर्बे , पौती ,सर्किडाडामा बुंगुर पालनको लागि तालिम तथा अनुदान दिने ।	२
22		काफलचुरी , धिमालडाडा आलु खेति विस्तार गर्ने ।	२
23		डाँडा सिजाले, डाँडा ढाड, पौती क्षेत्रमा व्यवसायिक बंगुर तथा कुखुरा पालन गर्ने ।	२
24		सुम्नामबेशी, खराने, रत्नजोर, चिसापानी र क्षउरी खानीमा माछापालन गर्ने ।	२
25		पोखरी क्षेत्रलाई मकै बिउ उत्पादन क्षेत्रमा विकास गर्ने ।	२
26		धमिनि, केवलपुर, ववला, गौरी, र पोखरी मा मैसमी तरकारी खेती गर्ने ।	२
27		चितुवार्खक, चिया डाँडा, मुला डाँडा र पौतीमा कागती पकेट क्षेत्र विकास गर्ने ।	२
28		सुम्नामबेशीमा व्यवसायिक तरकारी खेती गर्न कृषकलाई प्रोत्साहन गर्ने ।	२
29		सुम्नामवेसी , वालुवावेसी , डाङ्से ,चिसापानी , रातमाटे ,पोखरी लाई धान पकेट क्षेत्रमा विकास गर्ने ।	२
30		सुम्नाम, पोखरी, खन्टार र रातमाटेमा व्यवसायिक तरकारी खेतीको विकास गर्ने र कृषकलाई तालिम प्रदान गर्ने ।	२
31		सुम्नाम, बरमथुम्की, गैरी र ढाडमा आप, लिचि तथा अनार पकेट क्षेत्र विकास गर्ने ।	२
32		चिउरीखानी, खनटार, दरबे र धामिनी लगायतको क्षेत्रमा बाखा पालनको लागि तालिम र अनुदान दिने ।	२
33		टार, झँगरे, गुरहरी मा टनेल तरकारी खेती कार्यक्रम विकास र विस्तार गरी कृषक लाई प्रोत्साहन गर्ने ।	३
34		अधुवा, कागती, किवि तथा अलैचीको राम्रो उत्पादन हुने हुनाले महामण्डल, झँगरे, चनौटे, गुरहरी जस्तो उत्पादन बोकेको ठाँउमा कृषक लाई तालिम दिने, प्रोत्साहन गर्ने र पकेट क्षेत्र विकास र विस्तार गर्ने ।	३
35		आधुनिक कृषिमा आधारित कृषि प्रशिक्षण तालिम प्रदान गर्ने ।	३
36		महामण्डल आलु पकेट क्षेत्रलाइ ब्लक/जोनमा स्तर उन्नति गर्ने ।	३
37		प्राङ्गागारीक मलको तालिम प्रदान गर्ने ।	सबै वडा
38		कृषिमा आधुनिक तरीकाले बिउ बिजन गर्ने ।	सबै वडा
39		कृषि प्रबिधिक शिक्षालय स्थापना गर्ने ।	सबै वडा
40		गहत खेतिलाई राम्रो सिँचाई सुविधाका साथ पकेट क्षेत्र बिस्तार गर्ने ।	४
41		वडाको तल्लो भेगमा आँप, केरा र मेवा उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरी व्यवसायमुखी बनाउने ।	४

42		खाङसाङ साविक १ देखी ९ वडा को विभिन्न ठाँउमा बाखा, जर्सी गाई पालन र बंगुर पालन लाई पकेट क्षेत्र निधारण गरी विकास तथा विस्तार गर्ने ।	४
43		कृषि संकलन तथा भण्डारन केन्द् स्थापना गर्ने ।	२
44		झँगरेबेशीमा मत्सपालनलाई विकास गर्न अनुदान प्रदान गर्ने ।	५
45		गहत, राज्मा र मास जस्ता दलहन बालीको उत्पादन लाई व्यवसायीकरण गरी रोज्गारमुखी बनाउने ।	५
46		सोल्पमठानामा जडिबुट्टि र उन्नत जातको रुखको र्नसरी स्थापना गर्ने ।	५
47		सिँचाइ र बिउ उपलब्दता सहज गराउने ।	६
48		आपको पकेट क्षेत्र बिस्तार गरी वर्षमा २० देखी २५ लाख सम्मको बिक्री गर्ने ।	६
49		सालुकेमा जुनार तथा सुन्तला पकेट क्षेत्रको उत्पादनमा जोड दिर्ने ।	६
		जम्मा कृषि	
1	पर्यटन	रचने माा पिकनिक स्पोट तथा पार्क निर्माण गर्ने ।	१
2		दमार, माझखर्क, र पोखरीमा रेर्सोटको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	१
3		माझखर्कमा गुम्बा निर्माण गर्ने ।	१
4		दमार, पाथीभरा, नागदह र सम्भाव्य गाउँहरुमा होम स्टे संचालन गरी पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास तथा प्रर्वधन गर्ने ।	१
5		महादेवडाँडामा हेलीप्याड निर्माण गर्ने ।	१
6		आरुबोट, लेखडाँडामा प्याराग्लाईडीङ्गको सम्भाब्यता अध्ययन गर्ने ।	१
7		विष्णुपाइला, भोटडाँडा झरनामा rockclimbing जस्तो सहासिक पर्यटन संचालन गर्ने ।	१
8		हिलेधाप पोखरी (२००० मि उचाइमा रहेको पोखरी)मा पदमार्ग निमार्ण गर्ने तथा पोखरीलाई व्यवस्थित बनाउने ।	१
9		उल्का तारा खसे भञ्ज्याङ्गमा पार्क निर्माण गर्नुको साथै मर्मत तथा संरक्षण गर्ने ।	१
10		वाक्सु खोलामा वाक्सु सरोवर निर्माण गर्ने ।	२
11		लुम्ती, बिसौना, धिमलडाँडा, काफलचुरी, बरमथुम्की, चण्डीभञ्ज्याङमा होमस्टेको प्रर्बधन गर्ने ।	२
12		काफलचुरीमा हेलीप्याड निर्माण गर्न्।	२
13		चण्डीभञ्ज्याङ र करमडाँडामा पिकनिक सिर्पोट निर्माण गर्ने ।	२
14		बेतिनी, फिक्कल भिउ टावर र देउरालीमा लालीगुरास पार्क र सुनाखरी पाकको विकास र संरक्षण गरी पदमार्ग निर्माण गर्ने ।	३
15		चनैटे र माथिल्लो झँगरेमा मा परम्परागत शैलीको होमस्टे सञ्चालन गर्ने ।	३
16		खाङसाङ देखी फिक्कल सम्म केवलकारको सम्भमव्यता अध्ययन गर्ने ।	४
17		नागदहमा पोखरी पूननिर्माण गरी परम्परागत कला र संस्कृति झँल्कीने होमस्टे सञ्चालन गर्ने ।	४
18		भक्कारी वन छाँगालाइ व्यवस्थित बनाएर Zip Line, Rock Climbing जस्ता शहासिक पर्यटन सुचारु गर्ने ।	४

19		चाल्ने खोलामाCannoying को सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	५
20		चाल्नेखोला देखि फिक्क्ल भिउटावरसम्म Cycling Trailनिर्माण गर्ने ।	५
21		तिनपोखरीबाट फिक्क्ल भिउ टावर सम्म पदर्मार्ग विकास गर्ने ।	५
22		तिनपोखरीमा पिकनिक स्पोट निर्माण गर्ने ।	५
23		देवीटार, बाजागाँउ, खोलार्खक र जाँङ्गजाँङ्ग मा परम्परागत कला र संस्कृति झँल्कीने होमस्टे सञ्चालन गर्ने ।	५
24		पञ्चकन्या देखी फिक्कलमा केवलकारको सम्भमव्यता अध्ययन गर्ने ।	५
25		रोकाहाथुम्की - झँगरेवेशी र डाँडागाँउ - ठुलीथुम्की मा Zip Line जस्तो सहासिक पर्यटन को सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	५
26		चाल्ने खोला र नारीम खोला मा Rock Climbing को सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	५
27		डाँडागाँउमा विचरण पार्क निर्माण गर्ने ।	५
28		ठुलो आहालमा विचरण पार्क निर्माण गर्ने ।	६
29		ठुलो आहलमा पिक्निक स्पोट निर्माण गर्ने ।	६
30		सिन्देटार, नागबेली, घोसनटार सिम्लेमा Bungee को सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	६
31		सिम्ले, बतासे डाँडामा पार्क निर्माण गर्ने ।	६
32		कल्लेरी दोभान देखी फिक्कल टावरमा केवल कार निमाण गर्ने ।	६
जम्मा पर्यटन			
1	मन्दिर	केराउखोलामा महादेव मन्दिर र रचनेथानमा शिद्धेस्थान मन्दिर निर्माण गर्ने ।	१
2		विष्णुपादुका मन्दिर चण्डीभञ्ज्याङ्ग र्ममत तथा संरक्षण गर्ने ।	२
3		साबिकको सबै वडामा एकएक वटा मन्दिर निर्माण गर्ने ।	२
4		करमडाँडा पार्कमा पिकनिक स्पोट र परम्परागत शैलीको होमस्टे सञ्चालन गर्ने ।	२
5		भुमीथुम्कामा शिव मन्दिर र खाङसाङ मा महाङ्गकाली मन्दिर निर्माण गर्ने ।	४
6		कुन्टादेवी मन्दिर स्तरउन्नति गर्ने ।	४
7		ठुलीथुम्कीमा बैद्धस्तुपा निर्माण गर्ने ।	५
8		महाङ्गकाली मन्दिरमा लाई प्यागोडा शैलीको मन्दिर निर्माण गर्ने ।	५
9		गोगनपानीमा गुम्बा निर्माण गर्ने ।	६
10		सोखु चौतार, सिलुङ्गे, पानी खोला र कोलबोटमा शिव मन्दिर निर्माण गर्ने ।	६
11		नागपोखरी बालकृष्ण मन्दिरलाई प्रतिक्षालयको रुपमा विकास गर्ने ।	६

12		डाँडागाँउमा गुम्बा निर्माण गर्ने ।	६
जम्मा मन्दिर			
1	उद्योग	फिक्कल जडिबुट्टि कृषि सहकारी द्वारा सञ्चालित जडिबुट्टि तेल प्रशोधन मिललाई स्तरउन्नति गरी व्यवसायिक रुपमा संचालन गर्ने ।	१
2		कमलामाई फलफुल प्रशोधन केन्द्र्मा भुइ स्याउ, किवि, सुन्तला तथा जुनारको जाम र वाईन उत्पादन गर्न व्यवसायिक प्रशिक्षण तथा भौतिक सामाग्री उपलब्ध गराउने ।	१
3		भण्डारेखोला र सोलीडाँडामा दुध संकलन केन्द्र् तथा दुग्ध जन्य उत्पादन उद्योग निर्माण गर्ने ।	१
4		नयाँगाउँ, माफखर्क, दमार, भेडीगाउँमा जडिबुट्टि संकलन तथा प्रशोधन उद्योग निर्माण गर्ने ।	१
5		सिलैट ढुङ्गा निर्माण उद्योग स्थापना गर्ने ।	२
6		जडिबुट्टि संरक्षण संकलन तथा प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्ने ।	२
7		माथिल्लो चनौटे र महामण्डलमा जडिबुट्टि संकलन तथा प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्ने ।	३
8		घरेलु उधोग (ढाका, मुडा, बाँसको हस्तकला, डालो, डोको) सम्बन्धि तालिम प्रदान गरी व्यवसायिक रुपमा विकास गर्ने ।	३
9		साँखर खोला र खाङसाङ खोलाम क्सर सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	४
10		खाङसाङमा दुग्ध प्रशोधन उद्योग संचालन गर्ने ।	४
11		सोल्पा भञ्ज्याङ्गमा जडिबुट्टि प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्ने ।	५
12		झँगरेबेसीमा क्सर उधोग सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	५
13		फन्चिर उद्योग संचालन गर्ने ।	६
14		साबुन तथा अगरबत्ती उद्योग स्थापना गर्ने ।	६
15		जुस प्रशोधन केन्द् स्थापना गर्ने ।	६
16		Mineral Water बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने ।	६
17		बाँसको डोको, नाम्लो, मुडा, डालो आदि उत्पादन गर्ने साना तथा घरेलु उधोग स्थापना गर्ने ।	६
जम्मा उद्योग			
ख) सामाजिक विकास आयोजना (शिक्षा, स्वास्थ तथा अन्य), फिक्कल गाउँपालिका			
वडा स्तरीय योजना			

1	शिक्षा	मा.वि महादेवडाँडा, जनज्योति प्रा.वि, नि.मा.वि आधारभुत, जनप्रेमी प्रा.वि, बिरबल भञ्ज्याङ्ग प्रा.वि, जनकल्याण प्रा.वि, जनता प्रा.वि, जनजागृति मा.वि, विद्या प्रा.वि, जनकल्याण आधारभुत विधालय, जनज्योति प्रा.वि (सोलीडाँडा)मा आवश्यकता अनुसार कम्प्यूटर, पुस्तकालय, खानेपानी धारा, तारबार, शौचालय, भवन, खेल मैदान निर्माण गर्ने र शिक्षकको दरबन्दीलाई बढाउने ।	१
2		नि.मा.वि काउलेमा खेलमैदान र तारजाली सहितको बालमैत्री भवन निर्माण गर्ने ।	१
3		आलडाँडा बालबिकास केन्द्र, भेडीखोर बालबिकास केन्द, र थाक्ले बालबिकास केन्द लाई व्यवस्थित गर्ने र शिक्षकलाई तालिम प्रदान गर्ने ।	१
4		गरीब तथा दलित लक्षित वर्गलाई चेतना मूलक तालिम दिने ।	१
5		कुम्पेडाँडामा मोन्टेश्वरी स्थापना गर्ने ।	१
6		मा.वि महादेवडाँडा, नि.मा.वि आधारभुत, बिरबल भञ्ज्याङ्ग प्रा.वि, जनप्रेमी प्रा.वि, जनज्योति प्रा.वि (सोलीडाँडा) लाई पहिरोको जोखिमबाट बचाउन तारबार गर्ने तथा रिटेनिङ्ग वाल लगाउने ।	
7		पटनदेवी प्रा.वि, सरस्वती प्रा.वि, बरमथुम्की प्रा.वि, सिद्धकोटी प्रा.वि, धमिली प्रा.वि, कालिका प्रा.वि, र कारेश्वरी प्रा.वि मा पुस्तकालय सहितको सुविधायुक्त स्तरीय भवन निर्माण गर्ने ।	२
8		वडाका सबै विद्यालयमा सरश्वती मन्दिर स्थापना गरी फलफुल बँगैचा विकास गर्ने ।	२
9		पौती प्रा.विमा शिक्षकको दरबन्दी परिपूत्ति गरी तारबार सहितको आर.सि.सि भवन निर्माण गर्ने ।	२
10		पटनदेवी प्रा.वि, सरस्वती प्रा.वि, बरमथुम्की प्रा.वि, सिद्धकोटी प्रा.वि, धमिली प्रा.वि, कालिका प्रा.वि, कारेश्वरी प्रा.वि, पौती प्रा.वि, र सुम्नाम सुन्तली मा.वि मा खेल मैदान निर्माण गरी खानेपानी र स्तरीय शौचालय सुविधायुक्त बनाउनुपर्ने ।	२
11		पौती प्र.विमा घेराबार गरी स्तरीय भवन निर्माण गर्ने ।	२
12		वडाको सबै माध्यामिक विद्यालयहरुमा प्रविधिक शिक्षाको विकास गर्ने ।	२
13		गुणस्तर, सर्वसुलभ, पँहुच र सहभागीता सहितको समतामुलक शिक्षा प्रदान गर्ने खालको आवश्य विधालय सञ्चालन गर्ने ।	२
14		श्री प्रा.वि महाकण्डल, श्री महाकाली प्रा.वि, श्री प्रा.वि ओखनी, श्री सुनकोशी प्रा.वि, र श्री कालीकादेवी प्रा.वि मा स्तरीय शौचालय, पुस्तकालय र कम्प्युटर सुविधायुक्त स्तरीय भवन निर्माण गर्ने र तारबार गरी खेलमैदान निर्माण गर्ने ।	३
15		चण्डिका मा.वि चनौटेमा भुकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण गर्ने ।	३

16		ककनी प्रा.वि लाई तारबार गरी स्तरीय खेलमैदानको निर्माण गर्ने ।	३
17		श्री प्रकाशोदय मा.वि, श्री प्रा.वि महाकण्डल मा खेलमैदान, घेराबार र खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउने ।	३
18		श्री प्रकाशोदय मा.वि र श्री मा.वि रातमाटा खोलागाँउ पहिरोको जोखिममा रहेको विद्यालय को संरक्षण गर्ने ।	३
19		खोलागाँउमा प्राविधिक विद्यालय निर्माण गर्ने ।	३
20		महाकाली म.वि लाई १० बाट प्लस टु सम्म स्तर उन्नति गर्ने ।	४
21		सिद्धेश्वर प्रा.वि, श्री लोकप्रकाश प्रा.वि, सरश्वती प्रा.वि, बालकल्याण प्रा.वि, ज्ञानोदय प्रा.वि मा भवन तथा शौचालय निर्माण गनुगर्ने ।	४
22		सिद्धेश्वर प्रा.वि, श्री लोकप्रकाश प्र.वि मा शिक्षको दरबन्दी परीपूत्ति गर्ने ।	४
23		सुनकोशी मा.वि र महाकाली मा.वि मा खानेपानीको उचित सेवा प्रदान गरी घेराबेरा गनुपर्ने ।	४
24		चम्पादेवी प्र.वि परिसरमा तटबन्धन तथा घेराबार गर्ने ।	४
25		फिक्क्ल देवी प्र.वि र जाँङ्गजाँङ्ग आधारभुतमा महिला र अपाङ्गमैत्री शौचालय सहितको भवन निर्माण गर्ने ।	५
26		सुर्योदय प्रा.वि, खानेगाँउ, परेवाथुम्की प्रा.वि, र सुनकोशी प्रा.वि, झँगरेबेशी मा विधालय भवन निर्माण गर्ने ।	५
27		फिक्कल मा. वि, सोल्पाभञ्ज्याङ्ग, सुनकोशी प्रा.वि, झँगरेबेशी मा .वि, कालिका नि. मा. वि मा शिक्षकको दरबन्दी परीपुर्ति गर्ने ।	५
28		गुजीटार प्रा.वि र ब्राहबिसे प्रा.वि मा शौचालय सहितको स्तरिय भवन निर्माण गर्ने ।	५
29		सुर्योदय प्रा.वि, परेवाथुम्की प्रा.वि, सुनकोशी प्रा.वि, फिक्कल मा. वि, कालिका नि. मा. वि, गुजीटार प्रा.वि, ब्राहबिसे प्रा.वि, महाकाली प्रा.वि मा तारबार गर्ने र खानेपानीको धारा जडान गर्ने ।	५
30		प्रा.वि ठुलोढुङ्गमा कम्पीयुटर सुविधा सहितको भवन निर्माण गर्ने ।	५
31		फिक्कल मा. वि, सोल्पाभञ्ज्याङ्ग मा Science Lab र पुस्तकालय पँहुच विस्तार गरी बाल उद्यान पार्क निर्माण गर्ने ।	५

32		श्री रत्नगंगा मा.वि, श्री आधारभुत बिधालय पिपलभञ्ज्याङ्ग, श्री मां.वि सालुके, श्री जनता प्रा.वि भालुभञ्ज्याङ्ग, श्री जनता प्रा.वि सिलुङ्गे, श्री आधारभुत बिधालय तिनखण्डे, श्री आधारभुत बिधालय तिनखण्डे, श्री प्रा.वि देउराली सालुके, श्री प्रा.वि कोल्बोट बालबिकासमा मा आवश्यकता अनुसार कम्प्यूटर, पुस्तकालय, साइन्स ल्याब, खानेपानी धारा, तारबार, सौचालय, भवन, खेल मैदान निर्माण गर्ने र शिक्षकको दरबन्दीलाई बढाउने ।	६
		जम्मा शिक्षा	
1	स्वास्थ्य	महादेवडाँडामा एक्स रे, ल्याब, एमबुलेन्स र डाक्टर सेवा सहितको १५ शैया अस्पताल र्निमाण गर्ने ।	१
2		महादेवडाँडामा भेटनरी डाक्टर र एग्रोभेट सहितको भेटेरिनरी स्वास्थ्य केन्द्रको स्थापना गर्ने ।	१
3		भेटनरी डाक्टर र एग्रोभेट सहितको भेटेरिनरी स्वास्थ्य केन्द्रको स्थापना गर्ने ।	२
4		सुम्नामबेशीमा १५ शैयाको एक्स रे, प्याथलोजी ल्याब, आँखा र दन्त सेवा, खोप सेवा सहितको अस्पताल संचालन तथा बिस्तार गर्ने ।	२
5		हेल्थ पोस्टको स्तरउन्नति गर्ने र स्वास्थ्य चौकीको सेवा बिस्तार गरी पर्याप्त डाक्टर र नर्स उपलब्ध गराउने ।	३
6		स्वास्थ्य सम्बन्धी आकष्मिक कोष निर्माण गर्ने ।	४
7		स्वास्थ्य चौकीको सेवा बिस्तार गरी अत्याधुनिक उपकरण र भौतिक तवरले पूर्ण गराउने ।	४
8		ठुलढुङ्गा, अर्थिङ्गे, झँगरेबेशीमा गाँउघर क्लिनिक संचालन गर्ने ।	५
9		देउकीडाँडा, डाँडागाउँ, भीरगाउँ र तिनखण्डे सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई लाइ स्तरीय भवन सहितको स्वास्थ्य केन्द्रमा स्तरउन्नति गर्ने ।	६
10		रत्नावती स्वास्थ्य चौकीमा भौतिक सामाग्री र स्वास्थ्य स्वयम सेविका को मात्रा पर्याप्त गरी बेराघेरा र प्रतिक्षालयको निर्माण गर्ने ।	६
		जम्मा स्वास्थ्य	
1	खानेपानी तथा सरसफाई	भेडीखोर नयाँगाउँ खानेपानी योजना (लिफ्टिङ), श्री जल्जले भोटेगाउँ खानेपानी योजना, श्रीविसखोला भोटेगाउँ खानेपानी योजना विकास गर्ने ।	१
2		भाङ्गटार खानेपानी योजना, थाक्ले खानेपानी योजना र कुन्द्री खानेपानी योजनाको विकास गर्ने ।	१

3		माजखर्क नागदह खर्क डुडे, फिक्कल आलेगाउँ खानेपानी मर्मत, फिक्कल सुनुवार गाउँ खानेपानी, फिक्कल एसमाली गाउँ सिम्मल भन्ज्याङ बाहुन गाँउ खानेपानी का र्मत संम्भार गर्ने ।	१
4		फोहोर वर्गीकरण गरी व्यवस्थापन गर्ने तथा सिसा बोटलको व्यवस्थापन गर्ने	२
5		सुनकोशी-निगुरे-धमिनि-लुम्ती, वाक्सु खोला-पोखरी, र पौती गाँउमा नयाँ खानेपानी योजना विकास गर्ने ।	२
6		चिउरी खानी-बरमथुम्की, वाक्सु खोला, पोखरी, मुलडाँडा, तिनघरे र धिमालडाडामा लिफ्ट खा.पा योजनाको विकास गर्ने ।	२
7		निउरे धमिनि खा.पा योजना, बवाल खा.पा योजना, सुमनामबेशी खा.पा योजना, को र्मत सम्भार तथा पूर्नस्थापना गर्ने ।	२
8		माथिल्लो चौतारे खा.पा योजना, चौतारे खा.पा योजना, ओखेखोला पोखरी खा.पा योजना, चितुवाखर्क तिनघरे खा.पा योजना, वडारेखोला राउतटोल खा.पा योजना, धारापानी फेदी खा.पा योजना, सिमखोला विर्ता पोखरी खा.पा योजना, निगुरे खोल्सी मुलाडाडा खा.पा योजना खर्क माथिल्लो लुम्ती खा.पा योजना, तल्लो खर्क माथिल्लो लुम्ती खा.पा योजना, वल्छे दर्बे खा.पा योजना, चिसापानी तल्लो दर्बे खा.पा योजना, ठुलोखोला सुम्नाम खा.पा योजना, सिमलघारी चिसापानी खा.पा योजना, भ्यागुरे खा.पा, ठुलोखोला दमारे तल्लो खा.पा, ठुलोखोला दमारे माथिल्लो खा.पा, चनौटे काफलचुरी धिमालडाडा खा.पा, धाप पौती खा.पा, र निगुरे खोल्सी चण्डीभञ्यांग खा.पायोजनाको मर्मत र संरक्षण गर्ने ।	२
9		ओर्खेली खानेपानी योजनाको र्मत गर्ने ।	३
10		सिम्ले मानपुमा खानेपानीको २ वटा टयाङकी निर्माण गर्ने ।	३
11		चनैटे र फिक्क्ल भिउ टावरको लागि लिपट खानेपानी योजनाको विकास गर्ने ।	३
12		एक घर एक धारा अभियानको विकास र विस्तार सहित स्वच्छ खानेपानी वितरण गर्ने ।	३
13		नयाँ पानीको मुहान खोजी गर्ने र भएको मुहानको संरक्षण गर्ने ।	३
14		दमार भञ्ज्याङ्ग, मानडाँडा नागदह र हाटेचौढी मा ६०० घरधुरी समेटने खाले पानी संकलन टयाङ्की निर्माण गर्ने ।	४
15		खाङसाङ खानेपानी लिफ्ट आयोजना विकास तथा बिस्तार गर्ने ।	४
16		विभिन्न सार्वजनिक क्षेत्रमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गर्ने ।	४
17		जाँङजाँङ माथिल्लो र तल्लो तथा बाह्रबिसे माथिल्लो र तल्लो खानेपानी योजनाको मुहान लाई पहिरो बाट निर्माण कार्यबाट संरक्षण गर्ने र व्यवस्थित बनाउने ।	५
18		काफलचुरीको ७ घर, बाह्रबिसे घैयाबारी १४ घर मा खानेपानीको पँहुच सुन्छ्छित गर्ने ।	५

19		निर्माण भएका सबै खानेपानी योजनाहरुको उचित संरक्षण, संर्म्बधन र व्यवस्थापन गर्ने ।	५
20		पानीखोला गैरी, गेरुडाँडा, पानीखोला सोखु, कुन्द्रि देउकी डाँडा, सिलुङ्गे सालुके गोगनपानी, भोटेपानी भञ्ज्याङ्ग खडक गाउँ, कल्लेरी तिनखण्डे, भोटेपानी कल्लेरी, दिङ्गला दारेगैडा भीरगाउ, डाँडागाउँ, तल्लो पानी तारुके, कोल्बोट खाले पानी योजनाको मर्मत सम्भार तथा संरक्षण गर्ने ।	६
21		बाँसघारी दारेगैडा लिपट खानेपानी योजना, रातमाटा लिपट खानेपानी योजना र कल्लेरी दोभान सालुक सिलुङ्गे लिपट खानेपानी योजनाको निर्माण गर्ने ।	६
		जम्मा खानेपानी	
1	सामाजिक संस्था	महादेव भजन मण्डलीको भवन निर्माण गर्ने र भौतिक साम्रागी प्रदान गर्ने ।	१
2		आलेगाँउमा महिला भवन निर्माण गर्ने ।	१
3		यसमालिगाँउ, सोलीडाँडामा मगर संघ भवन निर्माण गर्ने ।	१
4		महादेवडाँडामा वृद्वाआश्रम निर्माण गर्ने ।	१
5		कला, संस्कृति र बाजा गाँजाको जर्गेणा गर्न संग्राहलय र प्रोग्राम हल निर्माण गर्ने ।	३, २
6		जनकल्याण भवन निर्माण गर्ने ।	३
7		वडा २ को कार्यालयमा कम्पाउन्ड वाल लगाउने ।	२
8		माथिल्लो लुम्तीमा वडास्तरीय भजन मण्डलीको निर्माण गर्ने ।	२
9		सुम्नामबेशीमा पार्टी भवन निर्माण गर्ने ।	२
10		फिक्क्ल पर्यटन विकास भवन निर्माण गर्ने ।	३
11		खानीगाँउमा ढाका बुनाइ केन्द्र स्थापना गर्ने ।	३
12		महामण्डल, चनौटे, ओखेनी, मनापुभञ्ज्याङ्ग र रातमाटामा महिला समुह भवन निर्माण गर्ने ।	३
13		लाङघाल युवा समाज र स्वतम्त्र युवा क्लबको भवन निर्माण गर्ने ।	४
14		आमा समुहको स्तरीय भवन निर्माण गर्ने ।	४
15		खाङसाङमा कलाघर तथा संग्राहलय स्थापना गर्ने ।	४
16		महाङ्गकाली कृषि सहकारी भवन निर्माण गर्ने ।	६
17		चण्डीनाच लगायतको लोप हुदै गएको संस्कृति र राई तथा सुनुवार जातिको भाषा र संस्कृतिको जर्गेणा गर्ने ।	६

18		देउकीडाँडा, सालुके र सल्लेमा भजन मण्डली निर्माण गर्ने ।	६
19		बहुउद्धेश्य भवन निर्माण गरी परम्परागत नृत्य, बाजागाँजा, कला र संस्कृतिको प्रशिक्षण दिने ।	६
20		फिक्कल आलुबारीमा पन्चेबाजा कला संस्कृति संग्राहलय भवन निर्माण गर्ने ।	६
21		कल्लेरी, सुनकोशी, सोखु खोला, कन्याछाँगा, भ्याकुरे, तारुके डाँडामा व्यवस्थित घाट तथा प्रतिक्षालय .निर्माण गर्ने ।	६
जम्मा सामाजिक संस्था			
1		चिउरीखानी बस्ती संरक्षण गर्ने ।	२
2		गुरुडाँडा सुकुम्बासी बस्ती संरक्षण गर्ने तथा भुमी व्यवस्थापन गर्ने ।	६
3		महादेवडाँडामा खेलकुद तालिम केन्द्रको निर्माण गर्ने ।	१
4		रचने खेलमैदान र महादेवडाँडा खेलमैदानको निर्माण गर्ने ।	१
5		कुरहरी भञ्ज्याङ खेलमैदानको निर्माण गर्ने ।	३
6		घर्त्ती पोखरी भलीबल मैदानलाई व्यवस्थित गर्ने ।	३
7		सिन्कौले भञ्ज्याङमा र नागदहमा भलिबल मैदानको निर्माण गर्ने ।	४
8		डाँडागाँउमा फुटबल मैदान निर्माण गर्ने ।	५
9		जाँङजाँङमा भलीबल मैदान नर्माण गर्ने ।	५
10		भञ्ज्याङ खेलमैदान, सोखुखोला देउराली खेलमैदान, देउकीडाँडा खेलमैदान र कोलबोट खेलमैदानको विकास तथा विस्तार गर्ने ।	६
जम्मा सामाजिक संस्था			

ग) पूर्वाधार विकास आयोजना (सडक, पुल, सिचांई, खानेपानी, बिद्युतीकरण, भवन तथा अन्य), फिक्कल गाउँपालिका
वडा स्तरीय योजना

1	सिँचाई	वोडीखोरे धापटार सिँचाइ, कोलेखोला पाखा खेत सिँचाइ, ज्यामिरटार कुलो सिँचाइ, भुल्के खोला सिँचाइ कुलो, वेतेखोला कुन्द्रि खोला सिँचाइ नयाँ निर्माण गर्ने ।	१
2		पुरानो खेत सिँचाइ कुलो, ठुलो स्वारा सिँचाइ कुलो, ओखरटार खारभित्ता सिँचाइ, महादेवडाँडा सिँचाइ कुलो, कुन्द्रिखोला कोल्बोट ढोडिनी सिँचाइ, धापटार सिँचाइ कुलो, पोखरीटार सिँचाइ कुलो, पाथीभरा खेत सिँचाइ पाइप, मगर खोला सिँचाइ कुलो, सुनुवार टोल खेत सिँचाइ लाई मर्मत सम्भार गरी आर.सि.सि. मा स्तरोन्नति गर्ने ।	१
3		पौती खोल तिनघरे पोखरी सिँचाई कुलो, डाङसे सिँचाई कुलो, निगुरे धमिनि सिँचाई कुलो, काठेबारी बिराजे सिँचाई कुलो, तल्लो सेरा सिँचाई कुलो, रैकर सिँचाई कुलो, खराने रत्नजोर सिँचाई कुलो, तल्लो खराने सिँचाई कुलो, तल्लो घोप्टे सिँचाई कुलो, माथिल्लो घोप्टे सिँचाई कुलो, तल्लो तारीर्खक सिँचाई कुलो, निगुरे खोला सिँचाई कुलो, सिरुवानी सिँचाई कुलो, वागालेआप सिँचाई कुलो, राउतडाँडा सिँचाई कुलो, सार्की डाँडा, सिकखोला सिँचाई कुलो, दाहालडाँडा सिँचाई कुलो, चिया डाँडा सिँचाई कुलो, पौतिखोला भुलेत्रनी सिँचाई कुलो, बेल्खी खोला सिँचाई कुलो, बल्छेखोला तल्लो खन्टार सिँचाई कुलो, आपघारी सिँचाई कुलो को स्तर उन्नति तथा र्ममत सम्भार गर्ने ।	२
4		सुनकोशी बरमथुम्की लिफ्ट सिँचाई, सुनकोशी धमिनि लुम्ती लिफ्ट सिँचाइ, वाक्सेखोला पोखरी मुलाडाँडा चियाडाँडा लिफ्ट सिँचाइ, वाक्सुखोला खन्टार सुम्नाम धमिनि लिफ्ट सिँचाइ, पौतीखोला लिपट सिँचाई, मलाडाँडा चियाडाँडा लिपट सिँचाई, तिनघरे लिपट सिँचाई को सम्भाव्यता अध्ययन गरी विकास गर्ने ।	२
5		सुनकोशी नवलपुर दारिम्बोट चण्डीभञ्यांग बबला लिफ्ट सिंचाई अधुरो पुरा गर्नु पर्ने,	२
6		अक्कर बुढीआप घारी कुलो मर्मत, पौतिखोला तिनघरे पोखरी सिंचाई कुलो मर्मत, डाङ्से सिंचाई कुलो मर्मत, निगुरे धमिनी सिंचाई कुलो मर्मत, पौतिखोला तिनघरे पोखरी सिंचाई कुलो मर्मत, पौतिखोला आलेटोल लिफ्ट सिंचाई, कोठेवारी विराजे सिंचाई कुलो मर्मत, तल्लो सेरा सिंचाई कुलो मर्मत, रैकर सिंचाई कुलो मर्मत, खराने रतन्जोर सिंचाई कुलो मर्मत, तल्लो खराने सिंचाई कुलो मर्मत, तल्लो घोप्टे सिंचाई कुलो मर्मत, माथिल्लो घोप्टे सिंचाई कुलो मर्मत, तल्लो तोरीखर्क मानबहादुर सिंचाई कुलो मर्मत, निगुरे खोला सिंचाई कुलो मर्मत, सिरुवानी सिंचाई कुलो मर्मत, वागालेआप सिंचाई कुलो मर्मत, राउतडाडा सिंचाई कुलो मर्मत, सार्कीडाडा सिंचाई कुलो मर्मत गर्ने ।	२

7		सिमखोला सिंचाई ट्यांकी मर्मत, दाहालडाडा सिंचाई ट्यांकी मर्मत, चियाडाडा सिंचाई कुलो मर्मत, पौतिखोला भुलेत्रेनी सिंचाई कुलो मर्मत, मुलाडाडा सिंचाई ट्यांकी मर्मत, बेल्खीखोला सिंचाई ट्यांकी मर्मत, सिमलीघारी सिंचाई कुलो मर्मत, तिनघरे सिंचाई ट्यांकी मर्मत, वल्छेखोला तल्लो खान्टार सिंचाई मर्मत चिसापानी वगर कुलो कोखेगरा मर्मत गर्ने ।	२
8		गोप्यखोला देखी बच्चेटार सिँचाई लाई पहिरो ले पुरिएको हुनाले पूननिर्माण गनुपर्ने ।	३
9		बाँजगाँउ सिँचाइमा सिँचाई पाइप जडान गर्ने ।	३
10		सिरुवानी सिंचाई कुलो मर्मत,	
11		गोप्य खोल-बाँसकोटे, निगुरे खोला-बिमिरे, मलायटार खोलाघारी र पल्लोभिर कोलबोट मा आधुनिक ढङ्गको बाह्रै महिना सेवा प्रदान गर्ने सिँचाई योजना विकास तथा विस्तार गर्ने ।	३
12		परम्परागत रुपमा संचालित कुलो लाई स्तरउन्नति गरी जिर्ण लाई र्ममत सम्भार गर्ने ।	३
13		बिस्याप सिँचाई कुलोको मुहान परिर्वतन गरी र्ममत सम्भार गर्ने र ढलान गर्ने ।	४
14		मुल कुलो, सोखुले कुलो, बिस्याप कुलो, पहरे कुलो, बालुवा कुलो, तरकिने कुलो, बान्द्रे कुलो, रैकर कुलो, चनौटे कुलो, जिम्म्ल कुलो जस्ता परम्परागत रुपमा संचालित कुलोको आधुनिक तवरले पूननिर्माण गर्ने र स्तर उन्नति गर्ने ।	४
15		नारीम खोला सिँचाइ, झँगरेबेशी डाँडागाँउ सिँचाइ, फोहौरा सिँचाइ, कर्मेकुलो सिँचाइ, माझकुलो सिँचाइ, बगरेकुलो सिँचाइ, साँखे कुलो सिँचाइ, गहतेकुलो सिँचाइ, पानिघट्टाकुलो सिँचाइ, लामाटारकुलो सिँचाइ, फिरिङ्गकुलो सिँचाइ, नारिमटारकुलो सिँचाइ, बाह्रबिसे कुलो सिँचाइ, बिसमुरे कुलो सिँचाइ, मगनीबेशी कुलो सिँचाइ, पिटले कुलो सिँचाइ, खोतर्पु कुलो सिँचाइ, जितु खोला सँचाइ र्को मर्मत सम्भार गरी आर.सि.सि. मा स्तरोन्नति गर्ने र अन्डरग्राउन्ड पाइप जडान गर्ने ।	५
16		गैरी सिँचाइ कुलोलाई ढलान गरी तथा पाइप राखी व्यवस्थित बनाउने ।	६

17		ठुलो कुलो सोखु, नयाँ कुलो सोखु, तित्रीबाटे कुलो सोखु, हुलाके कुलो सोखु, तिनखण्डे सिँचाइ कुलो, पाटिटार सिँचाई कुलो, गैरी सिँचाई कुलो, खुसार्नीटार सिँचाई कुलो, सिद्देटार सिँचाई कुलो, आपटार सिँचाई कुलो, सिम्ले चन्दने सिँचाई कुलो, रिपटार सिँचाई कुलो, माथिल्लो रिपटार सिँचाई कुलो, अगौटे सिँचाई कुलो, त्रीदापडाँडा सिँचाई कुलो, गोदामडाँडा सिँचाई कुलो, चापटार सिँचाई कुलो, सान्दानटार सिँचाई कुलो, कोल्बाटे सिँचाई कुलो, ओखरघरे सिँचाई कुलो, तिनघरे सिँचाई कुलो, वडहरे सिँचाई कुलो, मोहनटार सिँचाई कुलो, अलैचाी गैरा सिँचाई कुलो, सालुके सिँचाई पोखरी , ढाडखोला सिँचाई पोखरी , च्यासिन्टार सिँचाई पोखरी , तारुके सिँचाई पोखरी , डाँडागाँउ सिँचाई पोखरीको र्ममत संम्भार गरी संरक्षण गर्ने ।	६
जम्मा सिँचाइ			
1	पुल	मगर खोला, तिन दोबाने खोला, दमार खोला, सिदानी खोला, बाँझघारी खोला, सोखु खोला, सिरबास खोलामा मोटरएवल पुल र्निमाण गर्ने ।	१
2		दमार मोटर पुलको मर्मत गर्ने ।	१
3		आलडाँडा थाक्ले, दमार जौ खोला, रमिते जौ खोलामा झुलुङ्गे पुल र्निमाण गर्ने ।	१
4		कामीटार पौतिखोला पक्की पुल र देउराली झोलुंगे पुलको मर्मत गर्ने ।	२
5		कामीटार पौतीखोला मोटर पुल निर्माण गर्ने ।	२
6		देउराली झो.पु र्ममत गर्ने ।	२
7		भोटेखोला र ठाडो खोला तिनपाटन र फिक्कल जोडने ठाँउमा मोटर पुल निर्माण गर्ने ।	३
8		गोप्य खोला, लप्सेखोला मा झो. पु निर्माण गर्ने ।	३
9		खाडसाड-सोखु, साँगुरी-खारपानी घरमा झो.पु निर्माण गर्ने ।	४
10		पानी खोला मुहान, रिपटार फेदी, सिद्धेटार भलाए डाँडा, आँपटारमा झुलुङ्गे पुल र्निमाण गर्ने ।	६
11		गैरीपानी खोला, बाँसघारी र सोखु-दोभानमा पक्की पुल निमाण गर्ने ।	६
12		नागथान-माझीगाउँ को पुल र्ममत गर्ने ।	६
जम्मा पुल			
1	सडक	रहिआएको मुख्य र साखा सडकहरुको अन्तिम ३ देखि ५ बर्ष भित्र स्तरउन्नती र कालो पत्रे गर्ने ।	१, २
2		महादेवडाँडा-रमित-काउले-आरुबोट-दारेगौडा सडक(१५ कि मी)जोडने मोटर बाटो निर्माण गर्ने ।	१

3		ढोडिनी-कोलबोट-ओखनी-भेडीखोर सडक(१२ कि मी), महादेवडाँडा-थाक्ले-आरुबोट सडक(१० कि मी), पाथीभरा-भेडिखोर-फिक्कल सडक(५ कि मी), गोठडाँडा-उखुडाँडा-कुन्द्रि खोला सडक(१० कि मी), गाठडाँडा- ओखनी सडक(८ कि मी), र ठुलो स्वारा-महादेवखोला सडक (५ कि मी) नयाँ सडक निर्माण गर्ने ।	१
4		पाथीभरा-महादेवडाँडा-ओखेनी- तिनखण्ड सडक(२५ कि मी)जोडने मोटर बाटो निर्माण गर्ने ।	१
5		बवला धमिनि सडक, मैरीभञ्ज्याङ तिनघरे सडक, तिनघरे गुरुम्छाप सडक, रातमाटा सडक, सुम्नाम सडक, जिमिरेबोट सडक र चण्डीभञ्ज्याङ चिउरीखानी जोड्ने सडकको नयाँ ट्र्याक गर्ने ।	२
6		ववला-केवलपुर(५कि.मि), चण्डिभञ्ज्याङ्ग खन्टार पोखरी सडक(६ कि.मि), लुम्ती-दर्बे-बतासे सडक(५कि.मि), सार्कीडाँडा मुलाडाँडा सडक(५कि.मि), मैरीभञ्ज्या-चितुवार्खक सडक(४ कि.मि), तिनघरे-चितुवार्खक सडक(४ कि.मि), खुसार्नीभञ्ज्याङ्ग-देवीथान सडक(४ कि.मि), बिसौना सडक(२ कि.मि), जिमिर बोट सडक(१ कि.मि), तल्लो दर्बे-चिउरी खानी सडक सडक(३ कि.मि), बसेरी बेलुखी खोला सडक(१.५ कि.मि), सुम्नाम-माथिल्लो गैरी सडक(३ कि.मि), बालुवा बेशी-सुम्नामबेशी सडक(२ कि.मि), तिनघरे-बेसारे सडक(६ कि.मि), चण्डीभञ्ज्याङ्ग-पावरहाउस-पिपलभञ्ज्याङ्ग बाहुन तिलपुङ सडक(१५ कि.मि), जोड्ने सडकको नयाँ ट्र्याक गर्ने ।	२
7		निगुरे खोला- ओखनी-काफलचुरी(१४ कि मी), ठाडो खोला - खहरी भञ्ज्याङ्ग -माथिल्लो झँगरे-तल्लो चनौटे-ग्लछिरा(१५ कि मी) लगायतका मुख्य सडकहरु लाई प्राथमिकता दिएर रिटेनिङ्ग वाल सहितको कालोपत्रे गर्ने ।	३
8		कवासे-चनौटे-तारुके-सिलामे(१७ कि.मि), चनौटे-भेडीखोर (६ कि.मि), ओडारे- निगाले (५ कि.मि), दुलालटोल- झँगरे (४ क.मि), सिलामे-भस्मे (३ कि.मि), महामण्डल- खोलाघारी (५ कि.मि), खोलागाँउ- बाँसबोट (४ कि.मि), को नयाँ मोटर सडक निर्माण गर्ने ।	३
9		लुङ्गेलीटोल-दमार-गाईखुर, गौरी गाँउ-खाङसाङ(४ कि.मि), राताटार-दमार(१५०० मि), सिम्लेपानी-कालढुङ्गा, ज्याटोल-घन्टेओडार, गौरी गाँउ-खारखोला सडकहरुको स्तरउन्नित तथा कालोपत्रे गर्ने ।	४
10		तर्किनेबेशी-फिक्कल(४० कि मी), संगम चोक-फिक्कल(३५ कि मी), सोखुबेशी-फिक्कल(३२ कि मी) को मुख्य सडकहरु लाई प्राथमिकता दिएर रिटेनिङ्ग वाल सहितको कालोपत्रे गर्ने ।	४
11		चाल्ने खोला-फिक्कल(२५ कि मी), पन्चकन्या सोल्पा भन्ज्याङ्ग-फिक्कल(२५ कि मी), नारीम खोला - फिक्क्ल (२० कि मी) जस्ता मुख्य सडक लाई प्राथमिकता दिएर स्तर उन्नति र कालोपत्रे गर्ने ।	५

12		कल्लेरी-ठुलोढुङ्गा(१० कि.मि), जाङ्गजाङ्ग लहरेनी(३ कि.मि), खोलार्खक फिक्क्ल(३ कि.मि), सोल्पा खानीगाँउ(४ कि.मि), सिमलटार डाँडागाँउ(२ कि.मि), सिखुडाँडागाँउ(३ कि.मि), झँगरेबेल्टार(२ कि.मि), हल्देकरमडाँडा(१ कि.मि), हल्दे कोप्चे(२ कि.मि)जस्ता वडाको साखा सडकहरुको स्तरउन्नति (रिटेनिङ्ग वाल, ग्राभल तथा पिच) गर्ने ।	५
13		सोखु-सालुके-फिक्कल सडक(१० कि मी), नागथान-देउकी डाँडा-भेडीखोर(३० कि मी), सोखु-देउकी डाँडा-भेडीखोर सडक(३० कि मी) जस्ता वडाको मुख्य सडकहरुको स्तरउन्नति (रिटेनिङ्ग वाल, ग्राभल तथा पिच) गर्ने ।	६
14		रत्नावती-भिरगाँउ-कोलबोट-महादेवडाँडा सडकको स्तरउन्नति (रिटेनिङ्ग वाल, ग्राभल तथा पिच) गर्ने ।	६
जम्मा सडक			
1	बिद्युत तथा संचार	महादेवडाँडामा Ncell/NTC टेलिकम टावर निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने ।	१
2		वाक्सुखोला जलविधुत्त आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	२
3		राष्टिय विद्युत प्रशारण लाइन जडान गर्न सहजीकरण गर्ने ।	१,४ ५, ६
4		कम प्रदुषण गर्ने चुलोको प्रयोग गर्ने र प्रयोग गर्नलाई प्रोत्साहन गर्ने ।	१,४५, ६
5		खाडसाडमा Ncell/NTC टेलिकम टावर निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने ।	४
6		डाँडागाँउमा Ncell/NTC टेलिकम टावर जडान गर्न सहजीकरण गर्ने ।	५
7		विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, सार्वजनिक कार्यालय जस्ता ठाँउहरुमा फोन, कम्प्युटर तथा इन्टरनेटको सुविधा पर्याप्तमात्रामा प्रर्वाह गर्ने ।	५
8		रत्नावतीमा Ncell/NTC टेलिकम टावर निर्माण गर्न सहजीकरण गर्ने ।	६
9		३५० सोलार नभको घरमा सोलार उपलब्ध गराउने ।	६
10		रत्नागङ्गा पिको हइड्रोपावाको र्मभत सम्भार गर्ने र पोल व्यवस्थापन गर्ने ।	६
जम्मा बिद्युत तथा संचार			
1	अन्य	कन्या छाँगामा प्रतिक्षास्थल निर्माण गर्ने ।	६
2		घण्टेओडार गुफाको परिसरमा प्रतिक्षालय निर्माण गर्ने ।	४
जम्मा अन्य			

घ) वातावरण तथा जोखिम नियन्त्रण आयोजना, फिक्क्ल गाउँपालिका

वडा स्तरीय आयोजना

1	वन तथा वातावरण	साँघाली तिनचम्के, हराभरा, सुनखरी, चित्रेनागी, सल्यानी, फिक्कल, पाथीभरा, कमाले पाखा, जलजले, दमार, सामुदायिक वनहरुको तारबार, संरक्षण र जर्गेणा गर्न ।	१
2		चित्रेनागी सामुदायिक वनमा भएको जडिबुट्टि संकलन तथा संरक्षण गर्ने र हेरालु खटाउने ।	१
3		र्सजनशिल, सुनाखरी, हरियाली, हेलङ्गटार, महादेवथान कबुलियत वनमा वृक्षरोपण, सरसफाई तथा संरक्षण गर्ने ।	१
4		अलैची, तेजपत्ता, बोफ्नो, चिराइतो, अल्लो, अमला, पाखनभेद, ठुलो ओखती, ओखर, जतामसि, चिराईतो, पाचँ औले, चुत्रो, ऐसेलु, अमला, लप्सी जस्ता जडिबुटीको र्वक्षरोपण र संरक्षण गर्ने ।	१
5		पोखरी साविक वडा १, २, ६, ७, ८, ९ मा सामदायिक वन विकास गर्ने ।	२
6		वडाभरीका सबै वनलाई सामुदायिक वनमा रुपान्तरण गरी गठन भएका सामुदायिक वनको संरक्षण गर्ने ।	२
7		पटनदेवी, रजाय, छरछरे सामदायिक वन काटछाट गरी संरक्षण गर्ने ।	२
8		सामदायिक वनमा जडिबुटी र उन्नत जातको रुख र्वक्षरोपण र संरक्षण गर्ने ।	२
9		ककनीदेवी सामुदायिक वन, तिनतल्ले ढाँडेडाँडा सामुदायिक वन, सल्लेनी सामुदायिक वन, अल्छेडाँडा सामुदायिक वन परिसरमा घेराबार, संरक्षण गर्ने ।	३
10		वडामा सबै खाली ठाँउहरुमा डाले घाँस तथा उन्नत जातका रुखहरु वृक्षरोपण गर्ने ।	४
11		हात्तीढुङ्गा परिसरमा पार्क निर्माण गर्ने ।	४, ५
12		करपु,, डाँडा गाँउ र फ्रँगरेपाखामा वृक्षरोपण गर्ने ।	५
13		कोप्चे तिन छाँगे बाह्रबिसे सामुदायिक वन, बाह्रबिसे ठुलो ढुङ्गा सामुदायिक वन र अन्य सरकारी वनहरुमा हुने डँडेलो, चरीचरण, काठ कटानी तथा जंङ्गल फडानी कार्य नियन्त्रण गरी तारबार, संरक्षण र जर्गेणा गर्ने ।	५
14		सालघारी, फिरफिरे, त्रिवेणी, ठुलो कल्लेरी, कोलबोट, दुउकी डाँडा लगायतका सामुदायिक वनहरुको तारबार, संरक्षण र जर्गेणा गर्न तथा वृक्षरोपण गर्न जनचेतना जगाउने ।	६
15		रत्नावती सहिद र्पाक, तिनखण्डेको निर्माण सम्पन्न गर्ने ।	६

16		सामुदायिक वनमा उन्नत जातको रुखबिरुवा वृक्षरोपण गर्ने ।	६
जम्मा वन तथा वातावरण			
1	भू तथा जलाधार संरक्षण	हिलेधाप पोखरी, दमार खोला, भुल्के खोला, कुन्द्री खोला, दक्षिणे खोला, खानी खोला, अधेरी खोला, सोखु खोला, सनकट्टे खोला मुहान वरपर . तारबार, वृक्षरोपण, संरक्षण गर्ने र रिर्जभ ट्याङ्की निर्माण गर्ने ।	१
2		मुलको सरसफाई तथा संरक्षण गर्ने ।	१,६
3		बतासे पोखरी, धमिनि पोखरी, पौती, कोप्चे, आहालडाँडा, काफलचुरी, सुतारडाँडा, पिपलभञ्ज्याङ, चिउरीखानी, खन्टार, तल्लो लुम्ती, तल्लो गैरी, बवला पोखरी को सरसफाई, संरक्षण तथा जर्गेणा गर्ने ।	२
4		पौती प्रा.वि, बरमथुम्की प्रा.वि को पोखरी परिसरमा फलफुल बर्गैचा निर्माण गर्ने ।	२
5		उन्न्त जातको रुख रोप्ने र सामुदायिक वनको उचित रेखदेखको लागि हेरालु खटाउने ।	४
6		सामुदायिक वन परिसरमा घेराबार गर्ने र पहिरो जोखिम क्षेत्रमा बाँस रोप्ने ।	४
7		खाङसाङ खोलाको दुवै किनारमा तटबन्धन गर्ने ।	४
8		घन्टेवोडार, नागदह, गौडा र घर्त्तीमा पोखरी निर्माण गर्ने ।	४
9		चाल्ने खोला, नारिम खोला, सुनकोशी नदि, जितु खोला र अन्य खोला खोल्सा मुहानको सरसफाई, वृक्षरोपण तारबार तथा संरक्षण गर्ने ।	५
10		नाँगेडाँडा पोखरी संरक्षण गर्ने ।	६
11		माछा मार्नलाइ खोलामा विष हाल्ने तथा करेन्ट लगाउने कार्यमा प्रतिबन्द लगाउने ।	६
12		सोखु खोला, बहदुरा खोला र सुनकोशी मुहान लाइ संरक्षण गर्ने ।	६
13		तारुकेमा सिँचाई पोखरी र भदहरेमा पानी पोखरी निर्माण गर्ने ।	६
जम्मा भू तथा जलाधार संरक्षण			
1	फोहोरमैला व्यवस्थापन	ढललाई व्यवस्थित गर्ने ।	
2		फोहोरलाई वर्गीकरण गरी उचित व्यवस्थापन गर्ने ।	१, ४
3		सार्वजनिक स्थलहरुमा डस्ट बिन राख्ने ।	गाँउपालिका
4		महादेवडाँडा, रचजे खेल मैदान, सोलीडाँडा भञ्ज्याङ्ग लगायतका ठाँउहरुमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गर्ने ।	१

5		ढल निकासको अवधारणा र योजना विकास गर्ने ।	२
6		फोहोरको वर्गीकरण गरी बोटलको पूनप्रयोग गर्ने र नकुहिने फोहोरलाइ डम्पिङ्ग साइड बनाइ व्यवस्थित गर्ने ।	२
7		एक घर एक डस्टिबिन उपलब्ध गराउने र जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	३
8		प्लास्टिक तथा सिसाको बोतलको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।	३,४,५
9		महिनाबारी रुपमा गाँउ सरसफाइ कार्यक्रम संचालन गरी हरेक घरमा फाहोर वर्गीकरण र व्यवस्थापनको जनचेतना जगाउने ।	४, ५, २
10		उपयुक्त ठाँउ हेरेर डम्पिङ्ग साइड निर्माण गर्ने ।	५
11		हरेक घरमा प्रकितिमैत्री डस्ट बिन उपलब्ध गराउने ।	६
12		फोहोरको वर्गीकरण गरी बोटलको पूनप्रयोग गर्ने र नकुहिने फोहोरलाइ डम्पिङ्ग साइड बनाइ व्यवस्थित गर्ने ।	६
13		महिनाबारी रुपमा गाँउ सरसफाइ कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	६
	जम्मा फोहोरमैला व्यवस्थापन		
1	विपद् व्यवस्थापन	ओखे्नी गाउँ, तल्लो भुल्के थाक्ले आरुबोट (५ घर), नर्कट (१८ घर), सिरुटार (३ घर), आलडाँडा (१४ घर), मझुवा (८ घर) जस्ता पहिरोको जोखिममा रहेको बस्तीहरुलाई संरक्षण तथा बस्ती स्थानतरण गर्ने ।	१
2		राहत कोष निर्माण गर्ने र विपद् व्यवस्थापनको जनचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	२
3		भैतिक सामाग्री सहितको विपद पूर्व तयारी बहुउद्देश्य भवन निर्माण ।	२
4		धमिनि, दर्वे, गबलामा भएका विद्यालयहरुको पहिरोबाट संरक्षण गर्न रिटेनिङ्ग वाल लगाउने ।	२
5		चिसापानी, घोप्ते, कोरीर्खक, बगालेआँप, चिउरीखानी, निबुरे खोला, खराने, रत्नजोर, सुम्नामबेशी, बालुवाबेशी आदि स्थानमा नदि नियन्त्रण गर्ने ।	२
6		टार अपुताघारी, लाकुरी भञ्ज्याङ्ग, आँपखोल्छा, पँधेराखोला देखी ठुलो गाँउ लगायतको पहिरोको जोखिममा रहेको ठाँउमा टतबन्धन गरी संरक्षण गर्ने ।	३
7		कालिका मा.वि, मा.वि रातमाटे, महाकाली प्रा.वि पहिरोको जोखिमबाट बचाउन रिटेनिङ्ग वाल लगाई घेराबेरा गर्ने ।	३

8		खाङसाङ, नागदह र पोखरी डाँडामा भैतिक सामाग्री सहितको विपद पूर्व तयारी बहुउद्देश्य भवन निर्माण ।	४
9		झँगरेबेशी, नारीमखोला, साखे क्षेत्रमा सुनकोशी नदि नियन्त्रण गरी तटबन्धन गर्ने ।	५
10		पहिरोका जोखिममा रहेको हल्दे गाँउको बस्ती स्थानान्तरण गर्ने ।	५
11		देउकी डाँडा, कल्लेरी, सोखु खोला, गोगनपानी, दिङ्गला जस्ता पहिरोको जोखिममा रहेको क्षेत्र संरक्षण गर्ने र वृक्षरोपणको अवधारणा जगाउने ।	६
12		देउकी डाँडा, कल्लेरी, सोखु खोला, गोगनपानी, दिङ्गलामा पहिरोको जोखिममा रहेको बस्तीलाई संरक्षण तथा स्थानानतरण गर्ने ।	६
13		भिरगाँउ, देउकीडाँडा, र सोखुमा भैतिक सामाग्री सहितको विपद पूर्व तयारी बहुउद्देश्य भवन निर्माण ।	६
14		भुकम्प लगायतका भैपरी आउने विपदको जोखिम बाट बच्ने तथा जोखिम न्युनिकरण तालिम प्रदान गर्ने र उच्च जोखिममा रहेका बस्ती स्थानतरण गर्ने ।	सबै वडा
जम्मा विपद् व्यवस्थापन			